Bhaktimanjari

భక్తిమఞ్జరీ

Document Information

Text title : Bhakti Manjari by Sri Rama Varma Kulasekhara Perumal, Maharaja of Trvancore

File name : bhaktimanjarI.itx

Category : major_works

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Swati Tirunal Sv�titirun�l, 1813-1846, published 1904

Proofread by : Proofread by PSA Easwaran (dashaka 1-2 initially proofread by DKM Kartha)

Latest update : December 28, 2022

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

భక్తిమఞ్జరీ

॥ శ్రీః ॥

శ్రీగణేశాయ నమః ।

స్వాతి శ్రీరామవర్మవఞ్చిమహారాజప్రణీతా భక్తిమఞ్జరీ ।

అథ ప్రథమశతకమ్ ।

ఆనన్దామృతసారసన్తతిమయస్వారాజ్యమూర్ధాభిషి-
క్తాత్మన్నమ్బుజనాభ! తే౧ చరణయోర్నత్వా ముహుః సాదరమ్ ।
ఏతావత్ పునరర్థయే కురు కృపామాపత్సు సమ్పత్సు వా
భూయాత్ త్వత్పదపద్మయోరవిరతం భక్తిర్మమాచఞ్చలా ॥ ౧.౧॥

౧. ”తే” ఇతి తవేత్యస్యార్థేఽవ్యయమ్ ।
యది తు ఆత్మన్నితి పృథక్ పదం కృత్వా
తదర్థః పరమాత్మా విశేష్యత్వేనాశ్రియతే,
తదా”నామన్త్రితే సమానాధికరణే సామాన్యవచనమ్” (౮-౧-౭౩)
ఇతి విశేష్యవాచిపదస్యామన్త్రితావిద్యమానవద్భావప్రతిషేధాత్
షష్ఠ్యన్తయుష్మచ్ఛబ్దస్యైవాయమాదేశః”తే” ఇతి ।

౧యామాహుః శ్రుతిశేఖరాధ్వపథికాః ౨పారాశరాద్యా దృఢం
త్వత్కారుణ్యరసాప్తిసిద్ధ౩లతికామవ్యాజమోదప్రదామ్
కిఞ్చాశేషసమీహితార్థఘటనానైపుణ్యయుక్తాం నృణామ్ ।
తస్యై న స్పృహయేత కో ను భువనే పాపాదృతే శ్రీపతే !॥ ౧.౨॥

౧. యత్పదేన పూర్వోక్తా భక్తిః పరామృశ్యతే ।
౨. పరాశరస్యేమౌ పారాశరౌ వ్యాసశుకౌ తదాద్యాః
౩. సిద్ధలతికా సిద్ధౌషధిః ।

కిఞ్చ త్వం చ కిరీటినే స్వసుహృదాం ముఖ్యాయ యుద్ధాఙ్గణే
బన్ధూనాం నిధనోత్థపాతకభయోద్విగ్నాయ తత్సారథిః ।

శ్రేయోమార్గశతేషు శంససి హి యద్భ్యామేవ ముఖ్యాం దృఢం
తత్ తామేవ మమ స్థిరీకురు జవాదమ్భోజనాభాధునా ॥ ౧.౩॥

జాత్యా యాస్త్వబలా హరే! పరమనామ్నాతాత్మవిద్యారసాః
స్వైరిణ్యో రహితాః సతామఘహతా సఙ్గేన చానారతమ్ ।
గోప్యో ౧జారధియాప్యవాప్య నను యాం భక్తిం పదామ్భోరుహే
భావత్కే తుతుషుర్భవేత్ కథమియం నో తాపహన్త్రీ నృణామ్ ॥ ౧.౪॥

౧. కామాద్ద్వేషాద్భయాత్ స్నేహాద్యథా భక్త్యేశ్వరే మనః ।
ఆవేశ్య తదఘం హిత్వా బహవస్తద్గతిం గతాః ॥

గోప్యః కామాద్భయాత్ కంసో ద్వేషాచ్చైద్యాదయో నృపాః ।
సమ్బన్ధాద్వృష్ణయః స్నేహాద్యూయం భక్త్యా వయం విభోః ॥”
ఇతి శ్రీభాగవతమ్ ।

ఆస్తాం తావదిదం సదా రిపుధియాపి త్వాం స్మరన్తః ఖలా
భూపాశ్చైద్యముఖాశ్చరాచరజగజ్జాలైకబన్ధుం హరే ! ।
త్వామాపుర్బత తాదృశే త్వయి హరౌ లబ్ధా హి భక్తిః పరా
కం నాజ్ఞానినమప్యవాప్తకుశలం కుర్యాద్విభో ! మాదృశమ్ ॥ ౧.౫॥

లక్ష్మీకాన్త ! ౧గురుర్గురుర్గుణనిధేర్యస్యోద్ధవస్య ధ్రువం
ధర్మిష్ఠావలిహారమధ్యతరలో యో వా బుధైః కీర్తితః ।
సోఽప్యేష త్వయి వీక్ష్య భక్తిమచలాం గోపాఙ్గనానామగాద్-
విస్మేరత్వమిమాం త్వదీయచరణే భక్తిం పరాం దేహి మే ॥ ౧.౬॥

౧. బృహస్పతిః ।

లీలామానుషవిగ్రహేణ భవతా సమ్ప్రేషితా దేవ ! యే
గోపా హన్త నిరాకృతా ద్విజవరైరన్నార్థినో యష్టృభిః ।
భూయస్తద్గృహిణీజనార్పితమదన్ భక్తం చ భక్తిం విలో-
౧క్యాదా ముక్తిమహో తదీయదయితవ్రాతోరులజ్జావహామ్ ॥ ౧.౭॥

౧. దత్తవాన్ తద్గృహిణీజనాయేతి శేషః ।

ప్రహ్లాదోఽసురవంశజః శిశురపి త్వత్పాదపఙ్కేరుహే
భక్తిం ప్రాప్య జహౌ ౧గురూక్తమశుభామ్యైవేతి జానన్నసౌ ।
లేభే నైవ రుజాం చ తాతకలితాం త్వత్ప్రేమపాత్రేషు చా-
ప్యాసీద్యత్ ప్రథమో మమాపి దిశ తద్భక్తిం పరాం తాదృశీమ్ ॥ ౧.౮॥

గురుణా అసురాచార్యేణ పిత్రా వా ఉక్తముపదిష్టమ్ ।

బాల్యే కామమరున్తుదైర్గిర్భిగదితైర్మాతుః సపత్న్యా గృహాద్-
యాతో హన్త వనం స నారదమునేర్లబ్ధత్వదారాధనః ।
సర్వోత్కృష్టమవాప తద్ధ్రువపదం ౨చౌత్తానపాదిర్యయా
సా భక్తిస్తవ పాదయోః కిమివ న శ్రేయః సమాపాదయేత్ ॥ ౧.౯॥

౧. వచనైః । ౨. ధ్రువః ।

భాస్వద్వంశపయోధిపార్వికవిధౌ ౧నాభాగసూనౌ కృతః
శాపోఽభూన్నను మోఘ ఏవ మునినా క్రుద్ధేన దుర్వాససా ।
భూయస్త్వం శరణార్థినేఽపి మునయే చక్రాయుధోపద్రుతా-
యారాదాశు ౨శశంసిథాస్య నృపతేరేవేహ సమ్ప్రీణనమ్ ॥ ౧.౧౦॥

౧. అమ్బరీషనామకే రాజ్ఞి । ౨. శరణత్వేన కథితవాన్ ।

ఏవం త్వత్పదపద్మయోరనుదినం న్యస్తాత్మనామాత్మనో-
ఽప్యుత్కర్షే నను వాఞ్ఛసి త్వమధికం యత్ సిన్ధుకన్యాపతే ! ।
తత్ కారుణ్యసుధామ్బుధౌ త్వయి పరే సత్త్వైకసాన్ద్రే స్థిరాం
భక్తిం భక్తజనప్రియాద్య వితర శ్రీపద్మనాభ ! ప్రభో !॥ ౧.౧౧॥

సన్త్యేవాత్ర బహూని కైటభరిపో! వర్త్మాన్యహో దేహినాం
సంసారానలకీలతాపశమనే దక్షాణి నిస్సంశయమ్ ।
తాన్యేతాని ౧సమ్మీక్షితాన్యపి ౨యథా భక్త్యా తథా తేషు చేత్
సౌకర్యం సహసా జగత్త్రయపతే! తాన్యేవ గృహ్ణీమహే ॥ ౧.౧౨॥

౧. సమీక్షితాన్యపి సమ్యగ్గురులఘుభావం ప్రతి పర్యాలోచితాని చేత్యర్థః ।
౨. యథేత్యాదివాక్యస్య కిన్త్విత్యాదిరధ్యాహార్యః సౌకర్యాభావాత్
తాని న గృహ్ణీమ ఇతి తద్వాక్యతాత్పర్యమ్ ।

యోగః కర్మ తపః సమాధిరనిశం గఙ్గాదితీర్థాటనం
దానం వాత్ర హరే ! వ్రతాన్యపి తథా చాన్ద్రాయణాదీన్యహో ।
సర్వోత్కృష్టతమాన్యపి త్వసుకరత్వం నామ వచ్మ్యాదరా-
దేతేష్వేకశ ఏకమేకమధునా యావన్మతి శ్రీపతే !॥ ౧.౧౩॥

లక్ష్మీకాన్త! ముముక్షవోఽథ కతిచిత్ త్వష్టాఙ్గయోగాధ్వనా
త్వామేవాత్ర భజన్తి ౧తారమనుచిన్త్యాన్తః పరం నిర్మలమ్ ।

ప్రాణానప్యభియమ్య హన్త విషయాదాహత్య సర్వేన్ద్రియా-
    ణ్యుత్థిప్యాథ ౨సుషుమ్ణయా నను ౩షడాధారైస్తథా మారుతమ్ ॥ ౧.౧౪॥

౧. సంసారతారకం ప్రణవరూపం వా । ౨. నాడీవిశేషేణ ।
౩. నాభిః, హృదయమ్, ఉరః, తాలుమూలం, భ్రూమధ్యం, మూర్ధా ఇత్యేతే షడాధారాః ।

మార్గోఽసౌ సుతరామనిన్దితతరోఽప్యాప్త్యై తవాస్మిన్ కలౌ
    నేతా తాదృశవర్త్మని ప్రథమతః ప్రాయో గురుర్దుర్లభః ।
౧లబ్ధేఽప్యేవమనుష్ఠితౌ హి కుశలా న స్యుర్నరా యత్నతః
    సర్వేషాం సుకరత్వమత్ర భగవన్ ! పశ్యామి నో వర్త్మని ॥ ౧.౧౫॥

౧. అర్థాద్గురావితి విశేష్యస్య లాభః ।

కేచిత్ కర్మణి నిష్ఠితాః శుభతమే వేదోదితే సాధవః
    స్వర్గాప్త్యై క్రతుభిర్యజన్తి వివిధైస్త్వామేవ యజ్ఞేశ్వరమ్ ।
స్వాహాకారసముజ్జ్వలైశ్చరుపురోడాశాగ్రవిశ్రాణిత-
    ప్రాజ్యాజ్యాప్తహవిస్సుతృప్తవికసత్సేన్ద్రామరాస్యామ్బుజైః ॥ ౧.౧౬॥

లోకోత్కృష్టతమాన్యమూన్యపి విభో! కర్మాణ్యమీషాం పర-
    స్త్వాచార్యః పునరృత్విజోఽభిజనతా ద్రవ్యం ౧తథాపేక్షితమ్ ।
లుప్తే కర్మణి కిఞ్చిదాశు భవితా కర్తుశ్చ దోషో మహాం-
    స్తస్మాత్ సర్వజనీనతాం న దధతే కర్మాణ్యమూని ధ్రువమ్ ॥ ౧.౧౭॥

౧. ఇదమాచార్యాదిష్వన్వేతి,
“నపుంసకమనపుంసకేనైకవచ్చాస్యాన్యతరస్యామ్” (౧-౨-౬౯)
ఇత్యేకశేష ఏకవత్త్వం చ ।

ఏకే సద్గురుభాషితాఞ్జనలసద్విజ్ఞానదృష్ట్యా జగన్-
    మిథ్యారూపమవేక్ష్య చాత్ర సహసా సర్వార్థసన్త్యాగినః ।
ధన్యాః పర్వతగహ్వరేషు సతతం కాలం నయన్తో విభుం
    త్వామేవేహ భజన్తి నిస్పృహధియో వాయ్వమ్బుపర్ణాశనాః ॥ ౧.౧౮॥

మాయామోహితచేతసామిహ కలౌ లక్ష్మీపతే! ప్రాణినాం
    నిత్యం విత్తకళత్రపుత్రవిషయేష్వత్యన్తసక్తాత్మనామ్ ।
ఆస్థాస్మిన్ పథి భో నికామమయుతే స్యాద్వా న వా కస్యచిత్
    సర్వేషాం న విలోకయామి హి తతః సౌకర్యమత్రాధ్వని ॥ ౧.౧౯॥

ధత్తే యత్స్మృతిరప్యఘౌఘతిమిరే లీలాం పరాం భాస్వతో

యామద్యాపి బిభర్తి సాదరముమానాథః స్వయం మౌలినా ।
తస్మిన్ జహ్నుసుతామ్భసీహ సకృదప్యామజ్జతాం దేహినాం
పుణ్యం వక్తుమహీశ్వరోఽపి బిభృయాత్ కిం దేవ! పర్యాప్తతామ్ ॥ ౧.౨౦॥

క్లాన్తిం నిస్తులితాం శరీరమనసోర్దేశాటనప్రాపితాం
క్షుత్తట్తాపమపారమన్నసలిలాదీనామభావాత్ క్వచిత్ ।
సోఢుం శక్తిమతైవ సాధ్యమమలం పుణ్యం తదేతత్తతః
సౌకర్యం సకలస్య నైవ కలయే ౧కర్మణ్యముష్మిన్నపి ॥ ౧.౨౧॥

౧. తీర్థయాత్రారూపే ।

దారిద్ర్యాతపజన్యతాపతతిహృద్విత్తస్వరూపాతప-
త్రాభావేన సుదుస్సహేన నితరాం విప్రాయ సంసీదతే ।
తత్తాపోద్యదపారతృట్ప్రశమనాసక్తా అనూనాని యే
దానాని ప్రతిపాదయన్తి సజలం తే పుణ్యవన్తో ౧దృఢమ్ ॥ ౧.౨౨॥

౧. అసంశయమ్ ।

గోభూవస్త్రహిరణ్యహస్తితురగాదీని ప్రభో ! భూతలే
దాతుః పాతకఖణ్డనాని బహుశో దానాని సన్తి ధ్రువమ్ ।
౧అప్యేవం ధనశాలినైవ భువనే సాధ్యాన్యథైతాని యత్
సౌకర్యం సకలస్య నైవ కలయామ్యత్రాపి మార్గే తతః ॥ ౧.౨౩॥

౧. ఏవమపి ।

ముచ్యన్తే ఖలు రౌరవాదినరకేభ్యో హి ధ్రువం పాపినో-
౧అప్యారాదా౨చరణేన గర్హితతమా యస్యోచ్చకైరచ్యుత! ।
తస్యాథో వ్రతసఞ్చయస్య మహిమా చాన్ద్రాయణాద్యస్య వై
జాయేతామ్బుజవాసినీధవ ! విభో ! వాగ్గోచరః కస్య వా ॥ ౧.౨౪॥

౧. దూరాత్ ఇదం చ మోచనక్రియాయామన్వేతి । ౨. ఇదం మోచనక్రియాయాం కరణమ్ ।

ఏవం సత్యపి మార్గ ఏష విమలో మర్త్యైరిహాస్మాదృశై-
ర్వ్యాచైవాలముపాసితుం హి సులభో నో కర్మణా జాతుచిత్ ।
తస్మాన్నో కలయామి విశ్వజనతాసౌకర్యమత్రాప్యహో
మార్గే హన్త మహీయసా హి వపుషః ఖేదేన లభ్యే ప్రభో !॥ ౧.౨౫॥

త్వద్భక్తిస్తు తవావతారచరితాద్యాకర్ణనేన స్వయం

ప్రాప్యా ఖేదలవం వినైవ విమలజ్ఞానామృతాపాదినీ ।
స్యానన్దూరపతే! జయత్యహహ యా సైవాచిరాత్ త్వత్పద-
ద్వన్ద్వామ్భోరుహయోశ్చకాస్తు హృదయే ప్రేమార్ద్రితా మామకే ॥ ౧.౨౬॥

పూర్వోక్తాన్యపి చ వ్రతాదిమమహాకర్మాణ్యహో దేహినాం
పాపాన్యేవ లునన్తి నో చిరతరాం శౌరే! దృఢాం ౧వాసనామ్ ।
త్వద్భక్తిః ఖలు ౨తద్ద్వయీమపి హరత్యానన్దమూర్తే! యత-
స్తస్మాత్ సైవ సదా స్థిరా మమ భవత్విత్యర్థనా మామికా ॥ ౧.౨౭॥

౧. పాపవాసనామ్ । ౨. పాపం తత్ప్రయోజకవాసనా చేత్యేతద్ద్వయమ్ ।

యస్మాన్మానససారసాన్తరుదితే భక్తిప్రకర్షే నరః
పుణ్యైరచ్యుత! కోటిజన్మరచితైః కారుణ్యలబ్ధైస్తవ ।
ఆనన్దస్ఫుటహర్షబాష్పపులకీ సర్వాధికో జృమ్భతే
తస్మాద్భక్తిరసాత్ పరం సుమధురం నో వస్తు జానామ్యహమ్ ॥ ౧.౨౮॥

సద్యః క్షాళితపాపకర్దమకులాస్త్వద్భక్తిరూపామృత-
స్రోతశ్శీతళధారయానవరతం త్వయ్యేవ రక్తాశయాః ।
౧నిర్ద్వన్ద్వా విషయేషు నిస్పృహధియో యే సాధవః సఞ్చర-
న్త్యేతాన్ ధన్యతమానవాప్తకుశలాన్ విశ్వేశ! మన్యామహే ॥ ౧.౨౯॥

౧. ద్వన్ద్వం సుఖదుఃఖాదిరూపం, తస్మాన్నిష్క్రాన్తాః

యేషామానననిస్సృతం ఖలు జగత్కర్ణామృతం తావకం
నామానన్తపురేశ! సాన్ద్రసుఖదం తాపత్రయోన్మూలనమ్ ।
తైః సాకం మమ సఙ్గమోఽస్త్వవిరతం భక్తోత్తమైస్తావకై-
రజ్ఞానామిహ మాదృశామపి నృణాం సన్మార్గసన్దర్శిభిః ॥ ౧.౩౦॥

త్వయ్యేవార్పితచేతసః ఖలు దృఢం సర్వాత్మనా యే జనా-
స్త్వద్గాథామృతసిద్ధభేషజవిధూతాశేషపాపామయాః ।
జాత్యా వా నను కర్మణాథ భువనే తే గర్హితా అప్యహో
నూనం మే గురవస్త్వమీ ఇతి దృఢా భూయాన్మదీయా మతిః ॥ ౧.౩౧॥

అమ్భోధేష్విహ చాతకావలిరివ ప్రోత్ఫుల్లపద్మాకరే
హంసానాం నికరో యథా హిమకరే యద్వచ్చకోరవ్రజః ।
మాకన్దేషు మధౌ యథా పికతతిః పుష్పేషు భృఙ్గో యథా
స్వామిన్ ! మామకమానసం విహరతాం త్వయ్యేవ నిత్యం హరే ! ॥ ౧.౩౨॥

భుఞ్జానస్య సరోజనాభ! పిబతః స్నానైషిణః ఖాదతో
    నిద్రాలోరటతో వయస్యనికరైః సమ్భాషమాణస్య వా ।
అభ్యాసో హృది మే సదా విలసతు ౧శ్రీపద్మనాభాత్మకో
    యో వా వాగ్విషయేతరామితసుఖం సూతే క్షణాత్ ప్రాణినామ్ ॥ ౧.౩౩॥

౧. భగవదభిన్నోఽహమితి జ్ఞానమ్ ।

జాయన్తే నను జన్తవోఽత్ర బహవో బ్రహ్మాణ్డభాణ్డోదరే
    జీవన్త్యప్యుదరైకపోషణరతాః స్తోకాన్యహాని ధ్రువమ్ ।
క్షీయన్తే సహసా పునర్జనిమృతిప్రోత్తుఙ్గభఙ్గాకులే
    సంసారామ్బునిధౌ పతన్తి చ భవద్భక్తిప్లవాభావతః ॥ ౧.౩౪॥

కామక్రోధముఖైస్తిమిఙ్గిలకులైర్ఘోరైరలం దుస్తర-
  స్త్వద్భక్త్యైవ భవామ్బుధిః సుగహనః సోఽయం తరీతుం క్షమః ।
సా భక్తిస్తు గురూపదేశజనితాజ్జన్యా వివేకోదయాత్
    ౧స స్యాన్మానుషజన్మనీశ్వర ! యతః శ్లాఘ్యం ౨తదేవ ధ్రువమ్ ॥ ౧.౩౫॥

౧. వివేకోదయః । ౨. మానుషజన్మైవ ।

ఆసాద్యాపి రమేశ ! దుర్లభతరం జన్మైతదత్యుత్తమం
    త్వత్సేవామయభూరిభాగ్యసుఖదే లబ్ధ్వా చ వంశే జనిమ్ ।
యో వా హన్త యతేత నైవ మనుజః కారుణ్యలాభాయ తే
    ధిగ్ధిగ్జన్మ చ తస్య కూపకుహరే మగ్నస్య యద్వత్పశోః ॥ ౧.౩౬॥

లోకే వర్షశతం నృణాం పరిమితం లక్ష్మీపతే! జీవితం
    తస్యార్ధే భగవన్ ! నిశాత్మకతయా యాత్యేవ నిస్సంశయమ్ ।
శేషార్ధే వినియుజ్యతే ధనసుతాగారాదికే యేన వా
    త్వత్పాదస్మరణం వినైవ భువనే కోఽన్యోఽత్ర గర్వ్యస్తతః ॥ ౧.౩౭॥

సన్త్యేకే భువనైకనాథ ! విషయాసక్తా మనుష్యాధమా
    యే స్వప్నేఽపి భవత్కథామృతకణాస్వాదం న జానన్త్యహో ।
ప్రాప్యాపి స్వయమక్రమేణ భగవన్ ! జన్మాన్వవాయే వరే
    నూనం హ్యాత్మహనస్త్వమీ మధురిపో ! సద్భిర్వినిన్ద్యా౧ యతః ॥ ౧.౩౮॥

౧. నిన్దాయా వధపర్యాయత్వాదాత్మఘాతిత్వమభక్తానాం యుక్తమితి భావః ।

ఆయుర్నీరరుహచ్ఛదోపరిలసత్పానీయలోలం తద-
  ప్యాధివ్యాధికులైః సుదుస్సహతరైః ప్రాయేణ దుఃఖప్రదమ్ ।

లబ్ధ్వా త్వాం న భజేత యో గతిరహో కా స్యాదిహాస్యాముధౌ
        వాతోద్ధూతవికర్ణధారతరణేర్లీలామలం బిభ్రతః ॥ ౧.౩౯॥

మన్యన్తే సుదృఢం స్వధర్మ ఇతి యే హా హన్త విత్తార్జనం
        యోషిత్సఙ్గిజనైశ్చ సఙ్గతిరహో సర్వార్థదాత్రీతి చ ।
పైశున్యం పరపీడనం నను పరా విద్యేతి మర్త్యాధమా-
    స్తేషాం కా గతిరన్తతోఽథ కుధియాం నైవావగచ్ఛామ్యహమ్ ॥ ౧.౪౦॥

వర్తన్తే భువి ౧నిష్కృయాః సుబహుశో వేదోదితాః పాప్మనాం
        ఘోరాణామపి భక్తవత్సల ! హరే ! గఙ్గావగాహాదికాః ।
లబ్ధ్వా మానుషజన్మ సర్వసుఖదం యో వా న సంసేవతే
        పాదామ్భోజయుగం త్వదీయమమలం ౨కా వాస్య వై నిష్కృతిః ॥ ౧.౪౧॥

౧. ప్రాయశ్చిత్తాని । ౨. త్వదసేవాపాతకస్య ప్రాయశ్చిత్తం నాస్తీతి భావః ।

దైత్యారే! భవదీయమన్దిరవరోపాన్తే వసన్తోఽప్యహో
        కేచిజ్జాతుచిదాలయే తవ పదన్యాసం చ౧ నో కుర్వతే ।
అన్తః శ్రీహరిపాదపద్మయుగలం నో ధ్యాయతాం జ్ఞానినాం
        కిం దేవాలయయాత్రయేతి వచసా సమ్మోహయన్తో జడాన్ ॥ ౧.౪౨॥

౧. అయమవధారణే ।

గాథాయాః శ్రవణే తవేహ కుహచిద్ధన్యైః ప్రసక్తే జనై-
    స్త్వల్లీలామకరన్దపానవిషయే మత్తద్విరేఫాయితైః ।
సద్యః కేచన లౌకికోక్తికథనాన్యేవారభన్తే జనా
        మూఢా హన్త కుతూహలేన మహతా సార్ధం స్వతుల్యైః ఖలైః ॥ ౧.౪౩॥

గాయన్తం భవదీయదివ్యచరితాన్యుచ్చైర్విలజ్జం తథా
        నృత్యన్తం గలితాశ్రుగద్గదగిరం భక్తోత్తమం తావకమ్ ।
లోకే హన్త హసన్తి కేచన ఖలాః సద్యో బ్రువన్తో మిథః
        ప్రోన్మత్తం త్వవలోకయైనమవశం నిర్లజ్జమిత్యఞ్జసా ॥ ౧.౪౪॥

యో నామాని జపత్యనన్త ! భవతోఽసౌ జల్పకో గణ్యతే
        యో మౌనీ తవ పాదచిన్తనరతః సోఽయం జడాత్మేతి చ ।
మూర్ఖైర్యన్న తదీశ! చిత్రమవనౌ ఘోరామయైః పీడితా
        అధ్యస్యన్తి హి తిక్తతాం సుమధురేష్వప్యుచ్చకైర్వస్తుషు ॥ ౧.౪౫॥

దృష్టే తావకపాదపద్మయుగలాసక్తే విరక్తే జనే
సర్వైః పూజ్యతమే జనా హి కతిచి౧త్తద్ధేలనం కుర్వతే ।
దౌష్ట్యోపార్జితవిత్తసమ్భవమదస్తబ్ధాశయానాం పురః
కుర్వన్త్యఞ్జలిమాదరేణ చ పునర్హా హన్త మోహాన్ధతా ॥ ౧.౪౬॥

౧. తస్య హేలనమనాదరమ్ ।

లోకే కర్మసు నిర్మలేష్వలమనుష్ఠేయం హి మౌనవ్రతం
త్వన్నామాక్షరకీర్తనైకవిషయే కుర్వన్తి ౧నామ ధ్రువమ్ ।
చిత్తే ౨చోపరతిం సమస్తవిషయాత్ ప్రాప్యాం విహాయాశ్వమాం
త్వత్పాదస్మరణాద్రమావర! వహన్త్యేకే మనుష్యాధమాః ॥ ౧.౪౭॥

౧. నామేతి ప్రాకాశ్యే । ౨. నివృత్తిమ్ ।

సర్వజ్ఞోఽస్మి మహత్తమే నను కులే జాతోఽస్మి తుల్యో మయా
కో వాస్మిన్ ౧జగతీతి దేవ! కుధియః కేచిన్మదాన్ధాశయాః ।
విత్తస్యైవ హి లిప్సయా బహువిధైర్యజ్ఞైర్యజన్తో ముధా
త్వాం విస్మృత్య పతన్తి హన్త వివశా అన్ధే తమస్యావిలే ॥ ౧.౪౮॥

౧. మన్యమానా ఇతి శేషః ।

అత్యుత్కృష్టకులోద్భవోఽస్తు నితరాం ౧విజ్ఞాతషడ్దర్శనో
విశ్వైర్మాన్యతమే స్థితోఽస్తు మహతి స్థానే చ కిం తావతా ।
యస్యాన్తః సముదేతి నైవ భగవన్! భక్తిస్త్వయి శ్రీపతే!
పూర్వోక్తోఽస్య గుణవ్రజః ఖలు వృథా యద్వద్ధుతం భస్మని ॥ ౧.౪౯॥

౧. విజ్ఞాతాని షడ్దర్శనాని

న్యాయవైశేషికసాఙ్ఖ్యయోగమీమాంసావేదాన్తాత్మకాని యేన సః ।

శాస్త్రాభ్యాససమార్జితః సువిమలో బోధోదయో దేహిభిః
కర్మాణ్యాచరితాన్యపీహ భువనే ౧యత్సాధనాన్యేవ హి ।
తామప్రాప్య రమేశ ! భక్తిమమలాం తేష్వేవ రజ్యన్తి యే
నూనం యాన్తి సదృక్షతామహహా తే వ్యర్థే తుషాఘాతిభిః ॥ ౧.౫౦॥

౧. బోధోదయః కర్మాణి చ యస్యా భక్తేః సాధనాన్యేవ భవన్తి

న తు స్వాతన్త్ర్యేణ పురుషార్థ సాధయితుం క్షమాణి భవన్తీతి తాత్పర్యమ్ ।

అమ్భోజాక్ష ! నరస్య యస్య పిబతః కర్ణౌ జగన్మఙ్గలం
త్వద్గాథామృతమత్ర నైవ భువనే తౌ గర్తతుల్యౌ ధ్రువమ్ ।
జిహ్వా యస్య చ నో జపత్యవిరతం రమ్యాణి నామాని తే
మణ్డూక్యేవ హి సా వృథా ప్రలపతి ప్రాప్తే పరం ప్రావృషః ॥ ౧.౫౧॥

మౌలిర్యస్య చ పాదపద్మయుగలే కుర్యాత్ ప్రణామం న తే
లక్ష్మీకోమలపాణియుగ్మమృదితే నిర్వ్యాజహర్షాకులమ్ ।
ఉన్మృద్యుతిరత్నదీప్రమకుటేనాప్యఞ్చితం తం వృథా
భారం తావదవైమి నూనమవనేః శ్రీపద్మనాభ ! ప్రభో !॥ ౧.౫౨॥

సన్తప్తోత్తమహేమకఙ్కణవరేణాలఙ్కృతావప్యహో
యౌ బాహూ జలజాక్ష ! నైవ కురుతః ప్రేమ్ణా సపర్యాం తవ ।
తౌ మన్యే విపినే భయానకతమైః శార్దూలముఖ్యైర్మృగై-
ర్జుష్టే రిక్తజనే సముచ్ఛ్రితతరోః శాఖోపమావిత్యహమ్ ॥ ౧.౫౩॥

నేత్రే యస్య న పశ్యతః సకుతుకం దివ్యాని రూపాణి తే
విశ్వానన్దకరాణి దానవరిపో ! ౧పిఞ్ఛాయితే తే ధ్రువమ్ ।
పాదౌ యస్య చ మన్దిరం న భజతః శౌరే ! ముహుస్తావకం
నూనం హన్త మహీరుహాం వనభువాం తౌ జన్మభాజౌ హరే !॥ ౧.౫౪॥

౧. వర్హస్థితనేత్రకవన్నిష్ఫలే ఇత్యర్థః

యత్సఙ్గాత్ సమవాప జహ్నుతనయా సర్వాఘవిధ్వంసనే
వైదగ్ధ్యం మునిమానసాబ్జనిలయే యే రాజహంసాయితే ।
సమ్పర్కాన్న౧ తయోస్త్వదీయపదయోః స్ఫీతం తులస్యాః పరం
సౌరభ్యం న హి వేద యోఽత్ర మనుజో ౨జీవన్మృతోఽసౌ దృఢమ్ ॥ ౧.౫౫॥

౧. నశబ్ద ఉత్ప్రేక్షాయాం అబ్జాధివాసితపదసమ్పర్కో హి తులస్యాః
సౌరభసమృద్ధౌ హేతుః సమ్భావ్యతే ।
౨. అనేన వ్యర్థఘ్రాణేన్ద్రియత్వం ప్రతిపాద్యతే ।

స్యానన్దూరపురేశ ! సాధు కలితైస్త్వన్నామధేయాక్షరై-
ర్విశ్వేషాం శ్రవణద్వయీపుటసుధాధారాభిషేకప్రదైః ।
నో వా విక్రియతే ముఖం న కుతుకం నానన్దబాష్పో దృశోః
సర్వాఙ్గే పులకం చ యస్య న మనస్తస్యాశ్మతుల్యం ధ్రువమ్ ॥ ౧.౫౬॥

రమ్యాపి ధ్వనిమణ్డితాపి యమకప్రాసోజ్జ్వలాపి ప్రభో !

ప్రౌఢార్థాప్యనవద్యగద్యగణయుక్ప్రయాన్వితాపి ధ్రువమ్ ।
శ్రీజానే ! యది సాహితీ తవ గుణాలాపైరలం వర్జితా
ధిక్ తాం మోఘతమాం వృథాప్రలపితప్రాయామిహాధోక్షజ ! ॥ ౧.౫౭॥

నిర్దోషేణ సతాం మతేన విధినా సమ్యక్తయానుష్ఠితం
వైకల్యం చ వినా విరోధఫలదం మన్త్రస్య తన్త్రస్య వా ।
అన్యూనోత్తమదక్షిణం చ సుమహత్ కర్మాపి నో చేదహో
లక్ష్మీనాథ! భవత్పరం విఫలతామేవాప్నుయాత్తద్ధ్రువమ్ ॥ ౧.౫౮॥

దేశే యత్ర వసన్తి నైవ భగవంస్త్వత్పాదభక్తా జనా
యత్రాహో న గృహే గృహే సకుతుకం ప్రస్తూయతే తే కథా ।
కల్ప్యన్తే న చ యత్ర తావకముదే సర్వోత్తమాశ్చోత్సవా
దేశోఽయం త్రిదివోపమోఽపి సహసా త్యాజ్యో నరైః సాధుభిః ॥ ౧.౫౯॥

యస్మిన్నీశ ! దినే క్షణార్ధమపి వా నాస్వాద్యతే సాదరం
త్వద్గాథామయనిర్భరామృతఝరీ సంసారతాపాపహా ।
తన్మన్యే బత దుర్దినం భువి నృణాం భోగీన్ద్రశాయిన్ ! ముధా
మేఘచ్ఛన్నదినస్య దుర్దినమితి ఖ్యాతిర్బుధైః కల్పితా ॥ ౧.౬౦॥

అన్నం స్వాద్వపి షడ్రసోజ్జ్వలతరైః పీయూషసంస్పర్ధిభి-
ర్యుక్తం వాప్యుపదంశకైశ్చ వివిధైః శ్రద్ధావితీర్ణం చ వా ।
భక్త్యా చేత్ తదనర్పితం హి భవతే నిశ్శేషవిశ్వాత్మనే
చణ్డాలాలయకూపతోయవదపి౧ త్యాజ్యం బుభుక్షాన్వితైః ॥ ౧.౬౧॥

౧. అపిర్భిన్నక్రమః బుభుక్షాన్వితైరపీతి యోజ్యమ్ ।

లోకాన్ ౧వానుపపీడ్య హన్త వివశాన్ న్యాయేన చైవార్జితం
పాత్రాపాత్రవివేకసంయుతతయా ౨దేదీయమానం చ వా ।
ద్రవ్యం స్యాద్యది నార్పితం నను యథాశక్తీహ తుభ్యం ముదా
నూనం తత్తు కపాలసంస్థజలవత్ త్యాజ్యం పరం సాధుభిః ॥ ౧.౬౨॥

౧. అపీడయిత్వా ।
౨. అతిశయేన దీయమానమ్ ।

సమ్ఫుల్లోత్పలపద్మగర్భవిలసత్కిఞ్జల్కసంవాసితం
సంయుక్తం ౧త్రిగుణాత్మకేన సలిలేనాధ్వన్యఖేదావహమ్ ।
రమ్యం చాపి సరః స్వపాదరజసా విశ్వం పునానైర్న చే-

జుష్టం భాగవతైస్తు ౨వాయసరసః ప్రాయం విదుస్తద్బుధాః ॥ ౧.౬౩॥

౧. శైత్యలఘుత్వమాధుర్యరూపగుణత్రయవతేత్యర్థః ।
౨. క్షుద్రసారతుల్యమిత్యర్థః ।

తన్త్రీ నాదవిమిశ్రితం లయయుతం తారస్వనాత్యుజ్జ్వలం
శ్రోత్రానన్దకరం చరిష్ణుభిరలం ౧గ్రామత్రయేఽపి స్వరైః ।
గీతం తావకనామనిర్భరసుధాజుష్టం న చేత్తత్పున-
౨ర్వ్యర్థం వ్యర్థమరణ్యరోదనమివ ప్రాయో రమావల్లభ !॥ ౧.౬౪॥

౧. గ్రామాణాం స్వరసన్దోహానాం త్రయే “షడ్జగ్రామో భవేదాదౌ మధ్యమగ్రామ
ఏవ చ । గాన్ధారగ్రామ ఇత్యేతద్గ్రామత్రయముదాహృతమ్ ॥”
ఇత్యుక్తరూపే । ౨. ఉద్వేగాద్ద్విరుక్తిః ।

దాతా చాశ్రితవత్సలశ్చ సదయః సత్యక్షమామణ్డితో
జ్ఞాతా ధీరగుణో జితేన్ద్రియగణో గమ్భీరచేతాస్తథా ।
త్రాతా చాప్యనుజీవినోఽథ నిఖిలాదాపత్సమూహాత్ ప్రభుః
పాతా త్వచ్చరితామృతస్య న యది త్యాజ్యో దృఢం సజ్జనైః ॥ ౧.౬౫॥

దానామ్భస్స్రవసిక్తగణ్డవిలసన్మాతఙ్గషణ్డం పున-
ర్వాయ్వవల్గత్ప్లవమానవేగతురగాన్ సౌధాంస్తథాభ్రఙ్కషాన్ ।
బిభ్రాణోఽప్యథ సమ్పదం చ భువనే సఙ్ఖ్యాతిగాం మానవ-
స్త్వద్భక్త్యా రహితో యదీహ స దృఢం గర్వ్యోఽతినిఃస్వాదపి ॥ ౧.౬౬॥

స్యానన్దూరపతే! ౧వ్యయేన మహతా తన్తన్యమానా భృశం
వాదిత్రారవగీతనర్తనముఖైరానన్దసన్దాయినః
విశ్వోత్కృష్టమహోత్సవా అపి కృతాస్త్వత్ప్రీతయే నో యది
భ్రాజన్తే న హి చన్ద్రికేవ వితతా శూన్యే మహాకాననే ॥ ౧.౬౭॥

౧. ధనత్యాగేన ।

సర్వజ్ఞస్య గురోరపీహ వచనం త్వద్భక్తిలాభాయ నో
హేతుః స్యాద్యది హేయమేవ తృణవత్తత్సారమప్యఞ్జసా ।
బాలేనాపి యదుక్తమేతదిహ చేత్త్వద్భక్తతాసాధకం
తద్వేదోదితవద్రమేశ ! సముపాదేయం ముహుః శ్రద్ధయా ॥ ౧.౬౮॥

నైవేయం జననీ న చైష జనకో న స్యాదయం సద్గురు-
ర్నైతన్మిత్రమిదం న శాస్త్రమమలం న స్యాదయం చ ప్రభుః ।

౧యా సంసారమహామ్బురాశితరణస్యోపాయభూతాం హరే !
భక్తిం ప్రాపయితుం త్వయీహ బిభృయాన్మైవేశ ! ౨నిష్ణాతతామ్ ॥ ౧.౯౯॥

౧. యత్పదస్య యథాయోగం లిఙ్గవిపరిణామో బోధ్యః । ౨. కుశలతామ్ ।

౧ఉత్పత్తిప్రముఖా ముకున్ద ! ౨సదృశాః షడ్భావభేదా నృణాం
స్థాస్నూనామిహ భూరుహాం ఖగమృగాదీనామపి ప్రాణినామ్ ।
భక్త్యైవ ధ్రువమేకయాత్ర పురుషస్తేభ్యో ౩వరీయాన్ స్మృత-
స్తస్యాః ప్రాప్తిమృతే స్థితస్య పురుషస్యైషాం చ భేదో హి కః ॥ ౧.౨౦॥

౧. ఉత్పత్తిసత్తావృద్ధిపరిణామాపక్షయనాశాః । ౨. సాధారణాః ।
౩. అతిశయేన ఉరుర్మహాన్ ।

వాచా కిం బహునాత్ర యద్యదవనౌ దత్తం తథేష్టం హుతం
కర్మానుష్ఠితముత్తమం సుమహతా క్లేశేన తప్తం తపః ।
తత్తత్ త్వన్నిరతేన హన్త మనసా నో చేదిహానుష్ఠితం
శ్రీజానే ! సమవాప్నుయాద్విఫలతామేవేతి నిస్సంశయమ్ ॥ ౧.౨౧॥

తస్మాన్మానమనన్తపుణ్యనివహైర్జన్మోత్తమం మానవం
ప్రాప్తేనేహ శరీరిణా౧న్యవిషయానాసక్తచిత్తం భృశమ్ ।
సాధ్యా యత్త్వయి భక్తిరేవ సతతం సర్వాత్మనా సర్వథా
తత్తామేవ దిశ త్వదేకశరణస్యామ్భోజనాభాద్య మే ॥ ౧.౨౨॥

౧. ఇదం సాధనక్రియావిశేషణమ్ ।

సా భక్తిర్యది పద్మనాభ ! పదయోః శౌరే ! తవాసాదితా
సద్యస్తద్వశగో భవాన్ స్వవశగబ్రహ్మాణ్డభాణ్డో౽ప్యహో ।
అన్తఃప్రోద్యదపారదివ్యకరుణాపూరో హి తేషాం నృణాం
కిం కిం వాఞ్ఛితమాశు న ప్రదిశతి స్వీయాఙ్ఘ్రిసంసేవినామ్ ॥ ౧.౨౩॥

లోకే దుస్సహశీతవాతతపనక్లేశాంస్తృణీకృత్య తే
కారుణ్యామృతలిప్సయైవ చరతోః పూర్వం కిలోగ్రం తపః ।
భక్తిం వీక్ష్య హరే! ప్రసన్నహృదయో ౧యద్దేవకీ౨శూరయోః
పుత్రత్వం గతవాన్ స్వయం త్రిజగతాం కర్తుశ్చ కర్తా భవాన్ ॥ ౧.౨౪॥

౧. యస్మాదిత్యర్థః తస్మాదితి చ పూర్వపద్యే గమ్యమ్ । ౨. శూరేతి వసుదేవపరమ్ ।

అఙ్కే త్వామధిరోప్య మూర్ధ్ని చ సమాఘ్రాయాచ్యుతానుక్షణం

స్వాఙ్గుల్యగ్రతలేన హన్త చిబుకే ౧తౌ స్పృష్టవన్తౌ యదా ।
తావత్కోమళసృక్కయుగ్మవిగలద్గోక్షీరబిన్ద్వన్వితం
దృష్ట్వా తే హసితం భృశం జహృషతుః కోఽన్యో హి ధన్యస్తతః౨॥ ౭౫ ॥

౧. దేవకీవసుదేవౌ । ౨. దేవకీవసుదేవాభ్యామ్ ।

మయ్యేవార్పితదృష్టిరేష పృథుకో మన్దం హసత్యాదరా-
దిత్యేవం సవివాదయోః కిల మిథః పిత్రోస్తవానుక్షణమ్ ।
భాగ్యం వర్ణయితుం బతోద్యమకృతాం లోకే కవీనామతి-
ప్రౌఢానామపి పద్మనాభ ! శిథిలాయన్తే న కేషాం గిరః ॥ ౧.౭౬॥

లాలాస్యన్దిముఖారవిన్దవిగలద్వ్యక్తేతరం భాషితం
పాయమ్పాయమతీవ కర్ణయుగలేనామ్బేతి తాతేతి తే ।
రోమాఞ్చోదయహర్షబాష్పసహిత౧స్తాభ్యామవాప్తో హి యః
౨స్వానన్దస్తమిహాప్నుయాత్ కిము నరో లోకాధిపత్యేఽపి వా ॥ ౧.౭౭॥

౧. పితృభ్యామ్ । ౨. ఆత్మానన్దః ।

శౌరే ! ప్రాక్తన ఏవ జన్మని దృఢం త్వత్పాదసంసేవయా
సమ్ప్రాప్తత్వదుపాన్తసేవనమహాభాగ్యోదయానాం హరే ! ।
గోపీనాం చ ౧తథా నికామమకరోః కం కం ప్రసాదం న వా
లోకే యత్సుమహీయసాపి తపసా హన్తానవాప్యం జనైః ॥ ౧.౭౮॥

౧. యథా పిత్రోస్తథా ।

నృత్యన్ పల్లవకోమలేన చరణేనాసాం పురో మఞ్జులం
గాయన్ వేణురవేణ కిఞ్చ నవనీతాప్త్యై తదఙ్కే లగన్ ।
తద్గేహస్థితశిక్యసంస్థితపయశ్చౌర్యేషు తాసాం పునః
శ్రుత్వా కోపవచాంసి మోదమగమః స్తోత్రే యథా ౧సాత్వతామ్ ॥ ౧.౭౯॥

౧. భాగవతానామ్ ।

కాలిన్దీపులినే రమేశ! దివసమ్మన్యాస్వహో యామినీ-
ష్వేకైకత్ర తుషారదీధితిరుచా తాభిః ప్రవృత్తో ముదా ।
కర్తుం రాసరతోత్సవం పరమదాః కం కం ప్రమోదం న వా
౧తాసాం యస్తు బభూవ కేశవ! సురస్త్రీణామపీర్ష్యాస్పదమ్ ॥ ౧.౮౦॥

౧. సమ్బన్ధసామాన్యే షష్ఠీ । తాభ్య ఇత్యర్థః ।

౧తైస్మాదేవ ముహుర్ముహుః సవినయం కారుణ్యవారాన్నిధిం
త్వాం సర్వజ్ఞమపీహ మన్దధిషణః సోఽహం త్వదేకాశ్రయః ।
యాచే త్వత్పదభక్తిమేవ సతతం సర్వార్థదాం సస్పృహం
తత్ప్రాప్తౌ న విలమ్బలేశమపి హా సోఢుం సమర్థోఽస్మ్యహమ్ ॥ ౧.౮౧॥

౧. భక్తేర్మహాఫలత్వాదేవ ।

సా భక్తిశ్చ మతా ద్విధా బుధజనైస్త్వత్తత్త్వసన్దర్శిభి-
స్తత్రైకా తు సకామభక్తిరపరా నిష్కామభక్తిః స్మృతా ।
త్రైలోక్యేశ! తయోర్వృణే పరమహం నిష్కామభక్తిం దృఢం
తచ్ఛ్రైష్ఠ్యావగమేన హేతుభిరితః సంవక్ష్యమాణైః పరమ్ ॥ ౧.౮౨॥

సేవాం ప్రాప్య తవాఙ్ఘ్రిపఙ్కజయుగస్యైకే జనాః సస్పృహం
యాచన్తే భువి ౧కామితం ౨హలహల క్షుద్రం సుఖాభాసదమ్ ।
లబ్ధ్వా కల్పతరుం సమస్తఫలదం మర్త్యో యథా యాచతే
స్తోకం వస్తు దరిద్రభోగ్యమవమం భాగ్యేన హీనో భృశమ్ ॥ ౧.౮౩॥

౧. అభీష్టవస్తు । ౨. హలహలేతి రలయోరభేదాత్ కష్టే ద్విరుక్తిర్హరశబ్దస్య,
యథా “శివ శివ” ఇతి శివశబ్దస్య ।
స్మర్యతే చ కష్టాశ్చర్యాదౌ భగవన్నామ ।
తథా చ పాద్మపురాణం “ఆశ్చర్యేఽపి భయే శోకే క్షుధితే నామ వా మమ ।
వ్యాజేన వా స్మరేద్యస్తు మమ సాయుజ్యమాప్నుయాత్” ఇతి ఏతత్కవినాన్యత్రాప్యయం
శబ్దః ప్రయుక్తః, యథా “హరసి ముధా కిము హలహల కాలమ్” ఇతి ।

పాదామ్భోజయుగం స్వకీయమనిశం సర్వాత్మనాభ్యర్చతాం
మర్త్యానాం సకలార్థదం దృఢమమీ త్వామర్థయన్తే తు యత్ ।
భోగాన్ క్షుద్రతమాన్ జగత్త్రయపతే! నైతద్విచిత్రం ఘటో
గృహ్ణాతి ధ్రువమల్పమేవ సలిలం పూర్ణేఽపి రత్నాకరే ॥ ౧.౮౪॥

రాష్ట్రే హస్తగతే ధనేఽపి విపులే భోగేషు చాన్యేషు వా
త్వత్సేవాభవసమ్మదస్య కణమప్యర్ధా న విన్దేత యత్ ।
మర్త్యో హన్త వరీయసీ నను తతో నిష్కామరూపైవ తే
భక్తిః సైవ మమో౨దయత్వవిరతం లక్ష్మీపతే! చేతసి ॥ ౧.౮౫॥

౧. సత్యమ్ ।
౨. అనుదాత్తత్త్వలక్షణమాత్మనేపదమనిత్యమితి పరస్మైపదసాధుతా ।

ఇటకిటకటీ గతావిత్యత్ర ప్రశ్లిష్టస్యేధాతోర్వా రూపమ్ ।

తత్రాపీశ! పరం త్రిమూర్తిషు తవైవాఙ్ఘ్రిద్వయారాధనం
    సర్వోత్కృష్టమితి స్మ వేదితుమలం సన్తి ప్రమాణాన్యహో ।
లక్ష్మీనాథ! బహూని వేదవచసాం సారాత్మకేషు ప్రభో !
    శ్రీమద్భాగవతాదిషు ప్రతిపదం దృశ్యాని నిస్సంశయమ్ ॥ ౧.౮౬॥

భక్తాధీన ! పురాణసఙ్గ్రహ ఇతి ఖ్యాతే హి సర్వోత్తమే
    గ్రన్థే సర్వపురాణసన్తతివచస్సారాత్మకే సాదరమ్ ।
నూనం త్వన్మహిమైవ కైటభరిపో! నిస్సంశయం వర్ణ్యతే
    తచ్చాప్యసీదయి నః ప్రమాణమమలం త్వన్మఖ్యతావేదనే ॥ ౧.౮౭॥

స్యానన్దూరపురాధినాథ! భగవన్ ! యన్మన్త్రశాస్త్రస్య చా-
    ప్యాదౌ నీలతనోస్త్రిమూర్త్యధికతా ౧ప్రోక్తా తవైవ స్ఫుటమ్ ।
శౌరే ! ౨తైన్ని జగాద కిఞ్చ ౩సఙ్కలం త్వామేవ నాన్యం యత-
    స్తస్మాత్ త్వత్పదభక్తిరేవ సకలశ్రేయః ప్రదేతి ధ్రువమ్ ॥ ౧.౮౮॥

౧. “అనన్తభోగే విమలే ఫణాయుతవిరాజితే శయితం శార్ఙ్గిణం
శర్వశౌరిపద్మభువస్తదా తుష్టువుర్హృష్టమనసో విష్టరశ్రవసం
విభుం సూక్తిభిః స్తుతిభిః ప్రీతః స్వమూర్తిం స వ్యదర్శయత్ ॥

నీలోత్పలదలప్రఖ్యాం నీలకుఞ్చితమూర్ధజామ్ ।”
ఇత్యాదిప్రపఞ్చసారవచనైః ప్రకటితేత్యర్థః ।
౨. మన్త్రశాస్త్రమ్ । ౩. పూర్ణమ్ ।

స్వామిన్ ! వర్జితపక్షపాతకణికాః ౧శ్రీశఙ్కరస్వామిన-
    స్త్వామేవాచ్యుతమామనన్తి సకలేష్వాద్యం జగత్కారణమ్ ।
త్వన్నిష్ఠోరుసహస్రనామవిలసద్వ్యాఖ్యాస్వరూపం పున-
    శ్చక్రుస్తజ్జయమఙ్గలాభిధమహో గ్రన్థం చ తే తుష్టయే ॥ ౧.౮౯॥

౧. శ్రీశఙ్కరభగవత్పాదాః ।

ఏకైకం విబుధవ్రజే త్వదితరానారాధ్య శౌరే! నరా
    ఏకైకం సమవాప్నుయుర్నను వరం గోవిన్ద ! నాతోఽధికమ్ ।
భక్తానాం సకలేష్టదే త్వయి పరానన్దైకమూర్తౌ స్థితే
    తానేవేహ భజన్తి కేచిదథ తత్తేషాం న కిం మన్దతా ॥ ౧.౯౦॥

తస్మాద్యత్త్వ సేవయైవ మనుజస్తాపత్రయాద్దూరతో
ముక్తః సర్వసుఖం శ్రమేణ రహితో ౧భుఙ్క్తేఽన్యథా దుర్లభమ్ ।
తన్మే త్వత్పదభక్తిరేవ సహసా భూయాదితి శ్రీపతే !
యాచే త్వామరవిన్దనాభ! జగతి స్వాదీయసీ సా హి మే ॥ ౧.౯౧॥

౧. అన్యథా దుర్లభం త్వత్సేవావిరహే దుష్ప్రాపమ్ ।

భక్తాశ్చ త్రివిధాః స్మృతాస్తవ పదద్వన్ద్వైకరక్తాశయా
లోకేషూత్తమమధ్యమాధమగుణైర్యుక్తా బతాధోక్షజ! ।
తేషాం భేదమహం త్వదీయకృపయా కిఞ్చిద్వదామి ప్రభో !
శ్రీమద్భాగవతేఽనుదృష్టమధునా స్కన్ధే కిలైకాదశే ॥ ౧.౯౨॥

సర్వేష్వత్ర చరాచరేషు భగవన్ ! భూతేషు పశ్యేత్ సుధీ-
స్త్వద్భావం భువనేఽమ్బుజాక్ష ! రహితో యో భేదదృష్ట్యా పుమాన్ ।
సర్వాణి త్వయి యశ్చ దేవ! కలయేద్భూతాని విశ్వాత్మకే
సాన్ద్రానన్దసుధామ్బుధౌ మురరిపో! భక్తోత్తమోఽసౌ స్మృతః ॥ ౧.౯౩॥

ఈశే తం సమనుశ్రితేష్వథ జడేష్వద్ధా ద్విషత్సు క్రమాద్-
భక్తిం ౧సౌహృదభావమఙ్గ! కరుణాం కుర్యాదుపేక్షాం చ యః ।
౨భావేనాచ్యుత! తారతమ్యసహితేనామ్భోజనాభ! ప్రభో !
౩పూర్వోక్తేష్వథ తేషు తేష్వయమహో భక్తః స్మృతో మధ్యమః ॥ ౧.౯౪॥

౧. సౌహార్దభావనామ్ । ౨. భావనయా । ౩. ఈశాదిషు ।

చిత్తామ్భోరుహసమ్భృతప్రతినవప్రేమోదయేనాదరాత్
త్వద్రూపార్చనమేవ యో భువి పుమాన్ శ్రద్ధాలురత్రేహతే ।
త్వద్భక్తేషు తథేతరేషు రహితో మైత్ర్యా నికామం బుధైః
సోఽయం విశ్వజగన్నివాస ! భగవన్! భక్తః స్మృతః ప్రాకృతః ॥ ౧.౯౫॥

తాసు త్వం వితరాశు కైటభరిపో! సర్వోత్తమామేవ మే
భక్తిం కామమ౧హమ్మమేత్యతిదురాధర్షాభిమానాపహామ్ ।
కారుణ్యామృతధారయా నిజపదానమ్రావనోద్యుక్తయా
స్వామిన్ ! దుస్తరమోహవారిధిమహావర్తే పరిభ్రామ్యతే ॥ ౧.౯౬॥

౧. అహమ్మమేత్యాకారస్యాతిదుర్ధర్షాభిమానస్య నాశికామ్ ।

శౌరే ! స్యాదధికారితా మమ కథం భక్తేరిహాస్యాః ౧పరం
ప్రాప్యాయాః పురుపుణ్యరాశిభిరితి ప్రాప్నోమి నో ౨కుణ్ఠతామ్ ।

లోకే యన్న హి దుర్లభం కిమపి సమ్ప్రాప్తే త్వదీయే పునః
        కారుణ్యే ౩భవినామధోక్షజ! సమస్తాభీష్టసన్దాయకే ॥ ౧.౯౭॥

౧. కేవలం ఇదం పురుపుణ్యరాశిభిరిత్యనేనాన్వేతి । ౨. భగ్నోత్సాహతామ్ ।
౩. సంసారిణామ్ ।

౧వాచాటో భవతి క్షణేన మనుజో మూకోఽపి యద్వైభవాత్
        మూర్ఖః పణ్డితతాముపైతి సహసా పఙ్గుర్గతౌ పాటవమ్ ।
భిక్షాశీ చ కుబేరతాం మురరిపో! లోకే దరిద్రః పుమాం-
    స్తత్తాదృక్కరుణారసే తవ పునర్లబ్ధేఽత్ర కిం దుర్లభమ్ ॥ ౧.౯౮॥

౧. బహుభాషీ ।

ఆరూఢే దిననాయకే సతి తమస్తిష్ఠేన్ను౧ పూర్వాచలం
        మేఘే వర్షతి నిర్భరం న విరమేత్ కిం చాతకానాం తృషా ।
రోగాః కిం ప్రశమం న యాన్తి సహసా లబ్ధే హి దివ్యౌషధే
        ప్రాప్తే త్వత్కరుణారసే కిము లయం నో యాన్తి సర్వాపదః ॥ ౧.౯౯॥

౧. తిష్ఠేన్ను న తిష్ఠేదిత్యర్థః ।

అన్తర్యామితయా సమస్తజగతాం తే ప్రేరకస్యాధునా
        కిం వాచ్యం బహు దేవ ! మన్దమతినా భోగీన్ద్రశాయిన్ ! మయా ।
కారుణ్యామృతవారిరాశిలహరీసమ్ప్లావితాఙ్ఘ్రిద్వయా-
    మ్భోజానమ్రసమస్తలోక ! కురు మాం ౧త్వద్భక్తిపూర్ణాన్తరమ్ ॥ ౧.౧౦౦॥

౧. త్వద్భక్తిపూర్ణం ఆన్తరం మనో యస్య తమ్ ।

ఇతి స్వాతిశ్రీరామవర్మవఞ్చిమహారాజవిరచితాయాం
భక్తిమఞ్జర్యాం ప్రథమశతకమ్ ।

అథ ద్వితీయశతకమ్ ।

శ్రావం శ్రావం పరమకరుణావైభవం తావకీనం
        భక్తేష్వద్ధా ప్రకటితమయే హన్త సఙ్ఖ్యాతిగేషు ।
౧ఉద్వాన్తాతిప్రచురపులకం పద్మనాభాధునా మే
        చేతో మజ్జత్యతులితతమే సాన్ద్రమోదామ్బురాశౌ ॥ ౨.౧॥

౧. ఇదం శ్రవణక్రియాయా విశేషణం మజ్జనక్రియాయా వా ।

సర్వేష్వస్మిన్నజిత ! భువనే వస్తుషు స్తోకభావం
ప్రాప్తేష్వంహోదలన! కరుణాపేక్షయా తే మురారే! ।
వక్ష్యే సామ్యం సుదృఢమవనౌ కేన వా మాధవాస్యా
౧నిశ్శేషార్తిప్రసరవనదావచ్ఛటాకాలికాయాః ॥ ౨.౨॥

౧. నిశ్శేషార్తిప్రసరస్యైవ వనదావచ్ఛటాయాః కాలికా మేఘమాలా తస్యాః ।

ధ్యాతుం ౧వా త్వన్నిరుపమకృపాపూరపీయూషసిన్ధు-
ప్రౌఢస్రోతోగతిమహహ యన్నైవ శక్తం మనో మే ।
లక్ష్మీజానే! తవ గురుకృపాభారమీశాద్య వోఢుం
సామర్థ్యం స్యాదయి కథమణోరస్య మే ౨మానసస్య ॥ ౨.౩॥

౧. అప్యర్థే వాశబ్దః । ౨. పునర్మనసో నామగ్రహణమనాదరార్థమ్ ।

౧వాచాప్యేతాం కథమపి హరే ! శంసితుం ౨చేద్యతిష్యే
వాచో దివ్యా అపి న పటవో వర్ణనే హన్త తస్యాః ।
ఏవమ్భావే గిరిధర ! పరం మౌనమేవాత్ర కార్యం
యద్యప్యేతం నిశమయ తథా౩ప్యాశయం మే మురారే !॥ ౨.౪॥

౧. కృపామ్ । ౨. అస్య వాక్యస్యానన్తరం"తన్న శక్యతే"
ఇత్యధ్యాహారో బోధ్యః ।

అశక్యత్వే హేతుద్వితీయపాదేనోపపాద్యతే । ౩. అభిసన్ధి వక్ష్యమాణమ్ ।

జాతం పుష్టం వరద ! రహితం చాథ రోగైరసహ్యై-
రేతద్వర్ష్మ త్రిభువనజనారాధ్య ! శక్త్యైవ యస్యాః ।
శౌరే ! తస్యా నుతిమిహ యథాశక్త్యహో త్వత్కృపాయా
నో కుర్వే చేద్భవతి హి కథం శారదా మే త్వనిన్ద్యా ॥ ౨.౫॥

నిత్యం లక్ష్మీమురసి సరసం బిభ్రతాపి త్వయాతి-
ప్రీత్యా ముష్టిః పృథుకకలితా స్వీకృతా యత్ కుచేలాత్ ।
తస్మాదజ్ఞస్య చ మమ వచః ప్రీతయే నో కథం తే
దేవర్షీణామపి నుతిపదాతీతభూమ్నోఽప్యజస్రమ్ ॥ ౨.౬॥

ఇన్ద్రద్యుమ్నాహ్వయనరపతిశ్చన్దనాద్రౌ రమేశ !
త్వత్సేవాయాం నిరతహృదయః ప్రాగపశ్యన్మునీన్ద్రమ్ ।
ప్రాప్తోపాన్తం మహితతపసం ౧తౌర్వ్యశేయం ప్రశప్త-
స్తేన శ్రీమన్నతులితరుషా ౨హస్తిభూయం ప్రపేదే ॥ ౨.౭॥

౧. అగస్త్యమ్ । ౨. రాజత్వమ్ ।

భూయస్తావత్ సుబహు విహరన్ శైలవర్యే త్రికూటే
దుగ్ధామ్భోధేరయి! సహచరైర్మధ్యభాజి స్వకీయైః ।
ప్రాప్తే గ్రీష్మే మిహిరకిరణైర్వ్యాకులాత్మా నికామం
స్వేచ్ఛం స్వచ్ఛే సరసి కుహచిద్యూథపోఽవాతరత్ సః ॥ ౨.౮॥

హూహూనామా మురహర! తదా కోఽపి గన్ధర్వవర్యో
నక్రాత్మత్వం సపది గమితో దేవలస్యాథ శాపాత్ ।
తిష్ఠంస్తస్మిన్ సరసి సహసా తం గజేన్ద్రం పదాగ్రే
జగ్రాహాసౌ హహహ దశనైర్లోహసూచీశితాగ్రైః ॥ ౨.౯॥

భూయో ౧యుధ్యన్ స తు గజపతిస్తేన సార్ధం సహస్రం
వర్షాణ్యార్తో హృది సముదితాతీతజన్మోత్థభక్తిః ।
త్వామభ్యర్చంస్త౨నుతరతనుః పుష్కరైః పుష్కరాత్తై-
రప్యస్తావీత్ ప్రణతసుఖదం ౩నిర్గుణేన స్తవేన ॥ ౨.౧౦॥

౧. అనుదాత్తేత్త్వలక్షణస్యాత్మనేపదస్యానిత్యత్వాదకరణమ్ ।
౨. ఆహారాభావాదతికృశశరీరః । ౩. గుణాతీతస్వరూపపరేణ ।

శ్రుత్వా స్తోత్రం ప్రముదితమనా వైనతేయాధిరూఢః
ప్రాప్యోపాన్తం నిహతతమసా హన్త చక్రేణ నక్రమ్ ।
హత్వా సద్యో జగదభయసన్దాయినా పాణినా తం
స్పృష్ట్వా దన్తీశ్వరమగమయః స్వీయసారూప్యమాశు ॥ ౨.౧౧॥

లీలాలోలాం జలధితనయామప్యనాదృత్య తావ-
న్ముఞ్చన్ దేవీమయి! సరభసం హన్త నీలామిలాం చ ।
మఞ్చం చారాత్ ఫణిపతిమయం తేఽత్యజద్యో హి ౧వేగః
సన్త్రాణేఽస్య ద్విపకులపతేః కం న సమ్మోదయేత్ ౨సః ॥ ౨.౧౨॥

౧. త్వరా ౨. వేగః

ఆర్తత్రాణే తవ హి భగవన్ ! బద్ధదీక్షత్వముచ్చై-
ర్లోకేశాతః పరమయి హరే! కిం త్వయా ద్యోతనీయమ్ ।
యద్గోప్తుం తం గజపరివృఢం వేగతోఽగాః ప్రియాచ్చ
త్యక్త్వా మఞ్చాత్ క్షుధితతృషితం వత్సకం గౌరివార్తమ్ ॥ ౨.౧౩॥

తస్మాన్నూనం తవ చరణయోర్యః సమాసక్తచేతా

ఏషోఽనాథోఽప్యహహ న భజేద్వాచ్యతాం ౧తత్పదస్య ।
యన్నాథేనాచ్యుత! స భవతా విష్టపానాం త్రయాణాం
స్యానన్దూరాధిప ! దృఢతరం నాథవత్తాముపైతి ॥ ౨.౧౪॥

౧. అనాథశబ్దస్య ।

మధ్యేభూపం ౧విధుతవసనా యాజ్ఞసేనీ సుదీనా
కౌరవ్యేణాచ్యుత! కుమతినా హన్త దుశ్శాసనేన ।
హా కృష్ణేతి వ్యసనభరితా దేవ! చుక్రోశ యావత్
తావత్ ప్రాదాః సదయమమితాం మాలికాం వాససోఽస్యాః ॥ ౨.౧౫॥

౧. హృతవస్త్రా

ప్రాప్తే తస్యాః సదయితతతేర్వస్త్ర ఘోరేఽవమానే
క్షోణీశానాం సదసి మహతామీశ! దౌష్ట్యాద్రిపూణామ్ ।
౧వేమవ్యాపారమపి చ ౨తురీస్పర్శలేశం వినా యా
శ్రీమన్ ! వాసాంస్యతనుత జయేత్ సా కృపాచాతురీ తే ॥ ౨.౧౬॥

౧. "పుంసి వేమా వాయదణ్డ" ఇత్యమరః ।
౨. తురీ తన్తువేష్టనసూక్ష్మదారువిశేషః ।

యః శోకేభ్యో బత జనమముం మోచయేద్దారుణేభ్యో
నోవాఞ్ఛన్ ప్రత్యుపకృతిలవం సోఽయమేవాత్ర బన్ధుః ।
అన్యే తావద్ధనహతిపరా బన్ధవో నామమాత్రాత్
౧త్వన్నిష్ఠా౨తో భవతి విశదా బన్ధుతా పద్మనాభ !॥ ౨.౧౭॥

౧. త్వద్గతా । ౨. ప్రత్యుపకారానపేక్షయా భక్తశోకమోచనాద్ధేతోః ।

కిఞ్చాముష్మిన్ స్థిరచరమయే త్వద్వశే సర్వలోకే
యే నాథత్వేన చ భువి నరా బన్ధుబుద్ధ్యా చ మర్త్యాన్ ।
తుల్యావస్థాన్ జనిమృతిజుషస్తుల్యబాహ్వఙ్ఘ్రిశీర్షాన్
భో మన్యన్తే న కిమియమహో మన్దతైవేహ తేషామ్ ॥ ౨.౧౮॥

కిం వా స్నిగ్ధైః ఫలమసుసమైః కిం ఫలం జ్ఞాతిభిర్వా
కిం విత్తేనాపి చ బత బహుక్లేశలబ్ధేన జన్తోః ।
కాలే వామే తదిదమఖిలం వ్యర్థతామేవ యాయాత్
తత్రాప్యేనం పురుషమవితుం త్వత్కృపైవేహ దక్షా ॥ ౨.౧౯॥

తస్మాత్ సర్వైరిహ హి మనుజైః సర్వథా సర్వకాలే
కార్యో యత్నో జగతి సుమహాంస్త్వత్కృపాప్త్యై నికామమ్ ।
తస్యాం భూయస్తరసుచరితైర్మాధవాసాదితాయాం
లభ్యం శర్మే౧రయితుమహిరాడప్యతీవాప్రగల్భః ॥ ౨.౨౦॥

౧. వర్ణయితుం

స్యానన్దూరేశ్వర ! నను పురా పన్నగాధీశమఞ్చే
శ్రీభూమీభ్యామనుపమరసం ప్రోల్లసన్తం భవన్తమ్ ।
ద్రష్టుం ప్రాప్తాః సనకముఖయోగీశ్వరాః పార్షదాభ్యాం
రుద్ధా జాతా జయవిజయసంజ్ఞాయుతాభ్యాం తవైవ ॥ ౨.౨౧॥

తేషాం తావద్విషయపటలీనిస్పృహాణామపి ద్రాక్
కోపశ్చక్రే నను హృది పదం ప్రేరణాత్ భోస్తవైవ ।
౧తైస్తౌ౨ సద్యో హరిచరణసంసేవనాయుక్తచేష్టౌ
శప్తౌ యోనిం భజతమచిరాదాసురీమిత్యుపేన్ద్ర ! ॥ ౨.౨౨॥

౧. సనకాదియోగీశ్వరైః ౨. జయవిజయౌ ।

శోకోద్రేకాకులితహృదయౌ పార్షదౌ తావదేతౌ
నత్వానత్వా ముహురపి విభో ! పాదయోర్న్వ్త తేషామ్ ।
ప్రాప్తే ఘోరే సురరిపుజనుష్యప్యజస్రం భవేన్నౌ
విష్ణోః పాదస్మృతిరితి భృశం ప్రార్థయామాసతుస్తాన్ ॥ ౨.౨౩॥

ప్రాప్తస్తావద్బహిరయి భవాన్ పత్రిరాజాధిరూఢో
లక్ష్మ్యా యుక్తో మునివరతతిం వీక్ష్య హృష్టః స్తువానామ్ ।
దృష్ట్వా దీనౌ ౧నిరవధి నిజౌ పార్షదో ౨మాముపేతం
కష్టం జన్మత్రితయవిరతావిత్యవోచద్దయార్ద్రమ్ ॥ ౨.౨౪॥

౧. దీధాత్వర్థభూతక్షయక్రియావిశేషణమిదమ్ । ౨. ప్రాప్నుతమ్ ।

జాతౌ భూయో దితిసుతతయా కాశ్యపాత్ పార్షదౌ తౌ
తత్రైకోఽభూదగణితబలాన్ధో హిరణ్యాక్షనామా ।
అన్యో నామ్నా కశిపురసురోఽభూద్ధిరణ్యాదిశబ్ద-
స్తావత్యన్తం భువనమఖిలం పీడయామాసతుర్ద్రాక్ ॥ ౨.౨౫॥

౧ధాత్రీం తోయే మురహర! తయోర్దానవః ౨పూర్వముక్తో
మగ్నాం చక్రే హహహ కుమతిర్యావదత్యన్తఖిన్నామ్ ।

తావద్ధాత్రా ధరణిధరణాయార్థితస్త్వం ౩తదీయా-
న్నాసారన్ధ్రాదయి! సమభవః సూక్ష్మవారాహరూపః ॥ ౨.౨౬॥

౧. భూమిమ్ । ౨. ప్రథమం నిర్దిష్టః (హిరణ్యాక్షః) । ౩. ధాతృసమ్బన్ధినః ।

సద్యో జాతో గిరిసమవపుః స్వీయదంష్ట్రాగ్రభాగే
విభ్రత్ క్షోణీం బహిరుపగతో వీక్ష్య యుద్ధార్థినం తమ్ ।
దైత్యం హత్వా భుజధృతగదం రోషవేగారుణాక్షం
శ్రీమన్నేతత్ త్రిజగదగదం చాకరోస్త్వం సలీలమ్ ॥ ౨.౨౭॥

శౌరే ! తావత్ ప్రముదితతమా నిర్జరేశాః సశక్రా
మన్దారప్రసవపటలీం మూర్ధ్ని తేఽ౧వాకిరన్తః ।
దివ్యైః స్తోత్రైర్నిగమవచసాం సారభూతైర్భవన్తం
లక్ష్మీజానే ! నునువురధికం యజ్ఞరూపం పరేశమ్ ॥ ౨.౨౮॥

౧. అవాఙావుపసర్గౌ ।

ఏవం భూమేరపి సుమహితాత్ సఙ్కటాద్రక్షితుర్వై
త్వత్తో నాన్యా గతిరతిదృఢం ప్రాణినాం మాదృశాం యత్ ।
భాగం ౧తస్యాః కమపి జగదాధారధీ౨యాశ్రితానాం
తస్మాన్నిత్యం తవ తు కరుణాపూరమేవాశ్రయేఽహమ్ ॥ ౨.౨౯॥

౧. భూమేః । ౨. ప్రాణివిశేషణమిదమ్ ।

కల్పే కల్పే ఖలవిహతయే సత్పరిత్రాణహేతో
రూపాణ్యేవం సరసమురరీకృత్య చేతోహరాణి ।
తత్తత్కాలేష్వజిత ! కరుణామచ్యుతావిష్కృతాం తే
కో వా దాక్ష్యం జగతి బిభృయాద్వక్తుమమ్భోజనాభ!॥ ౨.౩౦॥

జ్ఞాత్వా కృత్తం ఝటితి భవతా భ్రాతరం దానవేన్ద్రః
సద్యో జాతః కనకకశిపుః క్రోధశోకాకులాత్మా ।
తిష్ఠంశ్చక్రే సదసి కుమతిర్దానవానాం ప్రతిజ్ఞాం
జేష్యామ్యారా౧దజిత ! సహసా త్వామితీశాన్ధబుద్ధిః ॥ ౨.౩౧॥

౧. ఇయం సమ్బుద్ధిరజయ్యత్వస్ఫోరణాయ ప్రతిజ్ఞావాక్యమధ్యగతా కవినా కృతా । అథవా “అజితసహసా” ఇత్యేకం పదమ్ । అపరాజితేన బలేనేతి తదర్థః ।

తప్త్వా ఘోరం తదను స తపః ప్రీణయిత్వా విరిఞ్చిం

తుష్టాత్తస్మాత్ సురనరమృగాద్యైరవధ్యత్వమాప్తః ।
దృప్తః శక్రాదహరత దివం త్వామనాదృత్య తావద్-
విశ్వం చైతత్సకలమచిరాత్ పీడయామాస గాఢమ్ ॥ ౨.౩౨॥

ప్రహ్లాదాఖ్యః సమజని సుతస్తస్య గర్భస్థితావే-
వాప్తత్వత్పాదకమలరతిర్నారదాత్ తాపసేన్ద్రాత్ ।
సోఽయం జాత్యాసురశిశురపి త్వన్నివిష్టాశయత్వా-
దాసీద్భక్తిప్రసరసుమహానాటకే ౧సూత్రధారః ॥ ౨.౩౩॥

౧. నిర్వాహకః ।

భూమన్! బాల్యేఽప్యసురపటలీమధ్యగస్యాస్య చాస్యా-
న్నో నిర్యాతం కిల తవ గుణాలాపతోఽన్యత్ కదాపి ।
యత్తద్యుక్తం తృణకలుషజమ్బాలమృత్కణ్టకానాం
మధ్యస్థోఽపి త్యజతి సహజం కిం మణిః కాన్తిభారమ్ ॥ ౨.౩౪॥

దృష్ట్వా పుత్రే తవ చరణయోర్భక్తిమజ్ఞాతపూర్వాం
స్వీయైః సద్యః కిమిదమితి స వ్యాకులో దానవేన్ద్రః ।
ఐచ్ఛత్తం త్వయ్యథ విరహితం హన్త భక్త్యా విధాతుం
తేజోభఙ్గం రచయితుమివ ప్రౌఢ౧పఞ్చాస్యసూనోః ॥ ౨.౩౫॥

౧. ప్రౌఢసింహడిమ్భస్య ।

శణ్డామర్కాహ్వయదితిసుతౌ కల్పయామాస భూయః
ప్రహ్లాదస్యాచ్యుత ! గురుతయా దానవాచార్యశిష్యౌ ।
తాభ్యాం భక్తేస్త్వయి స ౧పృథుకో వారితోఽ౨ప్యర్భకేభ్యో
భక్తేస్తత్త్వం దృఢమకథయద్దేశికాసన్నిధానే ॥ ౨.౩౬॥

౧. అర్భకః । ౨. సహాధ్యాయిభ్యో బాలేభ్యః ।

ఆహూతోఽసావథ గురుగృహాదేకదా భక్తమౌలిః
పృష్టః పిత్రా వద పృథుక! మే కిం న్వధీతేషు సారమ్ ।
ప్రోచే తావత్సజలనయనో హన్త రోమాఞ్చితాఙ్గః
సారం శౌరేః పదభజనమేవేతి నిస్సంశయం సః ॥ ౨.౩౭॥

శ్రుత్వా వాక్యం వదనగలితం దుస్సహం హన్త సూనో-
స్త్వత్పాదాబ్జాద్విముఖమతిభి౧ర్దానవః పాపకృత్యైః ।
సేహే నైవ త్రిభువనపతే ! స్వాదు దుగ్ధం విమిశ్రం

ప్రాలేయాభాలసిత౨సితయా రమ్యయా౩రోచకీవ ॥ ౨.౩౮॥

౧. హిరణ్యకశిపుః ౨. శర్కరయా । ౩. అన్నద్వేషవానివ ।

రోషిత్వాథో కనకకశిపు౧ర్దేశికాభ్యాం ప్రకామం
        నూనం హ్యేషా సహజమతిరేవాత్మజస్యేతి జానన్ ।
నానోపాయాన్ వ్యతనుత పరం తస్య హత్యై దురాత్మా
        త్వత్పాదాబ్జే నిహితమనసో హన్త మోహాన్ధచేతాః ॥ ౨.౩౯॥

౧. సమ్ప్రదానే చతుర్థీ ।

ఆహూయారాత్ ప్రతిభయతరాన్ దానవాన్ శస్త్రపాణీ-
    నేతాన్ ప్రోచే స్వకులహతకం సత్వరం తం ౧హతేతి ।
ఘ్నన్తః శస్త్రైర్వపుషి తమముం హన్త భిన్నాస్త్రగాత్రాః
        పేతుర్వజ్రస్థిరతరకృపాకఞ్చుకేనావృతే తే ॥ ౨.౪౦॥

౧. హన్తేర్లోటో మధ్యమబహువచనమ్ ।

భగ్నోద్యోగస్తదను దనుజో దన్దశూకాన్ సుతీవ్రాన్
        దృష్టిఘ్రాణేష్వపి విషమయాన్ ప్రేరయామాస హన్తుమ్ ।
ప్రహ్లాదం తం త్వయి ధృతరతిం ౧పన్నగారాతికేతౌ
        మాతఙ్గేన్ద్రం బత బిసగుణేనేవ బన్ధుం మదాన్ధమ్ ॥ ౨.౪౧॥

౧. ఇదం విశేషణం దన్దశూకశక్తికుణ్ఠత్వస్ఫోరకమ్ ।

తస్యాజ్ఞాం తాం తదను ఫణినః కామమాదృత్య సర్వే
        వ్యాతన్వానా అహమహమికాం తం దశన్తః సరోషాః ।
భగ్నప్రాయా గలితరుధిరా వైనతేయైరదృశ్యైః
        ప్రాప్యోపాన్తం దితికులపతేః సన్నతా ఏవమూచుః ॥ ౨.౪౨॥

దైత్యేన్ద్రామీ వయమిహ భవత్పుత్రఘాతే న శక్తాః
        ఫూత్కారోద్యద్గరలశిఖయా సాగరోచ్ఛోషిణోఽపి ।
ఇత్యుక్త్వైతే పునరథ గతాః పూర్వముద్రుష్య దాక్ష్యం
        నైతచ్చిత్రం ద్వివిధ౧వచనం హా ద్విజిహ్వా౨ధిపానామ్ ॥ ౨.౪౩॥

౧. ప్రాగ్వీరవాదం ప్రకాశ్య పశ్చాత్ స్వాశక్తికథనరూపమ వ్యవస్థితభాషణమ్ ।
౨. అవ్యవస్థితభాషిశ్రేష్ఠానాం సర్పశ్రేష్ఠానాం చ ।

శ్రుత్వా వాక్యం తదిదమధిపో వ్యాకులో దానవానా-

మాహాయారాత్ సుతమకథయద్దేవ! సామోక్తిభేదైః ।
త్వత్పాదాబ్జే రతిమతులితానన్దదాం హన్త ౧భఙ్క్ష్వం
౨సోఽయం విష్ణౌ రతిమఖిలదే కస్త్యజేదిత్యభాణీత్ ॥ ౨.౪౪॥

౧. త్యాజయితుమిత్యర్థః । ౨. ప్రహాదః

భూయః క్రుద్ధో ద్విపపరివృఢాన్ పీనశుణ్డోగ్రదన్తాన్
హన్తుం పుత్రం నిజమతిఖలః ప్రేరయామాస దైత్యః ।
తే తం రోషాన్నిరవధి యథాశక్తి సమ్పీడయన్తో-
ఽప్యేనం కిఞ్చిద్వ్యథయితుమపి శ్రీశ! శక్తా న చాసన్ ॥ ౨.౪౫॥

తిష్ఠన్ పశ్చాదథ గురుకులే దానవేభ్యః శిశుభ్యో
గుహ్యం తూపాదిశదయి పరం ౧తత్త్వమేవైషే భక్త్యా ।
౨శ్రుత్వా చాదాపయదథ గరం తచ్చ సూదైః ౩స తస్మై
సోఽయం పీత్వా తదపి సమభూన్నిర్వ్యథః ప్రాగ్వదేవ ॥ ౨.౪౬॥

౧. ప్రహ్లాదః । ౨. తత్త్వం తత్త్వోపదేశనం వా శ్రవణక్రియాయాః కర్మ ।
౩. హిరణ్యకశిపుః ।

భూయో జ్ఞాత్వా తవ పదయుగాదప్రకమ్ప్యాశయం తం
పుత్రం హర్మ్యాజ్జితహిమగిరేః పాతయామాస యావత్ ।
తావత్ క్షోణీ నను భగవతీ కోమలాభ్యాం గృహీత్వా
పాణిభ్యాం తం వ్యతనుత ౧భవత్యస్య భక్తేః ప్రశంసామ్ ॥ ౨.౪౭॥

౧. త్వయి ।

భగ్నోద్యోగః పునరపి ఖలో నాగపాశేన బద్ధ్వా
రాత్రౌ సిన్ధౌ తనయమసురైః క్షేపయామాస యావత్ ।
తావన్నాగా గరుడదలితాః సోపహారః ౧సమస్తౌత్
సిన్ధుశ్చైనం౨ స చ సువిమలం త్వద్వపుర్ద్రష్టుమైచ్ఛత్ ॥ ౨.౪౮॥

౧. సంస్తుతవాన్ । ౨. ప్రహ్లాదమ్ ।

స్థిత్వా సిన్ధౌ స్తువతి భగవంస్త్వామథాస్మిన్౧ సమోదం
ప్రత్యక్షస్త్వం ఖలు నయనయోస్తస్య భూత్వా క్షణేన ।
ప్రాదా భక్తిం విషయపటలీనిస్పృహాయాఙ్గ! తస్మై
భూయః సోఽథ త్రిభువనపతే ! లోకబాహ్యశ్చచార ॥ ౨.౪౯॥

౧. ప్రహ్లాదే ।

పిత్రా పృష్టః సదసి చ సమానీయ యం సేవసే త్వం
　　విష్ణుం క్వాసావితి స తు తదా సర్వగం త్వాం జగాద ।
తర్హి స్తమ్భే కితవ ! న కుతో దృశ్యతేఽత్రేతి రోషాత్
　　స్తమ్భం హస్తోద్ధృతవరకృపాణేన చాఘట్టయత్ సః ॥ ౨.౫౦॥

ఆసీత్ సద్యో భువనమఖిలం కమ్పయన్ కోఽపి శబ్దః
　　కుర్వన్ భీత్యా కనకకశిపుం నష్టచేష్టం క్షణార్ధమ్ ।
తేనారావేణ తు బత చచాలాసనాత్ పద్మజన్మా
　　౧తావత్ స్తమ్భాత్ సమజని భవద్రూపమత్యన్తఘోరమ్ ॥ ౨.౫౧॥

౧. తదా

శ్రీమన్ ! కణ్ఠాదుపరి మృగరాజాత్మకం తస్య చాధో
　　బిభ్రద్రూపం త్రిభువనతతం మానవం ఘోరదంష్ట్రమ్ ।
వ్యోమస్పర్శిప్రచురధవలశ్రీసటాజాలమాతా-
　　మ్రాక్షం తత్తే వపురయి పరం నారసింహం నమామి ॥ ౨.౫౨॥

దృష్ట్వా తం త్వాం ప్రతిభయతరాకారమత్యన్తభీతో-
　　ఽప్యన్తర్ధైర్యం బహిరభినయన్ దానవేన్ద్రో దురాత్మా ।
ఖడ్గైః శూలైః సుమహితగదాసాయకైశ్చైష ౧యుధ్యన్
　　జ్ఞాత్వా ౨కమ్పం తవ తు పురతశ్చాపతద్భగ్నయత్నః ॥ ౨.౫౩॥

౧. యుద్ధమాత్మన ఇచ్ఛన్ । ౨. కోపాటోపజం చలనమ్ ।

గృహ్ణన్ దైత్యం స్వయమథ నిజే పాతయన్నూరుయుగ్మే
　　భిత్త్వా వక్షః కులిశపరుషైస్తస్య తూర్ణం నఖాగ్రైః ।
పాయమ్పాయం రుధిరమచిరాత్ తం ౧విహాయాసురౌఘం
　　కృత్స్నం హత్వాప్యయి న సమభూః శాన్తకోపోగ్రవహ్నిః ॥ ౨.౫౪॥

౧. తం విహాయ ప్రమీతం హిరణ్యకశిపుం దూరతస్త్యక్త్వేత్యర్థః ।

బ్రహ్మేశాద్యాః సకలమరుతః కమ్పమానా విదూరే
　　స్థిత్వా మౌలౌ ౧ముకులితకరా మానసామ్భోజజాతమ్ ।
మోదం హత్వా త్రిభువనరిపోర్దానవేన్ద్రస్య వక్త్రే
　　కిఞ్చిన్మాత్రం ప్రకటయితుమప్యప్రగల్భా బభూవుః ॥ ౨.౫౫॥

౧. సాఞ్జలిబన్ధాః ।

సద్యో ధాత్రా మురహర! తవ ప్రీణనాయార్థితో హి
ప్రహ్లాదస్తే చరణయుగలే ద్రాక్ పపాతాథ యావత్ ।
తావద్భక్తేక్షణవిగలితామేయమన్యుస్త్వదీయే
కృత్వా మౌలౌ కరమయి! వరానప్యదాస్త్వం వరేణ్యాన్ ॥ ౨.౫౬॥

భక్తాధీనే భవతి శనకైః శాన్తమన్యావమర్త్యాః
సేన్ద్రా మౌలౌ సురతరుసుమాన్యచ్యుతావాకిరన్తః ।
రేజుర్భేరీం పరమకుతుకద్యోతికాం వాదయన్తో
గన్ధర్వాశ్చ శ్రుతిలయయుతం కీర్తిపూరం జగుస్తే ॥ ౨.౫౭॥

యే యే పూర్వం త్రిదివనిలయా దైత్యరాజేన దౌష్ట్యా-
న్నానారూపాం నిరుపమశుచం ప్రాపితాస్తే చ సర్వే ।
తుష్టా నష్ట్యా త్రిజగదహితస్యాస్య దైత్యస్య తావత్
ప్రత్యేకం తుష్టువురయి హరే ! నారసింహాకృతిం త్వామ్ ॥ ౨.౫౮॥

ఇత్థం భక్తేష్వజిత ! దృఢమావిష్కృతాయాః కృపాయా
ఏకం వా తే విలసితమహో కో భవేద్వక్తుమీశః౧।
ఏవమ్భావే క్వ తవ గణనాతీతకారుణ్యభూమా
కేయం వాచో వితతిరిహ మే బాలిశస్యామ్బుజాక్ష !॥ ౨.౫౯॥

౧. శక్తః ।

దృష్ట్వాప్యేవం తవ కరుణయా దారుణాభ్యో విపద్భ్యో
ముక్తాన్ భక్తానపరిగణితాన్ యస్య నోదేతి బుద్ధిః ।
సమ్ప్రాప్తుం ౧తామయి పరమవాగ్గోచరానన్దదాత్రీం
కోఽన్యో లోకే భవతి హి తతోఽప్యార్తబన్ధో ! విగర్హ్యః ॥ ౨.౬౦॥

౧. కరుణామ్ ।

ఏవం భక్తేష్వపరిగణితేష్వీశ! సన్దర్శితాయా
లేశేనాపి స్నపయ భగవన్ ! మాం కృపాయా మురారే ! ।
తేనైవాయం భవతి కమలానాయకాత్యన్తధన్యః
కిం నో దద్యాత్సుఖమనుపమం బిన్దుమాత్రం సుధాయాః ॥ ౨.౬౧॥

త్రైలోక్యేశం నిరుపమతమానన్దసాన్ద్రస్వరూపం
త్వాం కో విజ్ఞాపయితుమహకం౧ పద్మనాభాత్మవాఞ్ఛామ్ ।

౨యద్యప్యేషా మమ ఖలు పరా ప్రార్థనా దీనబన్ధో !
    కార్యో నిత్యం నను మయి మదీయోఽయమిత్యేష భావః ॥ ౨.౬౨॥

౧. అల్పోఽహమ్ । ౨. అనేన తథాపీత్యస్యాక్షేపః ।

బ్రహ్మా శక్రోఽపి చ హరిదధీశాస్తథాన్యే చ యస్యాః
    స్ఫూర్త్యైవేదం భువనమహితం సాన్ద్రసామ్రాజ్యమాపుః ।
యా వా లోకే సకలపరితాపాపహన్త్రీ జనానాం
    సేయం నిత్యం శిశిరయతు మాం త్వత్కృపా శార్ఙ్గపాణే!॥ ౨.౬౩॥

దైత్యారాతే! జగతి మనుజైర్దుర్లభానత్ర భోగాన్
    విశ్వైర్మాన్యామమితసుఖదాం సార్వభౌమస్థితిం వా ।
భాగ్యావాప్తం నిధిమపి ధనేశస్మయధ్వంసినం వా
    తుచ్ఛాన్ మన్యే తవ హి కరుణాపేక్షయా నిర్విశఙ్కమ్ ॥ ౨.౬౪॥

ప్రాప్యం స్యాచ్చేద్భువి సమధికం శర్మ భోగాదిషు ప్రా-
    గుక్తేష్వీశ! త్వదురుకరుణాలభ్యసౌఖ్యాన్మ౧హాన్తః ।
స్ఫీతం రాజ్యం సుబహు వినిధాయాత్మజేషు క్షణేన
    ప్రాప్తాః కస్మాద్వనమవనిపాస్తాపసైస్తుల్యశీలాః ॥ ౨.౬౫॥

౧. అస్య తర్హీత్యాది ।

అస్తి శ్రీమన్నిహ పరిమితిః శర్మణామప్యమర్త్యే-
    న్ద్రావాప్యానాం మఖశతలసత్పుణ్యపాకోదితానామ్ ।
కో వా కుర్యాజ్జగతి భవదీయానుకమ్పాలవస్య
    ప్రాప్త్యా జన్యస్య తు పరిమితిం శర్మణః పఙ్కజాక్ష !॥ ౨.౬౬॥

భక్తవ్రాతాధిహర! భవతైవార్పితే స్వాధికారే
    స్థిత్వా భోగాంస్త్రిభువనదురాపాన్ రమేశాశ్నువానాః ।
అప్యమ్భోజాసనహరమహేన్ద్రాదయః కామయన్తే
    యామేవాస్యాః కిమిహ మధురం భూతలే త్వత్కృపాయాః ॥ ౨.౬౭॥

యస్యాః ప్రాప్త్యై నియతమవనౌ విశ్వవన్ద్యా మహాన్తో
    దానస్నానవ్రతజపమఖాదీని కర్మాణి కృత్వా ।
నూనం విన్దన్త్యపరిగణితం శర్మ యల్లేశలాభే
    కస్తాం వాఞ్ఛేన్న హి తవ కృపాం మాదృశో బాలిశోఽపి ॥ ౨.౬౮॥

స్యానన్దూరేశ్వర! జయతి తే దివ్యకారుణ్యరూపం

ధ్వస్తాపాయం కిమపి హి ధనం రాజచోరాద్యహార్యమ్ ।
నిత్యం తృష్ణాజనకమపి లోకేశ ! యోగీశ్వరాణాం
నిర్ద్వన్ద్వానాం నిఖిలవిషయావాఙ్ముఖానామగణ్యమ్ ॥ ౨.౬౯॥

౧సర్వాభీష్టాన్ వితరతి నృణాం యత్నలేశం వినాహో
మూలాదుత్పాటయతి సహసా పాదపం పాపరూపమ్ ।
రక్షత్యే౨తాన్ మురహర! తథా దారుణాభ్యో విపద్భ్యః
కిం కిం సౌఖ్యం భువి న జనయేద్దేహినాం తేఽనుకమ్పా ॥ ౨.౭౦॥

౧. అర్థానితి శేషః । ౨. నరాన్ ।

యస్యాః ప్రాప్త్యా పరమకృపణోఽప్యత్ర మర్త్యః క్షణేన
ప్రాప్నోత్యుచ్చైః శ్రియమఖిలసమ్పూజ్యతాం చార్తబన్ధో ! ।
యస్యాం కిఞ్చిత్ పరమపురుషావాఙ్ముఖాయాం కుబేరోఽ-
ప్యస్వో హి స్యాత్ వ్రజతి న ముదం కస్య వా సా కృపా తే ॥ ౨.౭౧॥

పారావారః పరిలసతి తే సాన్ద్రకారుణ్యపీయూ-
షాత్మా స్వచ్ఛః సతతమచలో నిత్యపూర్ణో హ్యభఙ్గః ।
మగ్నా యేఽస్మిన్ కలితతరణాస్తే దృఢం మోహసిన్ధో-
ర్యే చామగ్నాః ౧సునియతమమీ హన్త మోహాబ్ధిమగ్నాః ॥ ౨.౭౨॥

౧. సునిశ్చితమ్ ।

లోకే లబ్ధుం వరద ! వివిధానీప్సితాన్ సాధనీభూ-
తేయం శౌరే ! తవ హి కరుణేత్యాహురేకే మహాన్తః ।
నాయం పక్షో మమ తు సకలాపేక్షయా౧స్యా ౨వరత్వాత్
3ఏతన్నిష్ఠే ధ్రువమవితథే సాధ్యతాసాధనత్వే ॥ ౨.౭3॥

౧. కరుణా- ౨. ఉత్తమాభీష్టత్వాత్ । 3. కరుణానిష్ఠే ।

త్వత్కారుణ్యే దిశతి సకలం వాఞ్ఛితం మానవానాం
యాచ్ఞాపేక్షాలవవిరహితం విశ్వపూర్ణే హ్యనన్తే ।
యే యాచన్తే సురపరివృఢోద్యానదేశైకనిష్ఠం
మన్దారద్రుం నియతమధమాస్తే మృగేభ్యోఽపి భూమన్ !॥ ౨.౭౪॥

పాపాత్మానం రచయతి కమప్యత్ర పుణ్యేన పూర్ణం
నిస్స్వం కఞ్చిత్ కలయతి తథా సర్వసామ్రాజ్యయుక్తమ్ ।
ప్రజ్ఞాహీనం కమపి చ విధత్తే హి వాగీశతుల్యం

కిం కిం చిత్రం ప్రకటయతి వా త్వత్కృపా నేన్ద్రజాలమ్ ॥ ౨.౭౫॥

౧పర్యాప్తిః స్యాదజిత ! చిరకాలోపభోగేఽఖిలేషు
శ్రీమన్ ! వస్తుష్వపి బత సుధాసన్నిభేష్వత్ర పుంసామ్ ।
నిత్యం భూయోఽప్యఘహర! సమాస్వాద్యమానం ప్రమోదం
దాతుం దక్షం నవమివ వినా తేఽనుకమ్పాం కిమన్యత్ ॥ ౨.౭౬॥

౧. అలమ్భావః ।

లక్ష్మీజానే! జగతి కరుణా నిత్యపూర్ణా ప్రపా తే
నూనం పుంసామ౧మృతమనిశం మోదసాన్ద్రం దిశన్తీ ।
యజ్జాయన్తే వరద ! రహితాస్తృష్ణయా యామవాప్తాః
స్వానన్దురేశ్వర! నను ౨భవగ్రీష్మకాలోష్ణఖిన్నాః ॥ ౨.౭౭॥

౧. మోక్షం సుధాం చ । ౨. భవశబ్దః సంసారే ।

ఘోరాజ్ఞానప్రచురతిమిరం నాశయన్ దస్యుజాలం
రాగద్వేషాదిమయమచిరాద్ధావయన్ హన్త దూరే ।
పాపశ్రేణీమయమరమధః పాతయంస్తం ౧దివాన్ధం
సాధుస్తోమామ్బుజముఖకరో భ్రాజతే త్వత్కృపార్కః ॥ ౨.౭౮॥

౧. ఉలూకమ్ ।

నో దక్షోఽహం కిమిహ బహునా త్వత్కృపాయా విలాసం
స్తోతుం భోగీన్ద్రశయన ! మనోవాగతీతం నికామమ్ ।
కిన్త్వేతావత్ పరమహమవైమ్యార్తబన్ధో! నరాణాం
భూరిశ్రేయోవితరణవిధౌ తత్సమానా తు సైవ ॥ ౨.౭౯॥

తస్మాద్యాచే త్రిభువనపతే! త్వత్కృపామేవ సోఽహం
నిశ్శేషార్తిప్రశమనపరాం దేవ! దాసస్త్వదీయః ।
సర్వాభీష్టాన్యయి వితరతస్తే కిలాయాచితాన్య-
ప్యస్యేచ్ఛాపూరణమయి కియ౧న్మే కృపావారిరాశే !॥ ౨.౮౦॥

౧. అల్పమిత్యర్థః

అజ్ఞత్వాదప్యజిత ! సుగుణైర్వర్జితత్వాత్ కృపాయాః
పాత్రత్వం మే యది న హి తవ శ్రీధరా౧స్తాం తదేతత్ ।
జాగర్త్యేకో నను మమ గుణో యత్త్వదేకాశ్రయత్వం

సోఽయం దోషాన్ హరతి సకలాన్ పాత్రతాం చావహేన్మే ॥ ౨.౮౧॥

౧. న గణనామర్హతీత్యర్థః తత్ర హేతుః పరార్ధే దర్శితః ।

దోషైర్యుక్తోఽప్యయి పరిజనశ్చేదిహానన్యనాథో
జాతు త్యాజ్యో న భవతి హృషీకేశ ! తత్స్వామినాసౌ ।
లోకే మాతా బహుషు తనయేష్వేకమత్యన్తమూఢం
కచ్చిజ్జహ్యాదుత మమ సుతో నాయమిత్యుల్లపేద్వా ॥ ౨.౮౨॥

అమ్భోజాక్ష ! ప్రతిపదమహో నిత్యమాగస్సహస్రం
తన్వానానామలమవిదుషాం మాదృశాం చాపరాధాన్ ।
తుచ్ఛీకుర్వన్నవ కరుణయా నిస్తులానన్దదాత్ర్యా
నో చేత్ కా వా గతిరయి హరే! నస్త్వదేకాశ్రయాణామ్ ॥ ౨.౮౩॥

ఈశే కిఞ్చ త్వయి వికిరతి స్వానుకమ్పాసుధాయా
లేశం తాపత్రయహర! మయి శ్రీధరానన్యనాథే ।
పాపాజ్ఞానప్రసరకలుషక్రోధమోహాదయో మే
చిత్తే స్థానం కథమివ పరానన్దమూర్తే! భజేయుః ॥ ౨.౮౪॥

స్యాదేకత్రాచ్యుత ! నను తమస్తేజసోః కిం ౧నివాసో
దారిద్ర్యస్యాపి చ భువి తథా సమ్పదః సమ్భవేత్ కిమ్ ।
అజ్ఞానస్యాపి చ కిము భవేత్ తద్వదీశ ! శ్రుతస్య
త్వత్కారుణ్యస్య చ కిము భవేత్ తద్వదంహఃకులస్య ॥ ౨.౮౫॥

౧. అయముత్తరవాక్యేష్వపి కర్తా ।

కిఞ్చిత్ప్రాప్తాయాం మురహర! మయా తేఽనుకమ్పాసుధాయాం
కిం భూయోభిర్మమ గుణగణైరబ్ధిజాభూమిజానే ! ।
తస్యామేవ క్షితిధర ! మయా ద్రాగనాసాదితాయాం
కిం వా లోకే ఫలమిహ మదీయైర్గుణానాం సహస్రైః ॥ ౨.౮౬॥

దైత్యారాతే! జగతి సుధియస్త్వత్కృపామర్జయేయు-
ర్భక్త్యా యోగేన చ నను తపస్సమ్పదా వా మహాన్తః ।
అప్యజ్ఞానాం మురహర! పునర్మాదృశాం చాప్రమేయం
దాతుం శర్మార్హసి కరుణయా దీనబన్ధో ! త్వమేవ ॥ ౨.౮౭॥

కుర్వన్త్యద్ధా కిమపి కరుణాం స్వీయభృత్యేషు దేవా
అన్యే లోకే యది చిరతరం సేవితాః క్లేశపూర్వమ్ ।

ఏషా నైవ ౧ప్రకృతిరయి తే విశ్వపూర్ణానుకమ్పా-
సిన్ధోర్యత్తత్ కురు మయి కృపాం మాధవ! స్వీయదాసే ॥ ౨.౮౮॥

౧. స్వభావః ।

త్వం మే మాతా త్వమసి జనకస్త్వం గురుస్త్వం హి బన్ధు-
స్త్వం భో దైవం పరమితి జగత్సార్వభౌమానువేలమ్ ।
త్వయ్యేవాలం నిహితహృదయం మన్దమప్యాశ్వమన్ద-
ప్రేమోద్భూతప్రచురకృపయా మామవా౧నన్యనాథమ్ ॥ ౨.౮౯॥

౧. రక్ష ।

శౌరే ! ౧దృశ్యం జగతి కిమపి త్వన్నిషేవాం వినా నో
దాతుం దక్షం శుభమితి రమానాథ ! నిశ్చిత్య బాఢమ్ ।
త్వామేవేశం శరణముపయాతం స్వకీయానుకమ్పా-
స్రోతోవృష్ట్యా శిశిరయ జవాత్ పద్మనాభాదరాన్మామ్ ॥ ౨.౯౦॥

౧. నో దృశ్యమితి యోజనా, నోపలబ్ధుం శక్యమిత్యర్థః త్వత్సేవాతిరిక్తస్య శుభదానదక్షస్య వస్తునోఽనుపలబ్ధిప్రమాణాదభావ ఏవేతి భావః ।

దాస్యం వాఞ్ఛన్త్యమితధిషణా యస్య ౧సన్యస్తదణ్డా
యన్మహాత్మ్యం నిగమవచసామప్యతిక్రాన్తవర్త్మ ।
తం త్వామీశం భువి కుశలదం విష్టపానాం త్రయాణాం
ప్రాప్తోఽస్మ్యద్ధా శరణమథ మే కిం త్వదన్యాశ్రయేణ ॥ ౨.౯౧॥

౧. సన్త్యక్తదణ్డాః, “న దణ్డం న శిఖాం నాచ్ఛాదనం
న భైక్షం చరతి పరమహంస”
ఇతి మహోపనిష దుక్తలక్షణాః పరమహంసా ఇతి యావత్ ।

లోకే వాఞ్ఛా భవతి హి నృణాం వస్తుని శ్రేష్ఠ ఏవ
శ్రీమత్పద్మారమణ! సకలాపేక్షయా వీతశఙ్కమ్ ।
శ్రైష్ఠ్యస్యాపీశ్వర! నను పరం శ్రేష్ఠతాదాతురన్యం
త్వత్తః కం వా శరణముపయామీహ కారుణ్యసిన్ధో !॥ ౨.౯౨॥

యో వా దేవస్త్రిభువనపతే ! వర్ణ్యతే ౧లబ్ధవర్ణై-
స్తస్యోత్కర్షో నియతమితరాపేక్షయా హన్త వాచ్యః ।
౨ఏవమ్ఖ్యాతం మురహర! పునః కేవలం పక్షపాతా-
దుత్కర్షం భోస్తవ న కథయే కిన్తు సత్యం బ్రవీమి ॥ ౨.౯౩॥

౧. విచక్షణైః । ౨. ఉక్తన్యాయసిద్ధమిత్యర్థః ఏతచ్చోత్కర్షవిశేషణమ్ ।

జానే నైవ ప్రణతశుభద! చ్ఛద్మవాదం కదాపి
 హ్యగ్రే వాచ్యం ప్రియమితి ధియా చాథ నైతన్మయోక్తమ్ ।
యద్వై సత్యం నిగమవచసాం శ్రేణిభిర్యచ్చ గీతం
 యన్మే భాతం హృది నను తవ ప్రేరణాత్తత్త్వవోచమ్ ॥ ౨.౯౪॥

భూయో భూయః సవినయమహం ప్రార్థయే సిన్ధుకన్యా-
 జానే ! తాం తే నిరుపమకృపాధోరణీమేవ నిత్యమ్ ।
౧దానౌత్సుక్యాన్మనసి కిమపి హ్యర్థినాం చావకాశం
 ౨యాచ్ఞోత్పత్తేః పరమ౩దిశతా కిం మమేచ్ఛా న పూర్యా ॥ ౨.౯౫॥

౧. అయాచితాభీష్టదానకౌతుకాదిత్యర్థః ౨. దేహీతి వాక్యప్రయోగస్యేత్యర్థః ।
౩. అస్య త్వయేతి విశేష్యమధ్యాహర్తవ్యమ్ ।

త్రైలోక్యాధీశ్వర! మయి కదా స్యాద్దృఢం తేఽనుకమ్పే-
 త్యేవం నక్తన్దివమయి పరం చిన్తయా మే యుతస్య ।
వాఞ్ఛారూపా వరద! లతికా త్వత్కృపారూపపీయూ-
 షాసిక్తేయం భవతు సఫలా పద్మనాభార్తబన్ధో !॥ ౨.౯౬॥

పత్త్రిత్రాతా ఇవ హి జననీం స్వామసఞ్జాతపక్షాః
 స్తన్యం వత్సా ఇవ చ నితరాం క్షుత్పరిశ్రాన్తదేహాః ।
ప్రాలేయార్తో నర ఇవ పటం హన్త హేమన్తకాలే
 త్వత్కారుణ్యం స్పృహయతి భృశం శ్రీపతే ! మానసం మే ॥ ౨.౯౭॥

ఛాయావృక్షం పథిక ఇవ చ గ్రీష్మకాలోష్ణఖిన్నః
 సఙ్ఖ్యాహీనం నిధిమివ నరః కిఞ్చ నిస్స్వో నితాన్తమ్ ।
వృష్టిం సారామివ చ మనుజో దేవ! కేదారవృత్తిః
 సోత్కణ్ఠం మే హృదయమధునా త్వత్కృపామీశ! లబ్ధుమ్ ॥ ౨.౯౮॥

విద్యాలిప్సుర్నర ఇవ భృశం సద్గురుం విశ్వమూర్తే!
 తేజస్వీ నిర్మలమివ యశో నిష్ఠితో౧ ౨జన్యభూమౌ ।
కర్తా సద్యఃఫలమివ హరే ! కర్మణాముత్తమానాం
 కారుణ్యం తే స్పృహయతి భృశం భో మదీయం హి చేతః ॥ ౨.౯౯॥

౧. అత్యన్తాసక్తః । ౨. యుద్ధాఙ్గణే ।

తస్మాచ్చౌరే ! విగలితవిలమ్బం త్వదీయానుకమ్పా-
    పీయూషాబ్ధేరభినవతరా వీచయో మానసం మే ।
కుర్వన్త్వద్ధా సుబహు ముదితం విశ్వనేత్రాధి౧భార-
    ఛేదోదగ్రానుపమసుషమావాస! రాజీవనాభ! ॥ ౨.౧౦౦॥

౧. దృష్టవస్తుదర్శనజన్యః సద్వస్త్వదర్శనజన్యశ్చ
వ్యథాతిశయ ఆధిభారపదస్యార్థః ।

ఇతి స్వాతిశ్రీరామవర్మవఞ్చిమహారాజవిరచితాయాం
భక్తిమఞ్జర్యాం ద్వితీయశతకమ్ ।

అథ తృతీయశతకమ్ ।

శ్రీమన్ ! భోగీన్ద్ర౧శాయిన్న చిరవికసితేన్దీవరశ్రేణికాన్తి-
    స్తోమాటోపప్రకామప్రశమనపటుతాశాలినీ సా త్వదీయా ।
కాన్తిర్దేహస్య మల్లోచనయుగమనిశం తన్వతీ సమ్ప్ర౧హృష్టం
    తాపం మన్మానసోత్థం ౧త్రివిధమపి హరత్వఞ్జసా కఞ్జనాభ ! ॥ ౩.౧॥

౧. ఆధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికరూపమ్ ।

బ్రహ్మా శమ్భుః సురాణామధిపతిరృషయో దేవగన్ధర్వసఙ్ఘాః
    పాయం పాయం హరే ! యాం నిజనయనపుటైర్న హ్యతృప్యన్ మురారే ! ।
సేయం తే రూపసమ్పన్నిఖిలజనహృదున్మాదనే బద్ధదీక్షా
    స్తోతుం కేనేశ! శక్యా భవతి జలధిజావల్లభాస్యాం ధరణ్యామ్ ॥ ౩.౨॥

మాధుర్యాదప్యహో యజ్జగతి సుమధురం యత్ర సారస్యపుఞ్జా-
    ల్లోకోత్కృష్టాన్నితాన్తం సరసమపి చ యన్మఞ్జులత్వాచ్చ మఞ్జు ।
మాఙ్గల్యాచ్చేహ యద్వై మురహర! సుతరాం మఙ్గలం తాదృశం తే
    రూపం కస్యేహ చేతస్యజిత ! న జనయేత్ కౌతుకం కైటభారే ! ॥ ౩.౩॥

యేషాం చేతో మనాగప్యనఘ! వశయితుం ౧నాలమీశ! త్రిలోక్యాం
    ౨వస్తు శ్రీభూమిజానే! కిమపి హి నియతం నిర్మలజ్ఞానభాజామ్ ।
తేషాం యోగీశ్వరాణామపి హృది సతతం మోహసన్దాయినీ తే
    దేహశ్రీః కేన వా స్యాద్భువి పరముపమేయా కవీన్ద్రైర్వరేణ్యైః ॥ ౩.౪॥

౧. న సమర్థ భవతీతి శేషః । ౨. ఇదం భవనక్రియాయాః కర్తృ ।

లావణ్యం తే మురారే! జగతి కథయితుం సోద్యమాస్తత్ కవీన్ద్రా

యావచ్ఛక్తీహ పఙ్కేరుహనిలయముఖా అప్యహో జ్ఞానవన్తః ।
వాచో ధాటీం ౧వ్యయీకృత్య చ నను సకలాం స్వామథో భగ్నయత్నా
జాయన్తే హన్త తద్వైభవకథనవిధౌ కస్య వా దక్షతా స్యాత్ ॥ ౩.౫॥

౧ వ్యయయిత్వేత్యర్థః ।

కిఞ్చ శ్రీపఙ్కజాక్ష ! త్రిభువనజనతానేత్రసారఙ్గపోత-
వ్రాతస్యాహో వశీకృత్యతినిపుణతరం వాగురాత్వం ప్రపన్నా ।
శోభా తే యావదక్ష్ణోర్భవతి హి పురతస్తావదేవాశ్రుధారా-
రోమాఞ్చాసీమతాగద్గదవచనవశాత్ కో భవేత్ స్తోతుమీశః ॥ ౩.౬॥

స్యానన్దూరేశ ! యాసౌ రచయతి దృషదా తుల్యమప్యత్ర చేతః
స్వాయత్తం దారుణాంహఃకులశమనచణస్వీయచారిత్రరాశే ! ।
తాం తే లావణ్యధారామయమధురసుధాధోరణీ లోచనాభ్యాం
భూమన్ ! పాతుం నితాన్తం ప్రభవతి భువనే కః పుమానల్పపుణ్యః ॥ ౩.౭॥

౧చిత్రం శౌరే ! దధానోఽప్యయి తనుసుషమాశ్రేణిభిర్వ్యాన్త సామ్యం
శ్లక్ష్ణాభిర్నిర్జరేన్ద్రోపలసమరుచిభిశ్చాఞ్జనక్ష్మాధరస్య ।
౨రాగం చేతస్యసీమం జనయసి భగవంస్తత్త్వబోధప్రదీప-
జ్యోతిర్విధ్వస్తమోహప్రవితతతమసాం మాధవానఙ్గనానామ్ ॥ ౩.౮॥

౧. ఆశ్చర్య, జన్యజనకయోర్వైరూప్యాత్ । ౨. ఆరుణ్యమాసక్తిం చ ।

యేషాం తావత్ ప్రదాయామితసుకృతపరీపాకపుఞ్జైకలభ్యం
లోకే జన్మోత్తమం మానుషమవికలతాం చాథ సర్వాఙ్గకేషు ।
నేత్రాభ్యాం తే శరీరప్రతినవసుషమామేకదాపి ప్రపాతుం
ఫాలే రేఖాం న విన్యస్యతి దృఢమ౧దయస్తేష్వహో పద్మజన్మా ॥ ౩.౯॥

౧. నిర్ఘృణో భవతి ।

పీయూషామ్భోనిధిః కిం కిము బత సుజనశ్రేణిభాగ్యైకసీమా
విశ్వేషాం లోచనేన్దీవరసుఖకరణే బద్ధదీక్షః కిమిన్దుః ।
మాధుర్యస్యాప్రమేయస్య తు కిము పరమా జన్మభూరిత్యహో తే
కాన్తిర్దోలాయితం నః కలయతి హృదయం సంశయేష్వీదృశేషు ॥ ౩.౧౦॥

త్యక్త్వా వాఞ్ఛాం సమస్తేష్వయి బత విషయేషు క్షణాదార్త్తబన్ధో !
భూత్వా పర్ణానిలాస్వాదనవిహితరతిః పర్వతానాం గుహాసు ।
స్థిత్వా తీవ్రం తపః శ్రీనిలయ! కృతవతా పూర్వజన్మన్యుదారం

ప్రాప్యం లోకే కిమన్యత్ ఫలమిహ తపసో మూర్త్తిసన్దర్శనాత్ తే ॥ ౩.౧౧॥

అమ్భోజాక్షానువేలం నిఖిలజనతతేర్దర్శనాదేవ తృప్తిం
దాతుం బద్ధోద్యమాయాం తవ తనుసుషమారూపపీయూషవేణ్యామ్ ।
యత్నాదభ్దేరవాప్తం ౧కిమపి సుఖకరం కేవలం పానకాలే
పాయమ్పాయం ప్రహృష్యన్త్యయి సురభవనే హా కిమర్థం త్వమర్త్యాః ॥ ౩.౧౨॥

౧. ఈషత్ ।

నూనం త్వత్కాన్తిరూపామృతరసలహరీకౌముదీ నిర్మలేయం
భక్తానాం మానసోత్థం సకలమపి తమః కుర్వతీ సంవినష్టమ్ ।
యస్మాత్ తద్దర్శనేనాచ్యుత! సుజనసమూహాక్షినీలోత్పలాని
ప్రేమాశ్రుస్ఫీతధారామయమథ మకరన్దం జవాదుద్గిరన్తి ॥ ౩.౧౩॥

శుద్ధజ్ఞానామృతామ్భోనిధినవలహరీక్షాలితాంహాః కలఙ్కా
లోకే శ్రీనారదాద్యా మునినికరవతంసాః సదా లోచనాభ్యామ్ ।
యాం దేవాస్వాదయన్తోఽప్యగధర! ౧యుగవన్నేత్రసమ్మీలనోత్థం
ప్రత్యూహం భావయన్తి ౨క్షణికమవశయేత్ కం న సా తావకాభా ॥ ౩.౧౪॥

౧. కల్యాదిమహాకాలవత్ । ౨. క్షణస్థాయినమ్ ।

చిత్రం కాన్తిస్త్వదీయా దినకరతనయాతీరరాజత్తమాల-
క్షోణీరుట్పూర్ణనీలాప్యయి శశిధవలాం కీర్త్తిరాశిం ప్రసూతే ।
ద్రష్టౄణాం మానవానాం జనయతి హృదయే కిఞ్చ ౧రాగం మురారే!
చేతోవాచామగమ్యం నియతమవిరతం దన్దశూకారికేతో!॥ ౩.౧౫॥

౧. ఆరుణ్యమనురాగం చ ।

కాన్త్యా సామ్యం తవేహాచ్యుత ! జలదగణో వోఢుమాశ్వమ్బురాశే-
స్తోయం గృహ్ణన్ నికామం నభసి జడమయస్తూచ్ఛ్రితో యావదేషః ।
తావత్ స్వస్థాపకర్షే తవ తనుసుషమాపేక్షయా వీక్ష్య శోకాత్
ముఞ్చన్త్యశ్రూణి లక్ష్మీప్రియతమ ! పరితో వర్షధారామిషేణ ॥ ౩.౧౬॥

లబ్ధుం శోభాం త్వదీయాం కులిశభృదుపలాదర్శగర్వాపనేత్రీం
స్యానన్దూరేశ! వాఞ్ఛాభరభరితమనాంస్యచ్యుతేన్దీవరాణి ।
స్థిత్వా నక్తన్దివం మాధవ! నను సరసి స్వచ్ఛతోయౌఘపూర్ణే
మన్యే తీవ్రం తపస్యన్త్యతిదృఢమనసా త్యక్తనిద్రాణి రాత్రౌ ॥ ౩.౧౭॥

ఏకీభూయాత్ర లోకే త్రిభువనసుజనశ్రేణిభాగ్యైకపుఞ్జో
 రూపం కిఞ్చిత్ సమాలమ్బ్య హి భువనహితాయైవ జాగర్తి నూనమ్ ।
ఏవం చేత్ ౧కీదృశం తత్ కథయ సురుచిరం రూపమిత్యత్ర పృష్ట-
 శ్చేద్వక్ష్యే౨ నీలనీలం విరచితశయనం ౩పన్నగస్వామినీతి ॥ ౩.౧౮॥

౧. కిఞ్గుణకమ్ । ౨. ఉత్తరయిష్యామి । ౩. ఆదిశేషే ।

దుర్వాదుర్వారగర్వప్రసరఘనఘటాదూరనిర్వాసనాత్య-
 న్తోద్భ్రామ్యన్మా౧రుతన్త్యాస్తవ హి తనురుచేరీశ! జాతా ౨ప్రశస్తిః ।
త్రైలోక్యం శర్వభూభృత్సమరుచి సహసా కుర్వతీ వర్ణమన్యం
 శ్వేతిమ్నః పీతరక్తాదికమిహ నియతం హన్త నష్టం విధత్తే ॥ ౩.౧౯॥

౧. మారుతవదాచరన్తీ మారుతన్తీ తస్యాః । ౨. కీర్తిః ।

కిఞ్చాస్యాముద్యతాయాం తవ తనుసుషమాసమ్భవాయాం హి కీర్త్యాం
 జేతుం వస్త్వత్ర లోకే సకలమపి సితం స్వీయధావల్యభూమ్నా ।
మన్యే శీతాంశురుచ్చైర్భయభరితమనా నాథ! పీయూషధారా-
 విస్రావచ్ఛద్మనాసౌ విసృజతి నితరాం స్వేద౧బిన్దుప్రవాహమ్ ॥ ౩.౨౦॥

౧. భయసాత్త్వికభూతమ్ ।

కాన్త్యాః కీర్త్యా తవేహాచ్యుత! భువనతలే పఙ్కజాక్షావదాతే
 పారావారాః పరాత్మన్! జగతి సువిదితాః సప్తసఙ్ఖ్యామితాస్తే ।
ప్రాప్తా వర్ణేన సామ్యం కలశజలధినా హన్త సర్వేఽపి ౧జిహ్వా-
 కావేద్యాన్యోన్యభేదా వరద! సమభవన్నిత్యవైమ్యస్తశఙ్కమ్ ॥ ౩.౨౧॥

౧. జిహ్వయా ఏకయా రసవైచిత్ర్యాదావేదయితుం శక్యః పరస్పరభేదో యేషాం తే ।

కిఞ్చ త్వద్వర్ష్మకాన్త్యుద్భవవిమలయశోమాలికా కృత్స్నమేత-
 చ్చౌరే ! బ్రహ్మాణ్డభాణ్డం నను నిజమహసా తన్వతీ సా వలక్షమ్ ।
ధ్వాన్తం సర్వాసు దిక్ష్వప్యయి బత ౧మృగయన్తీ న శక్నోతి లబ్ధుం
 యత్ తద్వ్యక్తం నివాసః క్వ భవతి హి తయోరచ్యుతైకత్ర లోకే ॥ ౩.౨౨॥

౧. ధవలీకరణేచ్ఛయాన్విష్యన్తీ

పీత్వా కాన్తిం త్వదీయాం నిజనయనసహస్రేణ శక్రేణ ముక్తాం
 చేతఃపఙ్కేరుహోద్యత్ప్రతినవకుతుకద్యోతికాం బాష్పధారామ్ ।
దృష్ట్వా స్వస్పర్ధినీ కాచన దివి తటినీ సేయమిత్యేవ మత్వా

మన్యే జహ్నోస్తనూజా నివసతి కుపితా చాన్ద్రచూడే జటాన్తే ॥ ౩.౨౩॥

పాతుం నేత్రామ్బుజాభ్యాం తవ తనుసుషమాం విశ్వసమ్మోహదాత్రీం
శౌరే ! వీతాన్తరాయం దృఢ౧మనిమిషతాం హేతుభూతాం సురాణామ్ ।
దాతుర్ధాతుః ప్రశంసాం నను వచనశతైర్వన్త కృత్వాపి తృప్తిం
ప్రాప్తః కో౨ వా ను వాచామధిపతిసదృశోఽప్యత్ర గీర్వాణవృన్దే ॥ ౩.౨౪॥

౧. నిర్నిమేషత్వమ్ । ౨. అనిమిషతయాపి దేవాస్త్వద్రూపదర్శనవిషయే న తృప్తిమాపురితి తాత్పర్యమ్ ।

కిం దుగ్ధామ్భోధికన్యానయనయుగరుచో మేలనాదీశ! కిం వా
సార్ధం గోపాఙ్గనాభిః సుబహువిహరణాద్యామునామ్భస్యుదారమ్ ।
కిం వా దూర్వాదలాభాసమరుచితులసీదామశోభానుషఙ్గాద్-
విశ్వోన్మాదావహాం త్వం వహసి నను తనౌ శ్యామతాం సారసాక్ష !॥ ౩.౨౫॥

భూమన్! వృన్దావనాన్తర్గతనిబిడతమాలావలీసంశ్రయాత్ కిం
కిం వా మాయూరబర్హాకలితసులలితోత్తంసశోభానుషఙ్గాత్ ।
కిం వా నిర్వ్యాజమోదాకులతరజననీసాఞ్జనాశ్రుప్రవాహా-
సేకాత్ త్వం నైల్యమఙ్గే వహసి నను జగన్మానసోన్మాదశక్తమ్ ॥ ౩.౨౬॥

భక్తోత్తంసోరుపుణ్యాత్మక! తవ సుషమారూపిణీ నిమ్నగేయం
భాతి శ్రీమన్నపూర్వా నను భువనతలే కాప్యయే వీతశఙ్కమ్ ।
యా నేత్రాభ్యాం ప్రపాతుం జనయతి కుతుకం వీతతృష్ణాకులానాం
యోగీన్ద్రాణాం విదూరీకృతహృదయసముద్భూతవైరి౧వ్రజానామ్ ॥ ౩.౨౭॥

౧. వైరివ్రజేత్యస్య కామాద్యరిషడ్వర్గస్యేత్యర్థః ।

లోకే వాఙ్మానసాగోచరమపి సకలం శర్మ ౧జజ్ఞుర్మహాన్త-
స్తుచ్ఛం యల్లబ్ధిజన్యానుపమతరసుఖాపేక్షయా నిర్విశఙ్కమ్ ।
ఏనాం నిర్వాణసౌఖ్యామృతరసలహరీమప్యవాప్తా ౨బతేర్ష్యాం
యస్మై కుర్వన్తి తస్మాత్ కిమిహ భువి ౩పరం తావకాలోకభాగ్యాత్ ॥ ౩.౨౮॥

౧. జ్ఞాతవన్తః ౨. ఈర్ష్యాం కుర్వన్తి అశరీరతయా తావకాలోకభాగ్యవిరహాత్ ।
౩. ఉత్కృష్టమ్ ।

భక్త్యాభీక్ష్ణం ప్రసన్నేన హి నను భవతా మాధవానన్యయాహో
సన్తో దేవార్ప్యమాణేష్వపి వరద! వరేష్విన్ద్రభోగాదిషు ద్రాక్ ।
భూత్వాపేక్షావిహీనాః సకుతుకమనిశం యన్ముహుః కామయన్తే

తస్మాత్ త్వన్మూర్తిసన్దర్శనభవకుతుకాద్వేద్మి నో సౌఖ్యమన్యత్ ॥ ౩.౨౯॥

కిఞ్చ ప్రత్యేకమఙ్గేష్వయి తవ భగవన్ ! వీక్షితేష్వత్ర లోకై-
రన్యోన్యోత్కర్షవత్త్వాదనఘ! సుషమయా నాథ! తేషాం నికామమ్ ।
దృష్టిః కుత్రేహ దేయేత్యనుపమవిచికిత్సాకులం జాయతే నో
లోకే కస్యేహ చిత్తం త్రిభువనజనసన్దోహసన్తాపహారిన్ !॥ ౩.౩౦॥

తేజోవిస్ఫూర్తిదూరీకృతబహలతమోరాశిమధ్యాహ్నవేలా-
భ్రాజిష్ణుప్రౌఢపఙ్కేరుహసఖ౧శతకోటిస్మయధ్వంసినీభిః ।
పర్యుప్తైనోరురత్నాలిభిరిహ మకుటేనాఞ్చితస్యోత్తమాఙ్గ-
స్యాభా తే శర్మ నిర్మాత్వనుదినమయి మే భూరికారుణ్యరాశే !॥ ౩.౩౧॥

౧. శతకోటిశబ్దః సఙ్ఖ్యావచనః ।

తేషాం భాసో మణీనాం ౧పురటమయకిరీటాఞ్చితానాం తవ ద్రా-
గుప్లుత్యాకాశదేశే చిరతరమమలే వ్యాప్య తత్రేహ భూమన్ ! ।
నానావర్ణౌఘసమ్మేలనమిషమవలమ్బ్యాలమన్యోన్యమేతా
మన్యే జన్యం వితన్వన్త్యహమహమికయా గర్వపూర్ణాన్తరఙ్గాః ॥ ౩.౩౨॥

౧. పురటశబ్దః సువర్ణే ।

లోకానాం భూరికాన్తివ్రజనిలయభవద్దివ్యకోటీరజాగ్ర-
నానారత్నౌఘజాతాం నభసి విసృమరాం పశ్యతాం కాన్తివేణీమ్ ।
౧తారాః శారత్వమాపుర్న హి భవతి తథేత్యేవమాద్యైర్వివాదై-
ర్జాయన్తే భక్తకల్పద్రుసమ! ముఖరితా నైవ కే కే దిగన్తాః ॥ ౩.౩౩॥

౧. ఏతదాదినా తథేత్యన్తేన వివాదాకారవిశేషో దర్శితః ।

సర్వత్ర వ్యోమదేశే సుబహు విసృమరాం కిఞ్చ తాం రత్నశోభాం
వీక్ష్యామేయాం నికామం కిమపి నను మహః స్తోకమాకాశసంస్థమ్ ।
నమ్రత్వం ప్రాప్తమారాదపజయభవయా లజ్జయా వాఞ్ఛతి ౧స్వం
౨గోప్తుం మన్యే వలారేర్ధనురితి భువనఖ్యాతయా సంజ్ఞయైవ ॥ ౩.౩౪॥

౧. స్వకీయమ్ । ౨. అపహ్నోతుమ్ ।

స్యానన్దూరప్రభో! హాటకమయమకుటోద్భాసినానామణీనాం
కాన్తిర్వ్యోమాఙ్గణే మాధవ! తవ వితతా సాధు కస్యేహ చిత్తే ।
త్వత్ప్రీత్యై వాసవాద్యైః సకలసురగణైర్వ్యోమరూపే ౧వితానే
బద్ధాయా మాలికాయాః సురవిటపిసుమానాం న శఙ్కాం విధత్తే ॥ ౩.౩౫॥

౧. "అస్త్రీ వితానముల్లోచ" ఇత్యమరః ।

పాదామ్భోజావనమ్రాఖిలపరిజనసన్దోహసర్వార్థదానే
నిత్యం బద్ధోద్యమశ్చామితరసఫలదః పారిజాతో హరే ! త్వమ్ ।
నానారత్నోరుశోభాఞ్చితనవమకుటచ్ఛద్మనా పుష్పితోఽసి
ప్రాయో దాతుం ఫలానీశ్వర ! సుకృతపరీపాకలభ్యాని లోకైః ॥ 3.౩౬॥

సద్యః ప్రోద్యద్వివస్వత్పటుకిరణసమూహానుషఙ్గప్రకామ-
ప్రోత్ఫుల్లామ్భోరుహాన్తర్గతమధురసపానోద్యతాం ౧భృఙ్గవేణీమ్ ।
ధిక్కుర్వన్ కేశపాశస్తవ మసృణరుచిర్బాఢమాకుఞ్చితాగ్రః
శౌరే ! చేతస్యసీమం జనయతు ౨కుతుకం మామకే దీనబన్ధో ! ॥ 3.౩౭॥

౧. భృఙ్గవేణ్యాః పద్మప్రత్యాసత్తివిశేషణం కేశపాశస్య ముఖప్రత్యాసత్తిం గమ్యామభిసన్ధాయ కృతమ్ । ౨. సన్తోషమ్ ।

స్నిగ్ధత్వం సర్వలోకస్య హి జనయితుమీశాత్మనీవాప్రమేయం
౧స్నిగ్ధత్వం దేవ ! యో వా ప్రకటయతి పరం కేశపాశస్త్వదీయః ।
తస్యాభాం విశ్వచేతోహరణపటుతరాం శంసితుం కస్య వా స్యాద్-
దాక్ష్యం భోగీన్ద్రశాయిన్ ! సురపతిగురుణా సన్నిభస్యాపి భూమౌ ॥ 3.౩౮॥

౧. మసృణత్వమనురక్తత్వం చ ।

ఆబద్ధానాం కచాగ్రే తవ మసృణతరే చారుమన్దారజాతీ-
కున్దాదీనాం సుమానాం ప్రచురపరిమలో వ్యాప్య సర్వే దిగన్తమ్ ।
నాసాయాః కస్య వా నో రచయతి నితరాం ధన్యధన్యత్వమస్మిన్
లోకే శ్రీభూమిజానే ! స్థిరచరకలితే హన్త వాచామగమ్యమ్ ॥ 3.౩౯॥

కిఞ్చ శ్రీపఙ్కజాక్ష ! ప్రచురమధుకరశ్రేణినీలే కచాగ్రే
బద్ధా కున్దాదిపుష్పావలిరతిధవలా తావకే శ్లక్ష్ణకాన్తౌ ।
శఙ్కాం కస్యేహ చేతస్యజిత ! న జనయేన్నాథ! తారాగణానాం
రాత్రౌ వ్యోమాఙ్గణే నిర్భరమసితరుచౌ రాజతాం నిర్మలానామ్ ॥ 3.౪౦॥

సాఫల్యం నేత్రసృష్టేర్భవతి భువి నృణాం దర్శనాదేవ యస్యా
యా నిత్యం దారుణాంహోమయతిమిరకులే మిత్రలీలాం బిభర్తి ।
యా వై చేతాంసి పుంసాం కుతుకజలనిధౌ మజ్జయత్యప్రమేయే
సేయం తే వక్త్రలక్ష్మీః ప్రదిశతు కుశలం సర్వదా మే మురారే! ॥ 3.౪౧॥

యోగీన్ద్రాణాం తపోనిశ్చలతమమనసాం మీలితానీక్షణాని
　　స్పష్టం యాసౌ విధత్తే క్షణమథ విగలన్మీలనాన్యార్తబన్ధో ! ।
తాం తే వక్త్రస్య శోభామనఘ! కథయితుం లేశమాత్రేణ వా స్యాద్-
　　వైదగ్ధ్యం కస్య వాస్మిన్ జగతి మధురిపో! లబ్ధవర్ణస్య భూమన్ ! ॥ ౩.౪౨॥

చన్ద్రామ్భోజే త్వదాస్యేన హి భువి సమతాం లబ్ధుమాత్తప్రయత్నే
　　అప్రాప్యైనాం చిరేణాప్యహహ పరమిమే భగ్నయత్నే చ భూత్వా ।
మన్దాక్షాన్నో సహేతే దృఢమనఘ! మిథో దర్శనం తత్ర లోకే
　　మిథ్యాధ్యారోపితం వై కవికులతిలకైరేతయోర్వైరవత్త్వమ్ ॥ ౩.౪౩॥

౧దోషాసక్త్యా సమేతః సతతమపి దధానోఽయమన్తః ౨కలఙ్కం
　　౩సూర్యావిర్భావలీనో విధురయమఖిలామోదసన్దాయినా తే ।
సామ్యం ౪వక్త్రేణ లబ్ధుం నను యది యతతే భగ్నయత్నః కథం వా
　　న స్యాత్ శ్రీదానవారే ! భువనగతతమోధ్వంసబద్ధోద్యమేన ॥ ౩.౪౪॥

౧. దోషసమ్బన్ధేన రాత్రిసమ్బన్ధేన చ । ౨. అపవాదమఙ్కం చ ।
౩. సూరిసాన్నిధ్యాసహనో భాస్కరసాన్నిధ్యాసహనశ్చ ।
౪. గుణవత్త్వమదోషత్వం వేతి వ్యతిరేకో వక్త్రే బోధ్యతే తద్విశేషణాభ్యామ్ ।

యోఽసావన్తర్నితాన్తం మధుహర! ౧రజసాక్రాన్తమూర్తిర్మురారే !
　　యశ్చాయం చాప్రసన్నః సునియతముదయే౨ హన్త ౩రాజ్ఞో ౪ద్విజానామ్ ।
పద్మః సోఽయం వదాస్యేన హి భువి సమతాం ప్రాప్నుయాద్వా కథం తే
　　సత్త్వావాసాయితేన ద్విజమునిపటలీతాపసర్వఙ్కషేణ ॥ ౩.౪౫॥

౧. రజోగుణేన పుష్పధూల్యా చ । ౨. ఆవిర్భావేఽభివృద్ధౌ చ । ౩. ప్రభో,
౪. త్రైవర్ణికానాం విప్రాణాం చ ।

౧సామ్యం కేనాపి ధర్మేణ హి ౨కిమపి భవేద్యద్యహో తుల్యతా స్యాద్-
　　వాచ్యా తేనేహ లోకే నను కవినికరైర్వస్తునస్తస్య శౌరే ! ।
రమ్యే వస్తున్యశేషేఽప్యయి ముఖసుషమాపేక్షయా తే నికృష్టే
　　భూమన్నేతే కథం వా జగతి తదుపమానత్వమాప్తుం౩ సమర్థాః ॥ ౩.౪౬॥

౧. సంవాదః । ౨. ఈషత్ । ౩. ఉపలబ్ధుమ్ ।

లావణ్యస్యాంశమాత్రం తవ ముఖకమలస్యేహ లిప్సుః శశాఙ్కో
　　మజ్జన్ ౧లావణ్యపూర్ణే దినమను జలధావుచ్ఛ్రితో వ్యోమదేశే ।

దృష్ట్వా త్వద్వక్త్రలక్ష్మీం ధ్రువమపి చ నిజాం బిమ్బితాం తు త్వదీయే
భూషావృన్దే సలజ్జో ౨మహయతి కుసుమైస్త్వాముడువ్రాతరూపైః ॥ ౩.౪౭॥

౧. లావణ్యం సౌన్దర్య లవణరసవత్త్వం చ, తేన పూర్ణే । ౨. పూజయతి ।

కేచిత్ ప్రాహుః కిలాఙ్కం జలధిసముదితం కర్దమం ప్రాహురేకే
భూచ్ఛాయామాహురన్యే హరిణ ఇతి పరే ప్రాహురున్నమ్రధామ్నః ।
తారానాథస్య మధ్యోల్లసితమయి హరే! ౧మేచకత్వం నికామం
మన్యేఽహం త్వన్ముఖాభాకలనజనితయా లజ్జయైవోదితం తత్ ॥ ౩.౪౮॥

౧. మాలిన్యమ్ ।

నష్టే స్వీయే కలఙ్కే తవ వదనరుచా తుల్యతా స్యాన్మమేతి
భ్రాన్త్యాత్యన్తం మృగాఙ్కః స్ఫుటమయి జలధౌ క్షాలయంస్తాః కలాః స్వాః ।
నైవాపేతః కలఙ్కాద్భవతి మధురిపో! యత్ తదేతన్న చిత్రం
౧మిత్రాన్తే భ్రాజమానస్య చ భువి ౨కుముదం పుష్యతశ్చాతివేలమ్ ॥ ౩.౪౯॥

౧. సుహృన్నాశే సూర్యాస్తమయే చ । ౨. కుత్సితసన్తోషం కైరవం చ ।

చన్ద్రాబ్జాదీని వక్త్రస్య హి పరముపమానత్వమాపాదితాని
శ్రీమన్ ! లోకే కవీన్ద్రైః సునియతముపమాలఙ్క్రియాద్యోతనార్థమ్ ।
త్వద్వక్త్రస్యేహ కాన్త్యామఘహర ! మనసా చిన్తితాయాం నికామం
తస్యా దేవోపమానీభవితుమయి దృఢం ౧సా పరం స్యాత్ సమర్థా ॥ ౩.౫౦॥

౧. సా పరం త్వద్వబుకాన్తిః కేవలం అనన్వయశ్చాలఙ్కారః ।

ప్రేమార్ద్రీభూతవైమానికవరలలనావృన్దపాణిప్రకామ-
ప్రోద్వేల్లచ్చామరౌఘోద్గతపవనచలైరావృతం చాలకాగ్రైః ।
భాలం తే బాలసోమప్రతిభటసుషమం మానసాబ్జే మదీయే
నిత్యం నిర్వ్యాజరూపాం వికిరతు భగవన్! కామపి ప్రేమధారామ్ ॥ ౩.౫౧॥

భాలే తస్మిన్ విశాలే తవ హరిణమదేనాఞ్చితం చోర్ధ్వపుణ్డ్రం
సౌరభ్యోత్కర్షసంవాసితనిఖిలహరిచ్చక్రవాలేన శౌరే ! ।
దృష్ట్వా కస్యేహ చేతః ప్రతినవకుతుకామ్భోధికల్లోలమగ్నం
నో సజ్జాయేత భక్తోత్తమసుకృతపరీపాక! రాజీవనాభ! ॥ ౩.౫౨॥

లోకే భూషాగణేభ్యో మురహర! సకలేభ్యో ౧వరీయస్తరం తత్
స్యానన్దూరేశ ! నూనం రచయతి తిలకం భూషితం భాలదేశమ్ ।

భావత్కం భాలదేశం మృగమదతిలకం ౨త్వేతేదాశ్రిత్య బాఢం
నిస్సీమశ్రీనికేతం స్వయమనఘ! పరం చాశ్నుతే భూషితత్వమ్ ॥ 3.౫3॥

౧. స్వార్థే వా తరవత్, అతిశయపరమకోటివివక్షయా వా భూయస్తరవత్ ।
౨. తుశబ్దో విశేషే లోకసాధారణతిలకవ్యావృత్తే ।

భాలం తే పఞ్చమీశీతలరుచిసుషమాసారచౌరం నిరీక్ష్య
శ్రీమన్ ! చన్ద్రోదరస్థే గిరిధర ! హరిణే చాధికం ౧సారభూతా ।
మన్యే కస్తూరికేయం జగతి సముచితావాసభూమిర్మమైషే-
త్యేవం మత్వా నివాసం రచయతి తిలకచ్ఛద్మనా తే లలాటే ॥ 3.౫౪॥

౧. చన్ద్రాఙ్కహరిణసమ్బన్ధిమదభూతేత్యర్థః

శక్రాశ్మోర్వీధరస్యానఘ! విశదతమే సానుదేశే భవన్తీ
ద్వేధా ౧సప్తాశ్వకన్యా యది పునరజిత ! స్యన్దతే తావదేషా ।
శ్రీమన్ ! విశ్వైకరమ్యే తవ నిటిలతటే భ్రాజితస్యేశ! ౨సామ్యం
కస్తూరీపఙ్కరాజత్తిలకపరివృఢస్యాపున్యాద్దీనబన్ధో !॥ 3.౫౫॥

౧. యమునా । ౨. వితతఋజూర్ధ్వరేఖాత్మకత్వాత్ పుణ్డ్రస్య సామ్యకథనమ్ ।

అమ్భోజావాసశర్వత్రిదశపరివృఢాద్యాః సదైవేహ యస్యాః
కారుణ్యోల్లాససంసూచకచలనలవం ప్రార్థయన్తే నితాన్తమ్ ।
సేయం భ్రూతల్లజస్యాచ్యుత ! నను యుగలీ తావకీనా మమేహ
శ్రేయాంస్యమ్భోజనాభ! ప్రదిశతు సహసా నాథ ! భూయాంసి బాఢమ్ ॥ 3.౫౬॥

పాదామ్భోజావనమ్రాఖిలపరిజనసన్తాపవిచ్ఛేదశౌణ్డ-
స్ఫీతామేయానుకమ్పారసజలధితరఙ్గాయితం తత్ త్వదీయమ్ ।
భ్రూయుగ్మస్యాప్రమేయం జగతి విలసితం పశ్యతః కస్య తావ-
చ్చేతః పియూషసిన్ధౌ భవతి న సహసా మగ్నమామజ్జముచ్చైః ॥ 3.౫౭॥

యాసౌ ౧చిల్లీలతా తే త్రిభువనజనసమ్మోహనే బద్ధదీక్షా
వక్రత్వం బిభ్రతీ సత్యపి దృఢమనిశం చాత్మనీశామ్బుజాక్ష ! ।
యోగీన్ద్రాగ్రేసరాణాం పరమృజుమనసాం భాతి సమ్మోదదాత్రీ
వక్తుం తస్యా విలాసం జగతి ను కతమః శ్రీపతే! కోవిదః స్యాత్ ॥

౧. భ్రూలతా ।

సృష్టిస్థిత్యప్యయా భోస్త్రిజగదధిపతే! విష్టపానాం త్రయాణాం

యస్యాధీనా విలాసస్య హి తవ భగవన్ ! భ్రూయుగస్యార్త్తబన్ధో ! ।
మాహాత్మ్యం తస్య లోకే కథయితుమరవిన్దాక్ష ! కస్యేహ వా స్యాద్
దాక్ష్యం వాచామధీశేన తు సమధిషణస్యాపి రాజీవనాభ !॥ ౩.౫౯॥

భక్త్యా నిర్వ్యాజయామాహర్నిశమఖిలపరీతాపవిధ్వంసనం తత్
పాదద్వన్ద్వం స్వకీయం దినమను భజతాం సజ్జనానాం నికామమ్ ।
సర్వాభీష్టౌఘవిశ్రాణనమయమహ౧సంసూచిదోలావిలాసం
నూనం స త్వం బిభర్ష్యచ్యుత! పురుకరుణో ౨భ్రూలతాచ్ఛద్మనోచ్చైః ॥ ౩.౬౦॥

౧. మహశబ్ద ఉత్సవే ।
౨. అభీష్టదానాదేశభావిషు భ్రూలతాచలనేషు దోలావ్యాపారసమ్భావనా ।

ప్రోద్యత్తిగ్మాంశురశ్మివ్యతికరవికచీభూతపఙ్కేరుహశ్రీ-
చౌరం కారుణ్యరూపామృతరసలహరీనిత్యపూర్ణం త్వదీయమ్ ।
నేత్రద్వన్ద్వం త్రయాణామపి నను జగతాం క్షేమదం మామకీనం
సన్తాపౌఘం సమస్తం శమయతు సహసా పద్మనాభాతివేలమ్ ॥ ౩.౬౧॥

స్యానన్దూరేశ! యద్వై సుమహితతపసాం రాశిభిశ్చానవాప్యం
తత్ సర్వం విన్దతేఽసౌ జగతి హి మనుజో ౧యద్దరాలోకనేన ।
తేన త్వం లోచనప్రేరితమధురకటాక్షామృతేనాదరాన్మాం
సిఞ్చాశు త్వత్పదైకాశ్రయమురుకరుణావారిరాశే ! సదైవ ॥ ౩.౬౨॥

౧. యస్య కటాక్షామృతస్య దరాలోకనేన ఇషద్గోచరీభావేన ।

లక్ష్మీజానే! తుషారద్యుతికిరణతతిర్విశ్వచేతోభిరామా
పీయూషస్రోతసాలం సురగణమఖిలం తన్వతీ హృష్టపుష్టమ్ ।
యస్మిన్నాలక్ష్యమాణే భవతి ౧మిహిరరశ్మిచ్ఛటావత్ సుతీవ్రా
తం శ్రీమంస్త్వత్కటాక్షం జగతి న కతమః కామయేతేశ ! మర్త్యః ॥ ౩.౬౩॥

౧. తుల్యార్థే వతిః విశిష్టా చ భవనక్రియా తస్య ప్రయోజికా ।

అమ్భోజం పోషయత్యన్వహమిహ కిరణైరాత్మనో వాసరేశః
పీయూషాంశుస్తథా మాధవ! కుముదకులం పోషయత్యేవ నిత్యమ్ ।
నేత్రద్వన్ద్వే త్వదీయే దృఢతరముభయోః సన్నివాసాత్ తదేత-
న్నిద్రాలుత్వం హరత్యేవ హి కుముదసరోజాతయోర్నిర్విశఙ్కమ్ ॥ ౩.౬౪॥

లోకామోదప్రదాయిప్రతినవతిలసూనోరుకాన్తిప్రవాహ-
ప్రౌఢాహఙ్కారనిర్మూలనచణసుషమావర్షిణీ విశ్వరమ్యా ।

దైత్యారే ! నాసికా తే జనయతు కుతుకం మానసాబ్జే మదీయే
హ్యాశ్రాన్తం త్వత్పదామ్భోరుహయుగలగతే సర్వలోకాధినాథ! ॥ 3.౬౫॥

తాదృగ్దివ్యప్రభాధోరణినిచయభృతా నాసికాతల్లజేన
శ్రీమంస్తే వ్యర్థమేవాకలయతి భువనే చమ్పకం ౧సామ్యభావమ్ ।
యస్మాత్ సర్వేషు పుష్పేష్వపి వరద ! రసగ్రాహిణా షట్పదేనా-
ప్యస్తం తత్ సామ్యలిప్సు త్రిజగదభిమతానాం న కేనాత్ర హేయమ్ ॥ 3.౬౬॥

౧. సామ్యభావనామ్ ।

సర్వేషాఞ్చాపకర్షాదిహ హి నను నిజాపేక్షయా భూతలేఽస్మి-
న్నర్థ్యత్యస్యాం జగత్యాం కిమపి సహ మయా ౧నాసికాం వస్తు నూనమ్ ।
ఇత్యేవం వ్యఞ్జయత్యేవ హి కిల నిజయా ౨సంజ్ఞయైవేశ! యాసౌ
తస్యాః శౌరే ! భవేయుః కథమివ పరమేతాని సామ్యావహాని ॥ 3.౬౭॥

౧. నేతి ఆసికామితి చ చ్ఛేదః, అథ చైకం పదమ్ ।
౨. ”నాసికా” ఇత్యేవంరూపయా ।

నానావర్ణప్రసూనోల్లసితతరులతామణ్డితోద్యానదేశ-
౧భ్రాజత్సద్యోవిపక్వారుణతరసుషమాపూర్ణబిమ్బీఫలం తత్ ।
ధిక్కుర్వన్ విశ్వరమ్యో నను సకలజగన్నాథ! దన్తచ్ఛదస్తే
చేతో నిత్యం మదీయం శిశిరయతు ముహుః ప్రేమపీయూషవృష్ట్యా ॥ 3.౬౮॥

౧. భ్రాజదితి పరస్మైపదమాత్మనేపదస్యానిత్యత్వాత్ ।

బన్ధూకం పద్మరాగం పునరపి సహకారస్య తత్ పల్లవం వా
మాధ్వీమృద్వీకరాశిం మురమథన ! సితాఖణ్డమిశ్రం పయో వా ।
కాన్త్యా మాధుర్యధర్మేణ చ పరమధరీకుర్వతస్తేఽధరస్య
శ్రీమన్ ! కస్మాన్న జానే కవిభిరధర ఇత్యత్ర సంజ్ఞా వితీర్ణా ॥ 3.౬౯॥

కారుణ్యామ్భోనిధేఽసౌ భవదధరమణిర్హన్త నష్టం విధత్తే
లోకే యన్నిర్విశఙ్కం ౧మధుమధురిమసఞ్జాతసాన్ద్రావలేపమ్ ।
నైతచ్చిత్రం తదస్యాచ్యుత! మధుమథనస్యాఙ్గభావం గతస్యే-
త్యేవం జానేఽహమమ్భోరుహదలనయన ! శ్రీరమాభూమినాథ! ॥ 3.౭౦॥

౧. మధుశబ్దో మకరన్దే దైత్యభేదే చ ।

మాధుర్యేణేహ యోఽసౌ త్రిభువనవిదితేనాన్వహం ౧శర్కరాయాః

స్యానన్దూరేశ! లోకే వితరతి నితరాం ౨శర్కరాత్వం మురారే ! ।
సోఽయం విశ్వైకరమ్యచ్ఛవిరధరమణిస్తావకీనో న కేషాం
వాచాం ౩పారం కవీనామఘశమన ! పరం గాహతే నో జగత్యామ్ ॥ ౩.౭౧॥

౧. ఖణ్డవికారస్య । ౨. ఉపలవిశేషత్వం నీరసత్వాదథ
చ ఖణ్డవికారత్వమ్ । ౩. అగోచరత్వమ్ ।

చిత్రం బిమ్బాధరస్తే త్రిజగదధిపతే! చారుసన్ధ్యాభ్రవర్ణః
సమ్ప్రాప్తోఽపీహ లోకే పదమురుమహసః పద్మరాగస్య సమ్యక్ ।
భాతి శ్రీపద్మనాభ! ధ్రువమిహ హి పదం నిర్వ్యలీకస్య భూమన్ !
పద్మాగారస్య నాథ! ప్రతిముహురధికం వృద్ధిభాజో మురారే !॥ ౩.౭౨॥

తా దుగ్ధాబ్ధేస్తరఙ్గా ఇవ చ తుహినరశ్మేర్మయూఖా ఇవాపి
భ్రాజన్ముక్తాఫలానీవ చ బిససముదాయా ఇవాప్యార్తబన్ధో ! ।
దిక్షు వ్యాప్తత్వదీయానుపమతమయశోరాశివచ్చోల్లసన్త్యో
మాధుర్యార్ద్రాః స్మితాభాస్తవ భువనపతే ! సన్తతం మాం పునన్తు ॥ ౩.౭౩॥

ఆవాసం యం మహాన్తో విదురపరిమితస్యానిశం శర్మరాశే-
ర్యస్మిన్ వాఞ్ఛాం ప్రకుర్వన్త్యఘశమన ! సదా వీతతృష్ణా మునీన్ద్రాః ।
యోఽసౌ బ్రహ్మాణ్డభాణ్డాన్తరగజనమనశ్చౌర్యవిద్యాప్రవీణః
శౌరే ! త్వన్మన్దహాసం తమిహ కథమహం శంసితుం స్యాం సమర్థః ॥ ౩.౭౪॥

తామాసాద్యామ్బుజాక్ష ! ప్రతిపదలలితాం మన్దహాసద్యుతిం తే
నేత్రద్వన్ద్వోత్పలాభ్యామయి పరముపలేనాథ తుల్యాశయోఽపి ।
శ్రీమన్ ! కో వా మనోవాగవిషయతరసమ్మోదపీయూషసిన్ధౌ
మగ్నః ప్రాపఞ్చికే వస్తుని నను సకలేఽప్యాప్నుయాన్నో విరాగమ్ ॥ ౩.౭౫॥

లోకేఽస్మిన్ కేవలం యా హరతి నను తమో బాహ్యమేవామృతాంశో-
ర్జ్యోత్స్నా సాప్యమ్బుజాక్షాకలయతి కతమత్కౌతుకం నో జనానామ్ ।
ఏవమ్భావే మునీనామపి హృదయతమోనాశినీ మన్దహాస-
స్యాభా తే కీదృశం నో జగతి న జనయేత్ కౌతుకం విశ్వపుంసామ్ ॥ ౩.౭౬॥

తాదృగ్విశ్వాభిరామప్రచురరుచియుతే ౧మన్దహాసే త్వదీయే
బిమ్బోష్ఠస్యేహ కిఞ్చిద్వికసనవిశదీభూతనిస్తుల్యకాన్తిః ।
శౌరే ! దన్తావలిస్తే సుదృఢమవికసత్కున్దపుష్పావదాతా
నిత్యం మన్దేతరం మే జనయతు హృదయే మోదమిన్దీవరాక్ష !॥ ౩.౭౭॥

౧. మన్దహాససమయ ఇత్యర్థః ।

నానారత్నౌఘశోభాఞ్చితమకరవరాకారకర్ణద్వయాల-
ఙ్కారప్రత్యగ్రకాన్తిప్రసరమిలనసఞ్జాతశారత్వముచ్చైః ।
స్యానన్దూరేశ! గణ్డస్థలయుగమయి తే నాకనాథోపలాద-
ర్పాటోపధ్వంసశౌణ్డం దలయతు సకలం మామకం తాపభారమ్ ॥ 3.౭౮॥

స్నిగ్ధే శ్యామే కపోలే తవ భువనపతే! విమ్బితం కర్ణభూషా-
యుగ్మం దోలాయమానం జగతి కలయతః కస్య వా లోచనాభ్యామ్ ।
చేతస్యుచ్చైర్న శఙ్కామఘహర ! జనయేన్నీనయోః ౧సూరజాయా-
స్తోయాపూర్ణే హ్రదే మాధవ ! నను సరసం ఖేలతోశ్చాతివేలమ్ ॥ 3.౭౯॥

౧. యమునాయాః ।

ప్రాచీనోర్వీధరాగ్రోదితమిహిరరుచః కౌస్తుభస్యేశ ! కాన్త్యాః
సమ్పర్కేణాలమఙ్గీకృతవికచజపాపుష్పశోభస్త్వదీయః ।
అత్యన్తం శ్లక్ష్ణకాన్తేర్వరద! ౧దేవరస్యేహ దర్పాపహారీ
కణ్ఠః కుణ్ఠేతరం మే జనయతు హృదయే నాథ ! వైకుణ్ఠ ! మోదమ్ ॥ 3.౮౦॥

౧. శఙ్ఖశ్రేష్ఠస్య

ఛాయాసూనుర్బభూవాచ్యుత! జగతి కథం పఙ్గుపాదః సుతో వై
సాదృశ్యం నూనమాప్నోతి హి కిల జనకస్యాత్ర సృష్టౌ విధాతుః ।
ఏవంరూపా విశఙ్కా మమ హి ౧పరిహృతా కౌస్తుభస్యాభయా తే
సాహస్రాణాం ౨పదానామపి గగనమణేః 3పఙ్గుతాప్రాప్తిహేతోః ॥ 3.౮౧॥

౧. పఙ్గుపుత్రస్య పఙ్గుపదత్వౌచిత్యాదితి భావః ।
౨. కిరణానాం చరణానాం చ పదశబ్దప్రక్రమే”పుల్లిఙ్గః
కిరణే పునః”ఇతి మేదినీ ।
3. పఙ్గుతాయాః ప్రతిహతగతిత్వస్య ప్రాప్తేర్హేతోః
గతిప్రతిఘాతశ్చ కౌస్తుభాభయాభిభవాత్ ।

విశ్వవ్యాప్తస్వకీయానుపమతమరుచిశ్రేణిభిః సర్వతేజో-
జేతృత్వోద్భూతగర్వప్రసరభృతమనా హన్త రాజీవబన్ధుః ।
శోభాం తే కౌస్తుభస్య స్మయభరశమనీమాత్మనోఽపీహ దృష్ట్వా
సాయం సాయం ధ్రువం మజ్జతి కిల జలధౌ వ్రీలయా వ్యాకులాత్మా ॥ 3.౮౨॥

జ్ఞాత్వా తే కౌస్తుభస్యామితతమసుషమామాలయా నిర్జితం స్వం

భర్తారం తిగ్మభానుం మురమథన! దిశస్తస్య జాయా దశాపి ।
సాయఙ్కాలోన్మిషగత్పాటలిమభరమిషేణాలమేతాః స్వర్కాయే-
ప్వావిష్కుర్వన్తి లజ్జాం వదనసరసిజేష్వన్వహం దీనబన్ధో ! ॥ 3.౮3॥

౧. కాదాచిత్కే పాటలిగ్ని లజ్జావికారత్వముత్ప్రేక్ష్యతే ।

కిఞ్చ శ్రీమన్ ! ప్రభాభిర్వికచతరజపాపుష్పసంస్పర్ధినీభి-
స్తస్యాథో కౌస్తుభస్యాచ్యుత! జగతి సమస్తేఽపి జాతే ప్రసన్నే ।
లోకేఽస్మిన్ ధ్వాన్తనాశాత్ త్రిభువనవిదితా ధ్వాన్తసంజ్ఞా ప్రపేదే
నూనం సాధర్మ్యముచ్చైరిహ హి శశవిషాణాదిభిః శబ్దజాలైః ॥ 3.౮౪॥

విశ్వాతఙ్కప్రదాయిప్రచురతరభుజప్రౌఢతేజోమదాన్ధీ-
భూతస్వాన్తాసురౌఘస్మయశమనవిధౌ దక్షిణో దక్షిణస్తే ।
బాహుః పర్యుప్తనానామణివలయగణేనాధికం శోభమానః
సర్వాభ్యో మాం విపద్భ్యః సకుతుకమవతు శ్రీపతే! తావకీనమ్ ॥ 3.౮౫॥

పర్యఙ్కే నాథ! వాతాశనవరకలితే సన్మృణాలావదాతే
విన్యస్తో బాహురేషోఽచ్యుత! తవ భగవన్ ! జానుపర్యన్తలమ్బీ ।
త్వన్నాథానాం నికామం మురహర! కృపణానాం పునర్మాదృశానాం
దాతుం నూనం బతానుగ్రహమిహ హి సమస్తార్థివిచ్ఛేదశౌణ్డమ్ ॥ 3.౮౬॥

ఆనమ్రాయాః పదాగ్రే నిఖిలజనతతేర్దూరితాశేషతాపే
సర్వాభీష్టౌఘవిశ్రాణనవిధిపటుతామస్య తే వీక్ష్య బాహోః ।
లజ్జాభారాకులాత్మా నను సురవిటపీ నిర్వ్యయానాం ఫలానాం
వ్యాజాత్ ౧గోపాయతీహాచ్యుత! సుదృఢమసౌ నమ్రతాం లజ్జయాప్తామ్ ॥ 3.౮౭॥

౧. అపహ్నుతే ।

ఆబ్రహ్మస్తమ్బపర్యన్తమిహ హి భువనే జీవజాలాస్త్వనన్తా
దాతృత్వేనైవ యస్యాజిత ! తవ కరుణావారిధే! నాథ! బాహోః ।
జాయన్తే కిఞ్చ జీవన్తి చ వరద ! దృఢం హృష్టపుష్టా భవన్తి
శ్రీమన్ ! స్తోతుం తమేనం భవతి న కుతుకీ కో ను మర్త్యోఽత్ర లోకే ॥ 3.౮౮॥

స్యానన్దూరేశ ! నామ్నా స్ఫుటమపి చ గుణేనేశ! యస్తావకీనో
బాహుర్వామత్వముచ్చైర్మురమథన! దధానోఽపి నిస్తుల్యకాన్తిః ।
నిత్యం ౧వామేతరత్వం వహతి నిజపదామ్భోజభక్తేషు సత్సు
శ్రేయాంస్యుచ్చైస్తరాణి ప్రదిశతు స చ మే భూరికారుణ్యరాశే ! ॥ 3.౮౯॥

౧. అనుకూలత్వం అసవ్యత్వం చ ।

దుగ్ధామ్భోరాశిపుత్ర్యా కువలయరచితా వీక్షితో మాలికేతి
స్ఫూర్జద్దూ్భరిప్రతాపైః కులిశమితి భియా నాథ! దృష్టోఽసురేన్ద్రైః ।
భక్తైః సన్తాపరూపాతపశమనపటోః శాఖినో నాథ! శాఖే-
త్యుచ్చైరాలక్షితోఽసౌ జయతు జయతు గోవిన్ద ! సవ్యో భుజస్తే ॥ ౩.౯౦॥

౧ఆమోదాకృష్టవిశ్వస్థితసకలజనా౨మోదభారాఙ్గరాగా-
లేపప్రోద్భూతభూరిప్రభమఘహర! తే నాథ! వక్షఃకపాటమ్ ।
రారాజద్వన్యమాలాపరిమలలహరీవ్యాప్తనిశ్శేషలోకం
కారుణ్యాబ్ధేర్విశాలం శమయతు సకలం మామకం తాపభారమ్ ॥ ౩.౯౧॥

౧. ఆమోదేతి సన్తోషే । ౨. ఆమోదేతి సౌరభే ।

తస్మిన్ వక్షస్యసీమాద్భుతరుచిపటలానిత్యవాసాయితే తే
రాజన్తీం వన్యమాలాం వివిధరుచియుతైః పుష్పజాలైః పినద్ధమ్ ।
దృష్ట్వా ప్రావృట్ప్రమోదోల్లసితశతమఖేష్వాసశఙ్కాపరీతం
న స్యాత్ కస్యేహ చేతః ప్రతినవకుతుకామ్భోధిమగ్నం చ భూమన్ !॥ ౩.౯౨॥

త్రైలోక్యప్రస్ఫురత్త్వత్ప్రచురతరయశోరాశిసామ్యావహేన
శ్రీమన్ముక్తామయేనాచ్యుత! తవ లసితం నాథ! హారేణ సమ్యక్ ।
వక్షశ్ఛాయాపథేనాధికధవలరుచా మణ్డితస్యాతివేలం
వ్యోమ్నః సాదృశ్యమాప్నోతి హి వరద ! దృఢం పత్రిమూర్ధన్యపత్ర !॥ ౩.౯౩॥

కిఞ్చాస్మిన్ వక్షసి త్వం మరకత౧తలిమప్రౌఢశోభాహరే స్వే
శ్రీవత్సాఙ్కం జగన్మోహనమయి వహసి శ్రీధరాశేషపుంసామ్ ।
క్షాన్తిం సాగస్సు చ స్వాం ప్రకటయితుమహో యత్తదేతన్న చిత్రం
త్రైలోక్యాధీశ్వరస్య ప్రచురతరకృపాబ్ధేః ౨క్షమానాయకస్య ॥ ౩.౯౪॥

౧. తలిమేతి తల్పే । ౨. భూమిదేవీపతేః క్షాన్తినేతుశ్చ ।

అన్తస్థానాం త్రయాణామపి నను జగతామీశ! సీమాత్రయం యో
దైత్యారే! కుక్షిదేశః కలయతి తిస్సృణాం ఛద్మనా తే వలీనామ్ ।
రోమావల్యా తమాలక్షితిరుహపటలీకాన్తిసామ్యం వహన్త్యా
యుక్తోఽసౌ నిస్తులం మే జనయతు హృదయే కౌతుకం శార్ఙ్గపాణే !॥ ౩.౯౫॥

యస్మిన్ భృఙ్గాయమాణో విధిరిహ వదనేభ్యశ్చతుర్భ్యో గలన్త్యా

వేదానాం ధారయేదం త్రిభువనమఖిలం సాధు పూతం విధత్తే ।
తాదృక్ త్వన్నాభిపద్మం నిరుపమరుచిసన్దోహవాసాయితం మే
నాథ! శ్రేయాంసి దద్యాన్నిరవధి జగదారాధితం పద్మనాభ !॥ ౩.౯౬॥

నానారత్నప్రభారూషిత కనకమయానర్ఘకాఞ్చీగుణేన
శ్రీమన్ ! విభ్రాజమానః కిల భువనపతే ! తావకో మధ్యభాగః ।
అత్యన్తం కార్శ్యశాల్యప్యలమకృశతరాం దేవ! లక్ష్మీ దధాన-
శ్చేతస్యక్షీణరూపం జనయతు సతతం మామకే మోదభారమ్ ॥ ౩.౯౭॥

సఙ్గ్రామామేయవీర్యాసురవరపటలీత్రాసదాయిత్వదీయ-
స్ఫూర్జద్దూర్భరిప్రతాపోపమవిశదరుచా సాధు పీతామ్బరేణ ।
ఊరూ తావావృతౌ తే శిఖిగలసుషమాభారచౌర్యే చ జఙ్ఘే
నిత్యం శ్రీపద్మనాభ! ప్రచురతరమయే మఙ్గలం మే దిశన్తు ॥ ౩.౯౮॥

లోకే యద్వై రసాలద్రుమమృదులలసత్పల్లవస్యాతిమాత్రం
కాఠిన్యం సమ్ప్రియచ్ఛత్యనఘ! మృదుతయా స్వీయయా విశ్వబన్ధో ! ।
తాదృగ్లక్ష్మీకరామ్భోరుహమృదుమృదితం చాపి రక్తత్వముచ్చై-
రాదత్తే యత్ తదేతన్నను పదయుగలం తే మమ శ్రేయసే స్తాత్ ॥ ౩.౯౯॥

యత్సన్తాపాబ్ధిమజ్జత్సకలసుజనసన్దోహహృన్మన్దరాద్రే-
రుద్ధారాత్యన్తదక్షాం వరద ! కమఠతాం చక్రపాణే ! దధాతి ।
తస్మిన్ పాదామ్బుజే తే నిఖిలభువనసమ్భూతిహేతోర్నితాన్తం
భూయాద్భూయో రతిర్మే సతతమవిహతా శ్రీనిధే! పద్మనాభ !॥ ౩.౧౦౦॥

ఇతి స్వాతిశ్రీరామవర్మవఞ్చిమహారాజవిరచితాయాం
భక్తిమఞ్జర్యాం తృతీయశతకమ్ ।

అథ చతుర్థశతకమ్ ।

సమస్తజగదుద్భవస్థితిలయైకహేతోః పున-
ర్లసద్భువనమఙ్గలాద్భుతగుణైకధామ్నః పరమ్ ।
తవైవ కరుణాత్మికా వరద ! కౌముదీ మామకం
మనోగతతమః కులం హరతు సర్వమప్యఞ్జసా ॥ ౪.౧॥

అఖణ్డతరచిద్రసామ్బుధిమయోఽపి మాయాం స్వతః
సృజన్ జగదనేకధా ౧వితథమప్యహో భాసయన్ ।

౨ప్రేమోదమయి విన్దసే ౩తవ రమేశ! సర్గక్రమం
        కిమప్యయి జగద్గురో ! కథయితుం జవాదుత్సహే ॥ ౪.౨॥

౧. అసత్యమపి । ౨. ప్రమోదం విన్దల ఇతి యోజనా । క్రీడసీత్యర్థః తథా
చ సూత్రితం బాదరాయణేన “లోకవత్ తు లీలాకైవల్యమ్” ఇతి ।
౩. తథా క్రీడతస్తవ ।

అనన్తసుఖసమ్భృతం త్రిగుణకాలదేశాతిగం
        ప్రభో! పరమథాద్వయం ప్రచురచిన్మయం బ్రహ్మ తత్ ।
విలేసిథ విభో! పునః ప్రలయ ఈశ్వర ! ౧ప్రాకృతే
        తదా జగతి నాభవత్ కిమపి కారణం త్వాం వినా ॥ ౪.౩॥

౧. ప్రాకృతే ప్రలయే మహాప్రలయే “ప్రకృతౌ సంస్థితం
వ్యక్తమతీతప్రలయం తు యత్ ।
తస్మాత్ ప్రాకృతసంజ్ఞోఽయముచ్యతే ప్రతిసఞ్చర” ఇతి విష్ణుపురాణమ్ ।

సృజామి జగదిత్యహో తవ బభూవ వాఞ్ఛా యదా
        తదైవ భవతోఽజని త్రిభువనేశ ! మాయా స్వయమ్ ।
తతోఽజని జగద్గురో ! ౧భువనహేతుతత్త్వం మహత్
        ౨తతోఽహమితి సంజ్ఞితం నను బభూవ తత్త్వం జవాత్ ॥ ౪.౪॥

౧. జగత్కారణీభూతం తత్త్వమ్ ॥ ౪.౨. అహఙ్కారాఖ్యమ్ ।

తదేవ ఖలు సాత్వికీ వరద! రాజసీ తామసీ-
     హ్యహఙ్కృతిరితి త్రిధా పరిణతం బభూవ ప్రభో ! ।
తతః ౧కరణమానినో ౨రవిసమీరసోమాదికాన్
        మనశ్చ సుషువే రమారమణ ! తత్ర వై సాత్వికీ ॥ ౪.౫॥

౧. జ్ఞానేన్ద్రియపఞ్చకస్య కర్మేన్ద్రియపఞ్చకస్య చాధిష్ఠాతౄనిత్యర్థః ।
౨. “దిగ్వాతార్కప్రచేతోఽశ్వివహ్నీన్ద్రోపేన్ద్రమిత్రకాః”
ఇతి భాగవతోక్తా దశ సోమశ్చేత్యేకాదశ దేవా ఇత్యర్థః ।
తత్రాశ్విపర్యన్తాః పఞ్చ శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణానాం,
క(బ్రహ్మ) పర్యన్తాః పఞ్చ వాక్పాణిపాదపాయూపస్థానామధిష్ఠాతారః ।
సోమస్తు మనసోఽధిష్ఠాతా ।

తతః సపది రాజసీ పరమహఙ్కృతిస్తత్క్షణాత్
        ససర్జ కరణాన్యహో దశ తథైవ చాధోక్షజ! ।

పునః ప్రసుషువే జవాదపి చ తామసాహఙ్కృతి-
    ర్ముకున్ద ! గగనాదికాన్యనఘ! పఞ్చ భూతాన్యహో ॥ ౪.౬॥

౧అమీ భవదనుప్రవేశవశతస్తవాప్త్యైకతాం
        హిరణ్మయమయి ప్రభో! వ్యదధురేకమణ్డం మహత్ ।
తదేతదథ కారణామ్భసి పురైవ సృష్టే స్థితిం
        చకార కరుణానిధే ! బహుశతాన్యహో వత్సరాన్ ॥ ౪.౭॥

౧. భూతేన్ద్రియాదయో భావాః ।

తతోఽణ్డమయి సంవిభిద్య చ హిరణ్మయం తత్పున-
    శ్చిరేణ ఖలు కారణామ్భసి సునిర్మలేఽవస్థితమ్ ।
క్షణాన్ను రమాపతే! సముదభూజ్జగన్మజ్జలం
        చతుర్దశజగన్మయం తవ వపుర్విరాడాహ్వయమ్ ॥ ౪.౮॥

తతో నను హిరణ్యగర్భ ఇతి సంజ్ఞయాత్యున్నతే
        విలేసిథ జగత్పతే! సపది సత్యలోకే స్వయమ్ ।
౧సే వై స్ఫుటవిజృమ్భితాభితరజోవికారో జవా-
    దహో సముదభూదలం ప్రవికసత్సిసృక్షారసః ॥ ౪.౯॥

౧. హిరణ్యగర్భో బ్రహ్మా ।

౧తదర్థమనవాప్య బోధమిహ సోఽథ చిన్తాకులీ-
    కృతాత్మహృదయో మనాగఖిలనాథ ! తస్థౌ స్వయమ్ ।
తదా తపతపేత్యహో గిరమనన్త ! వైహాయసీ-
    మముం ౨అపరమశిశ్రవో విరచయంస్తపఃప్రేరణామ్ ॥ ౪.౧౦॥

౧. సృష్ట్యనుకూలమిత్యర్థః ౨. త్వం శ్రావితవాన్ ।

క ఏష హి పుమానిదం వచనమబ్రవీన్మామిహే-
    త్యసౌ తు విచికిత్సయా ప్రచలితాన్తరఙ్గః స్వయమ్ ।
విలోక్య సకలాస్వపీశ ! బత దిక్షు దృష్ట్వా విభో !
    ౧న కిఞ్చిదపి సోఽకరోన్ను తపః సహస్రం సమాః ॥ ౪.౧౧॥

౧. అయం నశబ్దో దృష్ట్వేత్యనేన సమ్బధ్యతే । అదృష్ట్వేత్యర్థః ।

తతో హృదయపఙ్కజోదితవరిష్ఠభక్త్యుద్భవ-
    ప్రమోదపులకాశ్రుగద్గదతరాక్షరాయార్చతే ।

స్వమాశు పరితుష్యతా భువననాథ ! తస్మై పునః
ప్రదర్శితమయి త్వయా నిజపదం వికుణ్ఠాభిధమ్ ॥ ౪.౧౨॥

కదాచిదపి యత్ర ౧నో వికురుతే హి మాయా పున-
ర్విమోహమదరోషభీముఖరసాస్తు దూరం గతాః ।
సదైవ విలసత్యహో సుఖమయీశ ! యస్మిన్ దశా
తదేతదలమద్భుతం జయతి భో ! వికుణ్ఠం పదమ్ ॥ ౪.౧౩॥

౧. నో వికురుతే కార్యానుకూలం వికారం న ప్రాప్నోతి ।

చతుర్భుజవిరాజితా విశ్రుతశఙ్ఖచక్రాయుధాః
కలాయకుసుమప్రభాః సుపరివీతపీతామ్బరాః ।
వసన్తి సకలాశ్చ యత్ర హి లసద్విమానాలయా-
స్తథావిధమ౧నోపమం జయతి తద్వికుణ్ఠం పదమ్ ॥ ౪.౧౪॥

౧. అనుపమమ్ । న అర్థకం "అన" ఇత్యవ్యయమస్తి ।

లసత్తులసికావనప్రచురసౌరభస్రోతసా
నికామసురభీకృతాఖిలహరిద్వితానాఙ్గణమ్ ।
జపారుచిరవిద్రుమోల్లసితమఞ్జులస్తమ్భయుజ్-
నిరర్ఘమణిగోపురం జయతి తద్వికుణ్ఠం పదమ్ ॥ ౪.౧౫॥

అనేకవనితాజనైరభివృతా సదైవేన్దిరా
ప్రసూర్ననుజగత్త్రయస్య చ ముకున్ద ! యత్ర స్వయమ్ ।
లసత్యయి భవత్కటాక్షరసపానబద్ధస్పృహా
తదీశ! భువనాద్భుతం జయతి భో వికుణ్ఠం పదమ్ ॥ ౪.౧౬॥

ఇతీహ పరిదర్శితే నను పదే వికుణ్ఠాభిధే
భుజఙ్గపతిశాయినం స్మితసుధాఞ్చితాస్యామ్బుజమ్ ।
ఘనాఘనలసద్ద్యుతిం పరిలసత్పిశఙ్గామ్బరం
భవన్తమయి దృష్టవాన్ సుకృతవారిరాశిర్విధిః ॥ ౪.౧౭॥

తదా ప్రచురసమ్మదోద్గతనిరర్గలాశ్రుః స హి
ప్రణమ్య పదపద్మయోస్తవ సమస్తపాపచ్ఛిదోః ।
ప్రయచ్ఛ కరుణానిధే ! భువనసృష్టిదక్షాం మతిం
మమేత్యయమయాచత త్రిభువనేశ్వర ! త్వామలమ్ ॥ ౪.౧౮॥

స్వకీయపదపఙ్కజే నతమముం విలోక్యాదరాత్

స్వపాణిసరసీరుహేణ కిల తస్య పాణిం స్పృశన్ ।
భవేన్మ౧తిరయీహ తే ౨న చ నిబద్ధతా సృష్టిభి-
స్త్వితీశ! సముదీరయంస్తమకరోః పటుం నిర్మితౌ ॥ ౪.౧౯॥

౧. మతిః సృష్టానుకూలం జ్ఞానమ్ ।
౨. సృష్టిభిర్నిబద్ధతా న చ భవేదితి ।

సమ్బన్ధః సృష్టిభిర్నిబద్ధతా చ రజోగుణబద్ధత్వమ్ ।
తథా చ శ్రీభాగవతం -
"ఋషిమాద్యం న బధ్నాతి పాపీయాంస్త్వాం రజోగుణః ।
యన్మనో మయి నిర్బద్ధం ప్రజాః సంసృజతోఽపి తే ॥"

౧చతుర్యుగసహస్రసమ్మితదినేన చైకేన వై
నిజేన స సృజన్ జగద్వరద ! తావతీం యామినీమ్ ।
నయత్యజిత ! నిద్రయా త్వయి నిలీయ సృష్టైః సమం
త్విమామయి విదుర్నిశాం ప్రలయమీశ ! నైమిత్తికమ్ ॥ ౪.౨౦॥

౧. చతుర్యుగసహస్రం హి బ్రహ్మణ ఏకమహర్భవతి ।

కదాచన రమాపతే! నను దినావసానే విధిః
సుషుప్తినిరతాశయో భవతి సన్నిలిల్యే స్వయమ్ ।
జగన్తి చ యయుస్తదా జఠరభాగమీశస్య తే
తదాభవదిదం జగత్ సకలమఞ్జసైకార్ణవమ్ ॥ ౪.౨౧॥

ప్రబోధయ ! రయేణ మామహహ కల్పకాలావధా-
వితీహ సముదీర్య భో వరద ! కాలశక్తిం పునః ।
ప్రసుప్తమనఘ! త్వయా సకలజీవరూపాత్మనా
స్వకీయజఠరస్థితైరఖిలలోకజాలైః సమమ్ ॥ ౪.౨౨॥

చతుర్యుగసహస్రమేవమజిత ! ప్రసుప్తే త్వయి
ప్రబుధ్య హి పురైవ శక్తిరయి దేవ! కాలాభిధా ।
ప్రబుద్ధమకరోత్ సపద్యయి భవన్తమాత్తాదరం
రమావర! చరాచరాత్మకసమస్తలోకాత్మకమ్ ॥ ౪.౨౩॥

విబుధ్య చ తదా భవాన్ సలిలగర్భశాయీ విభు-
ర్విలోక్య సకలాన్యహో నను జగన్తి లీనాన్యలమ్ ।
నిజాన్తరిహ చ స్థితేష్వనఘ! తేషు సూక్ష్మాత్మనా

దదౌ వరద ! దృష్టిమీశ్వర! కృపామృతస్యన్దినీమ్ ॥ ౪.౨౪॥

తతోఽజని జగత్పతే! తవ హి నాభిరన్ధ్రాదహో
సమస్తజగదాత్మకం కమలమేకమత్యద్భుతమ్ ।
అథావిరభవద్రమారమణ ! తత్ర ధాతా పునః
క్షణాత్ సరసిజోదరే నిఖిలవేదరాశిః స్వయమ్ ॥ ౪.౨౫॥

ఇతీహ జగతాం పతే! ప్రథితం౧పాద్మకల్పే పున-
ర్వివర్ధితసరోజభూః ప్రవిలసత్కృపావారిధిః ।
విలేసిథ జగత్త్రయీరచనకౌతుకీ యో భృశం
స మామవ సరోజనాభ! సకలాపదాం సఞ్చయాత్ ॥ ౪.౨౬॥

౧. "తస్యైవ చాన్తే కల్పోఽభూద్యం పాద్మమభిచక్షతే ।
యద్ధరేనాభిసరస ఆసాల్లోకసరోరుహమ్ ॥"ఇతి శ్రీభాగవతమ్ ।

వసన్ స తు సరోజభూస్తవ తు నాభిజాతేఽమ్బుజే
కుతో ను జలధావిదం సమజనీత్యపశ్యన్ స్వయమ్ ।
తదాకలనకౌతుకాత్ సకలదిక్షు పశ్యన్నహో
బభూవ చతురాననో విలసదృష్టనేత్రః ప్రభో !॥ ౪.౨౭॥

పయోనిధిసముద్భవం కమలమేవ పశ్యన్నసౌ
తదాశ్రయమయే భవద్వపురనన్త ! నాలోకయన్ ।
ఇహామ్బురుహమధ్యగో నిరవలమ్బకః కస్త్వహం
కుతోఽజని సరోరుహం త్విదమితశ్చి ! సోఽచిన్తయత్ ॥ ౪.౨౮॥

ధ్రువం జలరుహోఽస్య వై కిమపి కారణం సమ్భవే-
దితీహ చతురాననోఽథ మనసా వినిశ్చిత్య సః ।
స్వయోగబలతో జవాత్ ౧సమవరుహ్య నాలాన్తరే-
ఽప్యమేయరుచితున్దిలం తవ వపుర్న చోదైక్షత ॥ ౪.౨౯॥

౧. సమవరుహ్యాపీతి యోజ్యమ్ ।
కారణదర్శనార్థం ప్రయత్నవిశేషం కృత్వాపీతి తదర్థః ।

నివృత్య పునరప్యసౌ సరసిజే ౧పురావద్విధి-
స్త్వదీయకరుణారసాయనమవాప్తుకామః స్ఫుటమ్ ।
తపః పరమమాస్థితో మధురిపో ! శతం వత్సరాన్
సమస్తవిషయావలీవిముఖమానసః సాదరమ్ ॥ ౪.౩౦॥

౧. పూర్వవత్ ।

ప్రసన్నహృదయస్య తే మధురిపో! స్వరూపం పరం
విలోక్య తపసోఽవధౌ సరసిజాసనోఽన్తర్దృశా ।
ప్రహృష్టహృదయో హరే! దిశ ధియం జగన్నిర్మితౌ
మమాతిపటుమిత్యసౌ సరసమఞ్జసాయాచత ॥ ४.३०॥

అవాప్నుహి సమస్తలోకకులసృష్టిదాక్ష్యం జవాద్-
విధేహి పునరప్యహో నను తపో విధే! సాదరమ్ ।
భవేన్నిరుపధిర్మయి ప్రచురభక్తిరప్యన్వహం
తవేతి సముదీరయంస్తమకరోః ప్రసన్నాశయమ్ ॥ ४.३२॥

పునశ్చ కలయంస్తపః స ఖలు వత్సరాణాం శతం
తపోమతిబలే తతో హి సమవాప్య పూర్వాధికే ।
విలోక్య చలితం జలే సరసిజం సమీరేణ వై
త్వదీయబలవర్ధితః సలిలమారుతౌ చాపిబత్ ॥ ४.३३॥

త్వదీయకరుణాబలాజ్జలరుహేణ తేన ద్రుతం
జగత్త్రయమహో పునర్వ్యరచయన్ స్వయమ్భూః స్వయమ్ ।
మనుష్యమృగపక్షిభూరుహసరీసృపాద్యానసౌ
గుణాంశ్చ వివిధానథో నను ససర్జ లక్ష్మీపతే !॥ ४.३४॥

ససర్జ సనకం హృదా మునివరం సనన్దాభిధం
సనాతనమహో పునర్నను సనత్కుమారం తథా ।
అమీ వరద ! సృష్టికర్మణి తు తేన హి ప్రేరితా-
స్త్వదీయపదలోలుభా న జగృహుస్తదీయాం గిరమ్ ॥ ४.३५॥

రుషం ఖలు తదోదితాం సపది రున్ధతోఽస్య స్ఫుటం
భ్రువోః పరమిహాన్తరాదజని సత్వరం శఙ్కరః ।
పదాని వితరాగహ్వయానపి చ మే విరిఞ్చేత్యసౌ
రురోద నను తేన వై సముదభూత్ స రుద్రాభిధః ॥ ४.३६॥

౧. నామాని ।

అవాప్య వనితాః స వై విధినియోగతో నిర్మితిం
యదా సముపచక్రమే నను తదాథ తన్నిర్మితాన్ ।
విలోక్య స భయానకాన్ సపది రుద్రసఙ్ఘాన్ ప్రజా

న వై సృజ తపశ్చరేత్య౨ముమువాచ పాథోజభూః ॥ ౪.౩౭॥

౨. రుద్రమ్ ।

తతోఽజని మరీచిరత్రిరపి చాఙ్గిరాశ్చాఙ్గతః
పులస్త్యపులహౌ పునర్భృగువసిష్ఠదక్షాస్తథా ।
త్వదీయపదసేవకః సపది నారదస్తాపసో
రమావర! విధేరలం భువనసృష్టిదక్షస్య వై ॥ ౪.౩౮॥

సృజంస్తదను కర్దమం వరద ! ధర్మముఖ్యాంస్తథా
విధాయ చ సరస్వతీం విధిరభూదనఙ్గాకులః ।
తదా తు భవదాజ్ఞయా సనకదక్షముఖ్యైః సుతై-
రసౌ సుబహు బోధితో మధురిపో ! తమః స్వం జహౌ ॥ ౪.౩౯॥

విధాయ నిగమాన్ పునః స తు తథోపవేదాన్ విధిః
స్వకీయముఖవృన్దతస్త్వయి సదా నిబద్ధాశయః ।
మనుష్యకులనిర్మితిం మను౧తదీయజాయాత్మనా
విధాతుమమలాశయః స్వయమథాయమారబ్ధవాన్ ॥ ౪.౪౦॥

౧. శతరూపాభిధా మనుజాయా ।

అథాహమహినాథతల్పశయన ! ౧క్షమాసంస్థితిం
సశైలకులవారిరాశినికరాన్తరీపాత్మికామ్ ।
క్రమాత్ కథయితుం కిమప్యయి సముత్సుకోఽస్మి ప్రభో !
తదర్థమయి తే కృపా పతతు మయ్యనన్యాశ్రయే ॥ ౪.౪౧॥

౧. భూసన్నివేశమ్ ।

లసత్యజిత! లక్షయోజనమితః పునస్తావతా
రమేశ ! లవణాబ్ధినా పరివృతోఽన్తరీపోత్తమః ।
భువో వరద ! మధ్యగః సువిదితోఽథ జమ్బూరితి
౧స్వమానసదృశోచ్ఛ్రయేణ లసితోఽ౨న్తరే మేరుణా ॥ ౪.౪౨॥

౧. నిజస్థౌల్యానురూపౌనత్యేన । ౨. మధ్యే ।

ఇలావృతసమాహ్వయం లసతి వర్షమస్యాభితో
హరే! నవసహస్రయోజనమితం తు తస్యోత్తరే ।
భవన్తి హి తథోన్నతాస్త్వవధిపర్వతాః ౧శృఙ్గవన్-

ముఖా అపి చ రమ్యకప్రముఖమీశ ! ౨వర్షత్రయమ్ ॥ ౪.౪౩॥

౧. శృఙ్గవాన్ నీలః శ్వేతః ఇతి త్రయః ।
౨. రమ్యకం హిరణ్మయం కురురితి ।

తథైవ విలసత్యహో వరద! దక్షిణస్యాం దిశి
త్రిభిస్త్వవధిపర్వతైర్నిషధహేమకూటా౧దిభిః ।
యుతం తు హరివర్షకిమ్పురుషముఖ్య ౨వర్షత్రయం
సమస్తభువనైకనాయక ! సరోజనాభ ! ప్రభో !॥ ౪.౪౪॥

౧. ఆదిపదగ్రాహ్యో హిమాలయః ।
౨. తృతీయం తు భారతవర్షమ్ ।

పురోదిశి చ గన్ధమాదనసమాఖ్యసీమాద్రిణా
యుతం లసతి కేతుమాలమితి వర్షమత్యుత్తమమ్ ।
తథైవ ఖలు మాల్యవన్నగయుతం ప్రతీచ్యాం దిశి
ప్రభో! లసతి వర్షమమ్బురుహనాభ ! భద్రాశ్వకమ్ ॥ ౪.౪౫॥

దిశామజ! చతుష్టయే గిరి౧చతుష్టయం భాసతే
స్ఫుటం త్వయుతయోజనప్రమితవిస్తరోచ్ఛ్రియయుక్ ।
సువర్ణధరణీధరస్య నను మన్దరాద్యం క్షితే-
రవాప్తమతినిశ్చలాం మధురిపో! త్వవష్టమ్భతామ్ ॥ ౪.౪౬॥

౧. మన్దరో మేరుమన్దరః సుపార్శ్వః కుముద ఇతి గిరిచతుష్కమ్ ।

అమీషు ధరణీధరేష్వపి చతుర్షు ౧చూతాదిభూ-
రుహోత్తమచతుష్టయం లసతి సిన్ధుకన్యాపతే ! ।
తదీయఫలనిస్సృతాస్త్వనఘ! నిమ్నగా వర్త్మభి-
శ్చతుర్భిరిహ సేచయన్త్యలమిలావృతం సన్తతమ్ ॥ ౪.౪౭॥

౧. చూతజమ్బూకదమ్బన్యగ్రోధరూపవృక్షచతుష్కమ్ ।

లసన్తి గిరయః పరే నను ౧కురఙ్గవైకఙ్కత-
త్రికూటశిశిరాదయః కనకభూధరం చాభితః ।
గతాస్త్వజిత ! కేసరత్వమథ తస్య చాష్టౌ తథా
మహాగిరివరాః పున౨ర్జఠరదేవకూటాదయః ॥ ౪.౪౮॥

౧. కురఙ్గాదయో వింశతిర్గిరయః ।

౨. జఠరదేవకూటపవనపారియాత్రకైలాసకరవీరత్రిశృఙ్గమకరాఖ్యాః ।

అథో దశసహస్రయోజనసహస్రయుక్తా పురీ
　　లసత్యజిత ! మేరుమూర్ధని హి మధ్యతో బ్రహ్మణః ।
ఇమామను కిలాభితో నియమితాస్తథాష్టౌ ౧పురో
　　దిగీశనిలయాస్తదీయక౨చతుర్థభాగేన వై ॥ ౪.౪౯॥

౧. నగరాణి । ౨. పూర్వోక్తపురీమానతురీయమానేనేత్యర్థః ।

తవైవ నను వామనస్య ఖలు వామపాదాఙ్గులీ-
　　నఖాహతజగత్కటాహవివరేణ చాన్తర్గతా ।
అతీవ మహతా పునర్జగదధీశ ! కాలేన వై
　　దివి ధ్రువపదే శనైరవతతార సా జాహ్నవీ ॥ ౪.౫౦॥

నిషిచ్య పునరిన్దుమణ్డలమథాలయే బ్రహ్మణో
　　నిపత్య నను మేరుమూర్ధని చిరేణ జహ్నోః సుతా ।
౧చతుర్భిరిహ నామభిః పరమియం చతుర్ధా భవ-
　　న్త్యశేషమవనీతలం సమతనోత్ పవిత్రం భృశమ్ ॥ ౪.౫౧॥

౧. సీతాలకనన్దాచక్షుర్భద్రేత్యేవంరూపైః ।

నవస్వపి చ వర్షరాజిషు పురా పరం కీర్తితే-
　　ష్వశేషజగతీపతిర్నను భవాన్ రమావల్లభః ।
లసత్యజిత ! మూర్తిభిర్నవభిరచ్యుతాత్మోచితైః
　　పృథక్ పృథగుపాసితో నవభిరీశ ! ౧భక్తోత్తమైః ॥ ౪.౫౨॥

౧. తే యథా -ఇలావృతే భవః, భద్రాశ్వే భద్రశ్రవాః,
హరివర్షే ప్రహ్లాదః, కేతుమాలే రమా, రమ్యకే మనుః,
హిరణ్మయే పితృగణాధిపతిః, కురుషు భూః, కిమ్పురుషే హనుమాన్,
భారతే నారద ఇతి ।

అథో హయగవేషణోద్యతతరైరలం కల్పితా
　　లసన్తి సగరాత్మజైః పరమిహాష్టసఙ్ఖ్యాయుతాః ।
సమస్తజగతీపతే! స్ఫుటముపాన్తరీపోత్తమాః
　　పురా హి సముదీరితస్య వరదాన్తరీపస్య వై ॥ ౪.౫౩॥

ద్విలక్షతమయోజనః సువిదితో హరే ! ప్లక్ష ఇ-
　　త్యథాస్తి పునరిక్షుతోయనిధినాఽఽవృతో ద్వీపరాట్ ।

నదీభిరచలైస్తథా హ్యాపి చ వర్షకైః సప్తభి-
    ర్యుతో నను భజన్తి భానుమయి దేవ ! తద్వాసినః ॥ ౪.౫౪॥

తతో ద్విగుణితోత్తరోత్తరవిశాలతాశాలినో
    లసన్తి పరమన్తరీపనికరాశ్చ సప్తాపరే ।
యథాక్రమమిహాబ్ధిభిదధిఘృతాదిభిర్వేష్టితా
    భజన్తి ఖలు తత్ర తత్ర విబుధాన్ పృథఙ్మానవాః ॥ ౪.౫౫॥

స్వమూర్ధ్న్యయి దిగీశపత్తనచతుష్టయేనాన్వితో
    వృతోఽస్తి పరిశుద్ధతోయనిధినా తథా పుష్కరః ।
రవేస్తు కనకాచలం నియమతస్త్వభిక్రామతః
    సృతిః శిరసి యస్య వై పరముపాసితబ్రహ్మణః ॥ ౪.౫౬॥

తతః పరమశేషసత్త్వనివహైరలం వర్జితా
    భవత్యజిత ! మృణ్మయీ వసుమతీ తథా కాఞ్చనీ ।
తతః పరమిహావృతాన్ధతమసేన కాపి క్షితి-
    ర్లసత్యఖిలలోకగీతమహిమన్న౧లోకాభిధా ॥ ౪.౫౭॥

౧. అలోకాఖ్యా ।

ఇతి క్షితిగిరీన్ద్రవారినిధివర్షకద్వీపపు-
    ఙ్గవవ్రజమయీ పునః సకలసత్త్వజాలాశ్రితా ।
అనేకతమరాష్ట్రపత్తననదీవనైర్మణ్డితా
    శతార్ధశతలక్షయోజనమితేయముర్వీ స్మృతా ॥ ౪.౫౮॥

నభస్యథ దివాకరేన్దుసహితామితప్రోజ్జ్వల-
    గ్రహర్క్షకలితం పునర్వరద ! తేజసాం మణ్డలమ్ ।
భజన్తి భువి కేచిదత్ర నను ౧శింశుమారాత్మనా
    చరన్తమఖిలేషు రాశిషు యథాక్రమం త్వాం సదా ॥ ౪.౫౯॥

౧. శింశుమారాఖ్యజన్తుసంస్థానేన । శింశుమారసంస్థానం చ
శ్రీభాగవతే చతుర్థస్కన్ధే త్రయోవింశాధ్యాయే వివృతమ్ ।

అధో భువి రసాతలాదిభువనాని సప్త ప్రభో !
    లసన్తి ఖలు భోగినామనఘ! వాసభూతాన్యహో ।
తతోఽప్యలమధః స్థితో వహతి భూమిమేనాం ఫణా-
    సహస్రతలసుస్థితామవిరతం ఫణీన్ద్రః స్వయమ్ ॥ ౪.౬౦॥

ఇతీహ పరికల్పితే జగతి విద్యమానేష్వహో
        బహుష్వనఘ! జన్మరాశిషు ముహుః శరీరీ భ్రమన్ ।
అనన్తసుకృతావలీసుపరిపాకకాలే పున-
    ర్భజత్యజిత ! మానవీయమిహ జన్మ సర్వోత్తమమ్ ॥ ౪.౬౧॥

దురాసదపరాక్రమా విపులదేహసత్త్వోజ్జ్వలా
        అపీహ భువి కేసరిద్విపతరక్షుముఖ్యా మృగాః ।
వివేకలవవర్జితాః ఖలు యతస్తదీయం తతః
        పరం విఫలమేవ దేవ ! నను జన్మ నిస్సంశయమ్ ॥ ౪.౬౨॥

ఇయం హి జననీ పితా త్వయమసౌ మదీయో గురుః
        సుతోఽయమయమగ్రజస్త్వవరజోఽయమిత్యాద్యహో ।
వివిచ్య హృది వేదితుం కలయితుం చ శాస్త్రం పరం
        వినా జగతి మానుజం కిమిహ జన్మ దక్షం భవేత్ ॥ ౪.౬౩॥

ఇతీహ బహుధా పునఃపునరపీశ్వరా౧లక్షితే
        సమస్తపురుషార్థసాధనసమర్థమత్రావనౌ ।
సురాసురసుదుర్లభం నను మనుష్యజన్మైవ యద్-
    బ్రవీమి హి తదుద్భవాదికమిహాత్ర సఙ్క్షేపతః ॥ ౪.౬౪॥

౧. ఆలోచితే ఆలోచనాయాం కృతాయాం సత్యామితి యావత్ ।

స్వకర్మబలచోదితః ప్రథమతో జనన్యాస్త్వయం
        జనో జఠరగహ్వరం విశతి మాంసపిణ్డాత్మకః ।
తతోఽఙ్కురితమౌలిపాణిచరణః క్రమాజ్జాయతే
        త్వదేకశరణో హరే! దశభిరఙ్గ! మాసైః స్ఫుటమ్ ॥ ౪.౬౫॥

అసహ్యతరపూతిగన్ధిరుధిరామిషాన్త్రావిలాత్
        కదా బహిరితో వ్రజామ్యహమితీహ వాఞ్ఛన్ భృశమ్ ।
బలాదథ సమీరితః సపది సూతికావాయునా
        రుదన్నథ నరాకృతిర్భువి రమేశ ! సఞ్జాయతే ॥ ౪.౬౬॥

తతః స్వజననీస్తనాస్వదనమాత్రపుష్యత్తనుః
        క్రమేణ పరివర్ధితః పునరథాన్నపానాదిభిః ।
భవత్యథ పటుః శనైశ్చలితుమప్యథో భాషితుం
        కలం స జనయన్ముదం సమధికాం స్వపిత్రోః స్ఫుటమ్ ॥ ౪.౬౭॥

తతోఽజిత ! కలాసు హన్త గురుభిః పరం శిక్షితో-
    ఽప్యసౌ వహతి దాక్ష్యమాసు నియతం యథావాసనమ్ ।
మరౌ తదితరావనావపి చ బీజముప్తం సమం
    దదాతి హి మహీగుణానుగుణమేవ తావత్ ఫలమ్ ॥ ४.१८॥

త్రిధా భవతి దేహినాం ప్రకృతిరప్యహో సాత్త్వికీ
    రమారమణ ! రాజసీ హ్యపి చ తామసీతి ప్రభో ! ।
ప్రవృత్తిరఖిలేషు హన్త భవతీహ కృత్యేష్వహో
    పునర్నిజగుణానురూపమయి నాథ ! తేషాం పృథక్ ॥ ४.१९॥

భవన్తి హృదయోద్భవా భువి నృణాం తు షడ్ వైరిణో
    ముకున్ద ! భృశదుర్దమాః ప్రబలకామరోషాదయః ।
జితాస్త్వజిత ! యేన తే స సుకృతీ జితో యస్తు తై-
    ర్న చారిత భువనత్రయేఽపి చ १తథావిధః పాతకీ ॥ ४.२०॥

१. జితతుల్య ఇత్యర్థః ।

తమః కలుషితాశయాః కతిచిదత్ర యోషిత్స్వహో
    భ్రమన్తి హి సుఖభ్రమేణ భువి పాపకృత్యా నరాః ।
పతన్తి శలభా యథా १శిఖిని భక్ష్యబుద్ధ్యా స్వయం
    స్వనాశమనవేక్ష్య హన్త २బడిశే చ మీనా యథా ॥ ४.२१॥

१. అమౌ । २, మత్స్యబన్ధనే ।

పరే నను ధనార్జనైకనిరతా నరాః పాపినః
    స్వభర్తురహితం చ చౌర్యమథవా పరోపద్రవమ్ ।
విధాయ సముపార్జయన్తి హి ధనం త్వనాలోచ్య హా
    తటిత్స్ఫురితభఙ్గురత్వమిహ १తస్య విశ్వార్తిహన్ !॥ ४.२२॥

१. ధనస్య ।

అవాప్య జగదీశ్వరే భవతి భక్తిమత్యుత్తమా-
    మనన్తసుకృతవ్రజైరయి నికామమేకే జనాః ।
విధూయ నిరయావహేష్వలమమీషు१ వాఞ్ఛాం సదా
    పరం సుఖమవాప్నువన్తి కృపయా తవాధోక్షజ !॥ ४.२३॥

१. ధనేష్విత్యర్థః ।

అథాహమరవిన్దనాభ! కథయామి వర్ణాశ్రమో-

చితం సుపరిశుద్ధమీశ! నను ధర్మమద్యాదరాత్ ।
త్వయైవ పరముద్ధవాయ నిజభక్తవర్యాయ తం
పురా సముపదిష్టమత్ర కృపయైవ తే కిఞ్చన ॥ ౪.౭౪॥

రమావర! సుదుర్లభం భువి మనుష్యజన్మైవ తద్-
బహుష్వథ వివేకలేశరహితేషు దేహిష్వహో ।
తతోఽప్యతిదురాసదం నను మహీసురత్వం హరే !
వినా శ్రమలవం నరో భజతి యత్ర సేవాం తవ ॥ ౪.౭౫॥

తతోఽహమిహ సామ్ప్రతం తదిహ జన్మ సర్వోత్తమం
తవైవ కృపయా పునర్జగతి విన్దతా దేహినా ।
విధేయమలమాశ్రమోత్తమచతుష్టయస్యోచితం
బ్రవీమి నను ధర్మమీశ! భవతా పరం కల్పితమ్ ॥ ౪.౭౬॥

అథోపనయనాదవాప్య మనుజో ద్విజత్వం పరం
వసన్ గురుకులే సదా హ్యజినమేఖలాదణ్డధృత్ ।
అఖణ్డితతనూరుహోఽప్యథ హుతానలః సన్ధ్యయో-
ర్వినీతహృదయో గురోః స నిగమానధీయీత చ ॥ ౪.౭౭॥

౧ప్రగే చ దివసావధౌ స్వగురవే సమానీయ స-
న్నివేద్య పరమత్తుమర్హతి స భైక్షమన్నం శుచి ।
నికామమథ వర్జయేదపి వధూముఖాలోకనం
సదైవ కలయేద్గురోః సకుతుకఞ్చ శుశ్రూషణమ్ ॥ ౪.౭౮॥

౧. ప్రాతః ।

ఇతి వ్రతమఖణ్డితం నిగమశిక్షణాన్తావధి
ద్విజో నను వహన్ పునః స్వగురవే తథా దక్షిణామ్ ।
వితీర్య చ యథాసమృద్ధి సహసా త్వదీయాజ్ఞయా
వివర్జితమదస్త్యజేత్ తమిమమాశ్రమం త్వాదిమమ్ ॥ ౪.౭౯॥

వివిక్షు౧రథ భూసురః స్వయమథో గృహస్థాశ్రమం
సతీమథ యవీయసీమపి సమానవర్ణోద్భవామ్ ।
నికామమజుగుప్సితాం విధివదుద్వహేత్ సాదరం
గుణాకృతిముఖైరహో పరమథానురూపాం వధూమ్ ॥ ౪.౮౦॥

౧. వేష్టుమిచ్ఛుః ।

అవాప్య దయితాం ద్విజః పరమథానురక్తాం నిజే
　　తయా సమమఖణ్డితం సతతమగ్నిహోత్రం దధత్ ।
యజేచ్చ పురుదక్షిణైరపి మఖైస్తు యజ్ఞేశ్వరం
　　భవన్తమథ పౌర్ణమాసపశుబన్ధదర్శాదిభిః ॥ ౪.౮౧॥

అకామకలుషీకృతః పరమథానసూయస్తథా
　　దయాలురఖిలేషు భూతనివహేషు దాన్తాశయః ।
నికామపరితుష్టధీః పరమథాల్పలాభేన చ
　　త్వయీశ ! నిరతః సదా నను భవేద్గృహస్థాశ్రమీ ॥ ౪.౮౨॥

వివిక్షురథ కాననం స్వతనయేషు భార్యాం నిజాం
　　నిధాయ తు సహైవ వా వనభువం ద్విజః ౧ప్రవ్రజేత్ ।
నయేచ్చ వన ఏవ భాగమఖిలం తృతీయం పున-
　　ర్మునిర్నను నిజాయుషో విధృతవల్కలో నిస్పృహః ॥ ౪.౮౩॥

౧. వానప్రస్థో భవేదిత్యర్థః ।

త్రికాలమపి చాచరేదథ జలాశయే మజ్జనం
　　స్వవృత్తిమిహ వన్యమూలఫలరాశిభిః సాధయేత్ ।
పునః శయనమాచరేన్నను నిశాస్వహో ౧స్థణ్డిలే
　　సదా పరమదుష్కరం భువి తపశ్చరేత్ తత్పరః ॥ ౪.౮౪॥

౧. నిరాస్తరణే భూతలే ।

యదా సముపజాయతే హి నిరయాత్మకేష్వాత్మనో
　　విరక్తిరథ లోకరాశిషు నికామమత్ర ద్విజః ।
తదా త్రిజగతాం గురౌ ౧భవతి లగ్నచేతా దృఢం
　　రమావర! పరివ్రజేత్ స్వమనసా విధూతాగ్నికః ॥ ౪.౮౫॥

౧. త్వయి ।

వహన్నథ కమణ్డలుం వరద ! వేణుదణ్డం తథా
　　చరేత్ పరమనిస్పృహో భువమిమామసక్తో భృశమ్ ।
విధూతమదమత్సరో విహితసామ్యభావోఽఖిలే-
　　ష్వహో న హి రతో భవేదపి చ ౧బదివాదాదిషు ॥ ౪.౮౬॥

౧. వాదివాదో జల్పవితణ్డాదిరూపస్తదాదిషు ।

౧న్యసేద్భువి పదం యతిః పథిషు దృష్టిపూతం చరన్

పిబేదపి జలం పునర్జగతి వస్త్రపూతం భృశమ్ ।
వదేదలమనిన్దితామహహ సత్యపూతాం గిరం
తథా హృదయపూతమేవ ఖలు కర్మ సర్వం చరేత్ ॥ ౪.౮౭॥

౧. అసధాతురౌఞ్భవాదికః ధాతూనామనేకార్థత్వాన్న్యస్యేదిత్యర్థః

విహాయ తు విగర్హితానపి చతుర్షు వర్ణేష్వహో
సమం జగతి సంయమీ స్వభరణాయ భిక్షాం చరేత్ ।
సకృత్ త్వనియతేషు నాథ! సదనేషు సప్తస్వహో
భవేచ్చ పరితుష్టధీః ౧సుబహు తత్ర ౨లబ్ధాన్ధసా ॥ ౪.౮౮॥

౧. పరితోషక్రియావిశేషణమ్ । ౨. లబ్ధేనాన్నేన ।

ఇతి త్వదుపకల్పితే నను యతిః స్వధర్మే రతః
సమస్తవిషయావలీవిముఖమానసః సన్తతమ్ ।
హృదమ్బుజసముద్భవత్ప్రచురభక్తిభారోఽ౧వధౌ
చరాచరజగద్గురుం నియతమాప్నుయాత్ త్వాం పరమ్ ॥ ౪.౮౯॥

౧. దేహావసానే ।

అథాహమి౧తరైస్త్రిభిర్నలిననాభ! వర్ణైర్జగ-
త్యుపాస్యమఖిలం పృథక్ పృథగనన్త ! ధర్మే వరమ్ ।
క్రమేణ కథయే యథామతి తవైవ కారుణ్యత-
శ్చతుర్దశజగన్నియన్తురమితానుభావస్య చ ॥ ౪.౯౦॥

౧. క్షత్రియవైశ్యశూద్రైః ।

అవాప్య ధరణీపతిత్వమిహ బాహుజో న్యాయతో
నిజాః ప్రణిహితః ప్రజాః స్వసుతవద్భృశం పాలయేత్ ।
ధనం చ ౧తదుపాహృతం సుబహు దేవభూదేవయోః
౨కృతే తు వినియోజయేదథ యథోచితం సన్తతమ్ ॥ ౪.౯౧॥

౧. ప్రజాభిః కరత్వేన సమర్పితమ్ । ౨. తాదర్థ్యేఽవ్యయమ్ ।

యుధి స్థిరపరాక్రమః పరిలసద్యశోభాజనం
వదాన్యవరతాం దధత్ సతతమర్థిసఙ్ఘేష్వహో ।
వశీ చ పరమాస్తికో నిగమగీతవర్ణాశ్రమా-
దిధర్మపరిపాలనే చ నిరతో భవేద్భూపతిః ॥ ౪.౯౨॥

అథాత్ర పశురక్షయా చ కృషిభిర్వణిగ్వృత్తిభిః
        స్వకాలమనిశం నయేదజిత ! వైశ్యజాతిః స్వయమ్ ।
౧ద్విజస్య ౨పరిచర్యయా విరహితః స్వయం పాప్మనా
        కథఞ్చిదిహ శూద్రజాతిరపి కల్పతే శ్రేయసే ॥ ౪.౯౩॥

౧. త్రైవర్ణికస్య । ౨. ఇయం పాప్మవిరహితత్త్వే హేతుః ।

విధాతుమనిశం మతిం తనుజుషోఽస్య సన్మార్గగాం
        ముకున్ద ! బహవో లసన్తి ౧గురవో ధరామణ్డలే ।
తదీయగుణమాకలయ్య చ విధూయ దోషావలీం
        నరో విగతసంశయం న తు విమోహమత్రాప్నుయాత్ ॥ ౪.౯౪॥

౧. తే చ భూమ్యాదయ ఉత్తరశ్లోకే వక్ష్యన్తే ।

క్షమా చ మరుదమ్బరం సలిలమగ్నిరిన్దూ౧ రవిః
        కపోత౨శయుసిన్ధవః శలభపుష్పలిట్ సిన్ధురాః ।
తథేహ ౩మధుహా ౪మృగోఽప్యథ తథాణ్డజః౫ ౬పిఙ్గలా
        ముకున్ద ! కురరోఽర్భకోఽప్యథ కుమారికా బాణకృత్ ॥ ౪.౯౫॥

౧. ఇన్దుః । ౨. శయురజగరః । సిన్ధుః సముద్రః । ౩. మాక్షికహర్తా ।
౪. హరిణః ౫. మీనః ౬. తన్నామికా వేశ్యా ।

అహిః పరమథోర్ణనాభిరిహ సిన్ధుకన్యాపతే !
    ౧సుపేశకృదితీరితాస్తు గురవశ్చతుర్వింశతిః ।
అమీ జగతి చర్యయా హి నిజయైవ పుంసాం సతాం
        హితా౨ముపదిశన్తి నామ సరణిం శుభావాప్తిదామ్ ॥ ౪.౯౬॥

౧. కీటస్య భ్రమరత్వాపాదకో భృఙ్గవిశేషః ।
౨. ఉపదేశశ్చ శ్రీభాగవతే ఏకాద శస్కన్ధే ౭, ౮, ౯ అధ్యాయేషు వివృతః ।

విలోక్య చ బతేదృశానిహ శుభాప్తిహేతూన్ బహూన్
        వివేకరాహతాస్తు యే భువి చరన్తి పాపాన్యహో ।
నిబధ్య యమపూరుషైరహహ కాలపాశైర్దృఢై-
    రమీ నిరయయాతనాం బహు భవన్తి నీతా మృతౌ ॥ ౪.౯౭॥

లుఠన్తమథ దారుణే నరకసీమ్ని హాహేత్యహో
        రుదన్తమధికం క్షుధాప్యథ పిపాసయా వ్యాకులమ్ ।
విమర్ద్య శితహేతిభిర్వికరుణం సమాకర్షయ-

న్త్యతీవ బత తప్తతామ్రకలితే తలే పాపినమ్ ॥ ౪.౯౮॥

విమోచయితుమీదృశాన్నరకసఙ్కటాత్ ప్రాణినం
మురాన్తక! పటీయసీ తవ హి భక్తిరేకైవ సా ।
౧ఇమాం తు నవధా జగౌ దనుజబాలకేభ్యః పురా
భవత్పదపరాయణోత్తమతమః స ౨కాయాధవః ॥ ౪.౯౯॥

౧. భక్తిమ్ । ౨. కయాధుర్హిరణ్యకశిపోర్భార్యా తస్యా అపత్యం ప్రహ్లాదః ॥

౧శ్రుతిర్వరద ! కీర్తనం స్మరణమఙ్ఘ్రిసంసేవనం
రమావర ! తథార్చనం త్వపిచ వన్దనం దాసతా ।
త్వయైవ సహ సఖ్యమచ్యుత ! నివేదనం చాత్మన-
స్త్వితీహ నవధా స్మృతా భవతి భక్తిరత్యుత్తమా ॥ ౪.౧౦౦॥

౧. శ్రవణమ్ ।

ఇతి స్వాతిశ్రీరామవర్మవఞ్చిమహారాజవిరచితాయాం
భక్తిమఞ్జర్యాం చతుర్థశతకమ్ ।

అథ పఞ్చమశతకమ్ ।

అథ సరసిజనాభ! త్వత్కృపైకావలమ్బా-
దహమిహ నవధా తం కల్పితం భక్తిమార్గమ్ ।
కథయితుమయి సద్యస్త్వత్స్నేహాఽఙ్గ! క్రమేణ
ప్లవమివ౧ భువి లబ్ధ్వా పారలిప్సుః పయోధేః ॥ ౫.౧॥

౧. ఉడుపేన సాగరతితీర్షూపమయా భక్తిమార్గకథనరూపాశక్యకార్య-
ప్రవృత్తస్యాత్మనో లోకే పరిహసనీయత్వం ద్యోత్యతే ।

నవసు చ బత భూమన్ ! భక్తిమార్గేష్వథాద్యాం
తవ గుణగణలీలాకర్ణనాఖ్యాం తు భక్తిమ్ ।
శ్రమలవరహితాం తాం చేతసః శాన్తిదాత్రీం
కథయితుమయి కిఞ్చిత్ ప్రారభే భూరమేశ !॥ ౫.౨॥

ఇహ హి జగతి సన్తి ప్రాప్తయే త్వత్కృపాయా
మురమథన! బహూన్యేవాఙ్గ ! వర్త్మాని నూనమ్ ।
తదిదమఖిలముచ్చైర్దుష్కరం హన్త సాధ్యా
౧ససుఖమఖిలలోకైర్భక్తిరేకైవ సా తే ॥ ౫.౩॥

౧. సాధనక్రియావిశేషణమిదమ్ ।

శమయతి భువి పాపాన్యేవ సంసారభాజాం
న తు సుదృఢతరాం తాం వాసనాం ౧వర్త్మ సర్వమ్ ।
హరతి ౨తదుభయం యద్భక్తిరవ్యాహతా త్వ-
య్యథ సకలజనార్థ్యా సైవ నిర్ధూతశఙ్కమ్ ॥ ౫.౪॥

౧. సర్వే వర్త్మ భక్తిమార్గాతిరిక్తం మార్గజాతమ్ ।
౨. పాపతద్వాసనాద్వయమ్ ।

అపి చ పరమపేక్ష్యః కర్మణాం చేతరేషా-
మిహ భువి సకలానాం చాధికారీ మురారే ! ।
౧సమమఖిలజనైరప్యశ్రమేణాచ్యుతాను-
ష్ఠితిషు కిమిహ శక్యం భక్తివత్ త్వయ్యనన్తే ॥ ౫.౫॥

౧. అవిశేషేణేత్యర్థః ।

నిఖిలభువనబన్ధో ! నాథ! తత్రాపి ముఖ్యం
తవ చరితసుధాయాః శశ్వదాకర్ణనం తత్ ।
౧యదిహ పరమని౨చ్ఛన్నప్యసౌ హన్త దేహీ
జగతి భవతి యస్మాద్దూరితః సర్వపాపైః ॥ ౫.౬॥

౧. ఆకర్ణనమ్ । ౨. అనిచ్ఛయా కుర్వన్నపీత్యర్థః ।

ప్రియమిహ రసనాయా యన్న తద్రోగశాన్త్యై
ప్రభవతి గదహారి స్వాదుతాం వా న ధత్తే ।
ప్రణుదతి భువి పాపం రఞ్జయన్తీ హృదుచ్చై-
స్తవ చరితసుధా సా భేషజాయేవ దుగ్ధమ్ ॥ ౫.౭॥

తవ చరితసుధాయా ధారయా పూరణీయే
సతి సకలజనౌఘాః కర్ణకూపే స్వకీయే ।
తదహితకరణాయేవోపలాభ్యాం పిధానం
దధతి భువి కిమర్థం కుణ్డలాహ్వాయుతాభ్యామ్ ॥ ౫.౮॥

విషయమయదవాగ్నిజ్వాలయా పీడితానా-
౧మగణితబలకామక్రోధవైర్యర్దితానామ్ ।
జననమరణరూపే సాగరే మజ్జతాం హా
గతిరిహ హి వినా కా త్వత్కథాస్వాదభాగ్యాత్ ॥ ౫.౯॥

౧. అగణితబలౌ యో కామక్రోధావేవ వైరిణౌ తాభ్యామర్దితానామ్ ।

పరిహరతి చ పాపం హన్త తాపత్రయం చ
 ప్రదిశతి భువి సర్వే వాఞ్ఛితం మానవానామ్ ।
జనయతి హృది భక్తిం శ్రీపతే! త్వయ్యసీమాం
 కిమిహ దిశతి సౌఖ్యం నో కథాస్వాదనం తే ॥ ౫.౧౦॥

అనుదినమవగాహైః పుణ్యతీర్థేషు యద్వై
 ఫలమలముపభుఙ్క్తే యత్తపోభిర్మఖైర్వా ।
తదఖిలమిహ లోకస్త్వశ్రమేణాశ్నుతేఽసౌ
 సకృదపి తవ గాథాం కర్ణయోరాకలయ్య ॥ ౫.౧౧॥

స్మరణనిరతపాపవ్యూహవిచ్ఛేదశౌణ్డ-
 స్త్వమయి భువనబన్ధో! కీర్త్యసే ౧యత్ర శశ్వత్ ।
శ్రవణపుటయుగల్యా తాం సమాస్వాద్య గాథాం
 క ఇహ న కృతకృత్యో జాయతే నాథ! మర్త్యః ॥ ౫.౧౨॥

౧. గాథాయామ్ ।

జగతి దనుజవైరిన్ ! యః పుమానాత్తమోదం
 ౧భవతి ధృతరతీనాం సజ్జనానాం సమాజే ।
నిశమయతి న గాథాం కీర్త్యమానాం త్వదాయాం
 న భవతి బధిరో వై తత్సమో హన్త నూనమ్ ॥ ౫.౧౩॥

౧. త్వయి ।

అనిశమలమనర్థౌఘావహాసత్ప్రసఙ్గాన్-
 నిశమయతి కథాం తే ప్రోజ్య హా మన్దభాగ్యః ।
౧సుమధురిమ బలాదప్యర్పితం నామ హిత్వా
 పయ ఇహ పరిఖాదత్యుష్ట్రకః కణ్టకాన్ ద్రాక్ ॥ ౫.౧౪॥

౧. శోభనో మధురిమా యస్య తత్ ।

అహహ ౧ఖలజనానాం కర్ణశూలాయితైస్తైః
 పరుషవచనజాతైర్వ్యక్షతం కర్ణరన్ధ్రమ్ ।
యది న హి తవ గాథారూపపీయూషవృష్ట్యా
 శిశిరయతి విగర్వ్యః కః ౨పరః స్యాత్ తతోఽపి ॥ ౫.౧౫॥

౧. ఇదం పరుషవచనజాతైరిత్యనేనాన్వేతి । ౨. అన్యః ।

నవరసపరిమిశ్రైర్యా త్వదీయాపదానై-
    ర్నవనవమథ మోదం మానవానాం విధత్తే ।
దినమను తవ గాథాం తాదృశీం సాధు శృణ్వ-
    న్నపి నను భువి తృప్తిం కః ప్రయాతో మనీషీ ॥ ౫.౧౬॥

శుకభృగుసనకాద్యా హన్త నైర్గుణ్యసక్తా
    అపి జగతి మునీన్ద్రా నాథ! యస్యాం కథాయామ్ ।
తవ ౧పరమనురక్తాస్తూత్తమశ్లోకలీలా-
    వివశితమతయోఽమీ కేన ౨వాఞ్ఛ్యా న సా స్యాత్ ॥ ౫.౧౭॥

౧. అత్యర్థమ్ । ౨. కామ్యాః ।

ధనతనయకలత్రాగారబన్ధూన్ నిరస్యా-
    పి చ తృణవదరణ్యే మౌనివృత్తిం శ్రితానామ్ ।
విగలిత౧మమతాహన్తాదిదోషవ్రజానా-
    మపి జనయతి సక్తిం సా కథాధోరణీ తే ॥ ౫.౧౮॥

౧. మమతా మమేదమిత్యాభిమానః అహన్తాహఙ్కారః ।

అఖిలవిషయజాలావాఙ్ముఖా యే త్వజస్రం
    శ్రుతియుగసుఖదాభిస్తావకీభిః కథాభిః ।
మురమథన ! నయన్తే కాలమామోదభూమ్నా
    పరమసుకృతినోఽమూన్ నాథ ! మన్యామహే తాన్ ॥ ౫.౧౯॥

తవగుణగణలీలాకీర్తనేషు ప్రసక్తే-
    ష్వథ విగలితదేహాదిస్మృతిర్వీతలజ్జః ।
హసతి లపతి గాయత్యుచ్చకైః కిఞ్చ నృత్య-
    త్యలమజిత ! బతోన్మాదీవ హా లోకబాహ్యః ॥ ౫.౨౦॥

అమరపరివృఢత్వం వా ౧రసాయాః పతిత్వం
    కమలభవపదం వా యోగసిద్ధీశ్చ బహ్వీః ।
తృణమివ హృది మత్వా త్వత్కథాయామజస్రం
    మురమథన ! రమన్తే సాధవస్తద్రసజ్ఞాః ॥ ౫.౨౧॥

౧. భూమేః ।

భవతి హి భువి సక్తిర్లౌకికేష్వత్ర పుంసా-

౧మపి పరమఖిలానాం భోగిశాయిన్ ! రసేషు ।
అమితసుకృతపుత్రైరేవ చాలౌకికే వై
౨కుతుకమిహ రసే త్వద్భక్తిరూపే 3సమీయాత్ ॥ ౫.౨౨॥

౧. అస్య అఖిలామిత్యనేన సమ్బన్ధః । ౨. అభిలాషః । 3. ఉపనమేత్ ।

జగతి భవతి విశ్వేషాం రసానాం సమూహః
సునియతమతితుచ్ఛో యద్రసాపేక్షయాహో ।
తమిహ రసమవాప్తుం భక్తిసంజ్ఞం నిపీయా-
చ్యుత ! చరితసుధాం తే కః పటుః స్తోకపుణ్యః ॥ ౫.౨3॥

యది న వహతి సర్వేభ్యో ౧వరీయస్తరత్వం
మురమథన! రసేభ్యో భక్తిసంజ్ఞో రసోఽసౌ ।
జహురహహ కిమర్థం లిప్సయా తస్య భూపా
ధనమపి నను రాష్ట్రం చాథ భోగాన్ సమస్తాన్ ॥ ౫.౨౪॥

౧. అతిశయేన ఉరుత్వమ్ । భూయస్తరశబ్దవచ్చ వరీయస్తరశబ్దో బోధ్యః ।

వరద ! జనపదే వా యత్ర సఙ్కీర్త్యతే తే
నను చరితసుధా సా సాదరం ప్రత్యగారమ్ ।
నరపతిరపి తత్రత్యః ప్రజాశ్చాథ సర్వాః
సునియతమనుభావాత్ పావితాః స్యుర్హి తస్యాః ॥ ౫.౨౫॥

అపి చ భువి పుమాన్ యః కారయత్యుచ్చకైస్తే
మురమథన ! కథాయాః కీర్తనం స్వీయగేహే ।
నిజపతిగుణలీలాస్వాదతుష్టాథ పద్మా
తమిహ బత విధత్తే సర్వసమ్పత్సమృద్ధమ్ ॥ ౫.౨౬॥

బహుభిరిహ తపోభిర్వష్మణః క్లేశసాధ్యై-
రపి బత పురుషార్థా యేఽనవాప్యా ఇమేఽపి ।
దృఢమిహ వశగాః స్యుర్లబ్ధభక్తేస్త్వయీశే
కిముత భువనబన్ధో ! సమ్పదశ్చఞ్చలాస్తాః ॥ ౫.౨౭॥

అఘశమన ! తథాపి త్వత్పదే లబ్ధభక్తి-
స్తృణమివ మనుతే యత్ సమ్పదశ్చాశ్రమాప్తాః ।
తదిహ న ఖలు చిత్రం ప్రాప్య రత్నం త్వనర్ఘం
క ఇవ జగతి కాచం చేతనః ౧శ్రద్దధీత ॥ ౫.౨౮॥

౧. ఆద్రియేతేత్యర్థః ।

ద్రఢయతి నను భక్తిం తాం జనానాం కథా తే
తవ గుణగణలీలాభిర్జగన్మఙ్గలాభిః ।
మధురరసవిమిశ్రం భేషజం బాలకానాం
కలయతి గదశాన్తిం యద్వదీశాశ్రమేణ ॥ ౫.౨౯॥

తత ఇహ నను మర్త్యైః సర్వథా సర్వకాలే-
ష్వపి భవమయసిన్ధోః పారమాప్తుం సయత్నైః ।
తవ చరితసుధైవాత్యన్తమాస్వాదనీయా
నిఖిలవిషయజాలావాఙ్ముఖైః సాన్ద్రమోదమ్ ॥ ౫.౩౦॥

౧మురమథన! ౨తదర్థం తావకేష్వాలయేషు
ప్రతిదినమథవాహో గేహసీమ్ని స్వకీయే ।
త్వయి రతహృదయేనేశేహ భూమీసురేణా-
చ్యుత ! పఠనమఘఘ్నం కారయేత్ త్వత్కథాయాః ॥ ౫.౩౧॥

౧. భగవత్కథాగ్రన్థో యత్ర యేన యథా పఠనీయః, గ్రన్థస్య పఠితా పఠనకారయితా శ్రోతా చ యద్గుణక ఇష్యతే, తదేతత్ సర్వే సపరికరమస్మాత్ పద్యాత్ ప్రభృతి పఞ్చత్రింశతా పద్యైః ప్రతిపాద్యతే ।
౨. భవసిన్ధుపారప్రాప్త్యర్థమ్ ।

సురభిలసుమవృన్దైశ్చాథ దీపైరనర్ఘై-
రపి పరముపహారైశ్చాథ నానాప్రకారైః ।
మనసి సుదృఢభక్త్యా నాథ! వర్యో సపర్యా
సవినయమతివేలం కారయేత్ ౧పుస్తకస్య ॥ ౫.౩౨॥

౧. త్వచ్చరితపరస్య భాగవతాదిగ్రన్థస్య ।

ప్రతిదినమపి దద్యాచ్ఛాకసూపాదిమిశ్రం
పురుదధిఘృతదుగ్ధం తణ్డులం చాథ ౧తస్మై ।
తవ చరితసుధాయా ధారయా శ్రోతృకర్ణా-
నజిత ! నను పునానాయాదరేణ ద్విజాయ ॥ ౫.౩౩॥

౧. సపర్యాకర్త్రే ।

అపి ౧భవదవతారప్రష్ఠదివ్యప్రసఙ్గే-
ష్వజిత ! విరతిషూచ్చైః స్కన్ధకాధ్యాయయోర్వా ।

మురహర! సవిశేషం కారయే౨న్మణ్డనాని
        ప్రమరకదలికాభిః పుష్పమాలాగణైశ్చ ॥ ౫.౩౪॥

౧. భవదవతారప్రష్ఠా భవదవతారముఖా యే దివ్యాః ప్రశస్తాః
ప్రసఙ్గా వాచనపర్యాయప్రాప్తాః ప్రఘట్టకాస్తేషు ।
౨. అలఙ్కారాన్ , అర్థాచ్చరితపఠనధిష్ణ్యస్య ।

తదను పరిసమాప్తౌ త్వత్కథాకీర్తనస్య
        ప్రముదితమతిరుచ్చైర్భూసురాణాం శుచీనామ్ ।
భుజగశయన ! కుర్యాత్ తృప్తిమన్నేన తావత్
        ౧సురుచిభిరుపదంశైరన్వితేనాదరేణ ॥ ౫.౩౫॥

౧. శోభనా రుచిర్భోక్తౄణాం యేషు తైః ।

ద్విజమపి తవ గాథావాచకం పూజయిత్వా
        మలయజసుమమాల్యైరర్ఘ్యపాద్యైశ్చ భక్త్యా ।
ముదితమజిత ! కుర్వంస్తం నమేద్దక్షిణాభి-
    ర్వసనవరదుకూలైర్విత్త౧శాఠ్యం వినైవ ॥ ౫.౩౬॥

౧. ధనలోభమిత్యర్థః ।

ద్విజవర! వదనాత్ తే నిస్సృతామద్య గాథాం
        మురమథితురిహాకర్ణ్యాస్మి జాతః కృతార్థః ।
ఇతి మధురవచోభిః ప్రీణయేచ్చైనముచ్చైః
        సవినయమథ వీతచ్ఛద్మలేశం శుభార్థీ ॥ ౫.౩౭॥

౧తదను విరచయంస్తం సాధు౨యానాధిరూఢం
        ద్విజమయి తవ గాథావాదినం ప్రీతిపూర్వమ్ ।
విమలనిగమఘోషేణాథ వాదిత్రనాదై-
    రపి సమమముమాశు ప్రేషయేదస్య గేహమ్ ॥ ౫.౩౮॥

౧. సురభిలసుమేత్యాదిభిరేతదన్తైః శ్లోకైః ప్రతిపాదితః
పుస్తకతత్పఠితృపూజాక్రమో వఞ్చిమహారాజైరద్యాపి ప్రాయేణానువర్త్యతే ।
౨. యానం శివికాది ।

భవతి నిగమవిజ్ఞాగ్రేసరోఽథ ద్విజన్మా
        విజయమథ నరేన్ద్రశ్చాప్నుయాద్యుద్ధభూమౌ ।
ద్రవిణమమితమాప్నోతీహ వైశ్యశ్చ భక్త్యా

తవ చరితమిహాకర్ణ్యాశు శుద్రోఽపి సౌఖ్యమ్ ॥ ౫.౩౯॥

ఇతి సకృదపి యో వా నాథ ! మర్త్యః కథాం తే
నిశమయతి హృదమ్భోజోల్లసద్భక్తిభూమా ।
స ఇహ సకలవన్ద్యో దూరితః సర్వపాపై-
స్తవ దయితతమశ్చ స్యాదలం వీతశఙ్కమ్ ॥ ౫.౪౦॥

యది న భవతి శక్తః కర్తుమేవం కథాయాః
శ్రవణమయి ధనస్యాభావతస్తర్హి మర్త్యః ।
మురహర! పరముచ్చైర్వస్త్ర యత్నేన గత్వా
సదసి నను సతాం తాం శశ్వదాకర్ణయేత ॥ ౫.౪౧॥

అనుదినమిహ యావచ్ఛక్తి పుష్పం ఫలం వా
సకుతుకముపహారం కల్పయన్ పుస్తకాయ ।
స్ఫురదురుతరభక్త్యా నాతిదూరే చ తిష్ఠన్
ముకులితకరయుగ్మః స్యాత్ కథాకర్ణనార్థీ ॥ ౫.౪౨॥

తురగవదతిలోలం స్వం ప్రకృత్యైవ చేతో
౧వశమలముపనేతుం జ్ఞానభాజామ్యశక్యమ్ ।
విషయవిపినమార్గాత్ సన్నివర్త్యాతివేలం
చరితనిశమనే తే సక్తముచ్చైర్విదధ్యాత్ ॥ ౫.౪౩॥

పునరతివిఫలాభిః కణ్ఠశోషైకదాభి-
ర్మురహర! తవ గాథాకర్ణనాయ ప్రవృత్తః ।
న హి ౨కిమపి నయేత వ్యర్థమేవాత్ర కాలం
హహహ కలుషవార్తాభిః పరం లౌకికీభిః ॥ ౫.౪౪॥

౧. ఆయత్తత్వమ్ । ౨. ఈషదపి ।

యదుదితమిహ గాథావాచకేన ద్విజేన
స్ఫురదురుతరభక్త్యా తత్ సదోపాదదీత ।
శమలశమనదక్షత్వత్కథావాదినం తం
గురురయమితి సమ్యఙ్మానసే భావయేత ॥ ౫.౪౫॥

ప్రకటయితుమపి స్వం శాస్త్రవైదుష్యమద్ధా
సదసి సముపవిష్టే మాధవ! శ్రోతృవృన్దే ।
న చ కిమపి విదధ్యాచ్ఛుష్కవాదం కథాయా

మురహర! కథయిత్రా న్యూనవిద్యేన వాపి ॥ ౫.౪౬॥

అపి చ మనుజబుద్ధ్యా యస్త్వవజ్ఞాం విధత్తే
౧భవతి భవపరీతాపౌఘవిచ్ఛేదశౌణ్డే ।
బహుషు విరచితాస్త్రాస్తేఽవతారేషు లీలా
మురమథన! నిశమ్య ద్రాగసౌ ౨నారకః స్యాత్ ॥ ౫.౪౭॥

౧. త్వయి । ౨. నరకసమ్బన్ధీ ।

తత ఇహ నిఖిలేశః శ్రీహరిః శిష్టదుష్టా-
వననిహతివిధానాయావతీర్ణో ధరణ్యామ్ ।
ఇతి దృఢతరభక్త్యా నాథ! తుష్యేత్ కథాయాం
తవ తు విగలదశ్రుశ్చాథ రోమాఞ్చితాఙ్గః ॥ ౫.౪౮॥

ప్రకటితమయి భక్తేష్వన్వహం తేషు తేషు
స్ఫుటమశరణబన్ధో! తే దయాలుత్వముచ్చైః ।
శ్రవణయుగలపాత్ర్యా సమ్యగాస్వాద్య భక్తిం
భవతి నిరుపధిం ద్రాగ్ విశ్వమూర్తౌ విదధ్యాత్ ॥ ౫.౪౯॥

అపి పరమితరేభ్యో వర్ణయంస్తాః కథాస్తే
జగదఘహృతిదక్షాః సాధు కాలం నయేత ।
ఇతి తవ తు కథాయామేవ సక్తోఽత్ర మర్త్యో
విగలితవిచికిత్సం మోదమాప్నోత్యనన్తమ్ ॥ ౫.౫౦॥

అథ కథయితుమద్య ప్రారభేఽహం గుణానాం
౧సముదయముచితం హి శ్రీపతే ! శ్రోతృవక్త్రోః ।
తవ నతజనబన్ధోర్నాథ! కారుణ్యలేశా-
దిహ నిఖిలజనానాం జ్ఞానదానప్రవీణాత్ ॥ ౫.౫౧॥

౧. శ్రోతుశ్చ వక్తుశ్చానురూపమ్ ।

యది న భవతి సామ్యం శ్రోతృవక్త్రోర్గుణానాం
భవతి న రసలబ్ధిస్తర్హి పాఠే శ్రుతౌ వా ।
అజిత ! తత ఇహేష్టౌ తౌ సమానౌ గుణేన
త్వయి విధృతమనస్కౌ త్వత్కథాస్వాదలోలౌ ॥ ౫.౫౨॥

ఇహ హి జగతి వక్తా తే కథాయాస్తు భూయా-
దఘశమనపరాయా నాతినీచోచ్చశబ్దః ।

న చ వరద ! విలుబ్ధో నాప్యసూయాదిదుష్టో
        న చ పునరలసో వా నాప్యహో క్రోధశాలీ ॥ ౫.౫౩॥

న చ భవితుమిహార్హత్యేష యోషాజితాత్మా
        న చ విగతతమోభిః సాధుభిర్వైరకారీ ।
న చ మదకలుషీభూతాశయో నాప్యదాన్తో
        న చ కుటిలమతిర్వా నో నృశంసశ్చ జాతు ॥ ౫.౫౪॥

విరహిత ఇహ దోషైరీదృశైరీశ! వక్తా
        త్వయి దృఢతమభక్త్యా దూరితాశేషపాపః ।
సుజనసదసి మోదాదేత్య దివ్యాసనస్థ-
    స్తవ మహితకథాయాః ప్రారభేతాఙ్గ ! పాఠమ్ ॥ ౫.౫౫॥

మధుమథన ! తథైవాద్యన్తనిష్ఠం తు పద్యం
        వరద ! తవ కథాయాం స్కన్ధకాధ్యాయయోర్వై ।
సకుతుకామహ దేవ! ద్విః పఠేత్ ౧సోఽథవా త్రిః
        ప్రణతిమథ విదధ్యాత్ ప్రచ్ఛకః శ్రావకశ్చ ॥ ౫.౫౬॥

౧. కథావక్తా ।

అజిత ! గుణసమూహైరీ౧దృశైరేవ యుక్త-
    స్త్వయి ౨రతహృదమానీ మాధవాహేతువాదీ ।
వరద ! తవ కథాయాః సారసఙ్క్షేపదక్షో
        భవతి జగతి మర్త్యః శ్రోతృముఖ్యోఽత్ర నూనమ్ ॥ ౫.౫౭॥

౧. వక్తురుక్తైః । ౨. సక్తమనాః ।

య ఇహ భవతి వక్తా సాత్త్వికః స ప్రశస్తో
        దనుజమథన ! మధ్యో రాజసస్తామసోఽన్యః ।
భవతి నను విభాగః శ్రోతురప్యేవమేవ
        త్రిదశనుత! గుణానాం భేదతస్తు త్రయాణామ్ ॥ ౫.౫౮॥

య ఇహ జగతి కృత్స్నం త్వత్కథాయాః కిలార్థం
        స్వరరసభరభావైరన్వితం సమ్ప్రకాశ్య ।
స్ఫుటమహహ సభాయాం శ్రావయేద్వీతశఙ్కం
        స భవతి కిల మర్త్యః సాత్త్వికో నాథ! వక్తా ॥ ౫.౫౯॥

అపి సకలమజానంస్త్వత్కథాయాః కిలార్థం

స్ఫుటమధికమనోజ్ఞేనాన్వితం చ స్వరేణ ।
సదసి సకుతుకం యః శ్రావయేదత్ర మర్త్యః
స భవతి నను వక్తా రాజసో వారిజాక్ష !॥ ౫.౬౦॥

తవ చరితసుధాయా యస్త్విహోబుధ్యమానః
కిమపి సరసమర్థం నిర్భరజ్ఞానహేతుమ్ ।
విరహితరసలేశం చాస్ఫుటం శ్రావయేద్వై
స భవతి భువి వక్తా తామసశ్రాధమశ్ర ॥ ౫.౬౧॥

మనసి సుదృఢభక్త్యా సర్వకర్మాణి హిత్వా
౧పరిలసదురుమోదం యః పుమానార్త్తబన్ధో ! ।
నిశమయతి కథాం తే దక్షిణాం చేహ దత్వా
విధివదజిత ! స శ్రోతా స్మృతః సాత్త్వికోఽసౌ ॥ ౫.౬౨॥

౧. నిశమనక్రియావిశేషణమిదమ్ ।

పునరజిత ! సమోదం యః ప్రసఙ్గాచ్ఛృణోతి
ప్రవితతభవబాధాహారిణీం తాం కథాం తే ।
తనుమపి చ దదానో దక్షిణాం వాచకాయ
స్మృత ఇహ భువి స శ్రోతా భృశం రాజసోఽసౌ ॥ ౫.౬౩॥

విరహిత ఇహ భక్త్యా కౌతుకేనాపి యో వా
నిశమయతి కథాం తే హేతువాద్యర్థగర్వీ ।
అలసమతిరపీశ! క్రోధనో దక్షిణాం వా
దిశతి భువి న వా శ్రోతా భవేత్ తామసోఽసౌ ॥ ౫.౬౪॥

అయమధమతమోఽపి శ్రోతృషు త్వత్కథాయాః
ఫలమిహ భువి కిఞ్చిత్ ప్రాప్నుయాత్ తేఽనుభావాత్ ।
కలశజలధితీరం సంశ్రితో దుగ్ధబిన్దోః
కణమపి న కిమాప్నోతీశ ! లోకే ఖలోఽపి ॥ ౫.౬౫॥

౧మురమథన ! పురాణానీహ సన్త్యేవ యుష్మ-
న్నవగుణగణలీలావర్ణనైర్భాసితాని ।
జగతి జయతి తత్రాప్యస్తపాపం తు తద్భా-
గవతమిహ పురాణం యత్ త్వయైవ ప్రణీతమ్ ॥ ౫.౬౬॥

౧. ఇత ఆ శతకాన్తాద్భాగవతపురాణస్య మహిమోపశ్లోక్యతే ।

౨. వ్యాసరూపేణేత్యర్థః ।

అమరవిటపినో వై వేదరూపస్య దివ్యం
ఫలమిహ శుకవక్త్రాన్నిస్సృతం తద్రసార్ద్రమ్ ।
శ్రుతిపుటయుగలేన స్వైరమాస్వాద్య తద్భా-
గవతమయమజస్రం కే న తుష్యన్తి సన్తః ॥ ౫.౬౭॥

ఇహ జగతి బహూన్యేవాఙ్గ! శాస్త్రాణి సన్తి
స్ఫుటమహహ వివాదస్థానభూతాని కిం తైః ।
౧భవతి భువనబన్ధౌ భక్తిమాప్తుం వినా భా-
గవతమిహ హి శాస్త్రం స్యాత్ కిమన్యత్ సమర్థమ్ ॥ ౫.౬౮॥

౧. త్వయి ।

అపిచ జగతి యే నామాన్యశాస్త్రేణ తద్భా-
గవతమిహ హి శాస్త్రం మన్వతే హన్త తుల్యమ్ ।
విగలితవిచికిత్సం దైవమేవైష ౧భూయాద్-
విముఖమతిఘనాజ్ఞానాన్ధకారావృతేషు ॥ ౫.౬౯॥

౧. భవనం కవిరాశాస్తే మన్వానానామాక్రోశార్థమ్ ।

ప్రచురదురితపఙ్కేనావిలేఽస్మిన్ కలౌ భా-
గవతమిహ యది స్యాన్నో సతాం తాపహారీ ।
గతిరథ భువి పుంసాం కా భవేన్నష్టదృష్టే-
రివ వనభువి రాత్రౌ రిక్తసార్థస్య సద్యః ॥ ౫.౭౦॥

అసులభమిహ యత్నాన్మర్త్యజన్మాధిగమ్యా-
ప్యజిత ! జగతి యే వా మానవాః పాపభాజః ।
దివసమిహ నయన్త్యాస్వాదలేశం వినా భా-
గవతమయసుధాయాస్తజ్జనిర్వా వృథైవ ॥ ౫.౭౧॥

యదిహ భువి జనానాం వాఞ్ఛితం దేవ! కృత్స్నం
దిశతి చ దృఢభక్తిం త్వయ్యశేషాధినాథే ।
తదయి బత వినిన్దన్త్యత్ర యే వా పునర్భా-
గవతమహహ హేయా దూరతస్తే విశఙ్కమ్ ॥ ౫.౭౨॥

త్రిదివభువి యథా వా నిర్జరాణాం మహేన్ద్రో
నభసి నను యథా వా తారకాణాం హిమాంశుః ।

సురసరిదపి యద్వన్నిమ్నగానాం తథా భా-
గవతమపి పురాణానాం నికామం వరేణ్యమ్ ॥ ౫.౭౩॥

౧సురభిరపి చ యద్వద్విశ్వమూర్తే! పశునాం
మురమథన! తిథీనాం యద్వదేకాదశీ చ ।
౨శ్రుతిమయ ఇహ యద్వత్ పక్షభాజాం సుపర్ణో
భవతి నను పురాణానాం తథేదం వరేణ్యమ్ ॥ ౫.౭౪॥

౧. కామధేనుః । ౨. వేదమయః ।

సకలనిగమవేదాన్తాగమేష్వద్వితీయో-
ఽప్యవిహతధిషణో వా సర్వశాస్త్రేషు విద్వాన్ ।
మనుజ ఇహ మురారే! త్వత్ప్రసాదం వినా భా-
గవతనిహితమర్థం నైవ జానాతి గూఢమ్ ॥ ౫.౭౫॥

అపిచ భువి పుమాంస్తత్పారగోష్ఠ్యాం తు యో వా
ప్రకటయతి విభుత్వం సావలేపం దురాత్మా ।
ధ్రువమిహ హి మనుష్యాస్తస్య సమ్పర్కభాజో-
ఽప్యలమఘసముదాయస్యాస్పదత్వం వ్రజన్తి ॥ ౫.౭౬॥

ప్రథమ ఇహ తథైవాస్య౧ ద్వితీయశ్చ పాదౌ
భవతి నను తృతీయో వై చతుర్థస్తథోరూ ।
స్మృత ఇహ కిల నాభిః పఞ్చమశ్చాథ షష్ఠో
హృదయమపి చ బాహూ సప్తమశ్చాష్టమశ్చ ॥ ౫.౭౭॥

౧. భాగవతస్య ।

నవమ ఇహ తదీయః కణ్ఠదేశస్తథాస్యం
భవతి హి దశమోఽస్య త్వత్కలీలారసార్ద్రః ।
నిటిలతటమపి స్యాత్ తద్వదేకాదశో ద్వా-
దశ ఇహ హి శిఖా స్యాత్ స్కన్ధ ఈశాస్య శౌరే !॥ ౫.౭౮॥

ఇతి ఖలు పృథగఙ్గైః స్కన్ధరూపైస్తు తైర్ద్వా-
దశభిరపి సమేతోఽయం పురాణావతంసః ।
కృత ఇహ భవతైవ వ్యాసరూపేణ భక్తిం
జనయితుమయి పుంసాం భూయసే శ్రేయసే స్యాత్ ॥ ౫.౭౯॥

అథ ఫణివరశాయిన్ ! సాధవో నైవ కే కే

౧భవతి ధృతమనస్కాస్త్వేతదాకర్ణ్య సద్యః ।
హృది జనితవిరాగజ్ఞానభక్తిప్రకర్షా-
స్తవ నను ౨కృపయాఽఽప్తా మోదభారం త్వపారమ్ ॥ ౫.౮౦॥

౧. త్వయి । ౨. నైవాప్తా ఇతి సమ్బన్ధః, కిన్తు ప్రాప్తా ఏవేత్యర్థః ।

భుజవిధృతరథాఙ్గేనాలమఙ్గుష్ఠమాత్రే-
ణ హి నను భవతా ద్రౌణ్యస్త్రతో మాతృగర్భే ।
౧అవిత ఇహ పురా యః ౨సోఽథ జాతోఽన్వవాయం
భువనవిదితముచ్చైర్మణ్డయన్ పాణ్డవానామ్ ॥ ౫.౮౧॥

౧. రక్షితః । ౨. పరీక్షిత్ ।

పరిత ఇహ ౧వలన్తం గర్భదేశే భవన్తం
౨త్వకలయదితి 3వాహో తత్ర దృష్టేన తుల్యః ।
క ఇతి భువి ౪పరీక్షేతేతి వా ధర్మజస్తం
సమతనుత పరీక్షిత్సంజ్ఞకం సాధు పౌత్రమ్ ॥ ౫.౮౨॥

౧. సఞ్చరన్తమ్ । స్ఫాయదితివత్ పరస్మైపదమ్ ।
౨. ఐక్షతేత్యర్థః 3. ఆహో ఇతి పక్షాన్తరే ।
౪. ఏవం చోభయథా పరీక్షిచ్ఛబ్దో వ్యుత్పాదితో భవతి
“గర్భే పరితశ్చరన్తం కృష్ణమైక్షత” ఇతి,
“గర్భదృష్టదేవసంవాదీ క ఇతి భువి పరీక్షేత” ఇతి చ ।

తదను నను వివృద్ధం పూర్వపక్షేన్దువత్ తం
వయసి సముచితే ప్రాప్తేఽథ రాజ్యేఽభిషిక్తమ్ ।
వ్యతనుత హృది వాత్సల్యాన్వితశ్చాజమీఢ-
శ్చతురుదధిపరీతాం సోఽపి భూమిం శశాస ॥ ౫.౮3॥

అథ పరముపయేమే తామిరావత్యభిఖ్యాం
నరపతితిలకోఽసావుత్తరస్యేశ ! పుత్రీమ్ ।
పునరిహ జనయామాసాథ తస్యాం తనూజాం-
శ్చతుర ఇహ మనోజ్ఞానాత్మతుల్యాన్ మురారే !॥ ౫.౮౪॥

నరపతిరపి సోఽయం తం కృపాచార్యమద్ధా
నిజగురుమథ కృత్వా జాహ్నవీతీరదేశే ।
భవతి విధృతచేతాస్త్వాజహారాశ్వమేధ-

త్రితయమమలమకామః సర్వసమ్పత్సమృద్ధః ॥ ౫.౮౫॥

తదను స తు నిశమ్య స్వీయరాజ్యే ప్రవిష్టం
కలిమహహ విజేతుం తం వినిశ్చిత్య బాఢమ్ ।
అసితతురగయుక్తం స్యన్దనం స్వం మృగేన్ద్ర-
ధ్వజయుజమధిరూఢో దిగ్విజిత్యై ప్రతస్థే ॥ ౫.౮౬॥

అథ మురహర! జిత్వా మఞ్జు భద్రాశ్వకాదీన్
౧బలిమపి జగృహేఽసౌ నాథ ! తేభ్యో మహాత్మా ।
అపిచ స తు మహిమ్నో గాయకాన్ వై ౨స్వకేషాం
తవ చ ధనసమృద్ధాన్ వ్యాతనోద్భక్తిశాలీ ॥ ౫.౮౭॥

౧. కరమ్ । ౨. పాణ్డవానామ్ ।

ఇతి ఖలు నరపాలో దిగ్జయోత్కః స ధర్మ
౧వృషతనుమపి పృథ్వీం దేవ! గోరూపయుక్తామ్ ।
అకరుణమిహ పద్భ్యాం హన్యమానావపశ్య-
౨న్నిరవధి కలినాహో శూద్రరూపేణ దీనౌ ॥ ౫.౮౮॥

౧. వృషభరూపమ్ । ౨. దీధాత్వర్థే విశేషణమిదమ్ ।

అభయమథ వచోభిః సాన్త్వపూర్వైః స ౧తాభ్యాం
నృపతిరిహ వితీర్య శ్రీశ! హన్తుం కలిం తమ్ ।
విధృతమతిరసిం ద్రాగాదదే యావదేషో-
ఽచ్యుత ! శరణముపాగాత్ తావదేతం స భీతః ॥ ౫.౮౯॥

౧. పృథ్వీధర్మాభ్యామ్ ।

సపది స శరణప్రాప్తావనే బద్ధదీక్షః
స్వవసతిపదముచ్చైర్యాచమానాయ తస్మై ।
నృపతిరథ వితీర్య ద్యూతహేమాఙ్గనాద్యం
౧పదమపి గమయామాసాశు రాష్ట్రాన్నిజాత్ తమ్ ॥ ౫.౯౦॥

౧. వాసస్థానమిత్యర్థః ।

వృషతనుమపి ధర్మం సత్యరూపైకపాదం
త్రిభిరహహ తపశ్శౌచానుకమ్పామయైస్తైః ।
నృపతిరథ స పాదైర్యోజయిత్వా విధాయ
క్షితిమపి గతఖేదాం పాలయామాస కృత్స్నామ్ ॥ ౫.౯౧॥

తదను స తు కదాచిత్ స్వైరమాఖేటసక్తః
        కరకలితశరాసః పర్యటన్ కాననాన్తమ్ ।
అరుణకిరణతప్తః క్షుత్పిపాసాకులో హ్య-
    ఙ్గిరస ఇహ మహర్షేరాశ్రమం సఙ్గగామ ॥ ౫.౯౨॥

౧. మృగయాపరః ।

మునిమహహ సమాధౌ సుస్థితం మీలితాక్షం
        నరపతిరథ దృష్ట్వా తత్ర తోయం యయాచే ।
స తు భవతి పరాత్మన్ ! న్యస్తచేతాస్తదానీం
        కిమపి న గిరమేతస్యాశృణోద్భూమిభర్తుః ॥ ౫.౯౩॥

హృది సముదితమన్యుస్తావదేవైష కోట్యా
        ధనుష ఇహ గతాసుం వ్యాలమస్యాంసదేశే ।
నరపతిరపి నిక్షిప్యాశు యాతః పురీం స్వా-
    మవమతమహహ స్వం మన్యమానో నితాన్తమ్ ॥ ౫.౯౪॥

౧. పరీక్షిత్ ।

తనయ ఇహ మహర్షేస్తస్య శృఙ్గీతి నామ్నా
        విరచితమపరాధం వీక్ష్య రాజ్ఞా స్వతాతే ।
ఇత ఇహ దివసే వై సప్తమే తక్షకోఽముం
        దశతు వినయహీనం చేతి కోపాచ్ఛశాప ॥ ౫.౯౫॥

నరపతిరపి శాపం తన్నిశమ్యాయమద్ధా
        ధనతనయకలత్రాగారరాష్ట్రాదిషు ద్రాక్ ।
స్ఫుటముదితవిరాగః స్వీయపుత్రే న్యధాత్ స్వం
        ధృతసువిమలబోధో రాజ్యభారం మహాత్మా ॥ ౫.౯౬॥

అథ నృపతిరసౌ ప్రాయోపవేశాప్తిమిచ్ఛం-
    స్తటభువమభిసమ్ప్రాప్యాశు జహ్నోః సుతాయాః ।
అఖిలవిషయవాఞ్ఛాం దూరతో హన్త హిత్వా
        న్యవసదయి గుణాస్వాదైకబద్ధస్పృహస్త్వే ॥ ౫.౯౭॥

తదను సమభిజగ్ముస్తత్ర విశ్వం పునానా
        మురమథన! మునీన్ద్రా నారదాద్యాస్తదానీమ్ ।

త ఇహ భవతి భక్తిం తస్య దృష్ట్వాతిమాత్రం
ప్రముదితమనసస్తం నాథ! శశ్లాఘిరేఽలమ్ ॥ ౫.౧౮॥

అజిత ! తదను తత్రోపాగమద్వ్యాసపుత్రో
ఝటితి సకలసన్దేహాపనోదైకదక్షః ।
నృపతిరపి చ తస్మైవాస్యపఙ్కేరుహాద్భా౧-
గవతమిహ నిపీయ ప్రాప ముక్తిం సుఖేన ॥ ౫.౯౯॥

౧. భాగవతస్య మకరన్దరూపత్వం గమ్యమ్ ।

తత ఇహ విపులాధివ్యాధికల్లోలభాజో
ఘనతరభవసిన్ధోః పారసమ్ప్రాప్తిలోలైః ।
విరహితవిషయేచ్ఛాలేశమమ్భోజనాభా-
చ్యుత! చరితసుధైవాస్వాదనీయా త్వదీయా ॥ ౫.౧౦౦॥

ఇతి స్వాతిశ్రీరామవర్మవఞ్చిమహారాజవిరచితాయాం
భక్తిమఞ్జర్యాం పఞ్చమశతకమ్ ।

అథ షష్ఠశతకమ్ ।

అథాహం శ్రీభూమీరమణ ! కథయామ్యద్య కిమపి
ద్వితీయాం త్వన్నామ్నామఘశమనసఙ్కీర్తనమయీమ్ ।
మురారాతే ! భక్తిం తవ కరుణయైవానతజన-
స్ఫుటాజ్ఞానధ్వాన్తప్రకరహరణైకప్రథితయా ॥ ౬.౧॥

అమేయం లోకేఽస్మిన్ రసభరమవాప్నోతి హి పుమాన్
౧జపాద్యేష్వేకస్మిన్నపి వరద! తే నామ్ని కథితే ।
రసాభిజ్ఞా నామ్నాం యది భవతి జిహ్వాత్ర న నృణాం
౨రసజ్ఞాఖ్యామన్వర్థయితుమథ శక్తా కథమసౌ ॥ ౬.౨॥

౧. జపహోమాదిషు । ౨. రసజ్ఞేతి నామధేయమ్ ।

ఫలాదీన్యాస్వాద్యాచ్యుత ! సుమధురాణీహ భువనే
సమత్వం హ్యాధ్యస్య౧త్యథ యదమృతేనైష మనుజః ।
మురారాతే! శార్ఙ్గిన్నియమతిశయోక్తిస్తద౨మృతం
త్వసౌ సాక్షాన్నామ్నాం కలయతి తవాస్వాదనవశాత్ ॥ ౬.౩॥

౧. ఇదం వాక్యారమ్భే । ౨. సుధాం మోక్షం చ ।

రమాజానే! యస్మిన్ న హి భవతి తృప్తిస్తనుభృతాం
        తథాభూతం వస్తు త్రిజగతి న ఖల్వస్తి కిమపి ।
త్వదీయానాం నామ్నాం మురహర ! సమాస్వాదనవిధౌ
        మునీన్ద్రా అప్యాపుః కిమపి న హి తృప్తిం శుకముఖాః ॥ ౬.౪॥

అఘానాం విచ్ఛిత్త్యై మురమథన ! యత్నం విదధతాం
        తపోభిః సంవీక్ష్య శ్రమమయి జనానాం కరుణయా ।
త్వయైవాయం సన్దర్శిత ఉచితమార్గో నను సతాం
        త్వదీయానాం నామ్నాం సుగమ ఇహ సఙ్కీర్తనమయః ॥ ౬.౫॥

యథా మాతా స్వేషామహహ గదశాన్తిం తనుభువాం
        విధాతుం భైషజ్యేన హి సుమధురేణైవ యతతే ।
తథా పుంసాం పాపాన్యథ శమయితుం త్వత్ప్రకటితే
        హ్యయహో మార్గే సక్తిం క ఇహ న విదధ్యాదజ ! సుధీః ॥ ౬.౬॥

గుణస్త్వావన్నైసర్గిక ఇహ మురారే! ముఖరతా
        రసజ్ఞాయాః పుంసాం గలితవిచికిత్సం యది తదా ।
అసద్వాదేభ్యస్తాం కథమపి నివర్త్యాచ్యుత! కుతో
        భవన్నామాసక్తాం న హి విదధతే హన్త మనుజాః ॥ ౬.౭॥

రసేభ్యః సర్వేభ్యోఽప్యయి బత వరిష్ఠే హి మధురే
        రసే జిహ్వా ప్రీతిం రచయతి సమస్తస్య జగతః ।
సుధాధారాతోఽప్యచ్యుత ! సుమధురే నామపటలీ-
    సమాస్వాదే సక్తిం తవ న దధతే భాగ్యరహితాః ॥ ౬.౮॥

సహస్రాణాం నామ్నాం నను జగదఘధ్వంసనకృతాం
        క్షణార్ధే త్వేకస్మిన్నపి బత గృహీతే రసనయా ।
కృతార్థత్వం ప్రాప్నోత్యలమిహ శరీరీ కిము పున-
    ర్హరే తేషామేవానుదినమిహ సఙ్కీర్తనపరః ॥ ౬.౯॥

తథా సద్రత్నౌఘైరపి విజితసప్తాశ్వరుచిభిః
        కృతా కణ్ఠాసక్తా స్రగిహ మనుజం భూషయతి నో ।
యథా మాలా నామ్నామఘశమన ! కణ్ఠాభరణతాం
        ప్రపన్నా తే శ్రీమన్నిరుపమకృపాపూరజలధేః ॥ ౬.౧౦॥

నిదానత్వం ప్రాప్తైరనుదినమనర్థస్య వచనై-

ర్నయన్ సర్వే కాలం క్షణమిహ భవన్నామకథనాత్ ।
కథం ధౌతాఘః స్యాదితి మమ న సన్దేహకణికా
కణో ౧వా కస్తూర్యా హరతి నను దుర్గన్ధమతులమ్ ॥ ౬.౧౧॥

౧. వాశబ్దోఽప్యర్థే దృష్టాన్తే వా ।

స్ఫులిఙ్గః సూక్ష్మో వా దహతి హి యథా తూలనివహం
పరం తీవ్రాన్ రోగాన్ హరతి చ యథైవౌ౧షధమహో ।
యథా ధ్వాన్తం శాన్తిం నయతి గురు బాలో దినమణి-
స్తథా పాపవ్రాతం హరతి భువి నామైకమపి తే ॥ ౬.౧౨॥

౧. అత్రాపి సూక్ష్మపదం విపరిణామేన సమ్బధ్యతే ।

స వై స్నాతస్తీర్థేష్వఘశమన ! సర్వేషు మనుజః
స యజ్ఞేష్వద్ధా దీక్షిత ఇహ హి సర్వేషు విధివత్ ।
యదీయే జిహ్వాగ్రే నను దనుజవైరిన్ననుదినం
నిరస్తాశేషాఘం పరిలసతి నామైకమపి తే ॥ ౬.౧౩॥

అధర్మాణాం ముఖ్యాస్పదమితి నికామం భువి సతాం
వినిన్దాపాత్రత్వం పరమనుభవన్నప్యథ కలిః ।
ప్రసూతే సర్వార్థాన్ వరద ! తవ ౧నామగ్రహణతో
యతో గ్రాహ్యస్తస్మాదజని జగదారాధ్య ! నితరామ్ ॥ ౬.౧౪॥

౧. కృతే యద్ధ్యాయతో విష్ణుం త్రేతాయాం యజతో మఖైః ।
ద్వాపరే పరిచర్యాయాం కలౌ తద్ధరికీర్తనాత్ ॥ ఇతి భాగవతమ్ ।

భజన్తే త్వాం మర్త్యా మురహర! తపోభిః కృతయుగే
యజన్తే త్రేతాయామథ మఖవరైర్భూరిఫలదైః ।
నిషేవన్తే త్వాం ద్వాపర ఇహ హి తన్త్రోక్తవిధినా
కలౌ నామ్నాం సఙ్కీర్తనమయి సమాశ్రిత్య సుధియః ॥ ౬.౧౫॥

సముద్భూతా మర్త్యా మురహర! కృతాదిష్వపి యుగే-
ష్వహో యస్య ప్రాప్త్యై జనిమహహ వాఞ్ఛన్తి హి కలౌ ।
అథాస్య త్వన్నామాస్వదనమయపుణ్యస్య హి తులాం
సమారోఢుం శౌరే! కిమిహ భువి వస్తు ప్రభవతి ॥ ౬.౧౬॥

అశక్తానాం లోకే చరితుమజ! కర్మాణి విమలా-
న్యహో వేదోక్తాన్యుద్భటదురితశాన్త్యై మధురిపో ! ।

పరం శూద్రాదీనామపి కుశలదోఽసౌ విజయతే
స్ఫుటం నామాస్వాదస్తవ కృపణలోకైకసుహృదః ॥ ౬.౧౭॥

అథాధ్యేతుం వేదాన్ మురహర! పడఙ్గైరపి యుతాం-
స్తథాగ్నిష్టోమాదీనపి నను విధాతుం భువి మఖాన్ ।
పరం కాలో నిర్దిష్ట ఇహ హి మహద్భిస్తవ రమా-
పతే! నామాస్వాదస్త్వజ! సకలకాలేషు విహితః ॥ ౬.౧౮॥

అభుక్త్వా భుక్త్వా వా ఫణిశయన ! సంస్నాయ విధివత్
త్వథాస్నాత్వా తిష్ఠన్నుత నను శయానోఽప్యథ నరః ।
మురారే! గృహ్ణీయాత్ త్రిభువనగతాఘౌఘశమనే
సునిష్ణాతం నామ్నాం సముదయమశఙ్కం తవ భృశమ్ ॥ ౬.౧౯॥

సలీలం సంల్లాపాదిషు చ సవయస్కైరపి జనై-
స్థథైవైకాన్తే వా సదసి ౧గమనాయానసమయే ।
సుధాధారాసారస్మయభరనిరాసైకనిపుణం
హరే! నామోచ్చార్యం తవ రహితసన్దేహమనిశమ్ ॥ ౬.౨౦॥

౧. గతాగతకాలే ।

అబుద్ధ్వా దేవానుష్ఠితమిహ హి కర్మైకమపి న
వ్రజేదమ్భోజాక్ష ! త్రిజగతి చ సాఫల్యమమలమ్ ।
భవన్నామాస్వాదస్త్వథ పునరబుద్ధ్వాపి రచితః
ఫలప్రాప్త్యై హేతుర్భవతి జగదారాధ్య ! భవినామ్ ॥ ౬.౨౧॥

ఇహాజ్ఞాత్వా జ్ఞాత్వాపి చ గురురుజా పీడితతను-
ర్యథా మర్త్యో దివ్యౌషధమథ సమాస్వాద్య సహసా ।
భవేన్ముక్తో రోగైర్మురహర! తథా నామపటలీ-
సమాస్వాదస్త్వత్కో దిశతి ౧శమబుద్ధ్వాపి రచితః ॥ ౬.౨౨॥

౧. శం సుఖమ్ ।

తథా ౧సఙ్కేతార్థం విశదమపహాసార్థమపి వా
పునర్నర్మోక్త్యా వా వరద ! తవ నామావలిరహో ।
గృహీతా మర్త్యానామపహరతి పాపం కిము పున-
ర్మనస్స్ఫూర్జద్భక్త్యా భుజగవరశాయిన్ ! నిగదితా ॥ ౬.౨౩॥

౧. ”సాఙ్కేత్యం పారిహాస్యం వా స్తోభం హేలనమేవ వా ।

వైకుణ్ఠనామగ్రహణమశేషాఘహరం విదుః ॥ (భాగ । ౬. ౨.)

మురారే! యత్నేనాప్యహహ మహతా హి త్వదితరాన్
సురానారాధ్యాయం భవతి విఫలోద్యోగ ఇహ వై ।
మనుష్యస్త్వం తు శ్రీరమణ ! నిజనిన్దాపరగిరా-
మపి స్ఫీతం శ్రేయో ౧దిశసి కరుణాభారజలధే! ॥ ౬.౨౪॥

౧. తథా చ త్వామనుపాసీనో మనుష్యో మూఢ ఇతి తాత్పర్యమ్ ।

అశామ్యద్రోగాధిప్రసభశిథిలీభూతహృదయో
వియుక్తో హన్త స్వైరపి ఖలు సుహద్భిశ్చ విజనే ।
వనే తిష్ఠన్ మర్త్యః సకృదపి భవన్నామ కలయన్
భవేన్ముక్తో నూనం సకలకదనైః పూర్వముదితైః ॥ ౬.౨౫॥

సపత్నైరత్యుగ్రాయుధపరిలసద్బాహుభిరలం
పరీతో వా యుద్ధాఙ్గణభువి సహాయైర్విరహితః ।
పునశ్చోరైర్వ్యాఘ్రాదిభిరపి తథాభిద్రుత ఇహా-
లపంస్తే నామాని వ్రజతి మనుజో నైవ విపదమ్ ॥ ౬.౨౬॥

తథా రాజ్ఞా ప్రోద్యన్నిరవధికరోషాన్ధమనసా
నిహన్తుం చాజ్ఞప్తోఽప్యురుభయదకారాగృహగతః ।
అపారే మజ్జన్త్యామపి చ జలధౌ నావి తరసా
జపంస్తే నామాన్యచ్యుత ! శుచమవాప్నోతి న పుమాన్ ॥ ౬.౨౭॥

సపుత్రః పుత్రార్థీ భవతి నరపాలోఽతిమహిత-
స్తథా రాష్ట్రార్థీ మాధవ! నను సుఖార్థీ సుఖయుతః ।
యశస్వీ తల్లిప్సుర్భవతి సుకృతేచ్ఛుశ్చ సుకృతీ
న కిం కిం వా దద్యాచ్ఛుభమహహ తే నామమహిమా ॥ ౬.౨౮॥

ప్రభావేన శ్రీమన్నపి చ తవ నామ్నామిహ నరో
దరిద్రోఽపి స్యాద్య౧క్షపతిసదృశైశ్వర్యనిలయః ।
తథా మన్దప్రజ్ఞోఽపి చ భవతి వాచస్పతిసమో
మురారే! కిం ప్రాప్యం కుశలమిహ మర్త్యైః పరమితః ॥ ౬.౨౯॥

౧. యక్షపతిః కుబేరః ।

బహూక్త్యా కిం సమ్మోచయితుమిహ లోకే జనమముం
విపద్భ్యః సర్వాభ్యస్త్వపి చ కుశలం దాతుమతులమ్ ।

న దక్షస్త్వన్నామామృతరససమాస్వాదనసుఖాత్
పరో మార్గో యత్ తన్మతిరిహ విధేయా హి సకలైః ॥ ౬.౩౦॥

సమస్తాపద్దూరీకరణపటుతైకాధివసతిం
తథా సీమాతీతప్రచురసుఖవిశ్రాణనపరామ్ ।
ఇమాం త్వన్నామాలీమయనవసుధాసాన్ద్రలహరీం
కథం శక్నోత్యాస్వాదయితుమవనౌ భాగ్యరహితః ॥ ౬.౩౧॥

రసజ్ఞాయాస్తృప్తిం దినమను సుధాంశోరయి హరే !
కరేభ్యశ్చ్యోతన్త్యా దివి విరచయన్తోఽపి సుధయా ।
అమర్త్యాస్త్వన్నామాస్వదననిరతేష్వీశ! దధతే
యదీర్ష్యాం ౧తత్తుల్యం కిమిహ తదహో సర్వసుఖదమ్ ॥ ౬.౩౨॥

౧. త్వన్నామాస్వాదనతుల్యమ్ ।

సుఖావాప్తిర్లోకే న భవతి వినైవ శ్రమలవం
జనానామిత్యాస్తాం వరద ! భువి వార్తా మధురిపో ! ।
సుఖేనైవావాప్తుం సుఖమయి మనోవాగవిషయం
పటుర్మార్గో రాజత్యయమిహ భవత్కీర్తనమయః ॥ ౬.౩౩॥

అటన్ స్నాతుం తీర్థేష్వఖిలదురితధ్వంసుఇషు నరో
తైర్వా భూయోభిః పరమకఠినైః కశితతనుః ।
సుఖం య భుఙ్క్తే తదిహ హి వినైవ శ్రమలవం
భవన్నామాస్వాదే నిరతహృదయో హన్త లభతే ॥ ౬.౩౪॥

అకారాద్యైర్వర్ణైః పరిణతశరీరా సువిమలా
గిరాం దేవీ భర్త్రా కమలజనుషా సత్యభువనే ।
స్థితా సార్ధం పద్మాసనభువి తథా నో సకుతుకా
యథా త్వన్నామత్వం విబుధరసనాగ్రేషు గమితా ॥ ౬.౩౫॥

యథా చేతోరమ్యం వహతి నను మాధుర్యమధికం
౧సమత్వం సర్వత్రాపి చ వరద ! ఖణ్డస్య శకలః ।
౨తథా త్వన్నామ్నామచ్యుత ! నను సహస్రం మధురిపో !
మిథః కిఞ్చోత్కర్షే విగతవిచికిత్సం కలయతి ॥ ౬.౩౬॥

౧. తుల్యాఖాదవిషయత్వమ్ । ౨. మాధుర్యే సమత్వం చ బహతీత్యర్థః ।

మురారాతే! తేష్వప్యహిశయన ! నామస్వయి తవ

స్ఫుటం నామాని ద్వాదశ వరద ! ముఖ్యాని భగవన్ ! ।
అథైతేషాం సఙ్కీర్తనధృతరతేర్భాగ్యమహిమా
పరం ౧పారం వాచాం వ్రజతి న హి కస్యాత్ర విదుషః ॥ ౬.౩౭॥

౧. అగోచరమ్ ।

అపి శ్రీగోపీచన్దనతిలకసన్ధారణమహో
భవన్నామాన్యే౧తాన్యనవరతముచ్చార్య కలయేత్ ।
తథైవార్చాయాం తే దృఢదురితశాన్త్యై నిజహృది
స్ఫురద్భక్త్యున్మేషం సరసముపయుఞ్జీత చ నరః ॥ ౬.౩౮॥

౧. ద్వాదశ ।

అథైతేష్వేకం ద్వాదశసు తవ నామస్వయి పుమాన్
జపేల్లబ్ధ్వాచార్యాదిహ నియమనిష్ఠః ప్రతిదినమ్ ।
న సఙ్ఖ్యాన్యూనత్వం మురహర! కదాపీహ రచయే-
జ్జపన్నాధిక్యేన త్వథ ఫలమవాప్నోతి బహులమ్ ॥ ౬.౩౯॥

మురారే ! యో మర్త్యో నియమమిమ౧మాజన్మమవనౌ
దృఢం ధత్తే భక్త్యా భవతి కరుణాపూరజలధౌ ।
స వై పూజ్యో భూత్వా భువి దివి మనుష్యైరపి సురై-
రపారం ప్రాప్నోతి త్రిభువనపతే ! శర్మ నియతమ్ ॥ ౬.౪౦॥

౧. జన్మనః ప్రభృతి అనశ్చ (౫-౪-౧౦౮) ఇతి

వదామి శ్రీజానే! కిమపి జపమాలాథ మనుజై-
ర్విధేయా కైః కైర్వస్తుభిరితి చ సఙ్క్షిప్య సహసా ।
ఫలం చావాప్యం తద్విరచితజపేనాపి చ పృథగ్-
యథాశక్త్యద్యాహం త్రిభువనజనస్తుత్యమహిమన్ !॥ ౬.౪౧॥

విధేయా శఙ్ఖైర్వా మురమథన! రౌప్యేణ చ పున-
స్తథా చ స్వర్ణేనోరగశయన ! భో నిమ్బజఫలైః ।
తథా పద్మాక్షైర్వా మణిభిరపి వా విద్రుమగణైః
పునర్ముక్తాభిర్వా వరద! జపమాలా హి మనుజైః ॥ ౬.౪౨॥

ప్రకుర్యాదత్రాష్టోత్తరశతమయీ వా నను పుమాన్
జపార్థం మాలాం తే మధుమథన! నామ్నామఘభిదామ్ ।

తదర్ధం పాదం వా పునరహహ కుర్వన్నిహ తతోఽ-
    ప్యలం న్యూనాం విన్దత్యజిత ! న ఫలం తజ్జపభవమ్ ॥ ౬.౪౩॥

జపన్నిశాఙ్గుల్యా వ్రజతి ఫలమేకం పునరహో
    జపన్ రేఖాభిర్వై భజతి హి ఫలం చాష్టగుణితమ్ ।
తథాఽఽప్నోతీశాచ్ఛస్ఫటికమణిభిశ్చాయుతమహో
    పునర్లక్షం ముక్తామణిభిరపి మర్త్యస్త్వయి రతః ॥ ౬.౪౪॥

తథా పద్మాక్షైర్వై భజతి దశలక్షం పునరహో
    ఫలం కోటిం హేమ్నా వరద ! రచితైరీశ ! మణిభిః ।
అనన్తం వై భుఙ్క్తే ఫలమయి జపన్నీశ ! తులసీ-
    మణివ్రాతైర్భక్త్యా భుజగశయన ! త్వత్ప్రియతమైః ॥ ౬.౪౫॥

భవద్భక్తాగ్ర్యత్వం ప్రకటయితుమన్యేభ్య ఇహ వై
    జనేభ్యో బ్రూతే చేదిహ హి జపసఙ్ఖ్యాం విరచితామ్ ।
ఫలం నో విన్దేతాచ్యుత ! నను తతో జాతుచిదపి
    ప్రకాశ్యా నో కస్మైచిదపి జపసఙ్ఖ్యాత్ర సుధియా ॥ ౬.౪౬॥

నృణాం భుక్తిం ముక్తిం వితరతి భవన్నామపటలీ-
    సమాస్వాదో నిస్సంశయమయి తథాప్యత్ర మనుజః ।
అకామం త్వన్నామాన్యఘశమన ! సఙ్కీర్త్య భువనే
    ఫలం భుఙ్క్తేఽనన్తం తవ కరుణయా కైటభరిపో !॥ ౬.౪౭॥

మురారే ! త్వన్నామస్వపి చ భువనే ద్వాదశసు తద్-
    వరీయః శ్రీనారాయణ ఇతి హి నామాఘశమనమ్ ।
జపన్నేతన్నిత్యం ప్రణవనతియుక్తం నను పుమాన్
    ప్రసాదేన శ్రీమంస్తవ సుఖమవాప్నోత్యనుపమమ్ ॥ ౬.౪౮॥

య ఇత్థం భక్త్యా త్వయ్యఖిలజగదీశేఽనవరతం
    నయత్యద్ధా కాలం వరద ! తవ నామాని కలయన్ ।
యమం వా తద్భృత్యాన్ ప్రతిభయతరాకారసహితాన్
    న పశ్యేత్ స్వప్నేఽపి ప్రశమితసమస్తాఘనికరః ॥ ౬.౪౯॥

అసద్వృత్తో నీచః శఠమతిరతీవాలసతమ-
    స్తథా కామక్రోధాకులితహృదయో వాత్ర మనుజః ।
లపన్నన్తే నారాయణ ఇతి హి నామాతిశుభదం
    నిరస్తాధివ్రాతం వ్రజతి నను కైవల్యమమలమ్ ॥ ౬.౫౦॥

అభూత్ కన్యాకుబ్జే మురహర! పురాజామిల ఇతి
శ్రుతో విప్రః కోఽప్యాగమనిగమవిత్ సాధుచరితః ।
వహన్ భక్తిం పిత్రోరథ సమధికాం సుస్థిరమతిః
స్వధర్మే నిర్దోషే ప్రతిదినమపి శ్రుత్యభిహితే ॥ ౬.౫౧॥

అథ ప్రాప్తే శ్రీమన్ ! వయసి తు వివాహార్థముచితే
సవర్ణాం చాగర్వ్యాం స పునరుపయేమే నను సతీమ్ ।
తయా సాకం చా౧ఖణ్డితమిహ వితన్వన్ సురమహీ-
సురాగ్నీనాం పూజామనయదథ కాలం కమపి సః ॥ ౬.౫౨॥

౧. వితననక్రియావిశేషణమిదమ్ ।

కదాచిద్యాతోఽసౌ వనమథ నిదేశాన్నిజపితుః
సమానేతుం విప్రో నను కుశపలాశాది సహసా ।
నివృత్తో నేత్రాభ్యామకలయదలజ్జాం తు కులటాం
తతః కాఞ్చిన్మూర్తామివ విపదమగ్రే పథి నిజామ్ ॥ ౬.౫౩॥

మదోన్మత్తా ధృష్టా ముహురపి పదన్యాసవిషయే
చలన్తీ చావ్యక్తం కిమపి నిగదన్తీ చ వచనమ్ ।
హసన్తీ సా చా౨కారణమహహ శూద్రేణ సహితా
స్వతుల్యేనోపాన్తం త్వరితమియమాపాస్య కులటా ॥ ౬.౫౪॥

౨. అకస్మాత్ ।

విధాతుం మగ్నం తం కలుషనిరయావర్తకుహరే
గలాసజ్జత్పాశాయితనిజభుజాయుగ్మలతయా ।
సమాశ్లిష్టః సోఽయం ద్విజ ఇహ తయా ధీరమతిర-
ప్యశక్తోఽభూత్ కామాశుగవివశతాం సోఢుమమితామ్ ॥ ౬.౫౫॥

తతో భ్రశ్యత్తేజాః సకలసుగుణైశ్చాథ రహితః
స్వధర్మే వా నిష్ఠావిరహితమతిః పాపవసతిః ।
సతాం హేయశ్చాసీదహహ సహసైవైష భువనే
న దుస్సఙ్గః కం కం నయతి విపదం వా తనుభృతమ్ ॥ ౬.౫౬॥

అనాథౌ జీర్ణాఙ్గౌ సుబహు జరయా హన్త పితరౌ
సముత్సృజ్యాకాఙ్క్షే సపది దయితాం స్వాం చ యువతిమ్ ।

మహాపాపిష్ఠాయా అహహ కులటాయా ౧నివసనే
స నిన్యే కాలం స్వం సతతమపి దౌవారిక ఇవ ॥ ౬.౫౭॥

౧. గృహే ।

వియుజ్యన్తే యద్వజ్జగతి ధనహీనస్య శనకైః
సకాశాత్ పుంసో వై నియతమిహ భృత్యాశ్చ సుహృదః ।
తథా విప్రాదస్మాత్ కుటిలకులటాసఙ్గమజుషో
గుణాః సర్వే యాతాః క్రమశ ఇహ లోపం విధివశాత్ ॥ ౬.౫౮॥

అథో ధ్యాయంశ్చైతస్యనిశమపి తామేవ కులటాం
వియోగం వై తస్యాః క్షణమపి చ సోఢుం హ్యకుశలః ।
హరంస్తస్యై పిత్ర్యం సకలమపి పాపో ధనమహో
స తాం నిన్యైః సర్వైః సుబహు రమయామాస కుమతిమ్ ॥ ౬.౫౯॥

ప్రనష్టే వై పిత్ర్యే నను తదను విత్తేఽథ సకలే
స నిరస్వత్వం జ్ఞాత్వా గమితమహహాత్మానమచిరాత్ ।
పునర్ద్యూతైశ్చౌర్యాదిభిరతితరాం గర్హితతమై-
రుపాయైః సమ్పాద్య ద్రవిణమథ తస్యై బత దదౌ ॥ ౬.౬౦॥

స పశ్యంస్తామేవానుదినమిదమీయాం గిరమహో
నిశమ్యాతిప్రీతః శ్రవణపరుషాం హన్త సుధియామ్ ।
సమస్తం తత్ప్రీత్యై కిమిహ బహునా కర్మ కలయన్
వృథా నిన్యే కాలం జనిమపి వరిష్ఠాం నను నిజామ్ ॥ ౬.౬౧॥

తతస్తస్యాం పుత్రాన్ దశ స జనయామాస కుమతి-
ర్ద్విజోఽయం పుంశ్చల్యాం పునరహహ తేష్వప్యయి విభో ! ।
కనిష్ఠోఽభూన్నారాయణ ఇతి హి నామ్నాథ దయితః
స్వపిత్రోరత్యన్తం ప్రచురతరదుర్మార్గరతయోః ॥ ౬.౬౨॥

హసన్తం బాలం తం సతతమపి చావ్యక్తవచసా
లపన్తం జానుభ్యాం కథమపి చరన్తం భువి పునః ।
పతన్తం సంవీక్ష్య ద్రుతగతిషు ఖేలన్తమజిరే
కియన్తం న ప్రాప్తః ప్రమదమిహ మోహాకులమతిః ॥ ౬.౬౩॥

అథో లీలాసక్తం తమహహ నిరీక్ష్యాతిముదితో
ముమోచాశ్రూణ్యుచ్చైః సహ దయితయా నిశ్చలతనుః ।

అహో సన్త్యజ్యైవ ప్రచురభవసన్తాపశమనీం
స్మృతిం తే యోగీన్ద్రైరపి మధురిపో! వాఞ్ఛితతరామ్ ॥ ౬.౬౪॥

అపశ్యన్ వాలం తం క్షణమపి విషణ్ణోఽథ నితరాం
స పశ్యన్ భూయోఽపి ప్రముదితమనాః సాశ్రునయనః ।
ప్రధావన్తే దూరే స్వయమనుదధావాతిజరఠో-
ఽప్యుపాదాయోత్సఙ్గే తమహహ, నిధాతుం జడమతిః ॥ ౬.౬౫॥

లుఠన్ సార్ధం తేనైవ హి స ఖలు పఙ్కావిలతమే
మహీదేశే విభ్రత్ తమిహ గలదేశేఽపి చ ముహుః ।
మనాగ్రుష్టేనానేన హి రచితసన్తాడనముఖే-
ష్వథాగస్సు ప్రాప్తః కిమపి న హి రోషం స ౧దశమీ ॥ ౬.౬౬॥

౧. వృద్ధః ।

న భుఙ్క్తే మూఢాత్మా శిశుమముమసమ్భోజ్య కుహచి-
న్న పానీయం కిఞ్చిత్ పిబతి స తు తస్మై తదదిశన్ ।
అహో స్వప్నేఽపి త్వత్స్మృతిమయమహాభాగ్యరహితః
స వృద్ధః పాపైరప్యహహ వయసేవాభవదిహ ॥ ౬.౬౭॥

అథైవం వై సూనోః కుటిలకులటాగర్భజనుషః
సమాసక్తోఽసౌ లాలనభరణకృత్యేషు సతతమ్ ।
బతాష్టాశీత్యబ్దప్రగణితవయస్కోఽపి జడధీ-
ర్న ౧వేదాసన్నం స్మాన్తకమహహ మోహాకులమతిః ॥ ౬.౬౮॥

౧. వేద స్మేతి యోజ్యమ్ ।

అపశ్యత్ సమ్ప్రాప్తే హహహ మృతికాలే పరవశః
సుఘోరాన్ వక్రాస్యాన్ జ్వలదనలతుల్యాక్షియుగలాన్ ।
యమప్రేష్యాంస్తు త్రీన్ భుజకలితపాశాన్ స్వమిహ వై
సమానేతుం ప్రాప్తాన భృశమకరుణానేష సవిధే ॥ ౬.౬౯॥

స భీతో దృష్ట్వా తాన్ సరభసముపాన్తే నను జవాత్
౧సమాయాతో బద్ధుం స్వమిహ బత పాశేన సుదృఢమ్ ।
విదూరే క్రీడన్తం పృథుకమతిదీనః ఖలు సమా-
జుహావాహో నారాయణమయమథోచ్చైర్వివశధీః ॥ ౬.౭౦॥

౧. ఆగచ్ఛతః ।

నిశమ్యాహో దేహం స్వకమవశమద్ధా విసృజత-
    శ్చ్యుతం వక్త్రాన్నామాచ్యుత ! తవ తు పీయూషసదృశమ్ ।
సమాజగ్ముర్వేగాద్భవదనుచరాః పీతవసనా
    ఘనాభాశ్చత్వారో దరవరరథాఙ్గాన్వితభుజాః ॥ ౬.౨౧॥

వికర్షన్తశ్చైనం సుదృఢమిహ పాశేన సహసా
    నిబధ్యాహో దీనం నిరురుధురమీ తాన్ యమభటాన్ ।
నిరుద్ధాస్తే సద్యో విధుతవిచికిత్సం గిరమిమాం
    సమాచఖ్యుర్దూతాన్ ప్రతి తవ భృశం విస్మితధియః ॥ ౬.౨౨॥

నిషేద్ధారః కే వా రహితభయమాజ్ఞాం త్రిగజతి
    ప్రభోర్భాస్వత్సూనోః సునియతమధృష్యామహహ నః ।
కుతో వాప్యాయాతాః పునరిహ కిమర్థం సుబహు ౧నో
    నిరోధం నిశ్శఙ్కం కురుథ వదత క్షిప్రమధునా ॥ ౬.౨౩॥

౧. హదం ప్రభోరిత్యనేనాన్వేతి ।

యువానః కే యూయం సజలజలదానీలరుచయ-
    స్త్వమీ సర్వే రాజత్తటిదుపమపీతామ్బరధరాః ।
చతుర్బాహారాజద్దరవరరథాఙ్కామ్బుజగదా
    లసన్ముక్తాహారాః స్మితసులలితాస్యా వదత నః ॥ ౬.౨౪॥

ఇతి ప్రోక్తా దూతాస్తవ తు యమదూతైః పరమమూన్
    ప్రహస్యేదం వాచా జగదురతిగమ్భీరతరయా ।
ఇహ ప్రాప్తా యూయం యది భవథ వైవస్వతభటాః
    స్వరూపం ధర్మస్యాప్యథ తదితరస్యేహ గదత ॥ ౬.౨౫॥

కథం ధార్యో దణ్డో భవతి నను దణ్డ్యేష్వథ నరే-
    ష్విహా౧స్థానం కిం వా సముచితమిహా౨స్యాఙ్గ ! భువనే ।
నరో దణ్డ్యః కృత్వా కిమిహ జగతి స్యాదితి చ తే
    భవద్దూతైః పృష్టా జగదురలమేతామయి గిరమ్ ॥ ౬.౨౬॥

౧. అవిషయః । ౨. దణ్డస్య ।

శ్రుతిప్రోక్తో ధర్మః సునియతమధర్మస్తదితరః
    శ్రుతిః సాక్షాన్నారాయణ ఇతి వయం సాధు శృణుమః ।
తపో వేదా యజ్ఞాః పునరిహ హి ధర్మశ్చ విబుధా-

స్తతః సమ్ఖ్యాతా ఇత్యభిదధుర్ఋషీన్ద్రాః సుధిషణాః ॥ ౬.౭౭॥

రవిర్వహ్నిర్గావో మరుదపి నభః సోమదివసౌ
దిశః కాలః సన్ధ్యా స్వయమపి చ ధర్మస్త్వితి పరమ్ ।
మతాస్త్వేతే వై సాక్షిణ ఇతి హి ధర్మస్య భువనే
గుహాయాం న్యస్తస్యైవ హి సుబహు గూఢస్య మునిభిః ॥ ౬.౭౮॥

అధర్మో విజ్ఞాతో జగతి పర౧మేతైర్నను భవ-
త్యపి స్థానం దణ్డస్య చ సముచితం నీతినిపుణైః ।
నరః పాపం యో యాదృశమిహ విధత్తే స తు పునః
పరత్రాథో దణ్డం సపది లభతే తాదృశమహో ॥ ౬.౭౯॥

౧. ఏతైః రవివహ్న్యాదిభిర్నిమిత్తభూతైరిత్యర్థః"ఏతైరధర్మో విజ్ఞాతః

స్థానం దణ్డస్య యుజ్యతే । ఇతి భాగవతమ్ ।
అయం విప్రః పూర్వం క్వచన దివసే తాతవచనాద్-
వనం యాతః పశ్యన్నహహ కులటాం కామపి తదా ।
స్మరార్తః స్వం ధర్మం సకలమపి సన్త్యజ్య విదధే
యతః పాప్మానం తం ౧తదజిత ! నయామో ను నరకమ్ ॥ ౬.౮౦॥

౧. తస్మాత్ ।

ఇతి శ్రుత్వా వాచం సపది యమదూతైర్నిగదితా-
మమూన్ ప్రత్యూచుస్తే భవదనుచరా నీతినిపుణాః ।
వచోభిర్వై గర్భీకృతసకలశాస్త్రైర్మృదుభిర-
ప్యహో గమ్భీరార్థైరమలతరధర్మైకనిరతైః ॥ ౬.౮౧॥

అధర్మో హా కష్టం విశతి నను ధర్మైకమనసాం
సభాం వః ౧శాస్తౄణాం సకలజగతాం నిర్భయతరామ్ ।
అదణ్డ్యేష్వంహోభిర్భువి విరహితేష్వప్యథ నరే-
ష్వలం దణ్డో యద్వై ధ్రియత ఇహ నిష్కారణమహో ॥ ౬.౮౨॥

౧. శాసితౄణామ్ । ఇడభావ ఆగమశాసనానిత్యత్వాత్ ।

ప్రజానాం శాస్తారో భువి సకలభూతేషు చ సమాః
పరం న్యాయ్యే మార్గే నిహితమతయః సాధుచరితాః ।
యదా వైషమ్యం తాస్వహహ రచయన్తి హ్యశరణా-
స్తదా తాః కం లోకే శరణముపగచ్ఛన్తు కృపణాః ॥ ౬.౮౩॥

౧జగత్యత్ర శ్రేయాన్ రచయతి పుమాన్ యద్యదితర-
స్తదేవాహో వాఞ్ఛత్యనిశమవిచార్యైవ నియతమ్ ।
ప్రమాణం యద్వాసౌ కలయతి తదేవేహ మనుజాః
సమస్తా నిశ్శఙ్కం పరమనుసరన్త్యాశు విధివత్ ॥ ౬.౮౪॥

౧. "యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠస్తత్తదేవేతరో జనః ।
స యత్ ప్రమాణం కురుతే లోకస్తదనువర్తతే ॥"ఇతి భగవద్గీతా ।

యదఙ్కే విన్యస్య స్వశిర ఇహ లోకోఽయమకుతో-
భయం నిద్రాత్యద్ధా సతతమపి విస్రబ్ధముచితే ।
స్వయం ధర్మాధర్మౌ పశువదవిజానన్ కథమముం
స వై ద్రోగ్ధుం చార్హత్యకరుణమథాత్మైకశరణమ్ ॥ ౬.౮౫॥

కృతా విశ్వోత్కృష్టా నియతమమునా నిష్కృతిరహో
కృతానాం పాపానామపి పరమనన్తాసు జనిషు ।
యదుచ్చైర్వ్యాజహ్రే పరమవివశో ౧నామ జగతీ-
పతేః పద్మాభర్తుర్జగతి సకలాఘౌఘశమనమ్ ॥ ౬.౮౬॥

౧. అజామిలేన ।

జగాదాసౌ౧ వేగాదసువిగమకాలే వివశధీ-
శ్చతుర్వర్ణం ౨నారాయణమయమబుధ్యాపి చ యదా ।
తదానీం జాతా నిష్కృతిరపి నిజానాం సుమహతా-
మఘానాం సర్వేషాం రహితవిశయం హే యమభటాః !॥ ౬.౮౭॥

౧. నారాయణేతి । ౨. అస్య విశేష్యమనువర్తనీయ నామ ఇతి ।

సువర్ణస్తేనో వాప్యహహ గురుదారేషు చ రత-
స్తథా మిత్రద్రోహీ పితృనృపవధూహింసనపరః ।
తథాన్యే వై పాపా జగతి నను సర్వేఽప్యఘకులాద్-
భవేయుర్ముక్తాః శ్రీరమణశుభనామగ్రహణతః ॥ ౬.౮౮॥

తథా నో పూతః స్యాన్నర ఇహ తపోభిర్వ్రతశతైః
పరం తీర్థస్నానాదిభిరపి సమస్తాఘశమనైః ।
యథా పద్మాభర్తుర్మధురతరనామగ్రహణత-
౧స్తదీయానాం సేవాదిభిరపి భవేత్ పావితతమః ॥ ౬.౮౯॥

౧. పద్మాభర్తృభక్తానామిత్యర్థః ।

త్రిలోకైకాధ్యాశే నిరుపమకృపాభారజలధౌ
    హరౌ భక్త్యా హీనేన తు విరచితాన్యత్ర భువనే ।
ఫలప్రాప్త్యై కర్మాణ్యహహ న భవన్త్యేవ హి మరౌ
    యథా బీజావాపః కుమతిషు చ విద్యావితరణమ్ ॥ ౬.౯౦॥

పరం సద్భిర్నిన్ద్యోఽప్యలమతిదురాచారనిలయో-
    ఽప్యహో దణ్డ్యోఽప్యస్మిన్ జగతి నను మర్త్యః సకృదపి ।
ప్రభోర్లక్ష్మీభర్తుః కథయతి హి నామైకమపి య-
    ద్యసౌ శిక్షాం నార్హత్యహహ న హి సన్దేహకాణకా ॥ ౬.౯౧॥

అతశ్చైనం మా మా నయత నరకం హన్త రాచతా-
    ఖిలాంహోనిర్వేశం౧ సునియతమదణ్డార్హమధునా ।
పునః సన్దేహశ్చేద్వచసి ఖలు నః స్వం పతిమహో
    యమం తత్త్వం ధర్మస్య తు సుగహనం పృచ్ఛత భటాః !॥ ౬.౯౨॥

౧. నిర్వేశ ఇహ నిష్కృతిః ।

ఇతి శ్రుత్వా వాణీం భవదనుచరాణాం యమభటా
    యయుః ప్రష్టుం ధర్మం పరమమథ వైవస్వతమమీ ।
విముచ్యైనం పాశాదహహ పురుపీడావహతమాద్-
    ద్విజం సద్యో యామ్యాత్ పరమవివశం భూరిజరథమ్ ॥ ౬.౯౩॥

౧గుణాన్ముక్తోఽప్యద్ధా నను సకలదోషైవరహితో (ట్రైపో)
    ద్విజస్తావత్ తం భాగవతమిహ ధర్మం నిరుపమమ్ ।
నిశమ్యాద్యద్భక్తిస్త్వయి పరమకారుణ్యనిలయే
    వవన్దే తే దూతాన్ స్వభయహృతిహేతూన్ స శిరసా ॥ ౬.౯౪॥

౧. విష్ణుభక్త్యాదిగుణరహితోఽపి ।

వివశం జ్ఞాత్వా తం ద్విజమిహ తదా స్వాన్ ప్రతి జవాత్
    తిరోధానం చక్రుర్మురహర! భవత్పార్షదవరాః ।
తతః స్వీయం పాపం సకలమపి సఞ్చిన్త్య సహసా
    మహాన్తం నిర్వేదం స సముపజగామైవమలఘుమ్ ॥ ౬.౧౫॥

అహో కష్టం వృద్ధౌ సుబహు పితరౌ చాథ దయితా-
    మనాథాం సన్త్యజ్య స్వయమిహ సునీచాం తు కులటామ్ ।

సమాశ్రిత్యాధర్మే నిరతహృదయోఽసౌ నను జనో
        ధ్రువం యాస్యత్యద్ధా నను నరకమత్యన్తకలుషమ్ ॥ ౬.౯౬॥

వ్యకర్షన్ యే బధ్వా సుబహు వివశం మాం రశనయా
        ఘృణావర్జం యాతాః క్వ బత భృశభీమాకృతిజుషః ।
విముక్తం మాం తేభ్యో వ్యదధురిహ యే తేఽపి చ గతాః
        క్వ వా స్వప్నో వాసౌ కిమితి పరమం విస్మయమగాత్ ॥ ౬.౯౭॥

భృశం పాపిష్ఠస్యాప్యహహ మమ వక్త్రాద్విగలితం
        మురారేర్యన్నామ ప్రచురభవసన్తాపశమనమ్ ।
తతో బన్ధం మోక్ష్యే సుదృఢమితి నిశ్చిత్య మనసా
        యయౌ ౧గఙ్గాద్వారం సపది స మునీన్ద్రైః పరివృతమ్ ॥ ౬.౯౮॥

౧. హరిద్వారమ్ ।

స్థితో దేవాగారే కుహచిదిహ సంవక్ష్య స తు తాన్
        భవద్దూతాన్ నత్వా స్వవపురధిగఙ్గం చ విసృజన్ ।
అవాప్తో వైకుణ్ఠం ఝటితి స విమానేన తు యమో
        భవద్భక్త్యుద్రేకాద్దృఢమథ రురోధాహహ నిజాన్ ॥ ౬.౯౯॥

అసద్వృత్తో విప్రస్త్వయమ౧ఘభృతోఽజామిల ఇహ
        ప్రయాతః సాయుజ్యం దృఢమహహ యత్కీర్తనవశాత్ ।
తథాభూతానాం తే ఫణిశయన ! నామ్నామవిరతం
        సమాస్వాదే కార్యా మతిరఖిలలోకైః సకుతుకమ్ ॥ ౬.౧౦౦॥

౧. పాపభరితః ।

ఇతి స్వాతిశ్రీరామవర్మవఞ్చిమహారాజవిరచితాయాం
భక్తిమఞ్జర్యాం షష్ఠశతకమ్ ।

అథ సప్తమశతకమ్ ।

అమ్భోజనాభ! కథయామ్యథ తాం తృతీయాం
        భక్తిం హతాఖిలమలాం స్మరణాత్మికాం తే ।
శౌరే ! విధేహి సహసా కృపయా తదర్థం
        వాణీం మమేశ! నితరాం చతురామిదానీమ్ ॥ ౭.౧॥

పుంసాం సకృత్ స్మరణమాత్రకృతామఘౌఘం

సద్యో యతో హరసి తేన బుధైరజస్రమ్ ।
సఙ్కీర్త్యసే హరిరితీశ! తథావిధస్య
కం వా స్మృతిర్న భవతః కురుతే కృతార్థమ్ ॥ ౭.౨॥

కిం వా స్మృతైర్బహుభిరచ్యుత ! బన్ధహేతు-
భూతైః ఫలం వ్రజతి వస్తుభిరత్ర దేహీ ।
యం సంస్మరన్ న పతతీశ ! పునర్భవాబ్ధౌ
తస్య స్మృతిః కిల తవైవ సదా విధేయా ॥ ౭.౩॥

నూనం మనశ్చపలమేవ నృణాం క్షణార్ధ-
మప్యేఽకతః స్థిరయితుం సుతరామశక్యమ్ ।
యద్యప్యనన్త ! భవదీయనిషేవయాథా-
ప్యభ్యాసతస్తదిదమాశు వశం నయేత ॥ ౭.౪॥

౧. ఏకత్ర ।

నైసర్గికే వరద ! సత్యపి మానవానా-
మమ్భోరుహాక్ష ! మనసః స్ఫుటమస్థిరత్వే ।
యద్యత్ ప్రభో ! ప్రియతమం ఖలు తత్ర తత్ర
చేతో విశిష్య రమతే స్వయమేవ నూనమ్ ॥ ౭.౫॥

తస్మాన్నరః ప్రియతమం ఖలు వస్తు యద్యత్
తత్తద్భవత్పరమహో సతతం విదధ్యాత్ ।
తేనాఖిలేశ! లభతే స్మరణం తవేహ
యత్నం వినైవ జగతీహ విధూతశఙ్కమ్ ॥ ౭.౬॥

గీతే యదీహ రమతే హృదయం మనోజ్ఞే
తన్త్రీనినాదసుఖదాయిని తర్హి మర్త్యః ।
గీతేషు తావకచరిత్రరసోజ్జ్వలేషు
యుఞ్జీత మానసమజస్రమనన్తశాయిన్ !॥ ౭.౭॥

యద్యమ్బుజాక్ష ! రమతే హృదయం కథాసు
రమ్యాసు తర్హి మనుజః సతతం ప్రభో ! తే ।
నానావతారగుణకీర్తనసమ్భృతాసు
సక్తం మనః ఖలు కథాసు సదా విదధ్యాత్ ॥ ౭.౮॥

ఆలేఖ్యకర్మసు తథైవ సకౌతుకం చేత్

చేతోహరేషు హృదయం మనుజస్తదాసౌ ।
నేత్రోత్సవాన్ మధురిపో! తవ మూర్తిభేదా-
నాలిఖ్య తత్ర వినియోజ్య మనః ప్రహృష్యేత్ ॥ ౭.౯॥

చేతో జగత్త్రయపతే ! ప్రతిమాసు చిత్రా-
స్వామోదభాగ్ యది తదా ప్రతిమాస్త్వదీయాః ।
కృత్వా సువర్ణమణిభూషణభాసమానా
యుఞ్జీత తత్ర హృదయం కరుణైకసిన్ధో!॥ ౭.౧౦॥

ఏతాదృశాద్మురరిపో! మనుజః సుసాధా-
౧దభ్యాసతః స్మృతిమవాప్య విభో ! త్వదీయామ్ ।
లోకే భవేత్ సకలపాపకులాద్విముక్తో
యత్నం వినైవ ధుతసంశయలేశమత్ర ॥ ౭.౧౧॥

౧. అభ్యాసాత్ ।

కార్యా న చైవ భువనేశ ! విచారణాత్ర
స్మృత్వా యథారుచి భవన్తమనన్తశాయిన్ ! ।
పాపాత్ కథం భవతి ముక్త ఇతీహ యత్ త్వం
స్వస్మర్తురఙ్గ ! శుభదోఽసి హి సర్వథాపి ॥ ౭.౧౨॥

లోకే స్మరన్తి సుధియో హి భవన్తమీశం
జ్ఞాత్వా స్వరూపమమలం తవ వేదవేద్యమ్ ।
స్మర్తుం ౧తథా కథమమీ ప్రభవన్తి భూమన్ !
లక్ష్మీపతే! జడధియో నను ౨మాదృశోఽపి ॥ ౭.౧౩॥

౧. యథా సుధియః ౨. మద్విధా అపి ।

తస్మాన్నిజాం సమనుసృత్య మనఃప్రవృత్తిం
త్వామమ్బుజాక్ష ! సతతం స్మరతాం జనానామ్ ।
తుల్యం ప్రసీదసి కిలేత్యయి బోద్ధుమస్తి
కారుణ్యభారజలధే! బహు నః ప్రమాణమ్ ॥ ౭.౧౪॥

గోప్యస్త్వనారతమిహామ్బురుహాక్ష ! వాక్యై-
ర్వేద్యం హ్య౧కృత్రిమగిరాం పరచిత్స్వరూపమ్ ।
త్వాం జార ఇత్యఖిలనాథ ! హృదబ్జమధ్యే
స్మృత్వా యయుః పరమహంసగతిం క్షణేన ॥ ౭.౧౫॥

౧. వేదానామ్ ।

ధన్యౌ హి దేవ౧కసుతానకదున్దుభీ తౌ
త్వాం పుత్రవత్సలతయా హృది భావయిత్వా ।
సమ్ప్రాపతుః కిల పరం తవ ధామ నిత్యం
సమ్మోదసాన్ద్రమమలం వినివృత్తిహీనమ్ ॥ ౭.౧౬॥

౧. దేవకీవసుదేవౌ ।

గోపాస్తథా జలజనాభ ! వయస్యభావ-
మాలమ్బ్య సాధు సతతం హృదయే నిధాయ ।
త్వాం ప్రాపురమ్బురుహనేత్ర ! భవామ్బురాశేః
పారం పరం భువననాథ ! వినా శ్రమేణ ॥ ౭.౧౭॥

చైద్యాదయః సకలగర్వ్యతమాః సుమూఢాః
స్మృత్వాఖిలేశ ! రిపుభావనయా భవన్తం
నిత్యం చరాచరజగన్నివహైకబన్ధుం
ముక్తా బభూవురచిరాత్ కిమితోఽపి చిత్రమ్ ॥ ౭.౧౮॥

భీత్యా చ భోజనృపతిః ప్రపిబంశ్చ ఖాదన్
గచ్ఛన్ స్వపన్నథ లపన్ హృదయేఽనుచిన్త్య ।
త్వామేవ సన్తతమగాద్భువనైకబన్ధో !
సాయుజ్యమాశు తవ ఖల్వసురాంశజోఽపి ॥ ౭.౧౯॥

తస్మాద్విభో ! కథమపీహ భవన్తమేవ
యో వై నరః స్మరతి మాధవ! సర్వదాపి ।
సోఽయం విముక్త ఇహ పాపకులాదశేషాత్
త్వామాప్నుయాద్విహగవాహన ! నిర్విశఙ్కమ్ ॥ ౭.౨౦॥

రాగేణ వత్సలతయాపి చ సౌహృదేన
ద్వేషేణ హన్త భయభావనయా స్మృతోఽపి ।
యస్త్వం ప్రసీదసి నృణాం స కథం న భూయా-
స్తుష్టోఽనిశం కలయతాం హృది పూర్ణభక్త్యా ॥ ౭.౨౧॥

తస్మాన్నరో జగతి దుర్జయభీమభీమ-
షడ్వైరిరూప౧పృథుసత్త్వసమాకులం తమ్ ।
శౌరే ! తితీర్షురఖిలేశ! భవామ్బురాశిం

నిత్యం భవత్స్మరణమేవ హి శీలయేత ॥ ౭.౨౨॥

౧. పృథుసత్త్వేత్యస్య నక్రాదిప్రాణీత్యర్థః ।

విశ్వైకనాథ ! కథయామ్యధునాహమత్ర
త్వద్ధ్యానయోగమరవిన్దదలాయతాక్ష! ।
సర్వాఘజాతశమనైకనిదానభూతం
భక్తైకగమ్య ! కృపయా హి తవైవ భూమన్ !॥ ౭.౨౩॥

మిత్రే రిపౌ వరద ! పాపిషు పుణ్యవత్సు
స్వీయే పరే చ సమబుద్ధిరలం ప్రశాన్తః ।
తుల్యాశ్మలోష్టకనకశ్చ సరోజనాభ !
ధ్యానేచ్ఛురచ్యుత! భవేత్ తవ సర్వదాపి ॥ ౭.౨౪॥

సర్వత్ర నిస్పృహమతిశ్చ వివిక్తదేశ-
సేవీ యతాత్మహృదయస్త్వపరిగ్రహశ్చ ।
భూత్వాసనం దృఢతరం పరికల్పయేచ్చ
దేశే శుచౌ న ఖలు తుఙ్గమహో న నీచమ్ ॥ ౭.౨౫॥

కృత్వామ్బరేణ భగవన్నథవాజినేన
యద్వా కుశైర్విమలమాసనమత్ర తిష్ఠన్ ।
ప్రేక్ష్యాత్మనోఽథ సహసా ఖలు నాసికాగ్రం
మౌనీ జితేన్ద్రియగణశ్చ దిశో న౨పశ్యన్ ॥ ౭.౨౬॥

౧. ఆసాన ఇత్యర్థః ౨. నఞర్థకనశబ్దసమాసః

సన్ధారయన్నపి చ వర్ష్మ శిరశ్చ కణ్ఠం
స్వం స్థాణువత్ స్థిరతరం చ సమం నికామమ్ ।
భృత్వానిశం నను మితాశననిద్ర ఈశ !
ధ్యాయేద్భవన్తమరవిన్దదలాక్షమేవమ్ ॥ ౭.౨౭॥

౧పద్మాసనస్థ ఇహ మాధవ! మానవోఽసౌ
కృత్వో౨న్ముఖం విధునిభం ప్రణవేన సద్యః ।
హృత్పద్మమచ్యుత! తతోఽను వికాసయేత్ తం
త్వద్ధ్యానలిప్సురజిత ! త్రిగుణైర్మురారే !॥ ౭.౨౮॥

౧. ఊర్వోరుపరి విన్యస్య సమ్యక్ పాదతలే ఉభే ।
అఙ్గుష్ఠౌ చ నిబధ్నీయాద్ధస్తాభ్యాం వ్యుత్క్రమాత్ తతః ॥

పద్మాసనమిదం ప్రోక్తమ్” ఇతి తన్త్రసారః ।
౨. ఊర్ధ్వముఖమ్ ।

తస్యోపరి ద్యుమణిసోమ౧శుచీన్ క్రమేణ
        స్మృత్వా తతస్తదుపరీహ కలాయభాసమ్ ।
శఙ్ఖారిపఙ్కజగదాఞ్చితపాణిపద్మం
        శ్రీవత్సకౌస్తుభధరఞ్చ విచిన్తయేత్ త్వామ్ ॥ ౭.౨౯॥

౧. శుచిరగ్నిః ।

యత్త్వవ్యయం వరద ! ధామ తవాతిదివ్యం
        శాన్తం ప్రశాన్తమతిభిర్మునిభిర్నిషేవ్యమ్ ।
స్మృత్వా పుమాన్ ప్రథమమేతదధోక్షజాథ
        ధ్యాయేదిహే౧శ్వర! భవన్తమచిన్త్యశక్తిమ్ ॥ ౭.౩౦॥

౧. ధామ్ని ।

లక్ష్మీపతే! జగతి యాన్తి మహానుభావాః
        సన్తో యదచ్యుత ! పరం తవ ధామ నిత్యమ్ ।
సర్వోత్తమం జయతి తద్వినివృత్తిహీనం
        వైకుణ్ఠసంజ్ఞితమనన్తసుఖైకసాన్ద్రమ్ ॥ ౭.౩౧॥

భక్తోత్తమా విధుతమత్సరరాగవైరా
        యస్మిన్ననారతమహో నివసన్తి పుణ్యాః ।
తత్ తాదృశం తవ పదం తు వికుణ్ఠసంజ్ఞం
        చేతస్యహో న జనయేన్ముదమీశ ! కస్య ॥ ౭.౩౨॥

భాత్యేతదీశ ! వివిధైర్నయనాభిరామై-
    ర్జుష్టం పునర్జనపదైరథ హృష్టపుష్టైః ।
యత్రామ్బుజాక్ష ! వసతాం సదనాని వీక్ష్య
        లజ్జాం వహత్యపి పురీ త్రిదశాధిభర్తుః ॥ ౭.౩౩॥

రథ్యాపణాల్యజిరనిష్కుటవేశ్మవర్త్మ౧-
    న్యుద్యానగోష్ఠహయసిన్ధురధాన్యశాలాః ।
యత్రానిశం ముఖరితాః శ్రవణాభిరామై-
    స్త్వత్కీర్తనైర్మురరిపో! విలసన్త్యభీక్ష్ణమ్ ॥ ౭.౩౪॥

౧. వర్త్మనీ ఏకపదీ ।

ప్రాకారపఙ్క్తిరభితోఽస్య వికుణ్ఠలోక-
స్యోచ్చైర్లసత్యజిత ! రత్నమయీ విచిత్రా ।
రూపం స్వమీక్షితుమనన్త ! దిగఙ్గనానాం
కుడ్యార్పితేవ నవదర్పణచారుపఙ్క్తిః ॥ ౭.౩౫॥

శోభానుషఙ్గవశతో భువనేశ! తస్యా
రత్నాచలేన సమతామిహ హైమమద్రిమ్ ।
ప్రాప్తం నిరీక్ష్య మిహిరః క్వ ను మేరురత్రే-
త్యేవం సశఙ్కహృదయో భవతీతి మన్యే ॥ ౭.౩౬॥

కిఞ్చ భ్రమన్ ౧స పరితః ఖలు ౨హాటకాద్రిం
నానామణివ్రజలసద్ద్యుతిచిత్రరూపమ్ ।
జ్ఞాతుం పటుర్న భవతి స్వమపీహ వర్ణం
నైర్మల్యభాజి నను తత్ర నిరీక్షితాత్మా ॥ ౭.౩౭॥

౧. మిహిరః । ౨. "అభితః పరిత" ఇతి ద్వితీయా ।

ఏకత్ర పశ్యతి నిజాం తనుమేవ గౌరీ-
మన్యత్ర పాటలతమాం క్వచిదీశ! కృష్ణామ్ ।
ఏకో యథా జగతి తావదుపాధిభేదై-
ర్నానాత్వమాప్త ఇవ భాతి కిలాయమాత్మా ॥ ౭.౩౮॥

మాణిక్యవాసవదృషన్నవహీరసాన్ద్రాత్
ప్రాకారతస్తత ఇహ ప్రసృతా మరీచిః ।
గఙ్గాం కలిన్దతనయాం చ సరస్వతీం చ
జేతుం విభాతి యుగపద్విహితోద్యమేవ ॥ ౭.౩౯॥

లక్ష్మీపతే! వలయితే నను తాదృశేన
ప్రాకారమణ్డలవరేణ వికుణ్ఠధామ్ని ।
రాజన్తి భాసురవిమానవరాణి భక్తై-
రధ్యాసితాని తవ ధన్యతమైనికామమ్ ॥ ౭.౪౦॥

భాసా తథోన్నతతయా చ మిథో నితాన్త-
ముత్కర్షమచ్యుత! వహత్స్వథ తేషు భూమన్ ! ।
స్వైరం దినాని కమలాక్ష ! సదా నయన్తో
మోదం కమప్యనుభవన్తి హి తావకీనాః ॥ ౭.౪౧॥

కిఞ్చాతివేలమనిశం భవదీయగాథా-
నామామృతైర్ముఖరితాననపఙ్కజాస్తే ।
త్వత్కీర్తిమచ్యుత ! మిథః పరికీర్తయన్తః
పూతం ప్రభో ! విదధతే జగదన్తరాలమ్ ॥ ౭.౪౨॥

రాజత్సువర్ణనవరత్నమయా విచిత్రా
హర్మ్యా నిజోన్నతతయా గిరిరాజతుల్యాః ।
ఆభాన్తి తత్ర భువనేశ! ధనేశగర్వ-
సర్వఙ్కషాం వరద ! సమ్పదమావహన్తః ॥ ౭.౪౩॥

ఆపిఞ్జరేషు మణిభిర్నను పఞ్జరేషు
సఞ్జాతమోదమనిశం శుకశారికాశ్చ ।
స్వైరం వసన్తి భగవన్ ! భవదీయనామా-
న్యుచ్చైస్తరాం శ్రుతిసుఖాని సముద్గృణన్త్యః ॥ ౭.౪౪॥

శ్రోత్రద్వయాధికసుఖప్రదవాద్యయుక్త-
తౌర్యత్రికేణ భగవన్ ! ముదితా నితాన్తమ్ ।
భావత్కదివ్యచరితామృతసమ్భృతేన
స్వైరం నయన్తి నను తత్ర దినాని సన్తః ॥ ౭.౪౫॥

నానామణివ్రజమయేష్వయి దేవ ! తేషు
సౌధేషు హన్త విచరన్నథ కో న సద్యః ।
సర్వత్ర వీక్ష్య పృథగాత్మన ఏవ దేహం
బాహుల్యమీశ! మనుతే వపుషో నిజస్య ॥ ౭.౪౬॥

ధారాగృహేభ్య ఇహ తాస్వయి సౌధరాజి-
ష్వద్ధా నిపత్య సహసా స్ఫుటితామ్బుధారా ।
తత్రత్యహీరమయకుడ్యరుచోఽనుషఙ్గాత్
తారాతతేరనుకరోతి మరీచివేణీమ్ ॥ ౭.౪౭॥

ఉద్యానభూమిషు చ తత్ర మహీరుహౌఘా
యత్ తే వహన్తి కుసుమోద్గమమప్యకాలే ।
నైతద్విచిత్రమఖిలేశ్వర! ౧మాధవే త్వ-
య్యశ్రాన్తమచ్యుత! లసత్యాయ శేషశాయిన్ !॥ ౭.౪౮॥

౧. విష్ణౌ వసన్తమాసే చ ।

జ్యోత్స్నాన్వితాసు రజనీషు నిజం శరీరం
        సంవీక్ష్య రత్నమయకుడ్యతలేషు తత్ర ।
ఆసాదితా స్వదయితేతి నిశీథకాలే-
    ఽప్యద్ధా భ్రమేణ పరితుష్యతి చక్రవాకః ॥ ౨.౪౯॥

సమ్ఫుల్లసారససమూహలసత్పరాగ-
    సంవాసితః సకలతాపహరామ్బుపూర్ణః ।
వాపీతటాకనికరశ్చ సరోరుహాక్ష !
    చేతో న కస్య శిశిరీకురుతే ను తత్ర ॥ ౨.౫౦॥

మధ్యే తు తస్య భగవన్ ! నగరీ విభాతి
        సాధ్వ్యేతి కాపి పరమస్య వికుణ్ఠధామ్నః ।
భ్రాజిష్ణుభూరిమణితల్లజహేమరూపా
        ప్రాకారతోరణవృతా నయనాభిరామా ॥ ౨.౫౧॥

సా నామ దిక్షు చతసృష్వతులైర్విశాలై-
    ర్ద్వారైశ్చతుభిరఖిలేశ! లసత్యతీవ ।
అత్యున్నతైః సురుచిరైర్మణిగోపురైశ్చ
        గేహైస్తథా పరివృతా ఖలు భక్తజుష్టైః ॥ ౨.౫౨॥

పర్యన్తభాసివలభిన్మణిమేచకాభ-
    సామోదదివ్యతులసీవననిర్ఝరానః ।
సన్తాపహృన్నను జగత్త్రితయస్య పుర్యాం
        తస్యాం తు కైటభరిపో ! మృదు వాతి వాయుః ॥ ౨.౫౩॥

భూమన్ ! భవత్ప్రణయభాజనభూతతాదృగ్-
    విశ్వాభిరామతులసీమకరన్దలోభాత్ ।
గోవిన్ద ! హన్త విహరన్త ఇహ ద్విరేఫా
        విన్దన్తి సౌఖ్యమధియోఽప్యథ యోగిభోగ్యమ్ ॥ ౨.౫౪॥

పీయూషదీధితిసితచ్ఛవిగర్వభార-
    సర్వఙ్కషస్ఫటికతల్లజనిర్మితాభిః ।
సోపానపాలిభిరతీవ సముల్లసన్త్యో
        వాప్యశ్చ తత్ర విలసన్తి మనోజ్ఞతోయాః ॥ ౨.౫౫॥

౧పఙ్కచ్ఛిదాపటుతయా ౨రససమ్భృతత్వాత్
        ౩తాపోత్కరప్రశమనైకపటుత్వతశ్చ ।

లక్ష్మీపతే! పరమళహంసనిషేవితత్వాద్-
    వాప్యస్తు తాస్తవ కథా ఇవ భాన్తి నిత్యమ్ ॥ ౭.౫౬॥

౧. పఙ్కశబ్దః కర్దమపాపయోః ౨. రసశబ్దో జలానన్దయోః ।
౩. తాపశబ్దః సూర్యోష్మసంసారక్లేశయోః ౪. హంసశబ్దః మరాలయోగినోః ।

చణ్డాదిభిర్భువననాయక! రక్షితేయం
    ద్వారేషు చక్రధర ! సన్నిహితైశ్చతుర్షు ।
సాధ్యా నగర్యవాహతైః శితహేతిహస్తై-
    దివ్యస్వరూపసహితైః పరమష్టసఙ్ఖ్యైః ॥ ౭.౫౭॥

చణ్డాహ్వయో నను రమేశ ! తథా ప్రచణ్డః
    ప్రాగ్ద్వారి యామ్య ఇహ భద్రసుభద్రకౌ చ ।
తద్వజ్జయోఽథ విజయోఽపి చ పశ్చిమే తు
    సౌమ్యే స్థితావాజిత ! ౧ధాతృయుతో విధాతా ॥ ౭.౫౮॥

౧. ధాతా విధాతా చేత్యర్థః ।

కిఞ్చాఖిలేశ ! కుముదోఽప్యథ పుణ్డరీకః
    శౌరే! తథైవ కుముదాక్షకశఙ్కుకర్ణౌ ।
తద్వచ్చ వామనసమాహ్వయసర్వనేత్రౌ
    పుర్యాం స్థితావథ తథా సుముఖాహ్వయశ్చ ॥ ౭.౫౯॥

ప్రోక్తా ఇమే వరద! దిక్పతయః పురస్య
    తస్యాస్య కైటభనిషూదన ! నిస్తులస్య ।
రక్షన్తి తే సతతమీశ! పురం తదేత-
    దక్షీణనిత్యవిభవైకనికేతభూతమ్ ॥ ౭.౬౦॥

తస్యాథ మధ్యభువి భాతి సమస్తలోక-
    నేత్రద్వయానుపమకౌతుకదాయి దివ్యమ్ ।
అన్తఃపురం తవ విభో ! నవరత్నభాసి-
    ప్రాకారతోరణయుతం భువనైకరమ్యమ్ ॥ ౭.౬౧॥

ప్రాకారపఙ్క్తిభిరతీవ సముచ్ఛ్రితైశ్చ
    తద్వద్విమాననివహైర్హృదయాభిరామైః ।
జుష్టం విభాతి తదిదం ౧భవదీయభక్తై-
    రధ్యాసితైర్భువననాయక! ధన్యధన్యైః ॥ ౭.౬౨॥

౧. అధ్యాసనక్రియాపేక్షయా కర్తరి తృతీయా ।

మధ్యే తు తస్య విలసత్యతిదివ్యరాజ-
    స్థానం సుతుఙ్గమయి మణ్డపమమ్బుజాక్ష ! ।
బాలార్కకోటిసుషమోజ్జ్వలపద్మరాగ-
    స్తమ్భోత్తమైః శతసహస్రమితైః సమేతమ్ ॥ ౭.౬౩॥

౧. అతిదివ్యం భృశప్రశస్తం రాజస్థానం రాజాసనం యస్మింస్తత్ ।

దివ్యస్రగమ్బరవిభూషితనాకనారీ-
    యుక్తైరశేషదివిజైశ్చ నిషేవ్యమాణమ్ ।
యుక్తం చ ముక్తనివహైరథ భాతి సామ-
    గానోపశోభితమిదం మధుకైటభారే! ॥ ౭.౬౪॥

తస్యాపి మధ్యభువి భాతి రమేశ ! దివ్యం
        సింహాసనం సకలవేదమయం త్వదీయమ్ ।
ధర్మాదిదైవతగణైర్విధృతం తదీయ-
    పాదత్వమీశ! గమితైర్భువనైకబన్ధో! ॥ ౭.౬౫॥

జ్ఞానం చ ధర్మ ఇహ దేవ ! తథా విరక్తి-
రైశ్వర్యమిత్యభిహితాః ఖలు దేవతాస్తాః౧।
సార్ధం వహన్తి నను వేదచతుష్టయేన
సింహాసనం సరసిజాక్ష ! పరం తదేతత్ ॥ ౭.౬౬॥

౧. సింహాసనపాదత్వాపన్నాః ।

ఆధారశక్తిరఖిలేశ ! తథైవ శక్తి-
    శ్చిచ్ఛక్తిరచ్యుత! తథైవ సదాశివాఖ్యా ।
ఇత్యమ్బుజాక్ష ! కథితాః! ఖలు శక్తయో వై
        ధర్మాదిదైవతగణస్య పరం మురారే! ॥ ౭.౬౭॥

మధ్యే చ తస్య నివసన్తి రథాఙ్గపాణే !
    సింహాసనస్య రవివహ్నిసుధామయూఖాః ।
కూర్మస్తథా ఫణివిహఙ్గపతీ చ వేదాః
        పీఠత్వమీశ! గమితాశ్చ సమస్తమన్త్రాః ॥ ౭.౬౮॥

సర్వాక్షరాకలితమీశ! వదన్తి సన్తో
        యద్యోగపీఠమితి మాధవ! దివ్యదివ్యమ్ ।

తన్మధ్యతోఽష్టదలమీశ! విభాతి పద్మ-
    ముద్యత్సహస్రకిరణచ్ఛవి కైటభారే !॥ ౨.౧౯॥

ఏతాదృశం మధురిపో ! తవ ధామ శాన్తం
        ధ్యాత్వా నరః ప్రథమమచ్యుత ! యోగిసేవ్యమ్ ।
పశ్చాచ్చ తత్కమలమధ్యగకర్ణికాయాం
        భాన్తం స్మరేద్యతమతిశ్చ భవన్తమీశమ్ ॥ ౨.౨౦॥

నో జాయతే భువి నృణాం మనసః ప్రవృత్తి-
    ర్వస్తున్యసంశయమదృష్టచరే పరోక్షే ।
ధ్యాతుం తతస్త్వసుకరం తదిదం వికుణ్ఠ-
    ధామేతి కేచన వదేయురశేషబన్ధో!॥ ౨.౨౧॥

శ్రోత్రత్వగీక్షణముఖైః కరణైస్తు యద్య-
    ద్వైర్యైః ప్రభో ! సముచితం నను భోక్తుమత్ర ।
తైస్తైస్తు తాన్యననుభూయ తదీయతత్త్వం
        నో వేత్తి చేతి వచనం ఖలు సత్యమేవ ॥ ౨.౨౨॥

లోకే సితాసిత హరిన్ముఖవర్ణభేదం
        జానాతి నైవ బహుధా నను బోధితోఽపి ।
వాక్యైః సవిస్తరతరైరయి దైత్యవైరి-
    న్నాజన్మనేత్రవికలో మనుజో హి నూనమ్ ॥ ౨.౨౩॥

తద్వచ్చ కర్ణవికలోఽత్ర నరః కథం వా
        తన్త్రీనినాదరసమిశ్రితగానసౌఖ్యమ్ ।
జానాతి హన్త భువనేశ! కవీశ్వరాణాం
        వక్త్రాబ్జనిర్గలితసత్కవితారసం వా ॥ ౨.౨౪॥

మర్త్యో జగత్యతిదరిద్రతమః కథఞ్చిత్
        భిక్షాటనార్జితకదన్నభృతాత్మకుక్షిః ।
బోద్ధుం ప్రభో ! కథామిహార్హతి హన్త సౌఖ్యం
        విత్తేశభోగ్యమతులం భుజగేన్ద్రశాయిన్ !॥ ౨.౨౫॥

వన్ధ్యా వధూర్భువననాథ! కథం ను వేత్తి
        పీడాం ప్రసూతిసమయే కిల జాయమానామ్ ।
తద్వజ్జడః కథమవైతి పరిశ్రమం తం

విద్యాఽఽప్తిబద్ధమనసా త్వనుభూయమానమ్ ॥ ౭.౭౬॥

తస్మాదదృష్టచరమీశ ! తథా పరోక్షం
తద్ధామ దివ్యమఖిలేశ! వికుణ్ఠసంజ్ఞమ్ ।
ధ్యాతుం జనైర్న ఖలు శక్యమితి త్రిధామన్ !
వార్తా చ నైవ సుధియా పురుషేణ హేయా ॥ ౭.౭౭॥

తత్ పఙ్కజాక్ష ! సకలైః శ్రమలేశవర్జం
ధ్యాతుం విభో ! వరద! ధామ తవేహ లోకే ।
కారుణ్యవారినిధినా భవతైవ సోఽయం
లక్ష్మీపతే! విరచితః సుకరోఽస్త్యు౧పాయః ॥ ౭.౭౮॥

౧. ఉపాయశ్చ వైకుణ్ఠతుల్యస్యానన్దూరపురసృష్టిరూప ఉత్తర శ్లోకే స్పష్టః ।

భాగ్యం జగత్యయి సతామివ పుఞ్జభూతం
యత్ తే పరం ప్రియతమం చ వికుణ్ఠతుల్యమ్ ।
తద్ధామ శాశ్వతమిహా౧శ్రమతః స్మరేత్ స్యా-
నన్దూరసంజ్ఞమనిశం పురుషో మురారే! ॥ ౭.౭౯॥

౧. అశ్రమేణ ।

ధ్యాత్వా పురా పురమిదం కమలాక్ష ! పశ్చాత్
తత్రత్యమన్దిరగతే నను పావనాఖ్యే ।
రమ్యే విమానవరసీమ్ని సదా శయానం
త్వాం భావయేదిహ పుమాన్ భుజగేన్ద్రతల్పే ॥ ౭.౮౦॥

ఆదౌ సహస్రకిరణాయుతదివ్యకాన్తి-
సన్దోహజిష్ణుమణిమణ్డలమణ్డితేన ।
భాన్తం జగత్త్రయగురో! మకుటేన తత్ తే
ధ్యాయేత సునిశ్చలమతిః పరముత్తమాఙ్గమ్ ॥ ౭.౮౧॥

పశ్చాద్రమేశ! తులసీవకులామ్బుజాత-
మన్దారకున్దసుమనోమయమాలికాసు ।
లోభచ్ఛలేన మకరన్దనిషేవణస్య
ధ్యాయే౧న్నతం మధుకరైస్తవ కేశపాశమ్ ॥ ౭.౮౨॥

౧. గుణతః పరాజయాన్నమస్కారేణ సమ్భావితమితి తాత్పర్యమ్ ।

భూయః స్మరేదజిత ! శారదపూర్ణచన్ద్ర-

బిమ్బచ్ఛవిప్రకటగర్వహరం మనోజ్ఞమ్ ।
సాఫల్యదాయి జగతామిహ నేత్రసృష్టే-
ర్లక్ష్మీపతే! తవ విభో ! వదనారవిన్దమ్ ॥ ౭.౮౩॥

అత్యన్తమేచకతరాలకసంవృతం తే
ధ్యాయేత్ తతః శిశుశశాఙ్కసమానశోభమ్ ।
అస్తోకసౌరభతతాఖిలదిగ్వితాన-
కస్తూరికాతిలకితం నను భాలదేశమ్ ॥ ౭.౮౪॥

అస్మాదృశేష్వలమనన్యపరాయణేషు
నిత్యం ప్రదర్శితకృపామయవారిరాశేః ।
కల్లోలరూపమనిశం యతధీః స్మరేత్ తే
చిల్లీయుగం తదను నాథ! రథాఙ్గపాణే !॥ ౭.౮౫॥

సమ్ఫుల్లసారసదలచ్ఛవి నేత్రయుగ్మం
శౌరే ! ద్వివర్ణమపి దృశ్యతరత్రివర్ణమ్ ।
ఆకర్ణదీర్ఘమఖిలేశ ! తతః స్మరేత్ తే
భక్తార్తిభఞ్జనకటాక్షసుధారసార్ద్రమ్ ॥ ౭.౮౬॥

ధ్యాయేత్ తతశ్చ మనసా మధుకైటభారే !
తాం నాసికాం తవ విభో ! జగదాధిహన్తుః ।
రాజత్తిలప్రసవతల్లజగర్వభార-
సర్వఙ్కషానుపమితద్యుతిలోభనీయామ్ ॥ ౭.౮౭॥

రాగం సమస్తజగతామపి విద్యమాన-
మాత్మన్యథో బహిరపి ప్రకటం విధాతుమ్ ।
ఉద్యోగవానివ య ఈశ ! బరీభరీతి
రాగం తమచ్యుత ! తతస్త్వధరం స్మరేత్ తే ॥ ౭.౮౮॥

లక్ష్మీపతే! దరవికాసవిరాజమాన-
కున్దావదాతరవృన్దరుచా సనాథమ్ ।
మన్దస్మితం త్రిభువనైకవిమోహనం తే
ధ్యాయేత్ తతః సరసిజాక్ష! కృపాతిసాన్ద్రమ్ ॥ ౭.౮౯॥

ధ్యాయేత్ తతః శ్రవణయుగ్మలసన్మనోజ్ఞ-
రత్నౌఘయుఙ్మకరకుణ్డలకాన్తివేణ్యాః ।
సంశీలనాద్ద్విగుణితానుపమేయశోభం

గణ్డద్వయం తవ విభో ! మణిదర్పణాభమ్ ॥ ౭.౯౦॥

ఆరుఢపూర్వధరణీధరవాసరేశ-
కోటిప్రభానిలయకౌస్తుభరత్నభాసా ।
సఞ్జాతపాటలరుచం తదను స్మరేత్ తే
గ్రీవాం ప్రభో! రుచిరకమ్బుసమానశోభామ్ ॥ ౭.౯౧॥

సఙ్గ్రామదుర్జయతరత్రిదశారివీర-
ప్రౌఢాసువాతగణభుగ్భుజగాయితౌ తౌ ।
బాహూ మహార్ఘమణికఙ్కణమణ్డితౌ తే
ధ్యాయేత్ తతో భువననాయక ! భక్తిపూర్వమ్ ॥ ౭.౯౨॥

రాజత్యహో యదనిశం త్రిజగజ్జనన్యా
లక్ష్మ్యాస్తు నిత్యనిలయాయితమార్తబన్ధో ! ।
ధ్యాయేత్ తదేతదథ రమ్యమురస్థలం తే
శ్రీవత్సలక్ష్మ విలసన్నవవన్యమాలమ్ ॥ ౭.౯౩॥

యత్రామ్బుజాక్ష ! నివసన్తి జగన్తి హన్త
భూమఞ్చతుర్దశ చరాచరవన్తి శౌరే ! ।
తం సంస్మరేదిహ తతో జఠరం త్వదీయం
లక్ష్మీపతే! నను వలిత్రయశోభమానమ్ ॥ ౭.౧౪॥

అశ్రాన్తమాస్యజలజైర్భగవఞ్చతుర్భి-
రాఘోష్యమాణనిగమేన పరం విధాత్రా ।
అధ్యాసితం నను రమేశ ! తతః స్మరేత్ తే
నాభీపుటోద్భవమశేషగురో ! సరోజమ్ ॥ ౭.౯౫॥

అత్యుత్తమచ్ఛవినికేతనభూతరత్న-
పర్యుప్తయా మధురిపో! కలధౌతకాఞ్చ్యా ।
ధ్యాయేదలఙ్కృతమహో తవ మధ్యదేశ-
మస్థూలమప్యకృశయాథ రుచా సనాథమ్ ॥ ౭.౯౬॥

సన్ధ్యాభ్రవర్ణలసితేన తతో మనోజ్ఞ-
పీతామ్బరేణ పరివేష్టితమూరుయుగ్మమ్ ।
జఙ్ఘే చ కేకివరకణ్ఠసమానశోభే
ధ్యాయేత్ తవ త్రిజగదేకపతేర్మురారే! ॥ ౭.౯౭॥

అమ్భోజగర్భసుకుమారపయోధికన్యా-
పాణిద్వయేన పరిలాలితమీశ! నిత్యమ్ ।
భక్తౌఘవాఞ్ఛితఫలప్రదమార్తబన్ధో !
ధ్యాయేత్ పదామ్బుజయుగం తవ యోగిసేవ్యమ్ ॥ ౭.౯౮॥

అఙ్గేషు దేవ ! సకలేషు తవాతిరమ్యే
తత్రాఙ్ఘ్రిపఙ్కజయుగే వినియోజ్య చేతః ।
సన్త్యక్తసర్వవిషయస్పృహ ఏష మర్త్యః
సమ్ప్రాప్నుయాద్దృఢమనిర్వచనీయసౌఖ్యమ్ ॥ ౭.౯౯॥

తస్మాత్ ప్రభో ! నలినపత్రగతామ్బుబిన్దు-
లోలం త్వవాప్య నరజన్మ భువీహ దేహీ ।
త్వామేవ చక్రధర ! శాశ్వతమోదలబ్ధ్యై
ధ్యాయేదమేయకరుణానిధిమచ్యుతైవమ్ ॥ ౭.౧౦౦॥

ఇతి స్వాతిశ్రీరామవర్మవఞ్చిమహారాజవిరచితాయాం
భక్తిమఞ్జర్యాం సప్తమశతకమ్ ।

అథాష్టమశతకమ్ ।

అథ కథయామి చతుర్థీ
తవ పదయుగసేవనాఖ్యభక్తిమహమ్ ।
సరసిజనాభ! తదర్థం
కురు మమ సహసా పటీయసీ వాణీమ్ ॥ ౮.౧॥

శ్రుతినిచయాగమషట్క-
స్మృతిసన్తతిసత్పురాణశతకేషు ।
త్వత్పదభజనాదన్యత్
సారం ప్రతిపాద్యమస్తి నైవ దృఢమ్ ॥ ౮.౨॥

స్మరహరసరసిజనిలయ-
త్రిదివకులాధీశముఖ్యసకలసురాః ।
యత్ కిల వాఞ్ఛన్త్యనిశం
తతో వరం కిం తవాఙ్ఘ్రియుగభజనాత్ ॥ ౮.3॥

౧కలశపయోనిధికన్యా

జగతాం జననీ నిసర్గచపలాపి ।
త్యజతి హి సహసా స్వీయం
శీలం శౌరే ! త్వదఙ్ఘ్రిభజనవిధౌ ॥ ౮.౪॥

౧. లక్ష్మీః ।

జగతి సతృష్ణాః సర్వే
యల్లేశాప్త్యై తథావిధా ౧సేయమ్ ।
యత్ర సతృష్ణా నిత్యం
కిం పరమస్మాత్ పదాబ్జభజనాత్ తే ॥ ౮.౫॥

౧. లక్ష్మీః

యద్గలితం వరద ! రజో
మూర్ధ్నా సన్ధార్య హన్త విబుధవరాః ।
స్వయమిహ రజసా రహితా
జాయన్తే నాథ! చిత్రమహో ॥ ౮.౬॥

తృణవదిదం జగదఖిలం
మన్వానా నిస్పృహాః పరం మునయః ।
శుకభృగునారదముఖ్యా-
స్త్వత్పదభజనే తు సస్పృహా నిత్యమ్ ॥ ౮.౭॥

యత్ప్రాప్త్యై భువి కేచిద్-
విగలితదేహాభిమానమతిఘోరమ్ ।
తప ఇహ ౧దధతే భూమన్ !
సా పదసేవా న కేన వాఞ్ఛ్యా తే ॥ ౮.౮॥

౧. పుష్ణన్తి ।

శ్రమలవరహితం తస్యాం
ప్రాప్తాయామయి తవాఙ్ఘ్రిసేవాయామ్ ।
తవ కృపయైవ మురారే !
ప్రాప్యం మనుజైరతోఽపి కిం భాగ్యమ్ ॥ ౮.౯॥

నిగమాగమవిహితాని
ప్రచురతరాఘౌఘశమనదక్షాణి ।
తన్వన్తే వరద! బుధై-

ర్యల్లాభాయైవ సకలకర్మాణి ॥ ౮.౧౦॥

యద్వన్నగరీమేకాం
సన్తి ప్రాప్తుం బహూని వర్త్మాని ।
తద్వత్ త్వత్పదసేవా-
మేకాం లబ్ధుం సమస్తకర్మాణి ॥ ౮.౧౧॥

వ్రజతి న వై సాఫల్యం
జగతి వినా యాం కిలైకమపి కర్మ ।
సువిమలమపి మురవైరిం-
స్తాం పదసేవాం తవేహ కో నేచ్ఛేత్ ॥ ౮.౧౨॥

౧ఇష్టాపూర్తైః కేచిత్
కతిచిదజస్రం తథాన్నదానేన ।
కతిచన దానైర్వివిధైః
సుకృతమమేయం కిలార్జయన్త్యత్ర ॥ ౮.౧౩॥

౧. ఇష్టైర్యజ్ఞైః పూర్తైః ఖాతాదికర్మభిశ్చ ।

తైస్తైర్ధర్మైరేభి-
ర్బహుషు చ తుష్టేషు జీవజాలేషు ।
సకలహృదన్తర్యామీ
తుష్టో భవితా త్వమేవ విశ్వాత్మన్ !॥ ౮.౧౪॥

తుష్టే త్రిభువననాథే
భవతి కిలోద్యత్కృపాసుధామ్భోధౌ ।
ప్రాప్తా తవ పదసేవా
శ్రమలవరహితం భువీహ మర్త్యైః స్యాత్ ॥ ౮.౧౫॥

తస్మాత్ కమపి హి మార్గే
జగతి సమాలమ్బ్య నాథ ! ధుతదోషైః ।
యత్నో విధీయమాన-
స్తవ పదసేవైకలిప్సయైవ దృఢమ్ ॥ ౮.౧౬॥

భువనవిధాతృత్వం వా
త్రిభువనమాన్యం పదం తథైన్ద్రం వా ।
అపి దిగధీశత్వం వా

త్వత్పదసేవాఫలాన్నాన్యత్ ॥ ౮.౧౭॥

జగతః సృష్టిం కుర్వ-
న్నపి నను భవదాజ్ఞ్యైవ విధిరీశ ! ।
లభతే బన్ధాన్ముక్తిం
మనసా స్మృత్త్వైవ తే పదామ్భోజమ్ ॥ ౮.౧౮॥

భువనదురాపాన్ భోగాన్
భుఞ్జానోఽప్యథ వలారిరయి నాకే ।
అధిగతసకలార్థోఽసౌ
వృణుతే త్వత్పాదసేవనైకరతిమ్ ॥ ౮.౧౯॥

తద్వద్ధనదజలేశ-
జ్వలనయమోగ్రాదయోఽపి దిక్పాలాః ।
శిరసి కృతాఞ్జలిబన్ధం
త్వత్పదసేవాం సదైవ యాచన్తే ॥ ౮.౨౦॥

ఇదమిహ శీలం ౧భవినాం
యదిహ కిలావాప్తుమీప్సితం కిమపి ।
సేవన్తే మురవైరిం-
స్తత్ప్రాప్తేర్హేతుభూతమయి వస్తు ॥ ౮.౨౧॥

ఈప్సితలాభే తు పునః
క్షణమపి తన్నాద్రియన్త ఇహ నూనమ్ ।
చిరమిహ వాఞ్ఛితలబ్ధ్యై
సంసేవితమప్యతీవ యత్నేన ॥ ౮.౨౨॥

శాన్తపిపాసః కూపం
సమ్భృతజఠరస్తథాతిథిర్గేహమ్౧।
భిషజం పరిహృతరోగ-
స్త్యజతి ధరాయాం నరోఽత్ర నిశ్శఙ్కమ్ ॥ ౮.౨౩॥

౧. అన్నదాతుర్గృహమ్ ।

ధనభువమాప్తద్రవిణో
లబ్ధామ్నాయస్తథా కిలాచార్యమ్ ।
జితరిపురపి రణభూమిం

ప్రోజ్ఝతి జగతీహ మానవో నూనమ్ ॥ ౮.౨౪॥

ఋత్విజ్నికరస్తద్వద్-
యజమానం దత్తదక్షిణం విధివత్ ।
దాతారం త్యజతి దృఢం
సమ్పూర్ణమనోరథస్తథైవార్థీ ॥ ౮.౨౫॥

లబ్ధమరన్దశ్చ తథా
మధుపసమూహః సరోజినీం త్యజతి ।
మధురఫలాన్యథ భుక్త్వా
విటపినమపి తద్వదేవ విహగతతిః ॥ ౮.౨౬॥

అధ్యాత్మజ్ఞానవిధూ-
తాఖిలమోహస్తథా కుతర్కరతిమ్ ।
త్యజతి చ సిద్ధౌషధభాజ్-
౧మార్గణమపి వీరుధామరణ్యభువామ్ ॥ ౮.౨౭॥

౧. అన్వేషణమపి ।

వనభువి ధావన్ ధావన్
విధృతశరాసేషురచ్యుత ! పులిన్దః ।
మృగమను మృగమదలాభే
త్యజతి తదేతచ్చ సాహసం సహసా ॥ ౮.౨౮॥

తస్మాద్భువినః సర్వే
జగతి కిలాశ్రిత్య వాఞ్ఛితావాప్త్యై ।
తత్ప్రదమచ్యుత ! వస్తు
త్యక్ష్యన్తీతి స్ఫుటం తదిష్టాప్తౌ ॥ ౮.౨౯॥

౧తర్హి త్రిదివదురాపా-
నపి భోగాన్ దాతుమత్ర కా దక్షా ।
ఇతి ఖలు విచార్యమాణే
త్వత్పదసేవైవ భూతలే త్వేకా ॥ ౮.౩౦॥

౧. ఏవం స్థితే ।

అనధిగతార్థా మనుజా
వరదభవత్పాదసేవయాథ తయా ।

అధిగతసకలార్థాః స్యు-
    ర్లక్ష్మీజానే ! భువీహ నిశ్శఙ్కమ్ ॥ ౮.౩౧॥

అధిగతసకలార్థాశ్చ
    ద్రుహిణవలారాతిముఖ్యవిబుధేన్ద్రాః ।
కిమిహ స్పృహయన్తస్త్వత్-
    పదభజనం సారసాక్ష ! రచయన్తి ॥ ౮.౩౨॥

తావకచరణసరోజ-
    ద్వన్ద్వనిషేవాఫలస్వరూపాణామ్ ।
స్వీయానాం పదవీనాం
    నిత్యం పరిరక్షణార్థమితి విద్మః ॥ ౮.౩౩॥

తర్హి జగన్నశ్వరతాం
    విజ్ఞాయాశేషవస్తువిముఖానామ్ ।
జనయతి కస్మాత్ సక్తిం
    యమినామపి తావకాఙ్ఘ్రియుగసేవా ॥ ౮.౩౪॥

ఇతి ఖలు భూయో భూయో
    మనసా సమ్యగ్విచార్యమాణే తు ।
భాతి హి మే ధిషణాయాం
    పఙ్కజనాభైవమేవ వాచ్యమితి ॥ ౮.౩౫॥

అస్తి స్ఫుటమిహ తస్యాం
    కిమపి సుఖం త్వత్పదాబ్జసేవాయామ్ ।
అనుపమమక్షుబ్ధతమం
    స్థిరమమలం త్వనుభవైకవేద్యమహో ॥ ౮.౩౬॥

జగతి విభో ! విజ్ఞాతుం
    యదశక్యం కరణపఞ్చకేనాపి ।
వాఙ్మనసయోరవిషయో
    జయతి సుఖం తత్ తవాఙ్ఘ్రిభజనభవమ్ ॥ ౮.౩౭॥

నిర్ణేతుం తద్రూపం
    శేకుర్నాద్యాపి హన్త మునయోఽపి ।
కిముత సుమన్దమనీషాః

స్యానన్దూరేశ ! మాదృశా మనుజాః ॥ ౮.౩౮॥

సకృదనుభూయ చ సౌఖ్యం
తత్ పదసేవాభవం తవేహ విభో ! ।
కో ను విదధ్యాత్ సక్తిం
జడమతిరపి లౌకికేష్వయి సుఖేషు ॥ ౮.౩౯॥

విషయసుఖేషు నరాణాం
స్యాన్మ్లానం తావదేవ సుఖబుద్ధిః ।
యావత్ త్వత్పదసేవా-
భవసౌఖ్యం నాప్యతే నిరస్తతమః ॥ ౮.౪౦॥

యద్వన్మృగతృష్ణాయాం
తోయభ్రాన్త్యా ప్రధావతీహ మృగః ।
తద్వద్విషయసుఖేషు
భ్రమతి కిలాజ్ఞో జనః సుఖభ్రాన్త్యా ॥ ౮.౪౧॥

కిఞ్చన గుళసమ్మిశ్రాం
గుళికాం లోకేఽత్ర నిమ్బచూర్ణకృతామ్ ।
ముక్త్వా కః సుఖమీయాత్
౧తద్వదహో సుఖమపీహ విషయభవమ్ ॥ ౮.౪౨॥

౧. తాదృశగుళికాభోజనసుఖవత్ ।

హాస్యో యత్నో యద్వత్
కాచమణేర్లబ్ధయే హి మర్త్యానామ్ ।
తద్వద్విషయసుఖస్య
ప్రాప్త్యై రచితః స్ఫుటం నృభిర్యత్నః ॥ ౮.౪౩॥

స్తోకసుఖం బహుదుఃఖం
యస్మాల్లోకే విభాతి విషయసుఖమ్ ।
దుఃఖదమేవేతి తతో
విజ్ఞేయం తన్ముకున్ద ! నిశ్శఙ్కమ్ ॥ ౮.౪౪॥

కిఞ్చ న జాగర్తి తథా
కిమపి సుఖం త్రిష్వపీశ! భువనేషు ।
యన్న హి దుఃఖవిమిశ్రం

త్వత్పదసేవాసుఖాదృతే విమలాత్ ॥ ౮.౪౫॥

తస్మాత్ త్వత్పదసేవా-
జన్యసుఖస్యాంశలేశమపి లోకే ।
ప్రాప్తుం దక్షాణి స్యుః
కథమన్యాన్యమ్బుజేక్షణ! సుఖాని ॥ ౮.౪౬॥

ప్రచలత్తుఙ్గతరఙ్గ-
స్యామ్భోధేరపి కదాచిదథ తోయమ్ ।
౧గణయేన్న తు బత సీమాం
త్వత్పదసేవాభవస్య సౌఖ్యస్య ॥ ౮.౪౭॥

౧. పరిచ్ఛిన్ద్యాత్ ।

గణయేదపి ౧పురటానాం
రాశీన్ హేమాచలస్థితానమితాన్ ।
జగతి తథాపి న సీమాం
శర్మతతేస్తావకాఙ్ఘ్రిభజనభువః ॥ ౮.౪౮॥

౨. సువర్ణానామ్ ।

కిం బహునా సిద్ధాన్తాః
సర్వే యాన్త్యేవ పూర్వపక్షత్వమ్ ।
పదభజనాత్మక ఏక-
స్తవ భగవన్ ! శిష్యతే హి రాద్ధాన్తః ॥ ౮.౪౯॥

కిఞ్చ జగత్త్రయపాప-
వ్యూహచ్ఛేదే కిలా౧స్య వైదగ్ధ్యమ్ ।
ప్రథయతి జహ్నోస్తనయై-
వోద్భూతా నను పదాజయుగలాత్ తే ॥ ౮.౫౦॥

౧. పదభజనస్య ।

ప్రభవతి వక్తుం కో వా
మాహాత్మ్యం జగతి జహ్నుతనయాయాః ।
వహతే యాం నను శిరసా
సాదరమద్యాపి పార్వతీశోఽపి ॥ ౮.౫౧॥

శ్రవణం దర్శనమాత్రం

యస్యాః పాపాని హన్తి సకలాని ।
కిముత విభో ! ౧తత్ర కృతం
మజ్జనమథవా తదమ్బుసాం పానమ్ ॥ ౮.౫౨॥

౧. గఙ్గాయామ్ ।

తస్యాస్తుఙ్గతరఙ్గో-
ల్లుఠనసముద్భూత కలకలారావమ్ ।
శ్రుత్వా భృశతరభీత్యా
ధావతి పాపం న కాస్వహో దిక్షు ॥ ౮.౫౩॥

క్షుద్రతరైరస్మాకం
పాతకహారీణి సన్తి తీర్థాని ।
నిష్కృతినివహైరప్యఘ-
మనివార్యం హరతి దేవ ! గఙ్గేయమ్ ॥ ౮.౫౪॥

౧యన్నామాక్షరమాద్యం
శ్రుత్వా ౨కలయన్తి కర్ణయోః పాణిమ్ ।
తీర్థాన్యన్యానీదృ౩క్-
పాతకిలాభో మహోత్సవో యస్యాః ॥ ౮.౫౫॥

౧. యస్య పాతకినో నామఘటకమక్షరమ్ । ౨. పాతకసఙ్క్రమభయాదితి భావః ।
౩. ఈదృగ్ అన్యతీర్థోద్వేజకనామధేయో యః పాతకీ తస్య లాభః ।

అధ్వరదానాదిభిర-
ప్యనివార్యం రోగమీశ! పాపమయమ్ ।
సహసా దూరీకర్తుం
విలసతి పరమం హి భేషజం గఙ్గా ॥ ౮.౫౬॥

పాయం పాయం తోయం
గఙ్గాయా యావదిచ్ఛమిహ యే తు ।
జాయన్తే గతతాపా-
స్తద్భాగ్యం కో భవేత్ పటుర్వక్తుమ్ ॥ ౮.౫౭॥

తాపత్రయమభిహన్తుం
లోకస్యాత్మానమాశ్రితస్య పరమ్ ।
మన్యే గఙ్గా జాతా

నామ్నేయం ౧త్రిపథగేతి విశ్వగురో !॥ ౮.౫౮॥

౧. త్రిపథేన ఆధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికరూపతాపత్రయహననానుకూలేన మార్గత్రయేణ గచ్ఛతీత్యేవం త్రిపథగానామనిర్వచనముత్ప్రేక్ష్యతే ।

సంసేవ్యేహ శరీరీ
భాగ్యాద్భాగీరథీం హతాఘౌఘామ్ ।
దేవత్వం దివి లబ్ధ్వా
భవితా ౧భాగీరథీ నను సుధాయామ్ ॥ ౮.౫౯॥

౧. యథాక్రతున్యాయేన సేవ్యాభిన్నః, అథ చ (సుధాయాం) భాగీ అంశీ రథీ । రథవాంశ్చ ।

తనురివ సా విశ్వసృజో
భాతి భృశం ౧సర్వతోముఖవతీ చ ।
వహతి తథైవ సరాగాం
శ్రీనాథ! ౨సరస్వతీం చ మురవైరిన్ ॥ ౮.౬౦॥

౧. జలవతీం సర్వత ఆననవతీం చ । ౨. నదీం వాగ్దేవీం చ ।

విన్దతి నరకే పాపీ
నానారూపం శ్రమం న వై పాపమ్ ।
లభతే గఙ్గాయాం తు
శ్రమమతులం పాపమేవ న తు పాపీ ॥ ౮.౬౧॥

దణ్డయతీహ కృతాన్తో
నరకే ఖలు పాపినం విధూతదయమ్ ।
నిర్ముచ్యాఘినమఘతో
దణ్డయతీహాఘమేవ సురతటినీ ॥ ౮.౬౨॥

సకుతుకమహహ లుఠన్త-
స్తద్వీచీతతిషు మానవాః కే కే ।
లుఠనైర్న్నరకే రహితా
భగవన్ ! నో యాన్తి మోదమనవద్యమ్ ॥ ౮.౬౩॥

హన్త విమానారూఢా-
నాయాతో వీక్ష్య పాపినో నాకే ।
౧తత్సమ్పర్కాద్దేవా

అపి మూర్ధ్నా సన్నమన్తి హి ౨విమానాః ॥ ౮.౬౪॥

౧. గఙ్గాసమ్పర్కాత్ । ౨. నిరహఙ్కారాః ।

అఘినాం సుకృతవతాం చ
స్యాన్మానం తావదేవ నను భేదః ।
యావజ్జహ్నుసుతాయాః
సలిలేన క్షాల్యతే నిజం న వపుః ॥ ౮.౬౫॥

సద్భిర్గర్హితమవనౌ
దర్శనమపి పాపినాం యేషామ్ ।
అనుషఙ్గాద్గఙ్గాయా-
స్తేఽపి భవన్త్యతిథయో ౧నిలిమ్పపురే ॥ ౮.౬౬॥

౧. దేవనగరే ।

యామ్యభటోత్సాహో వా
తద్వత్ కోలాహలశ్చ తన్నగరే ।
యాతో విలయం సహసా
యావద్గఙ్గా మహీతలం ప్రాప్తా ॥ ౮.౬౭॥

సుమనఃసౌరభ౧హరణ-
ప్రోద్భూతోద్వేలపాతకోఽపి పరమ్ ।
అనుషఙ్గాజ్జహ్నుభువ-
స్త్రిభువనమనిశం పునాతి పవమానః ॥ ౮.౬౮॥

౧. హరణేతి - చోరణేత్యర్థః ।

కృత్వా పూతాన్ కృత్స్నాన్
పాతకినః పునరపీహ తాన్ లిప్సుః ।
మన్యే మార్గయతీయం
సురతటినీ గిరిశమౌలిమధిరుహ్య ॥ ౮.౬౯॥

భరితక్షారజలం తం
స్వీకృత్యామ్భోనిధిం స్వభర్తృతయా ।
హేయమపేయమపీయం
కలయతి తీర్థావతంసమిహ లోకే ॥ ౮.౭౦॥

అగ్ర్యగిరోఽప్యనుభావం

గఙ్గాయాః వక్తుముద్యతాః కవయః ।
౧వ్యగ్రతరత్వం వచసి
స్ఫుటమనఘ! ప్రాప్నువన్తి నో కే కే ॥ ౮.౭౧॥

౧. ఆకులతరత్వమ్ ।

గఙ్గావర్ణనలోలైః
కవితిలకైరతిశయోక్తిరిహ లోకే ।
కరుణానిధే ! ప్రయుక్తా
భవతి హి నిస్సంశయం స్వభావోక్తిః ॥ ౮.౭౨॥

సాదృశ్యానుపపత్తే-
స్తస్యాః కేనాపి వస్తునా లోకే ।
ఉపమానాభావవశాద్-
వాచ్యో నూనం త్వనన్వయః కవిభిః ॥ ౮.౭౩॥

నిజరసనాగ్రాత్ కవిభి-
ర్జ్ఞాతుం సమ్ప్రేషితేవ గుణమస్యాః ।
మన్యే ౧సరస్వతీ సా
శ్లిష్యతి గఙ్గాం ౨సరస్వతీభూయ ॥ ౮.౭౪॥

౧. వాగ్దేవీ । ౨. నదీవిశేషీభూయ ।

ధీరసమీరోద్ధూత-
స్వచ్ఛసుశీతామ్బుశీకరోపేతమ్ ।
తీరం గాఙ్గం శ్రిత్వా
స్వర్వాసేఽపి స్పృహాం న కస్త్యజతి ॥ ౮.౭౫॥

తరవస్తత్తీరభవాః
పవనచలైర్మృదుతలైః స్వపర్ణాగ్రైః ।
రచయన్తి వీజనవిధిం
యేఽస్యాస్తే నూనమీశ! ధన్యతమాః ॥ ౮.౭౬॥

లసతాం గఙ్గాసలిలే
సరసిరుహాణాం మిషేణ సురసుదృశామ్ ।
పశ్యన్తీనామేనాం
దృశ్యన్తే బిమ్బితాని వదనాని ॥ ౮.౭౭॥

చిత్రం ౧భఙ్గవతీ సా
 తనుతే సంశ్రితమ౨భఙ్గసుఖపూర్ణమ్ ।
౩జలమయ్యప్యథ నృణా-
 మజ్ఞానం హరతి నిస్తులం సహసా ॥ ౮.౭౮॥

౧. తరఙ్గవతీ అపాయవతీ చ । ౨. అనపాయిసౌఖ్యభరితమ్ ।
౩. జలశబ్దో జడే పయసి చ ।

మనుజైర్ముక్తికరీతి
 స్వనదీతి సురైస్త్వదఙ్ఘ్రిజేతి వరైః ।
శం తనుతామితి మునిభిః
 శన్తనుదాయితా ప్రకీర్తితా సేయమ్ ॥ ౮.౭౯॥

శిశుశశిచూడాం స్వకరైః
 కుమ్భామ్భోజే వరాభయే దధతీమ్ ।
శుభ్రాం శుభ్రాభరణాం
 సితమకరస్థాం స్మరన్తి తాం కృతినః ॥ ౮.౮౦॥

ఇయమపి మకరన్దత్వం
 ప్రాప్తా యత్రాఙ్ఘ్రిపఙ్కజే భవతః ।
గఙ్గా సకలాఘహరా
 తస్య నిషేవా కథం నృణాం న స్యాత్ ॥ ౮.౮౧॥

తస్మాత్ కార్యో యత్నో
 జగతి సమస్తైః శుభేచ్ఛుభిర్మనుజైః ।
తావకచరణసరోజ-
 ద్వన్ద్వనిషేవాప్తయే హి నిశ్శఙ్కమ్ ॥ ౮.౮౨॥

అథ కథయామ్యయి భగవన్ !
 పదయుగసేవావిధిం తవేహ ముదా ।
సకలసురాసురమర్త్య-
 ప్రణతపదామ్భోరుహస్య తవ కృపయా ॥ ౮.౮౩॥

వపుషా వచసా మనసే-
 త్యేవం భవతి త్రిధా చరణసేవా ।
ఉత్కర్షమాసు చ తిసృ-
 ష్వీశ! వదన్త్యుత్తరోత్తరం మునయః ॥ ౮.౮౪॥

శిరసా తవ పదయుగలా-
    న్నిస్సృతమథ తీర్థతీర్థమజ! తోయమ్ ।
సకలవిధాంహఃక్షతయే
    సన్తతమఖిలేశ ! ధారయేన్మనుజః ॥ ౮.౮౫॥

తదిదం సమ్ప్రోక్ష్య పునః
    సర్వాఙ్గేష్వపి పుమానసౌ సలిలమ్ ।
స్వతనుస్థితమిహ పాపం
    సర్వం విద్రావయేదశేషగురో !॥ ౮.౮౬॥

తద్వత్ త్వత్పదకమల-
    ద్వయవరివస్యార్హమాదరాన్నిత్యమ్ ।
సురభిలకుసుమకదమ్బక-
    మవచిత్యారాత్ తవోపదీకుర్యాత్ ॥ ౮.౮౭॥

భవదఙ్ఘ్రివ్యతికరతో
    ధన్యతమైస్తులసికాదలైర్నితరామ్ ।
నిచితాయాం చిరమవనౌ
    విలుఠేత్ పులకీ సబాష్పనేత్రశ్చ ॥ ౮.౮౮॥

తావకచరణసరోజ-
    ద్వన్ద్వసమాలోకనేన నను పరమమ్ ।
సాఫల్యం వరద ! దృశో-
    ర్లక్ష్మీనాథార్జయేదయం మనుజః ॥ ౮.౮౯॥

పదయుగవిగలత్తులసీ-
    దలనిచయాఘ్రాణతస్తవాజస్రమ్ ।
ధన్యతమామఘవైరిన్ !
    మనుజోఽయం నాసికాం తథా కలయేత్ ॥ ౮.౯౦॥

దోర్భ్యామఞ్జలిబన్ధం
    కలయేత్ తద్వత్ తవాఙ్ఘ్రిసరసిజయోః ।
హరతి హి నిశ్శఙ్కం యో (FN యో - అఞ్జలిబన్ధః)
    బన్ధమశేషం రమాపతే ! భవినామ్ ॥ ౮.౯౧॥

అఘహర! వచసా చ తథా
 సేవాం రచయేన్ముకున్ద ! పదయోస్తే ।
సకలపరీతాపౌఘ-
 క్షతయే మర్త్యోఽయమాదరాన్నిత్యమ్ ॥ ౮.౯౨॥

ప్రథయతి వాగేకైవ
 స్ఫుటమిహ భేదం నరస్య తిర్యగ్భ్యః ।
క్వ ను వినియోజ్యా సా చ
 శ్రీరమణ! వినా తవాఙ్ఘ్రిసేవాయాః ॥ ౮.౯౩॥

ద్రవిణమదోన్మత్తానా-
 మసతాం ప్రీత్యై వచోభిరలముదితైః ।
మనుజేన కణ్ఠశోషా-
 దపరం కిం ఫలమిహాప్యతే భూమౌ ॥ ౮.౯౪॥

తస్మాన్నైగమ౧వచసాం
 మాలికయా ముఖరితాస్య ఇహ మనుజః ।
చరణసరోరుహయోస్తే
 సేవాం కలయేదమేయసుఖదాత్రీమ్ ॥ ౮.౯౫॥

౧. వైదికవాచామ్ ।

యద్యధికారో న స్యాత్
 ౧తత్ర తు పౌరాణికైర్నుతివచోభిః ।
అథవా కేవలవచనైః
 ప్రణతిపరైస్తేవ నిషేవ్యమజ ! చరణమ్ ॥ ౮.౯౬॥

౧. వైదికవచస్సు ।

మనసాప్యజిత ! శరీరీ
 తవ చరణసరోజయోస్తథా సేవామ్ ।
సుదృఢతరేణ విధ్యాత్
 సర్వవరిష్ఠామశేషలోకగురో !॥ ౮.౯౭॥

న చలతి కరణసమూహో
 యస్య వ్యాపారమన్తరా లోకే ।
మనసా తేనైవ కృతా

తవ పదసేవా రమేశ ! ముఖ్యతమా ॥ ౮.౯౮॥

తస్మాద్విషయసమూహాత్
సహసేదం సన్నివర్త్య నను హృదయమ్ ।
పఙ్కజనాభ! తవాఙ్ఘ్రి-
ద్వన్ద్వనిషేవారతం సదా కలయేత్ ॥ ౮.౯౯॥

కరణత్రితయేనైవం
పదకమలం తే నిషేవతే యో వా ।
ఇహ చ పరత్ర చ సోఽయం
శర్మ పరం ప్రాప్నుయాదసన్దిగ్ధమ్ ॥ ౮.౧౦౦॥

ఇతి స్వాతిశ్రీరామవర్మవఞ్చిమహారాజవిరచితాయాం
భక్తిమఞ్జర్యాం అష్టమశతకమ్ ।

అథ నవమశతకమ్ ।

స్యానన్దూరాధీశ! వక్ష్యామ్యథాహం
భాగ్యప్రాప్యాం తావకీనార్చనాఖ్యామ్ ।
భక్తిం సద్యః పఞ్చమీ కైటభారే !
విశ్వోత్కృష్టాం నాథ! సర్వార్థదాత్రీమ్ ॥ ౯.౧॥

క్వాహం శౌరే ! మన్దబుద్ధిర్నికామం
క్వాసౌ భూమా తావకీనార్చనస్య । (FN భూమా - మహిమా)
దేవాథాపి ప్రేరయేత్ త్వత్కృపా మే
వాణీం యద్వత్ తద్వదేతాం బ్రవీమి ॥ ౯.౨॥ (FN ఏతాం - భక్తిమ్)
దేవాః సేన్ద్రాస్తాపసాస్త్యక్తమోహా
యద్వై నిత్యం ప్రార్థయన్తే నికామమ్ ।
తస్మాల్లక్ష్మీనాయకాభ్యర్చనాత్ తే
కోఽన్యో లాభః కేశవాస్తే వరీయాన్ ॥ ౯.3॥

తస్మాత్ సమ్ప్రాప్యేహ దేహీ నరత్వం
తత్రాప్యమ్భోజాక్ష ! ముఖ్యం ద్విజత్వమ్ ।
యో వా ధత్తే నిత్యమారాధనే తే
వాఞ్ఛాం సోఽయం ధన్యధన్యోఽత్ర నూనమ్ ॥ ౯.౪॥

జన్మన్యద్ధా పాణయో వై పరస్మిన్ (FN పరస్మిన్ - అన్యస్మిన్ అతీతే ఇత్యర్థః)
యేషాం పూజాం చక్రిరే న త్వదీయామ్ ।
జాయన్తే తే చక్రవర్త్యేకయోగ్యై-
శ్చిహ్నైరాభస్వత్పాణిపద్మాః కథం వా ॥ ౯.౫॥

కిఞ్చ శ్రీమన్ ! సార్థకత్వం హి పాణే-
ర్మర్త్యోఽయం తే ప్రాప్నుయాత్ పూజయైవ ।
నో చేదుచ్చైర్జృమ్భితానాం తరూణాం
శాఖాభ్యః కస్తస్య జాగర్తి భేదః ॥ ౯.౬॥ (FN కః - పాణేః)
త్వామారాధ్య శ్రీపతే! విశ్వనాథం
ప్రీతిం లబ్ధుం శక్నుయాదత్ర కస్తే ।
కిన్తు ౧స్ఫూర్జద్భక్తవాత్సల్యభావాద్-
౨గృహ్ణీషేఽ౩ర్చామల్పికామప్యనల్పామ్ ॥ ౯.౭॥

౧. స్ఫూర్జద్భక్తేషు వాత్సల్యం యస్య తస్య భావాత్ । ౨. గణయసీత్యర్థః,
౩. పూజామ్ ।

నాలఙ్కారో లేపనం నో నివేద్యం
నో వా నూనం గీతవాదిత్రఘోషః ।
సమ్ప్రీత్యై స్యాదఙ్గ ! తే భక్తిదత్తం
యత్ కిఞ్చిత్ త్వం మన్యసే వస్తు పూర్ణమ్ ॥ ౯.౮॥

కిం మార్తణ్డస్తేజసామేకధామ
ప్రీతో నాస్తే దీపనీరాజనాభిః ।
సిన్ధుస్తద్వచ్చార్పితైః స్నానకాలే
రత్నైస్తుష్యేత్ కిం న రత్నాకరోఽపి ॥ ౯.౯॥

శ్రీమంస్తద్వల్లోకపాలైరశేషై-
రప్యత్యర్థే పూజితస్త్వం మురారే ! ।
పూజాయామప్యస్మదాద్యైః కృతాయా-
మజ్ఞైర్నిత్యం తుష్యసి హ్యస్తశఙ్కమ్ ॥ ౯.౧౦॥
తస్మాద్యావచ్ఛక్తి మర్త్యైరశేషైః
పూజాయాం తే పూజితస్యాఖిలేశైః ।
ద్రాగాలమ్బ్యం జాగరూకత్వమద్ధా

నిత్యం శ్రేయోలిప్సుభిః శార్ఙ్గపాణే! ॥ ౬.౧౧॥

లక్ష్మీజానే! వక్తుమద్యారభేఽహం
కిఞ్చిత్ పాథోజాక్ష! పూజావిధిం తే ।
భక్తోత్తంసాయోద్ధవాయోపదిష్టం
కారుణ్యామ్భోరాశినాహో త్వయైవ ॥ ౬.౧౨॥

త్వత్పూజాయాం లోలుపోఽథ ద్విజన్మా
మర్త్యో లోకే స్వీయశాఖానుసారాత్ ।
యుక్తే కాలే తూపనీతో ముహూర్తే
బ్రాహ్మే తు స్యాదుత్థితః శార్ఙ్గపాణే! ॥ ౬.౧౩॥

కృత్వా పశ్చాద్దన్తసఙ్క్షాలనాద్యం
గృహ్ణన్మృత్స్నాం వైదికైస్తాన్త్రికైశ్చ ।
మన్త్రైః కృత్వా ప్రోక్షణాదీని సమ్యక్
స్నాతః సన్ధ్యావన్దనాదీని కుర్యాత్ ॥ ౬.౧౪॥

భూయో విష్ణుం పూజయామీతి కృత్వా
సఙ్కల్పం తే ప్రారభేతాఙ్గ ! పూజామ్ ।
సమ్ప్రాప్యారాద్దేవగేహం చ పూజా-
సమ్భారాంస్తే సాధు సమ్భృత్య మర్త్యః ॥ ౬.౧౫॥

శైలీ తద్వద్దారురూపా చ లౌహీ
౧లేప్యా లేఖ్యా సైకతీ హృన్మయీ చ ।
దైత్యారాతే ! రత్నమయ్యప్యథైవం
హ్యష్టాస్వద్ధా పూజయేన్మూర్తిషు త్వామ్ ॥ ౬.౧౬॥

౧. సుధాదికల్పితా ।

తాసు శ్రీమంస్త్వాం తిసృష్వాదిమాసు
ప్రార్చన్ భక్త్యా రత్నమయ్యాం చ మూర్తౌ ।
నిర్మాల్యోద్వాసం విధాయాథ మన్త్రైః
పుంసూక్తాద్యైస్తేఽభిషేకం చ కుర్యాత్ ॥ ౬.౧౭॥

లేప్యాలేఖ్యాసైకతీష్వత్ర భూమన్ !
కృత్వా మర్త్యః కేవలం ౧మార్జనం చ ।
గన్ధైః పుష్పైర్భూషితాయాస్తు మూర్తే-

స్తిష్ఠేద్భాగే దక్షిణే పూజకస్తే ॥ ౯.౧౮॥

౧. మార్జనం కేవలం, న త్వభిషేకమ్ ।

పాణౌ సన్ధార్యాథ సవ్యే పవిత్రం
౧గుర్వాదీనప్యాశు సంవన్ద్య పాణిమ్ ।
సంశోధ్యారాదస్త్రమన్త్రేణ కుర్యా-
౨న్మన్త్రాత్మానౌ మూలమన్త్రేణ హస్తౌ ॥ ౯.౧౯॥

౧. ఆదిపదగ్రాహ్యా వినాయకాదయః ।
౨. "మూలవ్యాపకతో వరౌ మనుమయౌ హస్తౌ సముత్పాద్య చ"
ఇతి తన్త్రసముచ్చయః ।

కృత్వా తాభ్యాం చ ౧త్రితాలాదికం వై
౨భాస్వత్సఙ్ఖ్యైర్మానసోఙ్కారలాపైః ।
ప్రాణాయామం సంవిధాయాథ నాసా-
నిష్ఠా నాడీః శోధయేత్ ౩పిఙ్గలాద్యాః ॥ ౯.౨౦॥

౧. ఆదిపదాద్ దిగ్బన్ధాది గ్రాహ్యం "అస్త్రేణాతనుయాత్
త్రితాలదశదిగ్బన్ధాగ్నిసాలోదయాన్" (తన్త్రసముచ్చయః)।
౨. ద్వాదశమిః । ౩. ఆద్యపదాదిలాసుషుమ్నయోర్గ్రహణం"సమీ-
రయామవిధినా సంశోధ్య నాడీత్రయమ్" (తన్త్రసము।)

పశ్చాత్ కుర్వన్ రేచకం ౧ద్వ్యష్టవారం
జప్త్వోఙ్కారం సాధ్వథో ౨పూరకం చ ।
ద్వాత్రింశద్వారం ౩చతుష్షష్టివారం
౪కుమ్భం కుర్యాదర్చకస్తే మురారే !॥ ౯.౨౧॥

౧. షోడశకృత్వః"ప్రభఞ్జనం పిఙ్గలయా
బహిస్త్యజేద్వికారసఙ్ఖ్యైః ప్రణవైరథేడయా ।
ప్రపూరయేత్ తద్ద్విగుణైః ప్రభఞ్జనం ప్రపూరితం
బ్రహ్మపథే ప్రకుమ్భయేత్ ॥"(తన్త్రసము) ।
౨. పూరకం కుర్వన్ ద్వాత్రింశద్వారం ఓఙ్కారం జప్త్వేతి యోజనా ।
౩. చతుష్షష్టివారమోఙ్కారం జపన్ కుమ్భకం కుర్యాదితి యోజ్యమ్ । ౪. కుమ్భకమ్ ।

భూయశ్చాసౌ ౧భావయన్నాత్మసామ్యం
జీవస్యాహో హంసమన్త్రం చ జప్త్వా ।

జీవం పశ్చా౨ద్యోజయేదాత్మనీశే
    త్వామభ్యర్చన్ బాఢమేకాగ్రచేతాః ॥ ౯.౨౨॥

౧. ఆత్మనా పరమేశ్వరేణ సామ్యం "ఏవం కుమ్భకకర్మణా
స్వపరమైశ్వర్య సుధీర్భావయేత్ । ఉన్నీయ హంసమనునాధర
చక్రతస్తమర్కామ్బుజస్థపరమాత్మని సఙ్గమయ్య ॥" (తన్త్రసముచ్చయః)।
౨. సఙ్గమయేత్ ।

దైత్యారాతే! పఞ్చభూతాన్యథాసౌ
    పాదాగ్రాదిష్వఙ్గకేషు ౧స్థితాని ।
తత్తన్మన్త్రైర్వై క్రమేణాచ్యుత ! భ్రూ-
    మధ్యస్థాయాం ౨సంహరేచ్చ ప్రకృత్యామ్ ॥ ౯.౨౩॥

౧. "పాదాగ్రనాభిహృదయాబ్జాశరోధితాలుదేశస్థితాని
పృథివీప్రముఖాని పఞ్చ"
(తన్త్రసముచ్చయః)। ౨. స్వస్వకారణేషు ప్రవిలాపయేత్ ।
"సంహృత్యైవం క్షితిం వారి తదనల ఇమం మాతరిశ్వన్యమం ఖే"
ఇత్యాది (తన్త్రసముచ్చయః) ।

తాం చ శ్రీమన్ ! సోఽథ తన్మన్త్రపూర్వం
    సంహృత్యారాచ్ఛి౧పరాత్మన్యుపేన్ద్ర ! ।
కుర్యాత్ పశ్చాద్దేహ౧సంశోషణాద్యం
    కర్మ శ్రేష్ఠం వక్ష్యమాణక్రమేణ ॥ ౯.౨౪॥

౧. ఆద్యపదాత్ ప్లోషణం ప్లావనం చ గ్రాహ్యమ్ ।

వాయోర్బీజేనాఙ్గముచ్ఛోష్య వహ్నే-
    ర్బీజేనాభిప్లోష్య బీజేన చాపామ్ ।
సమ్ప్లావ్యాత్యన్తం ఘనీకృత్య ౧పృథ్వ్యా
    ౨రన్ధ్రీకుర్యాత్ ఖస్య బీజేన సోఽయమ్ ॥ ౯.౨౫॥

౧. పృథ్వ్యా బీజేన ఘనీకృత్యేతి యోజ్యమ్ । ౨. "కాఠిన్యరన్ధ్రీకరణే
విధాయ స్వబీజతః" (తన్త్రసముచ్చయః) ।

సఙ్కల్ప్యేహో దివ్యదేహం చ పశ్చా-
    జ్జప్త్వోఙ్కారం చాన్తరావేశ్య జీవమ్ ।
సంహారస్య ౧వ్యుత్క్రమేణేహ సృష్టిం

కుర్యాన్మాయామాశ్చ భూతోత్కరస్య ॥ ౯.౨౬॥

౧. సంహారక్రమవైపరీత్యేన ।

ప్రాణాయామేనాలమోఙ్కారయుక్తే-
నాణ్డం నిర్భిద్యాయమంశౌ తదీయౌ ।
౧సఙ్కల్ప్యాథో ౨రోదసీ చక్రపాణే !
ప్రాణాయామం చాపి కుర్యాన్మురారే !॥ ౯.౨౭॥

౧. ధ్యాత్వా । ౨. ద్యావాభూమీ । ఇదం తదన్తర్యేయపురుషస్యాప్యుపలక్షణం, తద్ధ్యానస్యాపి తన్త్రసముచ్చయేఽభిధానాత్ ।

బాహ్వోర్దేహే చాథ ౧విన్యస్య వర్ణం
వర్ణాత్మానం భావయన్నీశ ! దేహమ్ ।
జీవం మూర్ధస్థే పరాత్మన్యథాసౌ
దైత్యారాతే! యోజయేదర్చకస్తే ॥ ౯.౨౮॥

౧. బాహ్వోరక్షరన్యాసముక్త్వా “ఆకేశాదాపదామ్భోజం లిప్యా సంవ్యాపయేత్ తనౌ” ఇతి తన్త్రసముచ్చయః ।

మన్త్రాత్మానం భావయన్మూలమన్త్రే-
ణైనం పశ్చాదచ్యుతా౧వేశ్య చాన్తః ।
ప్రాణాయామేనేశరూపస్య జీవ-
స్యాథో దేహం కల్పయేత్ స్థూలసూక్ష్మమ్ ॥ ౯.౨౯॥

౧. నివేశ్య । నివేశితస్య చాస్య పతిపూజానన్తరమ్ ।

బిమ్బే ఆవాహనం ౪౪ శ్లోకే వక్ష్యతే ।
ఉత్పాద్యాథో తత్పరీవారవృన్దం
తస్య స్థిత్యై పూర్వముక్తక్రమేణ ।
విన్యస్యామ్భోజాక్ష ! గుర్వాదికాన్ వై
తత్తత్స్థానేష్వర్చయేదీశ! పీఠమ్ ॥ ౯.౩౦॥

పీఠే తస్మిన్ సుస్థితస్యేశితుర్వై
తేజోవ్యాప్తం భావయన్ పాణియుగ్మమ్ ।
పశ్చాత్ తేన ౧వ్యాపకోపేతమద్ధా
న్యస్యేద్దేహే దేవ! బాహ్వోశ్చ వర్ణమ్ ॥ ౯.౩౧॥

౧. మూలమన్త్రోపేతమ్ ।

పశ్చాద్భూమన్! ౧పఞ్చతత్త్వాని తద్వద్-
    దైత్యారాతే! ౨మూలమన్త్రాక్షరాణి ।
౩అష్టాఙ్గం చాప్యత్ర ౪పఞ్చాఙ్గకఞ్చ
    న్యస్యేత్ స్ఫూర్జద్భక్తిరీశార్చకస్తే ॥ ౯.౩౨॥

౧. పృథివ్యాదీని । ౨. మూలమన్త్రాక్షరసహితానీత్యర్థః ।
౩. దోర్భ్యాం పదాభ్యామంసాభ్యామురసా శిరసా దృశా వచసా మనసా ।
౪. బాహుభ్యాం చ సజానుభ్యామురసా చేతి ఉక్తాష్టాఙ్గయుక్తమితి క్రియావిశేషణమ్ ।
శిరసా దృశా ఇతి పఞ్చాఙ్గాని భక్తిమఞ్జర్యామ్ ।

భూయః శ్రీమన్! శఙ్ఖచక్రాబ్జకౌమో-
    దక్యాదీన్యప్యత్ర దివ్యాయుధాని ।
కోటీరోత్తంసోరుకేయూరహారా-
    దీని న్యస్యేదర్చకో భూషణాని ॥ ౯.౩౩॥

లక్ష్మీ భూమీ చాథ తైస్తైశ్చ మన్త్రై-
    ర్ముద్రాభిశ్చాప్యఙ్గ ! విన్యస్య పశ్చాత్ ।
విధ్యుక్తాం తాం సమ్ప్రకుర్వీత సోఽయం
    దైత్యారాతే! మానసీమీశ! పూజామ్ ॥ ౯.౩౪॥

జప్త్వా యావచ్ఛక్తి తే మూలమన్త్రం
    సద్యః పూజామారభేతాథ బాహ్యామ్ ।
ప్రేమోద్రేకాత్ త్వయ్యశేషాధినాథే
    కారుణ్యాబ్ధౌ బాఢమేకాగ్రచేతాః ॥ ౯.౩౫॥

భూయః సోఽయం పూర్వముక్తక్రమేణా-
    వామ్భఃపూర్ణం సాధు సమ్పూజ్య కుమ్భమ్ ।
కృత్వా శౌరే ! శఙ్ఖసమ్పూరణం వై
    కుర్యాత్ పశ్చాదాదరాదాత్మపూజామ్ ॥ ౯.౩౬॥

తత్తద్ద్రవ్యైస్త్రీణి పాత్రాణి పూర్ణా-
    న్యద్ధా విన్యస్యార్ఘ్యపాద్యా౧చమార్థమ్ ।
సద్యః శౌరే ! పీఠపూజాం ప్రకుర్యాత్
    త్వత్పూజాయాః పూర్వమేవాఖిలాత్మన్ !॥ ౯.౩౭॥

౧. ఆచమేత్యస్య ఆచమనేత్యర్థః ।

భాగే పీఠస్యోత్తరే ౧దేశికం చ
        ధ్యాయేత్ తద్వద్దక్షిణే వారణాస్యమ్ ।
భాగే చాధస్తద్వదాధారశక్తిం
        మాయాం కర్మ చాప్యనన్తం చ పృథ్వీమ్ ॥ ౯.౩౮॥

౧. గురుమ్ ।

తద్వత్ పీఠస్యోపరిష్టాన్మురారే !
    ధర్మజ్ఞానా౧దీంస్త౨దన్యాంశ్చ భూయః ।
పాదస్థానత్వం కిలాప్తాన్ యథావద్-
    ధ్యాయేత్ సోఽయం దిక్షు భూయో విదిక్షు ॥ ౯.౩౯॥

౧. ఆదిపదాద్వైరాగ్యైశ్వర్యయోర్గ్రహణమ్ । ౨. అధర్మాదీన్ ।

పశ్చాదూర్ధ్వమంస్తద్గు౧ణానాం త్రయం వై
        సూత్రస్థానాపన్నమద్ధా విభావ్య ।
మాయాం విద్యాం చాలమాచ్ఛాదనార్థం
        వస్త్రస్థానత్వం కిలాప్తే స్మరేత్ సః ॥ ౯.౪౦॥

౧. సత్త్వరజస్తమసామ్ ।

ధ్యాయేత్ తస్యాథోపరిష్టాదనన్తం
        యుక్తం పద్మం త్వష్టభిర్వై దలైశ్చ ।
౧సూర్య సోమం వహ్నిమాత్మా౨న్తరాత్మా-
    దీనప్యద్ధా విష్వగారాధకస్తే ॥ ౯.౪౧॥

౧. సూర్యాదయశ్చాష్ట । ౨. ఆదిపదగ్రాహ్యో జీవాత్మాదయః ।

ధ్యాయేత్ సోఽయం తద్దలేష్వత్ర భూమం-
    స్తద్వచ్చాహో కర్ణికాయాం క్రమేణ ।
శౌరే ! శక్తీర్వై నవ ప్రేమభారా-
    త్కణ్ఠ్యాన్నిత్యం న్యస్తచేతాస్త్వయీశే ॥ ౯.౪౨॥

ఏవమ్భూతాం తాం సమష్టిం మురారే !
పీఠస్యాహో తోయగన్ధప్రసూనైః । టోౢ
తద్వత్ పూతైర్ధూపదీపామ్బుభిశ్చా-

ప్యేష శ్రీమన్ ! పూజయేత్ పూజకస్తే ॥ ౯.౪౩॥

పశ్చాన్మూర్తౌ నాథ! పీఠస్థితాయాం
చేతోమధ్యాద్దేవమావాహ్య సద్యః ।
పూర్వం తావద్దేహశుద్ధ్యుక్తరీత్యా
న్యస్యేద్భూషాహేతిముఖ్యాన్యథాసౌ ॥ ౯.౪౪॥

పశ్చాచ్చాసావాసనస్వాగతాది
స్ఫూర్జత్ప్రీణ్యా వై సమర్ప్యాభిషేకమ్ ।
కుర్యాత్ తోయేనాతిసౌరభ్యభాజా
పుంసూక్తాదీంస్త్రీన్ సముచ్చార్య మన్త్రాన్ ॥ ౯.౪౫॥

భూయో వస్త్రం భూషణం చోపవీతం
గన్ధం పుష్పం చార్చకోఽసౌ సమర్ప్య ।
యుక్తం దేవం పఞ్చకేనావృతీనాం
లక్ష్మీజానే! పూజయేదుక్తరీత్యా ॥ ౯.౪౬॥

ఏకీకుర్వంస్తత్పరీవారమీశే
యావచ్ఛక్తి శ్రీశ! కుర్వన్ నివేద్యమ్ ।
మధ్యే వహ్నేర్హోమకర్మాది కుర్యాత్
తద్వద్విప్రాన్ సాధు సమ్భోజయేచ్చ ॥ ౯.౪౭॥

విష్వక్సేనాయార్పయంస్తన్నివేద్యం
గణ్డూషాస్యక్షాలనైర్గిరాస్యవాసైః ।
గీతైర్నృత్యాద్యైశ్చ సన్తోష్య దేవం
కుర్యాత్ పశ్చాదాశు పూజాం ప్రసన్నామ్ ॥ ౯.౪౮॥

౧. ముఖాధివాసనైః ।

భూయశ్చాపూపాది శక్త్యా నివేద్య
గ్రప్రేష్ఠైర్మన్త్రైః సాధు పుష్పాఞ్జలిం చ ।
కృత్వా యావచ్ఛక్త్యహో మూలమన్త్రం
జప్త్వా కుర్యాదర్పణం వై జపస్య ॥ ౯.౪౯॥

౧. భగవత్ప్రియతమైః ।

నత్వా బ్రహ్మణ్యర్పయంశ్చ ప్రసన్నం
దత్త్వాథార్ఘ్యం శఙ్ఖతోయేన పశ్చాత్ ।

ప్రోక్ష్య స్వీయాన్ స్వం తథాన్యార్ఘ్యదాయీ
కుర్వన్ పూజాం పూరయేద్ద్వి ౧లయాఙ్గమ్ ॥ ౯.౫౦॥

౧. సమాప్త్యఙ్గమ్ ।

ఏవం భక్త్యా నిత్యమారాధయేద్య-
స్త్వామారాధ్యం నాథ! విశ్వైకనాథైః ।
సోఽయం పాపైర్దూరితో హన్త సర్వై-
ర్జ్ఞానం శర్మ ప్రాప్నుయాన్నిర్మలం తత్ ॥ ౯.౫౧॥

తత్రాపి త్వామర్చయన్ శ్రీతులస్యాః
పత్త్రైరేష శ్యామలైః కోమలైస్తే ।
ప్రీతిం దత్తే యాదృశీం తాదృశీం న
త్వామారాధ్యన్ కైశ్చిదన్యప్రసూనైః ॥ ౯.౫౨॥

త్యక్త్వా తావత్ పారిజాతాదిపుష్పై-
రప్యానద్ధాస్త్వం స్రజో విశ్వహృద్యాః ।
ధత్సే నిత్యం యాం కథం నామ వీరు-
త్స్వేషా గణ్యా స్యాత్ తులస్యార్త్తబన్ధో !॥ ౯.౫౩॥

త్వద్భక్తః కిం మానుషేష్వత్ర గణ్యో
గణ్యః కిం వా పక్షిజాతౌ గరుత్మాన్ ।
గణ్యా శౌరే ! స్యాత్ కథం సా తులస్య-
ప్యఙ్గ ! ప్రేష్ఠా తేఽత్ర వీరుద్గణేషు ॥ ౯.౫౪॥

సంవాదోఽభూద్యః పురా శక్తిసూనో-
ర్మార్కణ్డేయస్యాపి విశ్వైకబన్ధో ! ।
మాహాత్మ్యావిష్కారకః శ్రీతులస్యా-
స్తం వక్ష్యేఽద్య త్వత్కృపావైభవేన ॥ ౯.౫౫॥

గాఙ్గే తావత్ సైకతే వై వసిష్ఠా-
దీనాం పూర్వం సఙ్గతానాం మునీనామ్ ।
జ్ఞాతుం శ్రేయో వాఞ్ఛతామస్య లోక-
స్యాసీద్భూభమన్! కోఽపి సంవాద ఏవమ్ ॥ ౯.౫౬॥

కిం వా శ్రేయః పూరుషాణాం ప్రియం కిం
లక్ష్మీజానేః కోఽత్ర జీవత్యమోఘమ్ ।

కో వా దేవః సేవితః సర్వదోషాన్
        నిర్హృత్యస్య ప్రాణిజాలస్య చేతి ॥ ౯.౫౭॥

మార్కణ్డేయః సప్తకల్పాన్తజీవీ
        ప్రాప్తస్తావత్ సర్వసన్దేహహారీ ।
పూర్వోక్తైస్తైస్తాపసైః పూజితోఽసౌ
        ప్రీత్యాభీక్ష్ణం తత్ర ౧చోపావివేశ ॥ ౯.౫౮॥

౧. ఉపావిష్టః ।

సోఽయం తేషాం సంశయౌఘం జిహీర్షు-
    ర్దృష్ట్వాఽఽసీనం వై వసిష్ఠాఙ్కదేశే ।
శక్తేః ౧పుత్రం సప్తవర్షం త్వదీయ-
    స్మృత్యా ధన్యం తుష్టితస్తం వవన్దే ॥ ౯.౫౯॥

౧. పరాశరమ్ ।

మార్కణ్డేయం స్వం నమన్తం సదస్యాన్
        కృత్వాత్యన్తం విస్మితాన్ భూరివృద్ధమ్ ।
దృష్ట్వా భీతస్తం ప్రణమ్యాయముత్థా-
    ప్యైతద్వాక్యం ప్రశ్రితః సఞ్జగాద ॥ ౯.౬౦॥

వన్ద్యో జ్యాయాంస్త్వం మయా నేహ బాలః
        సోఽహం వృద్ధైర్జాతుచిత్ త్వాదృశైస్తు ।
ధన్యః సర్వాస్త్వాశ్రయన్త్యేవ సిన్ధుం
        సిన్ధుః కామప్యాపగామాశ్రయేత్ కిమ్ ॥ ౯.౬౧॥

మార్కణ్డేయస్తావదూచే తథా చే-
    దాయుర్గణ్యం త్వావయోరద్య సద్యః ।
శ్రుత్వాథైతచ్ఛక్తిసూనుర్వభాషే
        క్వాహం బాలః క్వాతివృద్ధో భవాంశ్చ ॥ ౯.౬౨॥

శ్రుత్వాథేదం భాషితం శక్తిసూనో-
    స్తేషాం మధ్యే తాపసాగ్రేసరాణామ్ ।
మార్కణ్డేయస్తం ప్రహస్యాబభాషే
        వాణీమేనాం వక్ష్యమాణాం వరేణ్యామ్ ॥ ౯.౬౩॥

యద్వల్లోకే సాధు హిత్వా బుసౌఘం

శుద్ధస్తావన్మీయతే ధాన్యరాశిః ।
ఏవం శౌరేర్ధ్యానరిక్తం సువన్ధ్యం
కాలం త్యక్త్వా గణ్యమాయుర్న్నరాణామ్ ॥ ౯.౬౪॥

తస్మాద్విష్ణోర్ధ్యానధన్యం యదాయు-
ర్వన్ద్యః సోఽయం వీతసన్దేహలేశమ్ ।
బాలోఽపి త్వం జాతుచిచ్చానపేతః
శౌరేః స్మృత్యా యత్ తతః సర్వవన్ద్యః ॥ ౯.౬౫॥

జాత్యైవాత్యన్తాలసోఽహం కదాచిద్-
యుక్తః స్మృత్యా దివ్యయా కైటభారేః ।
తస్మాన్మత్తో న్యూనవర్షోఽపి స త్వం
వన్ద్యో నూనం మే పరం జ్యాయసోఽపి ॥ ౯.౬౬॥

తస్మాద్బాలో హ్రస్వకాయోఽపి మర్త్యో
వన్ద్యో వృద్ధైరప్యహో విష్ణుభక్తః ।
యద్వత్ సామ్యం శ్రీతులస్యా మహిమ్నా
ప్రాప్తుం శక్తా నో మహాన్తోఽపి వృక్షాః ॥ ౯.౬౭॥

కో వా శక్తో వక్తుమత్రానుభావం
విశ్వోత్కృష్టం భూతలే శ్రీతులస్యాః ।
యాభూచ్ఛ్రేష్ఠా సర్వవీరుద్గణేభ్యో
హ్రస్వాపి శ్రీచక్రపాణేః ప్రియా చ ॥ ౯.౬౮॥

లక్ష్మీనాథః కల్పవృక్షప్రసూనా-
న్యప్యుజ్ఝిత్వా భూరిగన్ధావహాని ।
ధత్తే నిత్యం వక్షసా యాం సహర్షే
సేయం మాన్యా స్యాన్న కేనేహ పుంసా ॥ ౯.౬౯॥

ఇత్యుక్త్వాసౌ శ్రీతులస్యా మహత్త్వం
మార్కణ్డేయస్తద్దృఢీకర్తుకామః ।
తేషాం మధ్యే తాపసాగ్రేసరాణా-
మేనాం గాథాం వక్ష్యమాణాం న్యగాదీత్ ॥ ౯.౭౦॥

ఆసీత్ పూర్వం కృష్ణకో నామ విప్ర-
స్త్యక్తాశేషస్వీయధర్మః ఖలాత్మా ।

మూఢః క్షేత్రాజీవకో హన్త నిత్యం
        గర్వ్యః సర్వైర్హింసకః ప్రాణినాం చ ॥ ౯.౭౦॥

నో జానీతే తద్రసజ్ఞా మురారే-
    ర్నామైకం వా గర్వ్యాసఽల్లాపవర్జమ్ ।
నో వా బాహూ వన్దనం విశ్వభర్తు-
    ర్హింసావర్జం ప్రాణినాం దైన్యభాజామ్ ॥ ౯.౭౨॥

ప్రాతర్భుక్త్వా యాతయామం బతాన్నం
        యాతోఽరణ్యం త్వేకదాసౌ నికేతాత్ ।
కఞ్చిత్ కాలం పర్యటంస్తత్ర తత్ర
        ద్రాగాజఘ్రే భూరి నూత్నం తృణౌఘమ్ ॥ ౯.౭౩॥

భూయః సోఽయం శాకసమ్పాదనార్థం
        తత్రైవాహో సఞ్చరన్ కాననాన్తే ।
ఆలోకిష్టోచ్చైర్వనం శ్రీతులస్యా
        దిష్ట్యా రమ్యం నిర్జరేన్ద్రోపలాభమ్ ॥ ౯.౭౪॥

సర్వోత్కృష్టాం సాహితీం యద్వదజ్ఞో
        రత్నం యద్వద్భూరిమూల్యం విచక్షుః ।
యద్వద్భోజ్యం స్వాద్వలం రాసభో వా
        తన్మాహాత్మ్యం కృష్ణకో న వ్యజానాత్ ॥ ౯.౭౫॥

భౌమం తోయం చాతకో హన్త యద్వద్
        యద్వద్గీతం జాతిబాధిర్యశాలీ ।
యద్వద్రుగ్ణో భోజ్యవస్తూని తద్వత్
        తన్మాహాత్మ్యం వేద న ౧బ్రహ్మబన్ధుః ॥ ౯.౭౬॥

౧. బ్రాహ్మణాధమః ।

యద్యప్యేవం సస్పృహోఽథాపి తస్యాం
        పశ్యన్ నౄణాం నో గవాం చోపయోగమ్ ।
తాం దాస్యే మత్సన్నిధిస్థాయ విప్రా-
    యేతి ధ్యాయన్ ప్రాప తస్యాః సమీపమ్ ॥ ౯.౭౭॥

తావద్విప్రం తం బతాసన్నమృత్యుం
        నేతుం ప్రాప్తా యామ్యదూతాః కిలాష్టౌ ।

స్పర్శాత్ ప్రాగేవాముమద్ధా తులస్యా
దంష్టుం కశ్చిద్వ్యాలగముమూచుః క్షణేన ॥ ౯.౭౮॥

౧. చోదితవన్తః ।

విప్రస్తావత్ తం నజానన్ నిదేశం
దైవాత్ సర్పస్యాగతేః పూర్వమేవ ।
జగ్రాహాల్పం భాగమారాత్ తులస్యా-
స్తన్మాహాత్మ్యస్తోమలేశానభిజ్ఞః ॥ ౯.౭౯॥

తావజ్జ్వాలాధ్వస్తగాఢాన్ధకారం
దైతేయాసృక్పఙ్కశోణాగ్రభాగమ్ ।
విష్ణోశ్చక్రం స్పర్శపూతం తులస్యాః
పాతుం విప్రం ప్రాప దృశ్యేతరత్ సత్ ॥ ౯.౮౦॥

సన్త్యక్తాయాం శ్రీతులస్యాం హనిష్యా-
మ్యేనం విప్రం ద్రాగితి వ్యాల ఏషః ।
ఆసీత్ సద్యః సమ్ప్రవిష్టస్తృణాన్త-
ర్యామ్యా దూతాశ్చాన్వయుస్తం క్షణేన ॥ ౯.౮౧॥

అజ్ఞాత్వేదం హన్త విప్రస్తృణానాం
రాశిం మూర్ధ్నాసౌ వహన్ గృఢసర్పమ్ ।
చక్రజ్యోతిర్భీతదూరాపయాతై-
ర్యుక్తో యామ్యైరావివేశ స్వగేహమ్ ॥ ౯.౮౨॥

కాలే తస్మింస్తద్గృహద్వారి తిష్ఠన్
విప్రోత్తంసః కోఽపి కృష్ణార్చకోఽథ ।
యామ్యాన్ దూతాన్ దివ్యదృగ్భాఙ్ముదా తాన్
పప్రచ్ఛైవం కృష్ణకాభ్యర్ణవాసీ ॥ ౯.౮౩॥

భో భో యామ్యాః ! కిఙ్కరా యూయమత్ర
ప్రాప్తాః కస్మాత్ కృష్ణకేనాఙ్గ! సాకమ్ ।
మహ్యం బ్రూతాత్యన్తజిజ్ఞాసమానా-
యేత్యాదిష్టాస్తే కిలోచుః సమస్తమ్ ॥ ౯.౮౪॥

స్వేషాం విప్రం కృష్ణకం నేతుగమాప్తిం
కృత్యం చాహేః స్వానుశిష్టస్య రక్షామ్ ।

చక్రేణా౨స్య స్పర్శతః శ్రీతులస్యా-
    స్తస్యాస్త్యాగే నేతుమిచ్ఛాం తథా 3తమ్ ॥ ౯.౮౫॥

౧. ఆగమనమిత్యర్థః । ౨. కృష్ణకస్య । 3. కృష్ణకమ్ ।

శ్రుత్వా వాణీమీరితాం యామ్యదూతైః
    సద్యః సముద్భూతానుకమ్పారసార్ద్రః ।
రక్షోపాయం తస్య హి బ్రహ్మబన్ధోః
    పప్రచ్ఛాముానేవ కృష్ణార్చకోఽసౌ ॥ ౯.౮౬॥

ఊచుస్తావత్ తే ఫలం దాస్యసి త్వం
    యద్యేకస్యా నస్తులస్యర్చనాయాః ।
ముఞ్చమోఽ౧ముం సోఽకరోత్ తద్వద్ధా
    జగ్ముర్దూతాశ్చోరగః స్వం నికేతమ్ ॥ ౯.౮౭॥

౧. ఇతి శబ్దార్థో గమ్యః ।

దృష్ట్వాథైతద్విస్మితాయైష తస్మై
    వృత్తం శంసన్ జాతబోధేన తేన ।
భేజే కిఞ్చిద్వైష్ణవక్షేత్రమారా-
    ధ్యాజం ముక్తిం ప్రాపతుస్తౌ తులస్యా ॥ ౯.౮౮॥

ఏనాం గాథాం శక్తిసూనుం మునీనాం
    మధ్యే తేషాం శృణ్వతాం భక్తిభాజామ్ ।
మార్కణ్డేయః సఙ్గాదానుభావం
    విశ్వోత్కృష్టం ద్యోతయన్స్తీం తులస్యాః ॥ ౯.౮౯॥

శ్రుత్వా సర్వే వృత్తమేతన్మునీన్ద్రాః
    సర్వజ్ఞాస్తే హర్షరోమాఞ్చితాఙ్గాః ।
మార్కణ్డేయం ప్రత్యనన్దంస్తదాస్య-
    చ్యోతద్గాథాస్వాదతృప్తిం వినైవ ॥ ౯.౯౦॥

తస్మాత్ సేవ్యా త్వత్పదాబ్జప్రియైషా
    నిత్యం మర్త్యైనేహ సర్వార్థసిద్ధ్యై ।
త్యక్త్వా వీరుద్బుద్ధిమస్యాం సుతీర్థే-
    ష్వద్ధా యద్వత్ తోయబుద్ధిం విగర్హ్యామ్ ॥ ౯.౯౧॥

నూనం తావత్ త్ర్యక్షరీ సా తులస్యా-

ఖ్యాసావామ్నాయత్రయీతోఽపి గుర్వీ ।
యం త్వాం నిత్యం సేవతే హి ద్వితీయా
స త్వం ప్రీత్యా యద్భజస్యచ్యుతాద్యామ్ ॥ ౯.౯౨
దేశే మేధ్యే లోమకీటాస్థిరిక్తే
ప్రాగ్విస్తీర్ణం సంవిధాయాలవాలమ్ ।
బీజావాపం శ్రీతులస్యాః ప్రకుర్యాత్
తస్మిన్ పూతో మానుషోఽన్తర్బహిశ్చ ॥ ౯.౯౩॥

ప్రాతస్సాయం శీతలేనామ్భసా తా-
మాసిఞ్చంస్తత్పత్రసమ్పర్కపూతమ్ ।
తోయం మూర్ధ్నా చోద్వహేన్మృగ్యమద్ధా
బ్రహ్మేశామర్త్యాధిపైః సర్షిసిద్ధైః ॥ ౯.౧౪॥

సాయం కుర్వన్నేతదీయాలవాల-
స్యాలఙ్కారం దీపమాలావిశేషైః ।
భక్త్యాభీక్ష్ణం తాం ౧పరిక్రమ్య నత్వా
యావచ్ఛక్తి ప్రార్థయేదచ్యుతైవమ్ ॥ ౯.౯౫॥

౧. ప్రదక్షిణీకృత్య ।

భో భో దేవి! శ్రీతులస్యచ్యుతాఙ్ఘ్రి-
ద్వన్ద్వామ్భోజైకాసవాస్వాదధన్యే ।
సంసారామ్భోరాశిమగ్నం సుదీనం
కారుణ్యాన్మాముద్ధరేత్యుల్లపేచ్చ ॥ ౯.౯౬॥

ఏకాదశ్యాం వై విశేషేణ తస్యా
మూలే రాత్రిం యాపయేదప్రమత్తః ।
సార్ధం సద్భిస్త్వత్కథామృష్టపీయూ-
షాస్వాదాత్యన్తానురక్తైః సుధన్యైః ॥ ౯.౯౭॥

తన్మూలస్థాం కిఞ్చ మృత్స్నాం సుపుణ్యాం
తద్వన్మూర్ధ్నా చావహన్నేష మర్త్యః ।
ముక్తో హి స్యాత్ పాతకేభ్యోఽఖిలేభ్యః
కారుణ్యాత్ తే నాత్ర కార్యో విచారః ॥ ౯.౯౮॥

కిం భూయోభిర్భాషితైస్త్వత్పదాబ్జ-

స్పర్శాద్ధన్యాం నాథ! విశ్వం పునన్తీమ్ ।
ఏనాం నిత్యం సేవమానో హి శర్మ
శ్రీమన్ నూనం ప్రాప్నుయాద్ధానిహీనమ్ ॥ ౯.౯౯॥

తస్మాదేవమ్ముఖ్యతయా శ్రీతులస్యా
ధన్యైరన్యైః ౧సఙ్గతోఽస్యాః ప్రసూనైః ।
యో నిత్యం త్వామర్చయేదుక్తరీత్యా
కస్తత్పుణ్యం వక్తుమీష్టే ధరాయామ్ ॥ ౯.౧౦౦॥

౧. సఙ్గాద్ధేతోః

ఇతి స్వాతిశ్రీరామవర్మవఞ్చిమహారాజవిరచితాయాం
భక్తిమఞ్జర్యాం నవమశతకమ్ ।

అథ దశమశతకమ్ ।

వదామ్యథామ్భోరుహనాభ! షష్ఠీం
భక్తిం భవద్వన్దనరూపిణీం తామ్ ।
తదర్థముర్వీకమలేశ! వాణీం
విధేహి దాసస్య పటీయసీం మే ॥ ౧౦.౧॥

విరిఞ్చశర్వామరనాయకాద్యా
జాతా జగద్వన్ద్యపదాధిరూఢాః ।
త్వదఙ్ఘ్రినత్యైవ కథం న వాఞ్ఛయా
భవేదియం భువ్యాఖిలైరపాపైః ॥ ౧౦.౨॥

అవాప్యమన్యచ్ఛిరసా నరస్య
సాఫల్యమమ్భోరుహనాభ! కిం వా ।
వినా ప్రణామాత్ తవ నన్వగణ్య-
పుణ్యైకలభ్యాదహినాథశాయిన్ !॥ ౧౦.౩॥

హరత్యఘం యచ్ఛతి వాఞ్ఛితార్థం
సమస్తపాపౌఘమపాకరోతి ।
తనోతి కల్యాణపరమ్పరామ-
ప్యధోక్షజాఙ్ఘ్రిద్వయవన్దనం తే ॥ ౧౦.౪॥

న హేమకోటీరశతైః సురత్నై-

ర్న మూర్ధజైర్వా సుమదామబద్ధైః ।
అలఙ్క్రియా స్యాచ్ఛిరసో యథా వై
ప్రణామతస్తావకపాదయుగ్మే ॥ ౧౦.౫॥

వహన్నథోష్ణీషకిరీటకానాం
సహస్రమప్యేష నరో బతా౧న్తే ।
సుఘోరవైవస్వతదణ్డఘాతం
నిరోద్ధుమేతేన౨ భవేత్ పటుః కిమ్ ॥ ౧౦.౬॥

౧. దేహాపాయే । ౨. ఉష్ణీషాదివహనేన ।

అజానతా చే౧దమహో జనుష్మతా
జడాత్మమనా భూరిమదాన్ధచేతసా ।
అవాప్యతే జన్మశతేషు మజ్జనం
పునఃపునర్ఘోరభవాబ్ధివీచిషు ॥ ౧౦.౭॥

౧. ఉక్త వస్తుతత్త్వమ్ ।

తతో యథా జన్తురసౌ సుదుర్లభం
ప్రపద్య తన్మానవజన్మ విష్టపే ।
వృథా తదేతద్విఫలీకరిష్యతి
బ్రవీమి చైతత్ కృపయా తవాధునా ॥ ౧౦.౮॥

యదా జనన్యా జఠరం విశత్యసౌ
నరోఽసృగస్థ్యామిషకల్పితాకృతిః ।
తదా ధ్రువం జ్ఞానలవేన వర్జిత-
శ్చిరాయ శేతే స పురీషకుణ్డకే ॥ ౧౦.౯॥

క్రమేణ మాసైర్దశభిః సముద్య-
చ్ఛిరోభుజోర్వఙ్ఘ్రిముఖప్రతీకః ।
సమేధతే త్వత్కృపయైవ తత్ర
స్థితః సుదీనః కరుణైకసిన్ధో !॥ ౧౦.౧౦॥

స్వమాతృభుక్తైః కటుతిక్తకామ్ల-
ముఖై రసైరాకులితశ్చ నిత్యమ్ ।
కదా బహిర్నిర్గమనం మమ స్యా-
దితస్త్వితి ధ్యాయతి సర్వకాలమ్ ॥ ౧౦.౧౧॥

వినిర్గతోఽప్యేష బహిశ్చ గర్భా-
    ద్రుదన్ జనన్యాః స్తనమాత్రజీవీ ।
న వేత్తి నూనం భుజగానలాదీన్
    స్వనాశహేతూనపి బాల్యకాలే ॥ ౧౦.౧౨॥

స్వదేహజాతామపి హన్త పీడా-
    మశక్త ఈశాలపితుం పరస్మై ।
రుదత్యసౌ వీక్ష్య ముఖం స్వపిత్రో-
    స్తదఙ్కశాయీ చరణే విధూన్వన్ ॥ ౧౦.౧౩॥

రుదత్యమన్దం బహిరప్యదృశ్యయా
    స్తనన్ధయేఽస్మిన్ రుజయా కయాచన ।
స్తనం దదాతి క్షుధితత్వశఙ్కయా
    ప్రసూస్త౧దప్యస్య గదాయ కల్పతే ॥ ౧౦.౧౪॥

౧. స్తనదానమపి ।

తతః శనైరేష రమేశ ! పిత్రోః
    పరాం ముదం సఞ్జనయంస్తదగ్రే ।
చరన్నజావ్యక్తవచాంసి వక్తుం
    శనైః శనైరారభతేఽబ్జనాభ! ॥ ౧౦.౧౫॥

అయం నియుక్తోఽప్యథ పాఠయోగ్యే
    వయస్యవాప్తే శనకైస్త౧దర్థమ్ ।
గురోరనాదృత్య వచాంసి ఖేలే
    మతిం విధత్తే సహ నాథ ! బాలైః ॥ ౧౦.౧౬॥

౧. పాఠార్థమ్ ।

౧తమోమయం హన్త ౨తమో నరాణాం
    ప్రశాన్తిమభ్యేతి హి విద్యయైవ ।
తదర్థముచ్చైర్యతతే న కాలే
    యదీశ్వర ! స్యాన్ను కదా ౩తదాప్తిః ॥ ౧౦.౧౭॥

౧. అజ్ఞానమయమ్ । ౨. తిమిరమ్ ।
౩. విద్యాప్తిః ।

యథైవ సస్యాన్యతిలఙ్ఘ్య కాలం

వృష్ట్వాపి న స్యుః ఫలవన్తి లోకే ।
తథా శ్రమోఽపీశ! కృతః శ్రుతార్థే
స్యాదేవ వన్ధ్యో భగవన్నాలే ॥ ౧౦.౧౮॥

ఇత్థం రమానాయక! బాల్యకాలం
వినీయ విద్యాగమమన్తరేణ ।
ఉపైతి తారుణ్యదశాం స పశ్చా-
దజయ్యషడ్వైరివిహారభూమిమ్ ॥ ౧౦.౧౯॥

నరేణ యస్యాం సహసా దశాయాం
సమ్ప్రార్థనీయః ఖలు సాధుసఙ్గః ।
స ఏష దౌర్భాగ్యవశేన తస్యాం
నిషేవతే హన్త ౧తదన్యమేవ ॥ ౧౦.౨౦॥

౧. అసాధుసఙ్గమేవ ।

తతశ్చ విత్తార్జనలమ్పటోఽసౌ
చలానవాప్యాశు తథాధికారాన్ ।
విముక్తభావత్కపదాబ్జచిన్తః
ప్రవర్తతే సాధుజనాపకారే ॥ ౧౦.౨౧॥

అతృప్తిమాన్ భూషణచేలయాన-
ధనోపజీవ్యావసథేషు నిత్యమ్ ।
విహాయ సాధ్వీం స్వవధూమనాథాం
రతిం విధత్తే నను పుంశ్చలీషు ॥ ౧౦.౨౨॥

అవాప్తమన్యాయవశేన విత్తం
వితీర్య తాభ్యో బత రిక్తహస్తః ।
శనైర్బలీకఞ్చుకితాఖిలాఙ్గో
జరాతురో హన్త భవత్యుపేన్ద్ర !॥ ౧౦.౨౩॥

న వీక్షితుం దృష్టి౧రలం శ్రుతిర్న
శ్రోతుం సదా యష్టిరపేక్షితా చ ।
త్యజన్తి పుత్రాశ్చ వధూశ్చ శౌరే !
నరో న కాం యాతి శుచం జరాయామ్ ॥ ౧౦.౨౪॥

౧. నాలం న సమర్థా ।

తథా స్థితో హన్త జహాతి మధ్యం
        లోకం వికృష్టో బత యామ్యదూతైః ।
అవాప్య ఘోరాం నిరయే చ హింసాం
        పునశ్చ కామప్యథ యోనిమేతి ॥ ౧౦.౨౪॥

ఇతి స్రగేషా జనిమృత్యురూపిణీ
        రమాపతే! నో విరమేద్యన్దరదన్తరా ।
తదీశ ! తే పాదసరోజవన్దనం
        సదా విదధ్యాన్మనుజస్తదేకధీః ॥ ౧౦.౨౫॥

౧. యద్వినా ।

కృతాఞ్జలిశ్చానతకన్ధరో మనాఙ్-
    నిమీల్య నేత్రే విషయేషు ౧లాలసమ్ ।
మనో నిరుధ్యాఙ్గ ! తవాఙ్ఘ్రిపఙ్కజే
        నివేశ్య కుర్యాత్ సహసా నమస్క్రియామ్ ॥ ౧౦.౨౬॥

౧. లోలుపమ్ ।

ఉరశ్శిరోనేత్రమనోవచోభిః
        పద్భ్యాం కరాభ్యామహినాథశాయిన్ ! ।
తథైవ కర్ణద్వితయేన భక్త్యా
        కృతా హి సాష్టాఙ్గనమస్క్రియోక్తా ॥ ౧౦.౨౮॥

ఇయం విధేయా వ్రజతా త్వదాలయం
        నరేణ భక్త్యా పురతస్తవానిశమ్ ।
ప్రదక్షిణీకృత్య విభో ! యథావిధి
        స్తవోత్తమం వ్యాహరతా పదే పదే ॥ ౧౦.౨౯॥

త్వదీయనామశ్రవణే కథాసు
        ప్రబోధనిద్రాగమభోజనేషు ।
త్వదాలయస్థోత్తమవస్తుదృష్టౌ
        కార్యా నతి౧స్త్వావకవీక్షణే చ ॥ ౧౦.౩౦॥

౧. త్వద్భక్తదర్శనే ।

ఇతీహ యో వన్దనమాచరేత్ పుమాన్
        లోకత్రయీవన్ద్యపదామ్బుజస్య తే ।

స వై కృతాన్తం చ తదీయకిఙ్కరాన్
　　స్వప్నేఽపి నో పశ్యతి నాత్ర సంశయః ॥ ౧౦.౩౦॥

అథారభేఽహం సహసాభిధాతుం
　　భక్తిం పరాం మాధవ! సప్తమీం తే ।
జగత్పతే! దాస్యమితి ప్రతీతాం
　　కృపాం తదర్థం కురు ౧తావకే ద్రాక్ ॥ ౧౦.౩౨॥

౧. అర్థాన్మయి ।

త్వదీయదాసోఽస్మ్యహమఙ్గ ! తుభ్యం
　　సమర్పితం కర్మ మయా కృతం యత్ ।
ఇతీహ యః శ్రేష్ఠతమస్తు భావో
　　విదుర్బుధాస్తాం నను దాస్యభక్తిమ్ ॥ ౧౦.౩౩॥

కరోతి కర్మాణి యదీహ చేతనః
　　ఫలేచ్ఛయా తత్ఫలమాత్రమశ్నుతే ।
సమర్ప్య సర్వే త్వయి చేత్ కరోత్యసా-
　　వనన్తమానన్దమనన్త ! విన్దతి ॥ ౧౦.౩౪॥

సుపర్వవేదాధ్వరమన్త్రతన్త్ర-
　　తపోవ్రతాదీన్యపి యన్మయాని ।
తథావిధే త్వయ్యసమర్పితాని
　　కథం భవేయుః కుశలాయ తాని ॥ ౧౦.౩౫॥

యథా హుతం భస్మని వృష్టిపాతనం
　　యథోషరే వా రుదితం యథా వనే ।
యథోపదేశశ్చ కృతో జడాత్మనే
　　తథైవ కర్మ త్వదనర్పితం భవేత్ ॥ ౧౦.౩౬॥

యథోపకారశ్చ కృతః కృతఘ్నే
　　యథా ధృతో వా ముకురోఽన్ధవక్త్రే ।
యథైవ ఘాతశ్చ తుషస్య రాశే-
　　స్తథైవ కర్మ త్వదనర్పితం స్యాత్ ॥ ౧౦.౩౭॥

యదత్ర దృష్టం యదపీశ్వర ! శ్రుతం
　　యచ్చానుభూతం యదధోక్షజార్జితమ్ ।

యదప్యధీతం చ యదప్యుదీరితం
త్వయ్యచ్యుతే తత్సకలం సమర్పయేత్ ॥ ౧౦.౩౮॥

ఇష్టం యదమ్భోరుహనాభ! యద్ధుతం
యచ్చాపి దత్తం నను విత్తమర్థ్వాతే ।
కిం వా బహూక్త్యా తనువాక్యమానసై-
ర్యద్యత్ కృతం త్వయ్యఖిలం తదర్పయేత్ ॥ ౧౦.౩౯॥

సరోజనాభైవమశేషకర్మా-
ర్పణం మనుష్యస్త్వయి యో విధత్తే ।
న బధ్యతే కర్మభిరేష జాతు
పరం చ విన్దత్యయి శర్మ నిత్యమ్ ॥ ౧౦.౪౦॥

అహీన్ద్రశాయిన్ ! సముదీరయామి తాం
వరీయసీం భక్తిమథాహమష్టమీమ్ ।
త్వదీయసఖ్యాహ్వయశాలినీ జవాద్-
దయా విధేయా మాయ నాథ! తత్కృతే ॥ ౧౦.౪౧॥

సమస్తవస్తుష్వలమస్థిరేషు
నిస్సారతాం సమ్యగవేక్ష్య బుద్ధ్యా ।
త్వయ్యేవ విస్రమ్భభరో యది స్యా-
న్న్యస్తో భవేదేష హితాయ పన్థాః ॥ ౧౦.౪౨॥

సమీహమానస్య మనః స్వమస్మిన్
మార్గే స్థిరీకర్తుమధీశ! జన్తోః ।
ప్రత్యూహభూతాని మిథో విభిన్న
తత్త్వాని సన్త్యజ్ఞ ! మతాని లోకే ॥ ౧౦.౪౩॥

పుంసాం తు యేషామిహ యేషు యేషు
శాస్త్రేషు భూమన్! ప్రతిపత్తిరస్తి ।
భజన్తి తే మాధవ ! తేషు తేషు
సేవ్యత్వబుద్ధ్యా ప్రతిపాద్యభూతమ్ ॥ ౧౦.౪౪॥

ఉపాసతే కేచన శబ్ద ఏవ
బ్రహ్మేతి కర్మేత్యణురిత్యథాన్యే ।
తథా పరే కాల ఇతీహ లోకే

స్వాభ్యస్తశాస్త్రానుగుణం మురారే !॥ ౧౦.౪౫॥

యథారుచీత్థం బహునామభేదై-
రుపాసనాస్వప్యవనౌ కృతాసు ।
తాః పర్యవస్యన్త్యఖిలాత్మకత్వాత్
త్వయ్యేవ నిస్సంశయమమ్బుజాక్ష !॥ ౧౦.౪౬॥

అతస్త్వయీశాన్యమతేష్వసక్తో
దధాతి విస్రమ్భభరం నరశ్చేత్ ।
౧స పాలయత్యేనమహో విపద్భ్యో
నిశ్శఙ్కముచ్చైరపి దుస్తరాభ్యః ॥ ౧౦.౪౭॥

౧. విస్రమ్భమరః ।

వనే సుఘోరే పురుషాదసేవితే
మహార్ణవే మజ్జతి వాయునా ప్లవే ।
సమీపవర్తిష్వథవాఽఽతతాయిషు
ప్రపాలయత్యేనమసౌ న సంశయః ॥ ౧౦.౪౮॥

తథామయే మూర్ఛతి చానివార్యే
పతత్సు శస్త్రేషు రణేఽతిఘోరే ।
ఉపాగతే దస్యుకులే జిఘాంసా-
వవత్యసౌ నిర్విచికిత్సమేనమ్ ॥ ౧౦.౪౯॥

పురా న కే కే భగవన ! మహాన్త-
స్త్వయ్యేవ విస్రబ్ధధియోఽఖిలాత్మన్ ! ।
విమోచితా హన్త మహావిపద్భ్య-
స్త్వయైవ కారుణ్యసుధార్ణవేన ॥ ౧౦.౫౦॥

సుయోధనః ప్రాక్ కుమతిర్వృకోదరం
ముఖే మిథో భక్ష్యసమర్పణచ్ఛలాత్ ।
అభోజయద్వై గరదుష్టమోదనం
పయోవిహారేఽథ సురాపగామ్బుని ॥ ౧౦.౫౧॥

సుమూర్ఛితం తం పతితం చ నిద్రయా
వశీకృతం హన్త స ఏష రజ్జుభిః ।
నిబధ్య తోయే శితశూలకీలితే

ద్రుతం నిచిక్షేప తదా దురాశయః ॥ ౧౦.౫౨॥

(యుగ్మకమ్)
అవిక్షతో దిష్టబలేన శూలై
రసాతలం ప్రాప్య స నాగదంశాత్ ।
వినష్టపూర్వోక్తవిషోఽచ్యుతాహీ-
నతాడయత్ తాన్ భృశమన్యుతప్తః ॥ ౧౦.౫౩॥

ఆవేదయామాసురమీ చ తక్షకం
స చైత్య తం వీక్ష్య తదాతిమానయన్ ।
తస్మై దదౌ ౧కుణ్డరసాష్టకం హరే !
నిపీయ సుష్వాప ౨స తత్ సుఖేన ॥ ౧౦.౫౪॥

౧. కుణ్డాష్టకాభితం రసమితి తాత్పర్యమ్ ।"ఏవమష్టౌ స కుణ్డాని హ్యాపిబత్ పాణ్డునన్దనః" (భారతమ్) ౨. వృకోదరః ।

ప్రబుద్ధమేనం చ వివృద్ధసత్త్వం
ప్రమాణకోట్యాహ్వయదేశమేతే ।
నిన్యుర్భుజఙ్గాః స పురం తతోఽగాత్
శుచే రిపూణాం చ ముద్దే ౧స్వకానామ్ ॥ ౧౦.౫౫॥

౧. జ్ఞాతీనామ్ ।

కదాచిదీర్ష్యావశగః స పార్థే
జనానురాగాన్వితరాజ్యలక్ష్మీమ్ ।
సుయోధనో వీక్ష్య కణిఙ్కనామ్నా
సమ్మన్త్రయామాస సుదుర్నయేన ॥ ౧౦.౫౬॥

ప్రజ్ఞాదృశో మాధవ! వారణావతం
పితుర్ముఖేనాశు తతః స ధర్మజమ్ ।
సమ్ప్రేష్య శుశ్రూషణకర్మణే ఛలా-
న్నియోజయామాస పురోచనాహ్వయమ్ ॥ ౧౦.౫౭॥

పురం గతాస్తత్ ఖలు ధర్మజాద్యాః
పురోచనేనాథ సమం ఖలేన ।
క్రమేణ లాక్షాసదనం ప్రవిష్టా-
శ్చికీర్షితజ్ఞా అపి ౧నాగకేతోః ॥ ౧౦.౫౮॥

౧. దుర్యోధనస్య ।

వసత్సు తత్రేష్వథ భీమవాచా
　　సమేత్య తావత్ ఖనకోఽథ కోఽపి ।
సమ్ప్రేషితో వై విదురేణ చక్రే
　　మార్గం ౧సురుఙ్గామయమాశు గూఢమ్ ॥ ౧౦.౫౯॥

౧. భూవివరరూపమ్ ।

సమీక్ష్య కాలం సపురోచనం తత్
　　ప్లుష్ట్వా గృహం వాయుసుతః ౧సగర్భ్యైః ।
నిర్గత్య తేనేశ ! పథా హిడిమ్బం
　　హత్వైకచక్రం పురమధ్యవాత్సీత్ ॥ ౧౦.౬౦॥

౧. సోదర్యైః ।

ఇత్థం మహద్భ్యోఽపి విపద్గణేభ్యో
　　ముక్తో హి యేనైవ భవేన్నరోఽసౌ ।
తమీశ! సఖ్యాత్మకభక్తియోగం
　　త్వయ్యేవ దధ్యాత్ సతతం మనీషీ ॥ ౧౦.౬౧॥

రమేశ ! భక్తిం నవమీమథాహం
　　బ్రవీమి తామాత్మనివేదనాఖ్యామ్ ।
కృపా తదర్థ తవ పద్మకోశే
　　దినేశలీలాం హృది మే విధత్తామ్ ॥ ౧౦.౬౨॥

మమైతదిత్యఙ్గ ! సమస్తవస్తు-
　　ష్వత్యన్తసక్తిం సహసా విధూయ ।
త్వదర్పణం యత్ క్రియతే విదుస్తాం
　　భక్తిం బుధా స్వాత్మనివేదనాఖ్యామ్ ॥ ౧౦.౬౩॥

అథేదృశజ్ఞానవిహీనచిత్తాః
　　కే కే భ్రమన్తో నను కర్మమార్గే ।
పునఃపునః సంసృతిసిన్ధుమగ్నా
　　నో యాన్తి కం కం భగవన్ ! విషాదమ్ ॥ ౧౦.౬౪॥

అహం ధనీ నాస్తి మయా సమోఽన్యో
　　మయా సమస్తా రిపవోఽభిభూతాః ।

ఇత్యూఢగర్వం హృది ౧భావయన్తి
స్వాన్తస్థసషడ్వైరిజయేఽప్యదక్షాః ॥ ౧౦.౬౫॥

౧. చిన్తయన్తి ।

అహమ్పదస్యాత్ర కిమీశ! వాచ్యో
దేహో మనః కిన్ను కిమిన్ద్రియాణి ।
కిం వా ధనాగారవధూసుతాద్యా-
స్తటిత్ప్రభాస్ఫూర్జితచఞ్చలాని ॥ ౧౦.౬౬॥

శరీరచేతఃకరణాదికానా-
మన్తరిస్థతః ప్రేరక ఏక ఆస్తే ।
త్వత్తః స భిన్నః కిముత త్వమేవ
ధ్రువం త్వమేవేతి మహాత్మనాం ధీః ॥ ౧౦.౬౭॥

తస్మాజ్జగత్ త్వన్మయమేవ భావయన్
నిరస్తవైరః సకలేషు జన్తుషు ।
సర్వాత్మనా త్వయ్యఖిలం సమర్పయే-
దహఙ్కృతిం హన్త విసృజ్య దూరతః ॥ ౧౦.౬౮॥

క్రీతస్య యద్వద్గజఘోటకాదేః
క్రేతుర్భవేత్ పోషణతత్పరత్వమ్ ।
న్యస్తాత్మనస్త్వయ్యఖిలేశ్వరే స్యాత్
సంరక్షణే ధూర్వహతా తథా తే ॥ ౧౦.౬౯॥

ముకున్ద ! కే కే న తథా మహాన్తః
సమర్ప్య సర్వం త్వయి విశ్వబన్ధౌ ।
అవాపురామోదరసైకసాన్ద్రం
తవాఙ్ఘ్రియుగ్మం పరమశ్రమేణ ॥ ౧౦.౭౦॥

జితాన్ స్వపుత్రాన్ బలినా నిరీక్ష్య
ఖిన్నాదితిః కాశ్యపసూపదిష్టమ్ ।
సా ద్వాదశాహం స్మ పయోవ్రతం వై
చచార భక్త్యా వరమాప్తుకామా ॥ ౧౦.౭౧॥

యథావరాప్తి శ్రవణర్క్షయుక్తే
సా ౧ద్వాదశీపుణ్యదినే భవన్తమ్ ।

వటుస్వరూపం సుషువేఽతిధన్యా
తోష్టూయ్యమానం సురసిద్ధసఙ్ఘైః ॥ ౧౦.౭౨॥

౧. ద్వాదశీతి తిథివిశేషస్య సంజ్ఞా ।

హరేఽవతీర్ణస్య స కాశ్యపోఽసౌ
భాగ్యామ్బుధిః సాధు సమం స్వపత్న్యా ।
తజ్జాతకర్మాదికమాశుకర్మ
చక్రే ప్రమోదాశ్రుపరిప్లుతస్తే ॥ ౧౦.౭౩॥

తతః కదాచిద్బలియజ్ఞవాటం
ప్రాప్తో భవాంస్తస్య మదాపనుత్త్యై ।
స్తుత్వా యయాచేఽథ పదత్రయేణ
మేయాం భువం నాథ! వినీతవేషః ॥ ౧౦.౭౪॥

కావ్యేన శప్తోఽపి తదీయవాక్య-
స్యోల్లఙ్ఘనాన్నో బత భో దిశేతి ।
పదత్రయం హన్త దదౌ స తుభ్యం
సురారినాథో విభవావలిప్తః ॥ ౧౦.౭౫॥

పదద్వయేనైవ సమస్తలోక-
మాక్రమ్య మే దేహి పదం తృతీయమ్ ।
ఇత్యర్థితోఽసౌ భవతా మదీయే
మౌలౌ నిధేహీతి భవన్తమూచే ॥ ౧౦.౭౬॥

బద్ధోఽథ నాగైః స్వపితామహేన (స్వ - ప్రహ్లాదేన)
సంసాన్త్వితశ్చాథ పితామహస్య ।
వాచా విముక్తో భవదాజ్ఞయైవ
రసాతలే వీతమదో న్యవాత్సీత్ ॥ ౧౦.౭౭॥

ఐశ్వర్యగర్వాన్వితమానసోఽపి
స సర్వమప్యర్పితవాన్ యతస్తే ।
తతో గృహద్వారి గదాధరోఽస్య
గదాగ్రజస్త్వం సతతం విభాసి ॥ ౧౦.౭౮॥

స్వర్గాధిపత్యం బలశాసనాయ
వితీర్య భూమన్ ! సహజైః స్వకీయైః ।

తామధ్యవాత్సీరమరావతీం త్వ-
ముపేన్ద్రసంజ్ఞాలసితో మురారే !॥ ౧౦.౭౯॥

ఇయం హి గాథా వటురూపిణస్తే
ప్రకాశయన్తీ బలిగర్వభఙ్గమ్ ।
జయత్యభీక్ష్ణం ధనినో మదాద్ద్రాగ్
విముచ్య భక్తిం త్వయి వర్ధయన్తీ ॥ ౧౦.౮౦॥

యుధిష్ఠిరో దిగ్జయలబ్ధసమ్పదం
నిరీక్ష్య సీమారహితాం మహీపతిః ।
యథార్హమేనాముపయోక్తుముద్యతః
సమాహ్వయత్ త్వాం సుకృతీ స్వపత్తనమ్ ॥ ౧౦.౮౧॥

సమాగతే త్వయ్యథ భక్తవశ్యే
పురం స్వకీయం స భవన్నియోగాత్ ।
ఆరబ్ధవానచ్యుత! రాజసూయా-
హ్వయం క్రతుం ద్రాగ్విధివత్ సదీక్షః ॥ ౧౦.౮౨॥

అవన్తిచీనద్రమిలాఙ్గవఙ్గ-
కశ్మీరకర్ణాటకగుర్జరేశాః ।
మహీభృతో ధర్మసుతం యథార్హం
కృతోపచారాః సహసా ప్రణేముః ॥ ౧౦.౮౩॥

క్రతోః సమాప్తౌ క ఇహాగ్ర్యపూజా-
మర్హత్యుపేతేష్వితి సంశయానమ్ ।
నృపం సమాశ్వాస్య శశంస భీష్మ-
స్త్వమేవ పూజ్యత్వమిహాఖిలాత్మన్ !॥ ౧౦.౮౪॥

ఋతేఽథ చైద్యప్రముఖాన్ సమస్తే
తుష్టే జనే తాం నిశమయ్య వార్తామ్ ।
ధౌమ్యం పురస్కృత్య తవాగ్ర్యపూజాం
సర్వాత్మనా ధర్మసుతో వితేనే ॥ ౧౦.౮౫॥

అమర్త్యమర్త్యాసురసిద్ధనాగ-
గన్ధర్వవిద్యాధరయాతుయక్షాః ।
మృగాః ఖగాః భూరుహవీరుధోఽపి

తదా విసీమాం కిల తృప్తిమాపుః ॥ ౧౦.౮౬॥ (తదా - త్వదగ్రపూజాకరణసమయే)
భవద్వినిన్దాపరభాషితాని
చైద్యేన తావద్బహు జల్పితాని ।
ద్రుతం తృణీకృత్య భవత్ప్రశంసాం
మధ్యేసభం శాన్తనవశ్చకార ॥ ౧౦.౮౭॥ (శాన్తనవః - భీష్మః)
సముద్యతం ౧తం త్వథ యజ్ఞభఙ్గం (తం - శిశుపాలమ్)
కర్తుం నృపే సాన్త్వయితుం ప్రవృత్తే ।
నివార్య భీష్మోఽకథయత్ ఖలానాం
వక్తా హరిస్త్వత్తరమిత్యశఙ్కమ్ ॥ ౧౦.౮౮॥

శౌరే ! త్వయాగశ్శతకేఽపి సోఢే
భూయోఽపరాధప్రవణస్త్వయీశే ।
చక్రే స చక్రేణ నికృత్తశీర్ష-
స్తతస్త్వదైక్యం స యయౌ విశుద్ధః ॥ ౧౦.౮౯॥

తతః సమాప్తేఽజిత ! రాజసూయే
క్రతౌ నృపేన్ద్రర్యశసా విరాజన్ ।
విధాయ సద్యోఽవభృథం నగర్యాం
స్వబన్ధువర్గైః ససుఖం న్యవాత్సీత్ ॥ ౧౦.౯౦॥

సర్వాత్మనేత్థం భవదర్పణేన
సన్తోఽభిజగ్ముర్ముదమవ్యయాం యత్ ।
తస్మాదియం చాత్మనివేదనాఖ్యా
భక్తిర్నిషేవ్యా భువి సర్వలోకైః ॥ ౧౦.౯౧॥

ఇతీహ భూమన్ ! కథితా మయాసౌ
తవేశ! భక్తిర్నవధా స్మృతా సా ।
యామాహ పూర్వం దనుజార్భకేభ్యః
కాయాధవస్త్వత్పదసక్తచిత్తః ॥ ౧౦.౯౨॥ (కాయాధవ - ప్రహ్లాదః)
ఏకత్ర చాప్యాసు హి భక్తిపద్ధతి-
ష్వాసజ్జమానో న భవాయ కల్పతే ।
పాథోజనాభాథ నవస్వపీహ యః
సంసక్తచేతాః స పుమాంస్తు కిం పునః ॥ ౧౦.౯౩॥

సుదుర్లభం ప్రాప్య తతో నరత్వం

తత్రాపి వర్ణే జననం ప్రశస్తే ।
త్వత్పాదపఙ్కేరుహభక్తిమేవ
యతేత లబ్ధుం మనుజో మనీషీ ॥ ౧౦.౯౪॥

యావన్మనో వై విషయేషు లోలం
భవేన్న తావత్ స్థిరతా హి భక్తేః ।
అతశ్చ తామర్జయితుం సదైవ
పుంసా విరక్తిః సహసావలమ్బ్యా ॥ ౧౦.౯౫॥

యదృచ్ఛయాఽఽప్తేన ధనేన తుష్టః
సుఖేష్వసౌ వైషయికేష్వసక్తః ।
నిరస్తమానశ్చ భవేదవైరః
సమస్తభూతేషు దయాపరశ్చ ॥ ౧౦.౯౬॥

స పుణ్యతీర్థాటనతత్పరశ్చ
నయేత కాలం తవ సత్కథాభిః ।
విహాయ వై లౌకికభాషితాని
జపేచ్చ దామోదర ! మాధవేతి ॥ ౧౦.౯౭॥

ఇత్థం విరక్తిః సుదృఢోదితా చే-
జ్జాయేత భక్తిః స్వయమేవ పుంసః ।
తయా పునర్జ్ఞానముదేతి తేన
ప్రాప్నోతి ముక్తిం చ చతుష్ప్రకారామ్ ॥ ౧౦.౧౮॥

సలోకతా చైవ సమీపతా చ
సారూప్యసాయుజ్యగతీ ఇతీశ ! । (సారూప్యగతిః సాయుజ్యగతిశ్చ)
ముముక్షవో ముక్తిగతిం చతుర్ధా
విదుర్బుధాస్త్వత్కృపయైవ లభ్యామ్ ॥ ౧౦.౯౯॥

సలోకతా స్యాద్వసతిర్వికుణ్ఠే
సమీపతా స్యాత్ త్వదుపాన్తలబ్ధిః ।
సారూప్యముక్తిశ్చ గదరారిమత్త్వం (శఙ్ఖచక్రవత్త్వమ్)
సాయుజ్యముక్తిస్త్వయి లీనతా స్యాత్ ॥ ౧౦.౧౦౦॥

ఈదృగ్విధా ముక్తిగతీరవాప్తుం
భోక్తుం చ కామాన్ భువనేష్వభీష్టాన్ ।

యా హేతుభూతా తవ పాదభక్తి-
    రుదేతు సేయం మనసి స్థిరా మే ॥ ౧౦.౧౦౦॥

ఇతి స్వాతిశ్రీరామవర్మవఞ్చిమహారాజవిరచితాయాం
భక్తిమఞ్జర్యాం దశమశతకమ్ ।

గ్రన్థవిషయా కవిప్రార్థనా ।
ఇత్థమచ్యుత! భవత్కృపాలవాత్
    పూర్తిమద్య గమితా కథఞ్చన ।
ప్రీతిమావహతు పద్మనాభ ! తే
    త్వత్పదామ్బురుహభక్తిమఞ్జరీ ॥

పుష్పసఙ్గమవశాద్ధి సూత్రమ -
    ప్యుహ్యతే శిరసి మానవైర్యథా ।
వర్ణ్యవైభవవశాత్ సతాం ముదే
    స్యాత్ తథేయమపి భక్తిమఞ్జరీ ॥

సమాప్తా చేయం భక్తిమఞ్జరీ ।
శుభం భూయాత్ ।

Bhakti Manjari by Sri Rama Varma Kulasekhara
    Perumal, Maharaja of Trvancore, 1904

The footnotes are retained as in print,
but moved close to their occurrence so
the reader can spot the note right away.

See the links for the scanned original PDF.

Proofread by PSA Easwaran
(dashaka 1-2 initially proofread by DKM Kartha)

Bhaktimanjari
pdf was typeset on March 24, 2024

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*